

ФЛАГ – Финансов инструмент за
преход към чиста енергия

по Програма LIFE на Европейския съюз
Споразумение № 101076662 –
LIFE21-CET-PDA-FLAG FICET -- LIFE-2021-CET

ДОКЛАД ЗА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ

Съфинансирано от
Европейския съюз

ФИНАНСИРАНО ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. ИЗРАЗЕНИТЕ ВЪЗГЛЕДИ И МНЕНИЯ СА САМО НА АВТОРИТЕ И НЕ ОТРАЗЯВАТ НЕПРЕМЕННО ТЕЗИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ИЛИ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ЗА КЛИМАТ, ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА НА ЕС (CINEA), В КАЧЕСТВОТО НА ПРЕДОСТАВЯЩ ОРГАН. НИТО ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ, НИТО ПРЕДОСТАВЯЩИЯТ ОРГАН МОГАТ ДА БЪДАТ ДЪРЖАНИ ОТГОВОРНИ ЗА ТЯХ.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	8
1. ЗЕЛЕНИЯТ ПРЕХОД	10
1.1. ЗАЩО ТРЯБВА ДА СЕ ФИНАНСИРА ЗЕЛЕНИЯТ ПРЕХОД.....	10
1.2. ЗЕЛЕНИЯТ ПРЕХОД В ЕВРОПА	12
1.3. ЗЕЛЕНИЯТ ПРЕХОД В БЪЛГАРИЯ.....	18
2. БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ ЗА ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ В БЪЛГАРИЯ.....	22
2.1. ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВЪЗОБНОВЯЕМАТА ЕНЕРГИЯ НА ТЕРМОМИНЕРАЛНИТЕ ВОДИ.....	23
2.1.1. <i>Национален доверителен екофонд, инвестиционна програма "Минерални води"</i>	<i>23</i>
2.2. ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ НА ПУБЛИЧНИ ОБЩИНСКИ СГРАДИ	24
2.2.1. <i>Национален Доверителен Екофонд, Инвестиционна програма „Енергийна ефективност“.....</i>	<i>24</i>
2.2.2. <i>МРРБ – НПВУ, Проект П9б: Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд, Компонент 1: Публични сгради</i>	<i>25</i>
2.2.3. <i>МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 , Приоритет 1: Интегрирано градско развитие.....</i>	<i>25</i>
2.2.4. <i>МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027, Приоритет: 2. Интегрирано териториално развитие на регионите.....</i>	<i>26</i>
2.2.5. <i>МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет 1: Интегрирано градско развитие.....</i>	<i>27</i>
2.2.6. <i>МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет: 2. Интегрирано териториално развитие на регионите.....</i>	<i>27</i>
2.2.7. <i>Министерство на образованието и науката, Изпълнителна агенция "Програма за образование", Процедура "Ремонт и рехабилитация на общежития в системата на училищното образование" – НПВУ</i>	<i>28</i>
2.2.8. <i>Министерство на земеделието, Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027</i>	<i>29</i>
2.3. ИЗГРАЖДАНЕ НА ВЪЗОБНОВЯЕМИ ИЗТОЧНИЦИ ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ЕНЕРГИЯ – СОЛАРНИ СИСТЕМИ/ПАРКОВЕ	29
2.4. ИЗВОДИ ЗА ПРЕДЛАГАНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДЕН ФИНАНСОВ РЕСУРС НА ОБЩИНИТЕ ЗА ПРОЕКТИ ЗА ЧИСТА ЕНЕРГИЯ И ТЪРСЕНЕ ОТ ОБЩИНИТЕ НА ФИНАНСОВ РЕСУРС ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА СОБСТВЕНО СЪФИНАНСИРАНЕ ЗА ПРОЕКТИ ЗА ЧИСТА ЕНЕРГИЯ ИЛИ МОСТОВО ФИНАНСИРАНЕ.....	30
3. БАНКОВО ФИНАНСИРАНЕ НА ЗЕЛЕНИЯ ПРЕХОД В БЪЛГАРИЯ	35
3.1. ОБЩИ НАБЛЮДЕНИЯ.....	35
3.2. БАНКИ С ОТНОСИТЕЛНО ГОЛЯМ ПОРТФЕЙЛ ЗЕЛЕНИ ИНВЕСТИЦИИ	36
3.3. БАНКИ С МАЛЪК ПОРТФЕЙЛ ЗЕЛЕНИ ИНВЕСТИЦИИ	36
3.4. ИЗВОДИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ.....	36

4. ПРОЦЕДУРИ ЗА ОТПУСКАНЕ НА БАНКОВИ КРЕДИТИ НА ОБЩИНИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННИ ПРОЕКТИ	42
4.1. КРЕДИТЕН ПРОЦЕС В БАНКА А	44
4.1.1. <i>Документи, изисквани от предоставяне на банков кредит/финансиране на общините</i> 44	
4.1.2. <i>Проблеми, свързани с предоставянето на кредити/финансиране за общините</i>	50
4.2. КРЕДИТЕН ПРОЦЕС В БАНКА Б.....	55
4.2.1. <i>Етапи за кандидатстване за отпускане на кредит на община</i>	55
4.2.2. <i>Необходима документация, която следва да бъде предоставена при кандидатстване за банковия кредит</i>	66
4.2.3. <i>Рискове при изпълнение на проекта</i>	69
4.2.4. <i>Фактори за успешно кандидатстване за кредит:</i>	69
5. ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ ОТ МЕЖДУНАРОДНИ ФИНАНСОВИ ИНСТИТУЦИИ	71
5.1. БАНКА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА	72
5.2. ЕВРОПЕЙСКА ИНВЕСТИЦИОННА БАНКА	77
5.3. ГРУПАТА НА СВЕТОВНАТА БАНКА	83
5.3.1. <i>Международна банка за възстановяване и развитие</i>	84
5.3.2. <i>Международна асоциация за развитие</i>	88
5.3.3. <i>Международна финансова корпорация</i>	92
5.3.4. <i>Агенция за многостранно гарантиране на инвестициите</i>	95
5.4. ЕВРОПЕЙСКА БАНКА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ	99
5.5. МЕЖДУНАРОДНАТА ИНВЕСТИЦИОННА БАНКА	102
5.6. ЧЕРНОМОРСКА БАНКА ЗА ТЪРГОВИЯ И РАЗВИТИЕ	104
5.7. МЕЖДУНАРОДНА БАНКА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО	105
5.8. ИЗВОДИ ОТНОСНО ФИНАНСИРАНЕТО НА ЗЕЛЕНИ ПРОЕКТИ ОТ МФИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР	106
6. ФИНАНСИРАНЕ НА ОБЩИНСКИ ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ДОГОВОРИ С ГАРАНТИРАН РЕЗУЛТАТ (ЕСКО ДОГОВОРИ)	108
7. АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА НА ФОНД ФЛАГ ЕАД ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ	116
7.1. ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ НА ФОНД ФЛАГ – КОНТЕКСТ НА РЕАЛИЗАЦИЯ	116
7.1.1. <i>Институционална рамка</i>	116
7.1.2. <i>Нормативна рамка на кредитната дейност</i>	119
7.2. ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ НА ФОНД ФЛАГ– ИЗПЪЛНЕНИЕ	121
7.2.1. <i>Общи елементи на кредитния цикъл за всички финансови инструменти</i>	122

7.2.2.	ФЛАГ - финансов инструмент - подкрепа на проекти на общини, финансирани със средства от оперативните програми на ЕС.....	124
7.2.3.	Финансов инструмент „Фонд за устойчиво градско развитие“	130
7.2.4.	Финансов инструмент Фонд за устойчиви градове.....	136
7.2.5.	Българска инвестиционна и координационна платформа за градско развитие	143
7.2.6.	Сравнителна оценка на избрани ключови елементи на финансовите инструменти на Фонд ФЛАГ.....	148
7.3.	Изводи и препоръки за структурирането на иновативния инструмент ФЛАГ-FICET..	156
8.	ЕВРОПЕЙСКИ ПРАКТИКИ И ОПИТ В РЕАЛИЗАЦИЯТА НА ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ	158
8.1.	ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ С ЕСИФ И ДРУГИ ПУБЛИЧНИ СРЕДСТВА ЗА ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ.....	159
8.1.1.	IFRRU 2020 (INSTRUMENTO FINANCEIRO PARA A REABILITAÇÃO E REVITALIZAÇÃO URBANAS), ПОРТУГАЛИЯ	159
8.1.2.	ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ В ГЪРЦИЯ	161
8.1.3.	ПРОГРАМА ЗА ОБНОВЯВАНЕ НА ЖИЛИЩНИ СГРАДИ В ЕСТОНИЯ. ЕСТОНСКИ ГАРАНЦИОНЕН ФОНД ЗА КРЕДИТИ И ЕКСПОРТНИ ГАРАНЦИИ – KREDEX	166
8.1.4.	ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ В ЛИТВА.....	168
8.1.5.	GREEN INVESTMENT FUND/ДАНИЯ	172
8.1.6.	Фонд за термална модернизация и реновация (Thermal Modernisation & Renovation Fund), Полша	175
8.1.7.	МОДЕЛ НА ФИНАНСОВ ИНСТРУМЕНТ С БЕЗВЪЗМЕЗДЕН КОМПОНЕНТ В ПОДКРЕПА НА ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ (ФИЕЕ).....	179
8.2.	ДРУГИ ФИНАНСОВИ МЕХАНИЗМИ И ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ, ВКЛ. С ИНОВАТИВЕН КОМПОНЕНТ.....	183
8.2.1.	Smart Central Bohemian Region (Smart CEBOREG) – Czech Republic.....	183
8.2.2.	SUNShINE /Latvian Baltic Energy Efficiency Facility (LABEEF)/FinEERGo-Dom.....	185
8.2.3.	Проект D2Heat (LIFE21-CET-PDA-D2Heat/101076771) и Регионална енергийна агенция на Северозападна Хърватия (REGEA)	187
8.2.4.	VeSMART - Български форум за интелигентно финансиране на проекти за енергийна ефективност/ България.....	189
8.2.5.	Сходни LIFE PDA проекти - LIFE21-CET-PDA-3DIVERSE (Словения).....	191
8.2.6.	Сходни LIFE PDA проекти - LIFE21-CET-PDA-COHEAT2 (Дания)	192
8.2.7.	ELENA - European Local ENergy Assistance	192
8.3.	ОБОБЩЕНИЕ НА НАБЛЮДЕНИЯТА ОТ ОБУЧИТЕЛНОТО ПОСЕЩЕНИЕ.....	193
8.4.	ОБОБЩЕНИЕ НА ПРОУЧВАНЕТО НА ЧУЖДЕСТРАННИЯ ОПИТ И ЗАКЛЮЧЕНИЯ .	201
9.	ПРИЛОЖЕНИЯ	6

9.1.	Приложение 1 - Въпроси за проучване на банките	6
9.2.	Приложение 2 – Анкетно проучване на Европейската инвестиционна банка	7
9.3.	Приложение 3 – Анкетно проучване на Международната банка за икономическо сътрудничество	8

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1. Предлаган и търсен финансов ресурс от общините за проекти за енергийна ефективност	32
Таблица 2. Предлаган и търсен финансов ресурс от общините за проекти за на възобновяемата енергия на термоминералните води.....	33
Таблица 3. Кредити и просрочия на общините	50
Таблица 4. Финансови показатели на Фонд ФЛАГ по отношение на банковите заеми	119
Таблица 5. Дейност на финансовите инструменти на Фонд ФЛАГ	122

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

<i>АМГИ</i>	Агенция за многостранно гарантиране на инвестициите
<i>АУЕР</i>	Агенция за устойчиво енергийно развитие
<i>ББР</i>	Българска банка за развитие
<i>БРСЕ</i>	Банка за развитие на съвета на Европа
<i>БФП</i>	Безвъзмездна финансова помощ
<i>ВЕИ</i>	Възобновяеми енергийни източници
<i>ВЕЦ</i>	Водноелектрическа централа
<i>ГСБ</i>	Групата на Световната банка
<i>ЕБВР</i>	Европейска банка за възстановяване и развитие
<i>ЕИБ</i>	Европейска инвестиционна банка
<i>ЕС</i>	Европейски съюз
<i>ЕФРР</i>	Европейския фонд за регионално развитие
<i>ЗЕЕ</i>	Закон за енергийната ефективност
<i>ЗОД</i>	Закон за общинския дълг
<i>ЗОП</i>	Закон за обществените поръчки
<i>ЗПФ</i>	Закон за публичните финанси
<i>КК</i>	Кадастрална карта
<i>МАР</i>	Международна асоциация за развитие
<i>МБВР</i>	Международна банка за възстановяване и развитие
<i>МБИС</i>	Международна банка за икономическо сътрудничество
<i>МИБ</i>	Международна инвестиционна банка
<i>МОСВ</i>	Министерство на околната среда и водите
<i>МРРБ</i>	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
<i>МФ</i>	Министерство на финансите
<i>МФИ</i>	Международна финансова институция
<i>МФК</i>	Международна финансова корпорация
<i>НДЕФ</i>	Националния доверителен екофонд
<i>ОВОС</i>	Оценка на въздействието върху околната среда
<i>ОП</i>	Общинско предприятие
<i>ОРГО</i>	Регламент 651/2014 от 17-ти юни 2014 г. за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора за

	функционирането на Европейския съюз (наричан “Общ регламент за групово освобождаване” или “ОРГО”)
<i>ОУ</i>	Основно училище
<i>ОУП</i>	Общ устройствен план
<i>ПИРО</i>	План за интегрирано развитие на общините
<i>ПМС</i>	Постановление на Министерски съвет
<i>ПРСР</i>	Програма за развитие на селските райони
<i>ПУДООС</i>	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
<i>ПУП</i>	Подробен устройствен план
<i>СД</i>	Съвет на директорите
<i>СМР</i>	Строително-монтажни работи
<i>СУ</i>	Средно училище
<i>ФЕЦ</i>	Фотоволтаична електроцентрала
<i>ЧБТР</i>	Черноморска банка за търговия и развитие

ВЪВЕДЕНИЕ

Докладът е изготвен в резултат от изпълнението на Задачи:

Т.2.1. Анализ на дейността на Фонд ФЛАГ ЕАД при изпълнението на финансови инструменти

Т.2.2. Проучване на пазара на финансиране за проекти за преход към чиста енергия в България

Т.2.3. Проучване на добри европейски практики и опит в реализацията на финансови инструменти за преход към чиста енергия

от Работен пакет 2 „Анализ на предлагането и търсенето на финансиране за проекти за преход към чиста енергия“ на Проект LIFE „ФЛАГ – Финансов инструмент за преход към чиста енергия“, 101076662 -- LIFE21-CET-PDA-FLAG FICET -- LIFE-2021-CET.

Основната цел на доклада е оценка на предлагането на финансиране за общините в България за изпълнение на проекти за преход към чиста енергия, както и на опита на Фонд ФЛАГ ЕАД и сходни финансови инструменти в Европа, с оглед на структурирането на иновативния финансов инструмент ФЛАГ-FICET.

Посочената цел е постигната чрез изпълнението на следните **изследователски задачи**:

- Анализ на програми, предоставящи безвъзмездна финансова помощ, и очертаване на възможностите за финансиране на общински проекти за преход към чиста енергия в България.
- Анализ и оценка на банково финансиране на зеления преход в България.
- Представяне на опита на две български банки при кредитиране на общини
- Анализ и оценка на финансирането на проекти за чиста енергия от международни финансови институции, опериращи на територията на страната.
- Анализ на финансирането на общински проекти за преход към чиста енергия в България чрез Договори с гарантиран резултат (ЕСКО договори)
- Проучване на опита на европейски програми и фондове, реализиращи финансови инструменти за преход към чиста енергия в страните в ЕС
- Анализ и оценка опита на Фонд ФЛАГ в реализацията на финансови инструменти, извеждане на добри практики, проблеми и пречки, които да се адресират при структурирането на иновативния финансов инструмент за финансиране на проекти за преход към чиста енергия.

Всеки от посочените анализи и проучвания е структуриран като самостоятелна глава в Доклада за предлагането.

Създаването на нов финансов инструмент за финансиране на зеления преход изисква задълбочено разбиране на специфичните нужди и предизвикателства на прехода, както и финансовата среда и регулаторната рамка, в която инструментът ще работи. В по-конкретен план са разгледани следните аспекти:

- *Идентифициране на специфичните нужди*: Първата стъпка в създаването на нов финансов инструмент е да се идентифицират специфичните нужди на зеления преход. Това може да включва необходимостта от капитал за финансиране на нови проекти за зелена инфраструктура или за модернизиране на съществуваща инфраструктура, както и необходимостта от инструменти за намаляване на риска за привличане на инвестиции от частния сектор.
- *Провеждане на анализ на пазара*: След като бъдат идентифицирани специфичните нужди, трябва да се извърши анализ на пазара, за да се определи текущото състояние на финансовата среда и регулаторната рамка, както и потенциалното търсене на новия финансов инструмент. Този анализ може да включва проучване на наличието на съществуващи финансови инструменти, апетита на инвеститорите за зелени инвестиции и регулаторната среда, в която инструментът ще работи.
- *Проектиране на финансовия инструмент*: Въз основа на пазарния анализ, новият финансов инструмент може да бъде проектиран така, че да отговаря на специфичните нужди на зеления преход. Това може да включва вземане на решение относно структурата на инструмента, сроковете и условията на инвестицията и стратегиите за намаляване на риска, които ще бъдат използвани за привличане на инвеститори.
- *Разработване на бизнес план*: Трябва да се разработи бизнес план, който да очертае подробностите за финансовия инструмент, включително разходите за създаване и експлоатация на инструмента, потенциалната възвръщаемост за инвеститорите и потенциалното въздействие на инструмента върху зеления преход.
- *Сигурно финансиране и партньорства*: След като финансовият инструмент е проектиран и бизнес планът е разработен, могат да бъдат осигурени финансиране и партньорства в подкрепа на създаването и стартирането на инструмента. Това може да включва търсене на финансиране от частни инвеститори, правителствени агенции или международни организации за развитие, както и установяване на партньорства с други организации във финансовия и зеления енергиен сектор.
- *Установяване на ясни показатели за изпълнение*: Трябва да се установят ясни показатели за изпълнение, за да се измери успехът на финансовия инструмент. Тези показатели могат да включват броя на финансираните проекти за зелена енергия, размера на привлечените инвестиции от частния сектор и намаляването на емисиите на парникови газове в резултат на финансираните проекти.
- *Оценка на ефективността*: След като финансовият инструмент бъде пуснат, е важно да наблюдавате и оценявате ефективността му, за да се гарантира, че отговаря на установените показатели за ефективност. Това може да включва редовно докладване на заинтересованите страни и извършване на корекции на инструмента, ако е необходимо, за да се гарантира неговият постоянен успех.

1. ЗЕЛЕНИЯТ ПРЕХОД

1.1. Защо трябва да се финансира зеленият преход

Видимите промени в климата и непрекъснатото покачване на температурата не оставят никакво съмнение в необходимостта от взимане на спешни мерки с оглед предотвратяване на екологична катастрофа. Като цяло зеленият преход е от съществено значение за изграждането на устойчиво и справедливо бъдеще за всички. Проблемът е сериозен и изисква всеобхватни мерки. Една от тях е финансовото осигуряване на зеления преход. Самата инициатива е относително нова и много от проблемите се решават *ad hoc*, особено в областта на финансирането на прехода към устойчиви и екологосъобразни енергийни източници. Задачите, които стоят на дневен ред, могат да се обобщат по следния начин:

Справяне с изменението на климата: Преходът към нисковъглеродна икономика е от съществено значение за намаляване на емисиите на парникови газове и смекчаване на най-сериозните последици от изменението на климата, като по-чести и тежки природни бедствия, покачване на морското равнище и промени в метеорологичните модели.

Опазване на околната среда: Зеленият преход може да помогне за опазване на околната среда чрез намаляване на замърсяването и запазване на природните ресурси. Това може да помогне да се гарантира, че екосистемите ще поддържат биоразнообразието, което е от съществено значение за здравето на населението.

Подкрепа за устойчив икономически растеж: Инвестирането в зелен преход може да създаде нови възможности за устойчив икономически растеж, като например във възобновяема енергия, енергийна ефективност и устойчив транспорт. Това може да помогне за създаването на нови работни места и индустрии, като същевременно намали зависимостта от изкопаеми горива и увеличи енергийната сигурност.

Гарантиране на дългосрочна енергийна сигурност: Зеленият преход може да помогне за гарантиране на дългосрочна енергийна сигурност чрез намаляване на зависимостта от вносни изкопаеми горива и диверсификация на енергийните източници. Това може да помогне за намаляване на уязвимостта на енергийните системи към прекъсвания на доставките и нестабилност на цените.

Що се отнася до **финансирането на зеления преход**, това е сложен и многостранен процес, който включва мобилизиране на финансови ресурси и инвестиции в подкрепа на разработването и внедряването на устойчиви технологии и практики. Това може да включва набор от дейности като: *инвестиции във възобновяема енергия* - внедряването на технологии за възобновяема енергия като слънчева, вятърна, водна и геотермална енергия е от съществено значение за намаляване на емисиите на парникови газове и постигане на глобалните климатични цели. По принцип това включва финансиране за изграждането на нови съоръжения за възобновяема енергия, както и за модернизиране и разширяване на съществуващи; *инвестиране в енергийно ефективни сгради* - за подпомагане на преоборудването на сгради, за да станат по-енергийно ефективни, като например чрез подобряване на изолацията и инсталиране на енергийно ефективни

системи за отопление, вентилация и охлаждане; *финансиране за научноизследователска и развойна дейност* - за да се ускори разработването и внедряването на устойчиви технологии, е необходимо финансиране за изследователски и развойни дейности, които могат да помогнат тези технологии да станат по-ефективни и лесно приложими; *инфраструктурни инвестиции* - за подпомагане на развитието на устойчива инфраструктура като системи за обществен транспорт, велосипедни алеи и инфраструктура за зареждане на електрически превозни средства;

Финансирането на зеления преход може да дойде от различни източници, включително публични и частни инвеститори, правителства и международни организации. Публичните механизми за финансиране могат да включват безвъзмездни средства, заеми и данъчни стимули, докато частното финансиране може да включва капиталови инвестиции, облигации и други видове дългово финансиране. Като цяло финансирането на зеления преход е от решаващо значение за намаляване на емисиите на парникови газове и опазване на околната среда. Чрез мобилизиране на ресурси и инвестиции в подкрепа на развитието и внедряването на устойчиви технологии и практики, можем да преминем към по-устойчиво бъдеще.

Бъдещето на зеления преход вероятно ще включва значителни промени в редица сектори, тъй като държавите и компаниите преминават към нисковъглеродни и устойчиви практики. Докато темпото и мащабът на този преход ще зависят от набор от фактори, включително политически рамки, технологични иновации и обществена осведоменост, има няколко ключови тенденции, които вероятно ще оформят бъдещето на зеления преход:

- *Увеличаване на инвестициите в публичния и частния сектор*: Правителствата, инвеститорите и компаниите все повече признават значението на инвестирането в зелен преход и отделят значителни ресурси за възобновяема енергия, енергийна ефективност и други устойчиви проекти.
- *Технологични иновации*: Напредъкът в технологиите за възобновяема енергия, съхранението на енергия и други области намалява разходите за зелен преход, което го прави по-достъпен и достъпен за по-широк кръг от заинтересовани страни.
- *Регулаторни рамки*: Правителствата и международните организации разработват политики и разпоредби в подкрепа на зеления преход, като ценообразуване на въглеродни емисии, мандати за възобновяема енергия и стандарти за енергийна ефективност.
- *Обществена осведоменост и активност*: Нарастващата обществена осведоменост за въздействието на изменението на климата и значението на устойчивостта стимулира търсенето на по-екологични продукти и услуги и оказва натиск върху правителствата и компаниите да предприемат действия.
- *Сътрудничество и партньорства*: Сътрудничеството и партньорствата между правителства, компании и организации на гражданското общество все повече се възприемат като съществени за постигане на целите на зеления преход и помагат за отключването на нови източници на финансиране и иновации.

Като цяло, бъдещето на зеления преход вероятно ще се характеризира със значителни промени в начина, по който произвеждаме и консумираме енергия, както и в начина, по

който проектираме и управляваме нашата изградена среда, транспортни системи и други ключови сектори. Въпреки че ще има предизвикателства по пътя, потенциалните ползи от зеления преход са значителни, включително подобро обществено здраве, по-голяма енергийна сигурност и по-устойчива и справедлива икономика.

1.2. Зеленият преход в Европа

European Green Deal

Европейският зелен пакт (European Green Deal, известен още като Зеленият пакт на ЕС и Зелената сделка) е представен от Европейската комисия (ЕК) на 11 декември 2019 г. като „пътна карта за постигане на устойчивост на икономиката на ЕС, чрез превръщане на предизвикателствата в областта на климата и околната среда във възможности във всички области на политиката, като се гарантира, че преходът е справедлив и приобщаващ за всички“. Европейският зелен пакт представлява стратегия за растеж, политика и пътна карта на Европейския съюз, която има за цел превръщането на ЕС в справедливо и благоденстващо общество с модерна, ресурсно ефективна и конкурентноспособна икономика, в която през 2050 г. няма да има нетни емисии на парникови газове и икономическият растеж не зависи от използването на ресурси. Основната цел е политиките на ЕС в областта на климата, енергетиката, транспорта и данъчното облагане да бъдат пригодени към целта за намаляване на нетните емисии на парникови газове с най-малко 55 % до 2030 г.

През март 2018 г. Комисията представи амбициозен **План за действие за финансиране на устойчивия растеж**¹. Целта на този план за действие е мобилизирането на частния сектор в подкрепа на прехода към нисковъглеродна, по-ефективна в използването на ресурсите и по-устойчива икономика. Както е посочено в плана за действие, липсата на ясно определение на понятието „зелен“ е сред основните пречки за увеличаването на екологосъобразните инвестиции. В тази връзка основополагащ елемент на плана за действие е създаването на „таксономия на ЕС“ — обща система за класификация на екологосъобразните икономически дейности. За тази цел през май 2018 г. Комисията представи предложение за регламент², което има следните три цели:

- ✓ предоставяне на дружествата и инвеститорите на подходящи определения на икономическите дейности, които могат да се считат за екологосъобразни;
- ✓ предоставяне, чрез тези определения, на крайните инвеститори, в т.ч. на индивидуалните инвеститори, на възможност да насочват капитала към екологосъобразни дейности, като ограничават рисковете от заблуждаваща информация за екологосъобразност³; както и

¹ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „План за действие: Финансиране за устойчив растеж“ (COM/2018/097 final).

² Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на рамка за насърчаване на инвестициите в устойчиво развитие (2018/0178 (COD)).

³ Заблуждаваща информация за екологосъобразност е практиката на дадена организация да афишира свои продукти, цели или политика като екологосъобразни, когато те може да не са такива.

- ✓ недопускане на разпокъсване на пазара, чрез предоставяне на инвеститорите, дружествата и държавите членки на единна отправна точка при определяне на екологосъобразността на дадена инвестиция.

Регламентът за таксономията, приет от Европейския парламент през юли 2020 г., дефинира кои дейности могат да бъдат определени като „екологично устойчиви“ икономически дейности и изисква оповестяването на техния дял в общата дейност на предприятието. Таксономията на ЕС е надежден научно обоснован инструмент за постигане на прозрачност за дружествата и инвеститорите. С него се въвеждат ясни критерии за резултатите, за да се установи кои икономически дейности имат съществен принос за постигането на целите на Зеления пакт. С тези критерии се създава общ език за предприятията и инвеститорите, като им се предоставя възможност да комуникират с повишено доверие относно екологосъобразните дейности и им се оказва помощ да се ориентират във вече започналия преход.

Успоредно с това са извършени промени в нормативната уредба за пренасочване на частния капитал към устойчиви инвестиции. *Регламентът за оповестяване на устойчиви финанси* (Sustainable Finance Disclosure Regulation - SFDR) изисква участниците на финансовите пазари да разкриват информацията относно екологичните, социалните и управленските (Environmental, Social, and Governance - ESG) аспекти на техните инвестиционни продукти. Регламентът има за цел да подобри прозрачността и да насърчи устойчиви финансови практики. Една от основните тенденции е възприемането на **екологични, социални и управленски критерии** (ESG) в процеса на вземане на решения за кредитиране и инвестиране. Банките все повече използват ESG фактори, за да оценят рисковете и възможностите, свързани със зелените проекти, и да гарантират, че те са в съответствие с техните цели и ценности за устойчивост. Това може да включва проверка на потенциални кредитополучатели и проекти въз основа на тяхното въздействие върху околната среда, социална отговорност и практики на корпоративно управление.

Renovation wave

Кризата, породена от COVID-19, изведе на преден план сградите, значението им за живота ни и слабите им места. В стремежа да преодолее кризата, породена от COVID-19, ЕС залага на енергийната ефективност като уникална възможност за преосмисляне, препроектиране и модернизирание на сградния фонд на ЕС. Една трета от сградния фонд на ЕС е на възраст над 50 години, като над 40% от сградите са построени преди 1960 г. Почти 75% от сградния фонд е енергийно неефективен по отношение на настоящите строителни стандарти. На тази основа се представя стратегия за полагане на началото на вълна на саниране - **Renovation wave** за Европа, като се отстраняват дългогодишните пречки пред енергийно и ресурсно ефективното саниране, подкрепя се извършването на нови инвестиции в рамките на продължителен период, като се започне от обществени сгради и сгради с по-малка енергийна ефективност, стимулира се цифровизацията и се създават възможности за заетост и растеж по цялата верига на доставки във връзка със санирането. Целта е до 2030 г. годишният процент на енергийно саниране на жилищни и нежилищни сгради най-малко да се удвои и да се стимулира основното енергийно саниране. Мобилизирането на силите на всички равнища за постигането на тези цели ще позволи до 2030 г. да бъдат санирани 35 милиона сградни

единици. Обществената и частната социална инфраструктура, обществените административни сгради, социалните жилища, културните институции, училищата, болниците и здравните заведения могат да бъдат в челната част на вълната на саниране, като служат за пример и отправна точка за индустриализирането на строителството и съпътстващите ползи, които стават непосредствено видими за обществеността.

Пакет Fit for 55 Package

Пакетът Fit for 55 е набор от предложения за преразглеждане и актуализиране на законодателството на ЕС и за въвеждане на нови инициативи с цел да се гарантира, че политиките на ЕС са в съответствие с целите в областта на климата, свързани с намаляване на нетните емисии на парникови газове с поне 55% до 2030 г. Предложеният пакет има за цел да приведе законодателството на ЕС в съответствие с целта за 2030 г. Пакетът от предложения има за цел да осигури последователна и балансирана рамка за постигане на целите на ЕС в областта на климата, които:

- гарантира справедлив и социално справедлив преход
- поддържа и укрепва иновациите и конкурентоспособността на промишлеността на ЕС, като същевременно осигурява равни условия спрямо икономическите оператори от трети държави
- подкрепя позицията на ЕС като лидер в глобалната борба срещу изменението на климата

В резултат са ревизирани няколко директиви в областта, както следва:

- Renewable Energy Directive
 - ✓ Повишена амбиция за възобновяеми енергийни източници в ключови сектори: отопление и охлаждане (задължително годишно увеличение от 1,1% ВЕИ дял), транспорт, индустрия, сгради (индикативно 49% дял на ВЕИ до 2030 г.)
 - ✓ Насърчаване на внедряването и инвестициите в възобновяема енергия, включително малки ВЕИ в сгради
 - ✓ Мерки за насърчаване на интеграцията на енергийната система и овластяване на потребителите, включително чрез възобновяема енергия
 - ✓ Енергийни общности
- Energy Efficiency Directive
 - ✓ Актуализирана обвързваща цел на ЕС за енергийна ефективност от 9% намаление на първичните и крайно потребление на енергия (спрямо референтния сценарий за 2020 г.)
 - ✓ Увеличаване на ролята на публичния сектор: годишно намаление с 1,7% на потреблението на енергия в публичния сектор и увеличаване на годишните темпове на обновяване до 3% от обществените сгради над 250 m².
 - ✓ Утвърждаване на принципа на енергийната ефективност на първо място, насоки и препоръки за прилагане
 - ✓ Въвеждане на мерки за облекчаване на енергийната бедност и насърчаване на овластяването на потребителите
 - ✓ Подсилва разпоредбите относно финансирането за привличане на допълнителни частни капитали
- Energy Performance of Buildings Directive

- ✓ Минимални стандарти за енергийна ефективност
- ✓ Сертификати за енергийни характеристики
- ✓ Национални планове за обновяване на сгради и паспорти за саниране на отделни сгради
- ✓ Въвеждане на сгради с нулеви емисии като нови стандарт за нови сгради
- ✓ Отчитане на въглерода през целия жизнен цикъл

REPowerEU

През март 2022 г. лидерите от ЕС се споразумяха за постепенно премахване на зависимостта на ЕС от вноса на руски газ, нефт и въглища чрез:

- ✓ по-бързо намаляване на цялостната зависимост от изкопаеми горива
- ✓ диверсифициране на доставките и маршрутите
- ✓ по-нататъшно развитие на пазара на водорода в ЕС
- ✓ ускоряване на разработването на възобновяеми енергийни източници
- ✓ подобряване на взаимосвързаността на европейските електропреносни и газопреносни мрежи
- ✓ засилване на планирането на ЕС за действие при извънредни ситуации във връзка със сигурността на доставките
- ✓ подобряване на енергийната ефективност и насърчаване на кръговата икономика

Лидерите поискаха от Европейската комисия да представи план за бързо намаляване на прекомерната зависимост на ЕС от вноса на руски газ, нефт и въглища. Комисията представи плана REPowerEU на 18 май 2022 г. В допълнение към укрепването на стратегическата автономност на ЕС в енергийния сектор REPowerEU е насочен към подкрепата за прехода към чиста енергия и обединяването на усилията за по-устойчива енергийна система. REPowerEU е план за спестяване на енергия, производство на чиста енергия, диверсифициране на енергийните доставки на ЕС, интелигентно съчетаване на инвестиции и реформи

Планът REPowerEU е в допълнение към пълното прилагане на пакета „Подготвени за цел 55“. В пакета се определя целта за постигане на намаляване с най-малко 55 % на нетните емисии на парникови газове до 2030 г. и неутралност по отношение на климата до 2050 г. в съответствие с Европейския зелен пакт. През февруари 2023 г. е приет Регламент за изменение с цел включване на глави за REPowerEU в Механизма за възстановяване и устойчивост. Целта е да се укрепят стратегическата автономност на ЕС чрез диверсифициране на енергийните му доставки и прекратяване на зависимостта му от вноса на руски изкопаеми горива. Държавите членки ще могат да добавят нова глава за REPowerEU към националните си планове за възстановяване и устойчивост в рамките на NextGenerationEU, за да се финансират ключови инвестиции и реформи, които ще спомогнат за постигането на целите на REPowerEU. За финансиране на инвестициите и реформите ще бъдат предоставени допълнителни безвъзмездни средства в размер на 20 млрд. евро.

Финансиране на зеления преход

Европейската комисия пряко отговаря за зеления преход в ЕС. Европейският зелен пакт обхваща широк спектър от области, като енергетика, транспорт, селско стопанство, кръгова икономика и биоразнообразие, и включва конкретни цели и действия за намаляване на емисиите на парникови газове, увеличаване на използването на

възобновяема енергия, подобряване на енергийната ефективност, насърчаване на устойчивото мобилност, намаляване на отпадъците, защита и възстановяване на екосистемите и осигуряване на справедлив и приобщаващ преход.

На централно ниво Европейската комисия управлява множество програми за финансиране, които подкрепят зеления преход. Тези програми предоставят грантове, заеми и друга финансова подкрепа за проекти и инициативи, които имат за цел да намалят емисиите на парникови газове, да повишат енергийната ефективност, да насърчават възобновяемата енергия и да подкрепят прехода към устойчива и приобщаваща икономика.

Европейската комисия също работи и в режим на споделено управление с държавите-членки на ЕС по отношение на финансирането от Кохезионната политика. Заедно с Механизма за възстановяване и устойчивост, в който са заложили мин 37% от инвестициите да са зелени, се осигурява значително финансиране в подкрепа на зеления преход.

В допълнение, Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) се утвърди като кредитната институция на ЕС основен източник на финансиране за устойчиви инвестиции. ЕИБ предоставя заеми и други финансови инструменти в подкрепа на проекти, които допринасят за действия в областта на климата, възобновяема енергия, енергийна ефективност, устойчив транспорт и други екологични и социални цели. ЕИБ актуализира своята рамка за устойчивост на екологията и околната среда с нова груповата политика и набор от стандарти, включително такъв за финансиране чрез финансови посредници. Оттук насетне оценката за риска за околната среда, социалното и корпоративно управление ще са фактори, от които ще зависи финансирането от ЕИБ. ЕИБ ще изисква и всички контрагенти, които подкрепя, да бъдат изцяло приведени към критериите на пътната карта и ESG критериите с целите и принципите на Парижкото споразумение (Paris Alignment for Counterparties Framework).

Освен това частните инвеститори и финансовите институции все повече осъзнават значението на финансирането на устойчиви инвестиции и се ангажират да мобилизират капитал за тази цел. ЕС създаде таксономия на екологично устойчиви дейности, за да помогне на инвеститорите да идентифицират и финансират устойчиви проекти и също така разработи план за действие за устойчиво финансиране за насърчаване на инвестициите на частния сектор в зеления преход.

Като цяло финансирането на зеления преход в ЕС е споделена отговорност между различни заинтересовани страни, включително публични институции, частни инвеститори и организации на гражданското общество, и изисква координиран и всеобхватен подход за постигане на целите на ЕС в областта на климата и устойчивостта.

Друга тенденция е разработването на специализирани **зелени финансови продукти** и услуги, като зелени облигации, зелени заеми и заеми, свързани с устойчивост. Тези продукти често имат специфични правила и условия, които са предназначени да стимулират и възнаграждават устойчивото поведение. Например зелените облигации може да имат по-нисък лихвен процент, ако набраните средства се използват за екологични проекти, докато заемите, свързани с устойчивост, могат да предложат отстъпка, ако кредитополучателят постигне определени цели за устойчивост.

Банките също все повече се ангажират със своите клиенти и заинтересовани страни по въпросите на устойчивостта и интегрирането на устойчивостта в своите бизнес стратегии и операции. Това може да включва определяне на цели за намаляване на техния собствен въглероден отпечатък, насърчаване на устойчиви финансови продукти и услуги и сътрудничество с други заинтересовани страни за стимулиране на системна промяна към по-устойчива икономика.

Като цяло финансовите условия за банките в Европа при финансиране на зелени проекти се развиват бързо, тъй като устойчивостта става все по-важен фактор във финансовия сектор. Чрез възприемането на по-устойчиви практики и предлагането на специализирани зелени финансови продукти, банките могат да играят решаваща роля в подкрепата на зеления преход в Европа и извън нея.

Според Европейската комисия инвестиционният план на Европейския зелен пакт се очаква да мобилизира поне 1 трилион евро публични и частни инвестиции през следващото десетилетие за финансиране на прехода към устойчива и нисковъглеродна икономика. През 2020 г. емитирането на зелени облигации в Европа достигна рекордните 105 милиарда евро, което е с 83% повече от предходната година, според Climate Bonds Initiative – 2021 Report. Делът на зелените кредити в общия кредитен портфейл на европейските банки се е увеличил от 1% през 2018 г. на 4% през 2020 г., според Европейския банков орган. Според Global Sustainable Investment Alliance активите, управлявани съгласно стратегии за устойчиви инвестиции в Европа, са достигнали 14,1 трилиона евро през 2020 г., което е с 15% повече от предходната година. Проучване на Европейската инвестиционна банка установи, че 82% от европейските компании планират да увеличат инвестициите си в устойчивост през следващите три години. Според доклад на Европейския форум за устойчиви инвестиции 63% от общите управлявани активи в Европа вече са обект на интегриране на ESG, спрямо 42% през 2017 г. Системата за търговия с емисии (ETS) на Европейския съюз, която обхваща около 40% от емисиите на парникови газове в ЕС, е помогнала за намаляване на емисиите средно с 3% годишно от създаването ѝ през 2005 г., според Европейската агенция по околна среда.

Тези статистически данни илюстрират нарастващата инерция и значението на зеления преход и устойчивото финансиране в Европа, както и напредъка, постигнат през последните години към постигане на по-устойчива и нисковъглеродна икономика. В конкретен план България може да очаква финансиране по следните програми:

Механизъм за справедлив преход € 65-75 млрд.

Фонд за справедлив преход от €17,5 се очаква да генерират около € 30 млрд. инвестиции в:

- Продуктови инвестиции в МСП и създаване на нови фирми
- НИРД
- Чиста енергия от възобновяеми източници
- Насърчаване на кръговата икономика
- Преквалификация на работници
- Образование и социално приобщаване

Схема за справедлив преход в рамките на InvestEU – целева бюджетна схема, която да мобилизира €15 млрд. в най-засегнатите райони

Механизъм за отпускане на заеми за публичния сектор

- €1.5 млрд. грантове от бюджета на ЕС
- € 10 млрд. заеми от ЕИБ с цел увеличаване на инвестициите в публичния сектор за нуждите на регионалното развитие до €30 млрд.

Модернизационен фонд – около €14 млрд. – да бъдат отпуснати на 10 държави с ниски доходи и да се изразходват за:

- Енергия от възобновяеми източници
- Енергийна ефективност
- Съхранение на енергия
- Енергийни мрежи
- Справедлив преход в зависимите от въглерода региони.

Този фонд ще бъде финансиран чрез търг на квоти по системата на ЕС за търговия с емисии, възлизащи в началото на 2% от общите квоти за периода 2021-2030.

1.3. Зеленият преход в България

Текущо състояние

България постигна напредък в някои области, свързани със зеления преход, но все още има какво да се подобри в други области. Положително е, че страната постигна значителен напредък в развитието на своя сектор за възобновяема енергия. През 2021 г. възобновяемата енергия представлява около 23% от общото потребление на енергия в България (според Евростат). Страната има значителен потенциал за слънчева и вятърна енергия и привлече чуждестранни инвестиции в сектора на възобновяемата енергия през последните години. България също предприе стъпки за подобряване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове в сградите. Страната е изпълнила няколко програми за насърчаване на енергийно ефективни реконструкции на сгради и е приела строителни кодекси, които изискват новите сгради да отговарят на определени стандарти за енергийна ефективност. Въпреки това България все още е изправена пред няколко предизвикателства при прехода към по-устойчива и нисковъглеродна икономика. Страната има едно от най-високите нива на замърсяване на въздуха в Европа, до голяма степен поради използването на въглища за производство на електроенергия и отопление. България постигна известен напредък в постепенното премахване на въглищата, но все още разчита в голяма степен на изкопаемите горива за енергия.

Други направления, по които беше отбелязан прогрес, са по отношение насърчаването на устойчив транспорт, особено в областта на електрическата мобилност. Страната е приложила политики за насърчаване на навлизането на електрически превозни средства, като предлагане на финансови стимули и инсталиране на инфраструктура за зареждане. Общият дял на електрическите превозни средства в България обаче остава

относително нисък. Напредък има и в областта на *кръговата икономика*, включително прилагане на политики за намаляване на отпадъците и увеличаване на рециклирането, но в тази сфера има значително място за подобрение (Според Евростат България има едно от най-ниските нива на рециклиране на битови отпадъци в ЕС през 2021 г. - едва 16%). През последните години в България се наблюдава увеличение на зеленото финансиране, като банки и други финансови институции започват да предлагат зелени заеми и други възможности за финансиране. Въпреки това общото ниво на зелено финансиране в страната все още е сравнително ниско и има нужда от повече инвестиции в устойчиви проекти.

България, подобно на много други страни, е изправена пред предизвикателството да финансира прехода си към по-зелена икономика. Макар че процесът е още в началото си, могат да се направят някои предварителни наблюдения.

- *Инвестиции във възобновяема енергия:* България направи значителни инвестиции във възобновяема енергия през последните години, особено във вятърна и слънчева енергия. Според Международната агенция за възобновяема енергия България е имала общ инсталиран капацитет от 2,5 GW възобновяема енергия през 2020 г., със значително увеличение на слънчевия капацитет през последните години.
- *Финансиране от Европейския съюз:* България отговаря на условията за значително финансиране от Европейския съюз за подпомагане на нейния преход към по-зелена икономика. Като част от Зелената сделка на ЕС България ще получи финансиране за редица инициативи, включително развитие на възобновяема енергия, енергийна ефективност и преход към електрически превозни средства.
- *Национално финансиране:* Българското правителство също е отделило финансиране за зелени инициативи, включително развитие на възобновяема енергия, енергийна ефективност и устойчив транспорт. През 2020 г. правителството обяви нова програма за подкрепа на инсталирането на покривни слънчеви панели, която ще бъде частично финансирана от държавата.
- *Международно финансиране:* България също е получила финансиране от международни организации, като Европейската банка за възстановяване и развитие, за зелени инициативи. През 2019 г. банката предостави заем от 11 милиона евро в подкрепа на развитието на 40 MW соларен проект в България.
- *Инвестиции от частния сектор:* Инвестициите от частния сектор в зелени инициативи също нарастват в България, като редица компании инвестират в проекти за възобновяема енергия и енергийна ефективност. Например българска енергийна компания наскоро обяви планове за изграждане на 220 MW вятърен парк в Североизточна България, който ще бъде един от най-големите вятърни паркове в страната.

Като цяло има набор от налични източници на финансиране за подкрепа на зеления преход в България, включително финансиране от Европейския съюз, българското правителство, международни организации и частния сектор. Тези инвестиции ще бъдат от решаващо значение за подпомагане на развитието на възобновяемата енергия, енергийната ефективност и устойчивия транспорт в България и за подпомагане на страната да постигне целите си в областта на климата.

Финансиране на зеления преход – налични и потенциални инструменти

Като цяло България предприема стъпки за насърчаване на зеления преход и подкрепа за устойчиво финансиране. Страната постигна напредък в разработването на проекти за възобновяема енергия, насърчаването на енергийната ефективност и разширяването на устойчивата мобилност. Докато България продължава да развива своята зелена икономика, ще има възможности за мобилизиране на капитал към екологично устойчиви проекти и насърчаване на устойчиви финансови практики.

През последните години се забелязва активизиране на дейностите в подкрепа на зеления преход и насърчаване на устойчивото финансиране, като напредък се отбелязва в следните направления:

- *Интегриран план в областта на енергетиката и климата:* България е разработила Национален план за енергетиката и климата, който има за цел да намали емисиите на парникови газове и да увеличи дела на възобновяемата енергия в енергийния микс на страната. Планът включва набор от инициативи за подкрепа на устойчивата енергия, като разширяване на използването на възобновяема енергия и насърчаване на енергийната ефективност в сградите.
- *Инициативи за зелено финансиране:* България стартира редица инициативи, насочени към насърчаване на устойчиво финансиране, включително създаване на платформа за зелени инвестиции в подкрепа на проекти за устойчива енергия и разработване на пътна карта за зелено финансиране, която да ръководи развитието на практики за устойчиво финансиране в страната.
- *Проекти за възобновяема енергия:* България има значителен потенциал за възобновяема енергия, особено във вятърната и слънчевата енергия. Страната постигна напредък в разработването на проекти за възобновяема енергия, като инвестициите във вятърна и слънчева енергия възлизат на общо 1,8 милиарда евро през 2020 г.
- *Енергийно ефективни сгради:* България стартира набор от инициативи, насочени към насърчаване на енергийната ефективност в сградите, включително финансови стимули за собствениците на сгради да модернизират своите имоти с енергийно ефективни технологии.
- *Зелена мобилност:* България насърчава устойчивата мобилност чрез инициативи като развитие на велосипедна инфраструктура и разширяване на мрежите за обществен транспорт.

България предлага различни финансови инструменти, които могат да се използват за финансиране на различни проекти. Най-разпространените финансови инструменти, налични в България, включват:

- *Банкови заеми:* Търговските банки в България предлагат разнообразие от кредитни продукти, включително финансиране на проекти и заеми за оборотен капитал, които могат да се използват за финансиране на фотоволтаични проекти. Тези заеми могат да бъдат обезпечени или необезпечени, а лихвените проценти могат да варират в зависимост от кредитоспособността на кредитополучателя и вида на заема.

- *Структурни фондове на ЕС и Кохезионен фонд:* България е член на Европейския съюз и като такава има достъп до средства от структурните фондове на ЕС и Кохезионния фонд. Тези средства могат да се използват за финансиране на различни проекти, включително фотоволтаични проекти, и се разпределят от българското Министерство на регионалното развитие и благоустройството.
- *Гаранции и застраховки:* Гаранции и застрахователни продукти, като застраховка на експортни кредити или застраховка на политически риск, могат да се използват за смекчаване на рисковете, свързани с фотоволтаичните проекти. Тези продукти се предлагат от търговски банки, застрахователни компании и специализирани финансови институции.
- *Лизинг:* Лизингът е често срещан инструмент за финансиране в България и може да се използва за финансиране на фотоволтаични проекти. При договор за лизинг лизингополучателят заплаща фиксирана месечна такса за ползване на фотоволтаичната система, а в края на лизинговия период лизингополучателят има възможност да закупи системата.
- *Капиталово финансиране:* Капиталовото финансиране включва продажба на дялове от собствеността на компания на инвеститори в замяна на капитал. Това може да бъде добър вариант за разработчиците на фотоволтаични проекти, които тепърва започват и се нуждаят от капитал, за да стартират проекта.
- *Програми за безвъзмездни средства и субсидии:* България предлага разнообразие от програми за безвъзмездни средства и субсидии за проекти за възобновяема енергия, включително фотоволтаични проекти. Тези програми се администрират от българското Министерство на енергетиката и Държавната комисия за енергийно и водно регулиране, наред с други организации.
- *Секюритизация:* Това е по-сложен финансов инструмент, който включва групиране на портфейл от проекти и продажба на портфейла на инвеститори под формата на ценни книжа. Не е развит в България. Паричните потоци, генерирани от портфолиото могат да се използват за изплащане на инвеститорите, а ценните книжа могат да се търгуват на открития пазар. Секюритизацията може да бъде добър вариант за потенциални клиенти, които искат да наберат голямо количество капитал, тъй като им позволява да имат достъп до по-широк кръг от инвеститори. Това обаче може да бъде и по-сложен и скъп вариант, тъй като изисква услугите на специализирани финансови съветници и юристи.

Като цяло, всеки от тези финансови инструменти може да бъде добър вариант за финансиране на зеления преход в зависимост от специфичните нужди на проекта и предпочитанията на разработчика на фотоволтаичния проект и инвеститорите.

2. БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ ЗА ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ В БЪЛГАРИЯ

Настоящият анализ е изготвен в резултат от изпълнението на Задача 2.2. (Т.2.2.) „Проучване на пазара на финансиране за проекти за преход към чиста енергия в България“ от Работен пакет 2: Анализ на предлагането и търсенето на финансиране за проекти за преход към чиста енергия на Проект LIFE „ФЛАГ – Финансов инструмент за преход към чиста енергия“, 101076662 -- LIFE21-CET-PDA-FLAG FICET -- LIFE-2021-CET.

В рамките на задачата е проучен опита на държавни фондове и програми (Национален доверителен екофонд (НДЕФ), програми за енергийна ефективност към Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) и др. Целта на анализа е да се направи преглед на програми, предоставящи финансова помощ и да се открият възможностите за финансиране на общински проекти за преход към чиста енергия в България.

При изпълнение на задачата е набрана информация въз основа на кабинетно проучване на финансиращите институции, предоставящи безвъзмездна финансова помощ (БФП) за проекти за преход към чиста енергия в България, както и въз основа на въпросник, специално разработен за целта. Анализът и оценката на възможностите за финансиране на проекти за ПЧЕ обхващат трите области, в които ще работи иновативния финансов инструмент, а именно:

1. Използване на възобновяемата енергия на термоминералните води.
2. Енергийна ефективност на публични общински сгради, вкл. административни сгради, културно-образователни институции (училища, читалища, театри, културни домове и т.н.), социални жилища, в т.ч. инсталиране на ВЕИ по прилежащите части на тези обекти.
3. Възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) за производство на електрическа енергия, вкл. възможностите за проекти за изграждане на соларни системи/паркове върху терени на рекултивирани излезли от експлоатация общински депа за битови отпадъци.

Въз основа на набраната информация са изследвани следните параметри на всеки един източник, предлагащ финансиране:

- Вид на институцията - Фонд/Програма
- Програма/подпрограма/приоритетна ос/мярка, по които се предоставя финансиране от съответната институция за енергийна ефективност на публични общински сгради, ВЕИ и използване на възобновяемата енергия на термоминералните води
- Източник на средствата за финансиране
- Обхват на дейностите – информация за допустимите за финансиране мерки и дейности
- Вид на помощта - % на безвъзмездната финансова помощ (БФП) и на изисквания за собствено съфинансиране от общините, максимален абсолютен размер на БФП за проект

- Общ размер на финансовия ресурс (млн. лв.) по процедурата
- Допустими общини, които могат да кандидатстват
- Основни документи, изисквани при кандидатстване
- Активна ли е вече програмата/мярката или предстои да се активира в следващ период.

Към момента на изготвяне на анализа е идентифицирано предлагането на следните възможности за финансиране на проекти по посочените области:

2.1. Използване на възобновяемата енергия на термоминералните води

2.1.1. Национален доверителен екофонд, инвестиционна програма “Минерални води”

Националният доверителен екофонд предоставя възможност за финансиране на проекти на общините чрез инвестиционна програма “Минерални води”. Източникът на средствата за финансиране на програмата се явяват приходите от продажба на квоти на парникови газове. Обхватът на дейностите, които са допустими за финансиране са: за ремонтни дейности/подмяна/разширяване/изграждане на инфраструктура-публична общинска собственост за минерални води, както и за инфраструктурата за минерални води – публична държавна собственост, за която общините имат задължение за поддръжка, произтичащо от Закона за водите (за находища на минерални води - държавна собственост, които са им предоставени от МОСВ за управление) в т.ч., но не само:

- водопреносна и водоразпределителна мрежа за минерални води, в т.ч. помпени станции и др.; топлообменници; събирателни резервоари, водомерни и каптажни разпределителни шахти за минералната вода преди подаването ѝ към водоползвателите;
- оборудването за експлоатация (помпа);
- оборудване на водоземното съоръжение с водомер, манометър, термометър и др.; ремонт на устиевото оборудване на водоземното съоръжение и др. подобни;
- съоръжения и инсталации за обществено ползване;
- ремонт и реконструкция на съществуващи сондажи за минерална вода с доказани показатели и потенциал за оползотворяване на минералната вода;
- авторски и строителен надзор и инвеститорски контрол, разходите, за които могат да бъдат до 3%, включително, от стойността на СМР.

Безвъзмездна финансова помощ за всеки проект е до 50% от стойността на проекта, но не повече от 400 000 лв., като от общините се изисква да осигурят собственото съфинансиране (напр. от собствения бюджет или със заеми, включително от новия финансов инструмент на ФЛАГ). Общият размер на финансовия ресурс по програмата е 3,5 млн. лв.

Допустими общини, които могат да кандидатстват са тези, които управляват и експлоатират находища на термоминерални води - около 80 общини в България.

Основни документи, които общините трябва да предоставят при кандидатстване са: формуляр за кандидатстване; работен или технически проект; бизнес план; таблица за изчисляване спестените емисии на парникови газове от проекта, декларации, документ, че ще се осигури съфинансирането (напр. декларация от кмета, документ от банка и др.).

След класиране на проектите и одобрението на класираните проекти от Управителния съвет на НДЕФ, администрацията на НДЕФ извършва последователно преглед на работния проект, подробни КСС, проведени обществени поръчки за избор на изпълнители и на сключени договори с избрания изпълнител/изпълнители. Едва след това и в случай, че са изпълнени указанията на НДЕФ, се сключва договор за предоставяне на БФП между общината и НДЕФ.

Програмата е отворена от 3.10.2022 г. и крайният срок за кандидатстване е 06.02.2023 г. Очаква се изпълнението на проектите да стартира през второто тримесечие на 2023 г. Това е втората схема след първата Пилотна схема, стартирана през 2016 г. и приключена през 2018-2019 г. Одобрени и изпълнени са 9 проекта на 9 общини при същите ключови условия като текущата покана за проекти на общините за минерални води. Общ размер на поканата по Пилотната схема - 3,5 млн. лв.

Към програмата има голям интерес, но ресурсът е недостатъчен за покриване на нуждите на общините.

2.2. Енергийна ефективност на публични общински сгради

2.2.1. Национален Доверителен Екофонд, Инвестиционна програма „Енергийна ефективност“

Програмата предоставя възможност за финансиране на проекти на общините за енергийна ефективност на училища и детски градини. Средствата за финансиране идват чрез подписано Споразумение от октомври 2022 г. с Германия за продажба на излишъци от преизпълнение на задълженията за емисии на парникови газове извън ЕСТЕ (Annual emissions allocations-AEAs).

Програмата е отворена на 28.02.2023 г. със срок на кандидатстване до 30.06.2023 г. Очаква се изпълнението на одобрените проекти да започне през четвъртото тримесечие на 2023 г.

Интензитетът на подпомагане за един проект за финансиране на мерки за енергийна ефективност в общински училища и детски градини е до 70% от общата стойност на инвестиционните разходи за енергоспестяващи мерки (ЕСМ), но не повече от 420 000 лева. Собственото финансиране общините могат да осигурят от собствени средства или със заеми, вкл. от новия финансов инструмент на ФЛАГ. Общият размер на финансовия ресурс по Програмата е 6,3 млн. лв.

При равен брой точки при оценката се дава предимство на общини с по-големи спестявания на емисии на парникови газове в резултат на енергийните спестявания от реализираните проекти.

В общия размер на инвестицията (съответно на безвъзмездната субсидия) се включват разходите за строително-монтажните работи (СМР), както и разходите за авторски и строителен надзор и за инвеститорски контрол (общо за надзор не могат да надхвърлят 3% от стойността на СМР). След подаване на заявление за интерес, придружено с енергиен одит, кандидатите, които отговарят на изискванията подават Формуляр за кандидатстване с КСС, декларации и др.

2.2.2. МРРБ – НПВУ, Проект П9б: Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд, Компонент 1: Публични сгради

Управляващ орган по проекта е МРРБ чрез Главна дирекция „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“. Източниците на финансиране са ЕС и националният бюджет.

Допустимите дейности са: основни мерки за устойчиво енергийно обновяване на сгради и ВЕИ в сгради държавна и общинска собственост - нежилищни сгради за административно обслужване, култура и спорт. Чрез изпълнението на мерките се цели задължително постигане на висок клас на енергопотребление минимум „В“ и 30% спестяване на първична енергия за всеки обект. Очакванията са по проекта да се изпълнят 616 проекта.

Всеки кандидат трябва да предостави финансиране за осигуряване на разходите, свързани със: СМР, които са предписани в график за изпълнение на неотложните мерки в техническия паспорт на сградата, както и СМР за осигуряване на достъпна архитектурна среда. При надхвърляне на максималния размер за проект, посочен в Насоките за кандидатстване, кандидатите трябва да осигурят съфинансирането и за тази част.

В случаите, когато за предложение за спортна инфраструктура е избран режим за държавни помощи по „Инвестиционни помощи за мерки за повишаване на енергийната ефективност“ по чл. 38 от Регламент (ЕС) № 651/2014, интензитетът на БФП е: 35 % от допустимите разходи за проект с място на изпълнение на инвестицията в ЮЗР и 45% извън ЮЗР. В тези случаи общините трябва да осигурят съфинансиране на проектите със собствени или заемни средства.

Общият размер на БФП е 408 414 609,60 лева, от които за спортна инфраструктура - 61 262 191,44 лв..

Вече е отправена покана до всички общини в страната, а така също и др. институции, собственици на публични сгради.

2.2.3. МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 , Приоритет 1: Интегрирано градско развитие.

Програма „Развитие на регионите“ за периода 2021-2027 г. е одобрена на 20.12.2022 г. с Решение № С (2022) 9743 final от 16.12.2022 г. на Европейската комисия. Управляващ орган на програмата е МРРБ - Главна дирекция „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“. Финансирането на програмата е от ЕС и националният бюджет.

Мерки за енергийна ефективност: допустимите за финансиране са: мерки за ЕЕ на общински сгради но ако са заложили като приоритетни в Плана за интегрирано развитие

на общината 2021-2027 г. за следните дейности: енергийна ефективност и устойчиво обновяване на обществени сгради, вкл. студентски и ученически общежития: кампании за повишаване на осведомеността и всички видове мерки за ЕЕ в сградите, включително конструктивно (и сеизмично) укрепване; системи за отопление и климатизация, интегрирани инсталации за възобновяема енергия на място, оборудване за зареждане на електромобили; цифровизация на сградите, зелена инфраструктура и др. Все още не е уточнен видът на помощта, но преобладаващата част от ресурса по приоритета се очаква да е БФП. Общият размер на финансовия ресурс е 4 000 000,00 евро за Региони в преход (*област София-град и област Благоевград*); за по-слабо развити региони (*останалите области в страната*): 13 369 916,08 евро. Допустимите общини, които могат да кандидатстват, са: 10 големи градски общини: Видин, Плевен, Русе, Велико Търново, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив, Столична община и Благоевград. Все още не са уточнени основните документи за кандидатстване, но се предполага, че ще са подобни на документите по поканата за ЕЕ на публични сгради по НПВУ. Програмата има аналог в миналия финансов период, като в ОПРР 2014-2020 допустими са били общините, които не са селски общини. Очаква се поканата за енергийна ефективност да бъде отворена в края на 2023-началото на 2024 г.

2.2.4. МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027, Приоритет: 2. Интегрирано териториално развитие на регионите

Приоритет 2 на ПРР 2021-2027 г. ще се реализира чрез инструмента „Интегрирани териториални инвестиции“ (ИТИ), като целта е да се насърчи партньорството и сътрудничеството между различни общини, институции и заинтересовани страни, както и осъществяването на интегрирани мерки без оглед на административно-териториалните граници.

Обхватът на дейностите, които са допустими за финансиране, са: енергийна ефективност и устойчиво обновяване на жилищни и обществени сгради, вкл. студентски и ученически общежития: кампании за повишаване на осведомеността и всички видове мерки за ЕЕ в сградите, вкл. конструктивно (и сеизмично) укрепване, системи за отопление и климатизация, интегрирани инсталации за възобновяема енергия на място, оборудване за зареждане на електромобили, цифровизация на сградите, зелена инфраструктура и др. Мерките трябва да са предвидени в Интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите от ниво 2 .

Все още не е уточнен видът на помощта, но преобладаващата част от ресурса по приоритета се очаква да бъде БФП. За финансовото си самоучастие общините трябва да осигурят средствата от собствения си бюджет или със заем от кредитна институция. Общият размер на финансовия ресурс е 4 568 000,00 евро за региони в преход; за по-слабо развити региони - 38 013 283,92 евро - допустими кандидати са 40 общини - Враца, Ловеч, Лом, Монтана, Троян, Габрово, Горна Оряховица, Севлиево, Разград, Свищов, Силистра, Добрич, Търговище, Шумен, Сливен, Ямбол, Нова Загора, Айтос, Карнобат, Казанлък, Свиленград, Харманли, Димитровград, Кърджали, Хасково, Асеновград, Велинград, Смолян, Пазарджик, Пещера, Панагюрище, Карлово, Ботевград, Гоце Делчев, Дупница, Кюстендил, Перник, Петрич, Самоков, Сандански.

Очаква се поканата да бъде отворена през 2024 г.

2.2.5. МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет 1: Интегрирано градско развитие

Мерки за енергийна ефективност: ЕЕ на общински обекти, но ако са заложиени като приоритетни в Плана за интегрирано развитие на общината 2021-2027г. за следните обекти: **Изграждане на нови енергийно ефективни пасивни сгради**. Все още не е уточнен вида на помощта, но преобладаващата част от ресурса по приоритета е БФП. Финансовото си самоучастие общините могат да осигурят от собствения бюджет или заемни средства от кредитна институция. Общият размер на финансовия ресурс е 4 300 000,00 евро за региони в преход ; По-слабо развити региони ще получат 10 963 331,19 евро. Ще бъдат подкрепени 10 големи градски общини: Видин, Плевен, Русе, Велико Търново, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив, Столична община и Благоевград. Основните необходими документи за кандидатстване не са уточнени. Предполага се, че ще са аналогични на документите по поканата за ЕЕ на публични сгради по НПВУ, като не е уточнен график за поканата. Приоритетът няма аналог в предходни програми. Очаква се Програмата да бъде отворена през 2024 г.

2.2.6. МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет: 2. Интегрирано териториално развитие на регионите

Приоритет 2 ще се реализира чрез инструмента Интегрирани териториални инвестиции. Целта е да се насърчи партньорството и сътрудничеството между различни общини, институции и заинтересовани страни, както и осъществяването на интегрирани мерки без оглед на административно-териториалните граници

Обхват на мерките: ЕЕ на общински обекти, но ако са заложиени като приоритетни за следните дейности: **Изграждане на нови енергийно ефективни пасивни сгради**. Все още не е уточнен вида на помощта, но преобладаващата част от ресурса по приоритета се очаква да е БФП. За финансовото си самоучастие общините могат да получат финансиране чрез заем от кредитни институции или собствения бюджет. Общият размер на финансовия ресурс е 4 396 700,00 евро за региони в преход; По-слабо развити региони - 38 108 317,13 евро - допустими са 40 общини - Враца, Ловеч, Лом, Монтана, Троян, Габрово, Горна Оряховица, Севлиево, Разград, Свищов, Силистра, Добрич, Търговище, Шумен, Сливен, Ямбол, Нова Загора, Айтос, Карнобат, Казанлък, Свиленград, Харманли, Димитровград, Кърджали, Хасково, Асеновград, Велинград, Смолян, Пазарджик, Пещера, Панагюрище, Карлово, Ботевград, Гоце Делчев, Дупница, Кюстендил, Перник, Петрич, Самоков, Сандански.

Необходимите документи за кандидатстване не са уточнени. Не е уточнен график за поканата. Приоритетът няма аналог в предходни програми. Очаква се поканата да бъде отворена през 2024 г.

2.2.7. Министерство на образованието и науката, Изпълнителна агенция "Програма за образование", Процедура "Ремонт и рехабилитация на общежития в системата на училищното образование" – НПВУ

Изпълнителна агенция "Програма за образование" чрез Процедура "Ремонт и рехабилитация на общежития в системата на училищното образование" има за цел да създаде условия за равен достъп до образование чрез изграждане на благоприятна, включваща, енергийно ефективна, подкрепяща и мотивираща образователна среда, която съдейства за повишаване мотивацията за учене и самоподготовка и подобряване на образователните резултати на децата и учениците.

Източник на средствата за финансиране на процедурата са от ЕС и националния бюджет. В обхвата на процедурата са: постигане на ЕЕ на *ученически общежития за ученици от 1-ви до 12 клас*. Допустими дейности са: 1. Основен ремонт, реконструкция, основно обновяване на общежитие. Проекти са допустими само ако обследването за ЕЕ на сградата е доказало, че избраният пакет енергоспестяващи мерки ще доведе до минимален клас на енергопотребление - поне клас на енергопотребление „С“ - Наредба № 7 от 2004 г. за ЕЕ на сгради и информацията е посочена в Сертификата за енергийни характеристики на сградата - Наредба № Е-РД-04-1 от 22.01.2016 г. Задължително е изпълнението на всички енергоспестяващи мерки съгласно посоченото в Сертификата за енергийни характеристики на сградата. Допустимо е и оптимизиране и естетизиране на вътрешното пространство на общежитието, включително в контекста на пандемични/извънредни ситуации, а така също и доставка и монтаж на оборудване и обзавеждане за сградите/помещенията на общежитието. Не са допустими дейности, които целят частични интервенции и/или самостоятелно внедряване на мерки за ЕЕ.

Не се изисква съфинансиране, освен ако в проекта са включени недопустими разходи или дейности или стойността, надвишаваща максималната стойност на БФП. При необходимост осигуряване на оборотни средства за изпълнение на проектите, общините могат да ги осигурят чрез собствени или заемни средства .

До края на третото тримесечие на 2023 г. крайният получател следва да е сключил договора с изпълнител по обществената поръчка за инженеринг на сградите, обект на интервенция (за предложения, за които на етапа на кандидатстване няма разработен работен/технически проект в пълна проектна готовност (вкл. разрешение за строеж) или да е сключил договор за строителство (за предложения, за които на етапа на кандидатстване са доказали пълна степен на проектна готовност (с разрешение за строеж).

Общият размер на помощта е: 150 745 833,33 лева, като няма минимален размер за проект, а максималният размер на БФП на проект е: 6 000 000 лв. Допустими общини, които могат да кандидатстват са: всички общини за общежития с общинско финансиране; държавни професионални гимназии към МОН за общежития, чиято дейност се организира от допустима образователна институция.

За кандидатстването ще се изисква да се представи:

- Обследване за енергийна ефективност, придружено от валиден сертификат за енергийни характеристики на сграда в експлоатация, изготвени по реда на чл. 48 от ЗЕЕ;

- Обследване по реда на чл. 176в от ЗУТ за установяване на техническите характеристики, свързани с удовлетворяване на изискванията по чл. 169, ал. 1, т. 1-5 от ЗУТ и Технически паспорт в съответствие с изискванията, определени в глава трета на Наредба № 5 от 2006 г. за техническите паспорти на строежите. В зависимост от степента на готовност на инвестиционния проект се изискват различни документи по ЗУТ.

Поканата е публикувана със срок за кандидатстване - 90 дни след датата на откриване на процедурата. Краен срок за изпълнение - 31.05.2026 г.

2.2.8. Министерство на земеделието, Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027

Стратегическият план за развитие на земеделието и селските райони на Република България за периода 2023 – 2027 г. е одобрен на 07.12.2022 г. Финансиращата отговорна за изпълнението на плана институция е Държавен фонд "Земеделие" – МЗ. Източник на средствата за финансиране на Стратегическия план са от ЕС и националния бюджет.

Предвидена е интервенция „Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност, вкл. и дейности за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление. Помощта е под формата на 100% безвъзмездни средства за допустимите дейности. Общият финансов ресурс е 800 000 евро.

Обхват на мерките: ЕЕ на общински сгради, като подробности не са уточнени. При необходимост от оборотни средства за реализация на проектите до възстановяване на изразходените средства от програмата общините могат да ги осигурят от собствения бюджет или чрез мостово финансиране със заемни средства.

Допустими са общини в селските райони, съгласно определението в СПРЗСР 2023-2027. Основни документи при кандидатстване не са уточнени.

Съгласно финансовия план се предвижда начало на интервенцията през 2026 г. Тъй като графикът на интервенцията е след края на дейностите по настоящия проект, финансовите средства за реализацията ѝ не са включени в обхвата на предлаганите на пазара и търсените средства за финансиране на общински проекти за енергийна ефективност.

2.3. Изграждане на възобновяеми източници за производство на енергия – соларни системи/паркове

Към момента не е установено целево предлагане на финансирането на такива общински проекти.

Представената по-горе информация за предлаганото финансиране в трите тематични области е набрана и систематизирана в електронна таблица, която е приложена към настоящия анализ. За пълнота за предлагането на финансиране на общински проекти за чиста енергия в страната, в таблицата е включена информация и за проекти за чиста

енергия извън трите тематични области на настоящия проект. Става въпрос за допълнителна информация за проекти за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради, за проекти за подобряване на енергийната ефективност на уличното осветление в общините и за проекти на общините за устойчив градски транспорт, но те не са включени в настоящия анализ.

2.4. Изводи за предлагане на безвъзмезден финансов ресурс на общините за проекти за чиста енергия и търсене от общините на финансов ресурс за осигуряване на собствено съфинансиране за проекти за чиста енергия или мостово финансиране

Представената информация в предходната част показва редица възможности, от които общините могат да се възползват за осигуряване на безвъзмезден финансов ресурс (напълно или частично) за общински проекти за чиста енергия от отделните програми, планове, фондове в страната. В тази част от анализа, на базата на получената информация и допускания се прогнозира какъв финансов ресурс ще се предлага, както и какъв ресурс ще се търси от общините за осигуряване на собствено съфинансиране. Тъй като търсеният ресурс е функция на предлагането на безвъзмездна финансова помощ, т.е. не е провеждано самостоятелно проучване (за разлика от представеното в Доклада за търсенето на финансиране на проекти за преход към чиста енергия по Работен пакет 2), тези оценки са поместени в доклада за предлагането. Прогнозата се ограничава до обхванатите от проекта три тематични области.

За проекти в област 1. Енергийна ефективност на публични сгради, вкл. административни сгради, културно-образователни институции (училища, читалища, театри, културни домове и т.н.), общински социални жилища в т.ч. инсталиране на ВЕИ по прилежащите части на тези обекти

1. Инвестиционна програма „Енергийна ефективност“ – НДФФ - предлаганият финансов ресурс е в размер на 6,3 млн. лева. Безвъзмездната финансова помощ, която програмата осигурява, е до 70% от стойността на проектите, а останалите осигуряват като съфинансиране от общината. При допускане, че общините ще търсят максималния размер на съфинансиране на проектите от 30% чрез заемни средства, то търсеният финансов ресурс, вкл. от новия финансов инструмент на ФЛАГ, ще е около 1 890 000 лв.
2. МРРБ по Проект П9б с финансиране от НПВУ: Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд разполага с общ размер 408 414 609,60 лева Интензитетът на БФП е 100% за административни сгради и сгради за култура и изкуство. За сгради, предназначени за спорт общата разполагаема сума е 61 262 191,00 лв., а интензитетът на БФП е: 35 % от допустимите разходи за проект с място на изпълнение на инвестицията в Югозападен район (ЮЗР) и 45% извън ЮЗР (при посочения режим на държавни помощи). При допускането, че 1/6 от общия финансов ресурс за спортна инфраструктура е за проекти в ЮЗР - 10 210 365,00 лв. с 35 % БФП, търсеният максимален финансов ресурс от тези общини за собствено съфинансиране на проекти ще бъде 6 636 737,2лв. Другите 5/6 от общата сума - 51 051 826,00 лв. е за проекти за останалите пет района,

които са с 45% БФП. Общините от тези 5 района ще търсят заемни средства за собствено съфинансиране в максимален размер на 28 078 504,00 лв., вкл. от новия финансов инструмент на ФЛАГ.

3. МРРБ чрез Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет 1: Интегрирано градско развитие, ще предостави на общините финансов ресурс за енергийна ефективност на съществуващи сгради, както следва: 4 000 000,00 евро (7 823 320 лв.) за региони в преход, за по-слабо развити региони (останалите): 13 369 916,08 евро (33 972 602,97 лв.). Видът на помощта не е уточнен, но се очаква поне 50% от ресурса по приоритета да е БФП. В случай че общините от региони в преход търсят заем за съфинансиране на проектите в размер на 50% от стойността на общия финансов ресурс, то тези общини ще търсят заеман ресурс 3 911 660 лв. За по-слабо развити региони (останалите) при търсене на заем до 50% от стойността на проектите, то търсения финансов ресурс за собствено съфинансиране ще е 16 986 301,48 лв., вкл. от новия финансов инструмент на ФЛАГ
4. МРРБ чрез Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 - Приоритет: 2. Интегрирано териториално развитие на регионите на МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г. за енергийна ефективност на съществуващи сгради. Тук също се очаква поне 50% от ресурса по приоритета да е БФП, като финансовите средства са 4 568 000,00 евро (8 934 231,44 лв.) за региони в преход; за по-слабо развити региони средствата са 38 013 283,92 евро (74 347 521,09 лв.). Общините биха могли да търсят за собствено съфинансиране заемни средства до 50% от стойността на финансовия ресурс за региони в преход (4 467 115,72 лв.), а за по-слабо развити региони търсеният максимален финансов ресурс чрез заемни средства е 37 173 760,55 лв., вкл. от новия финансов инструмент на ФЛАГ
5. МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет 1: Интегрирано градско развитие - процедура за изграждане на нови енергоефективни пасивни сгради. Общият размер на финансовия ресурс е 11 931 665,00 евро (23 338 336 лв.). Интензитетът на помощта се очаква да се уточни. При допускане, че БФП ще е 50%, то може да се очаква, че общините ще търсят за собствено съфинансиране максимално 50% от общия финансов ресурс чрез заем, което представлява 11 669 168,00 лв., вкл. от новия финансов инструмент на ФЛАГ.
6. МРРБ - Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет: 2. Интегрирано териториално развитие на регионите – процедура за изграждане на нови енергийно ефективни пасивни сгради. Общият размер на финансовия ресурс е 42 505 017,00 евро (83 139 813,00 лв.). Интензитетът на помощта се очаква да се уточни. При допускане, че БФП ще е 50%, то може да се очаква, че общините ще търсят за собствено съфинансиране максимално 50% от общия финансов ресурс чрез заем, което представлява 41 569 906,00 лв., вкл. от новия финансов инструмент на ФЛАГ
7. МОН - НПВУ, Процедура "Ремонт и рехабилитация на общежития в системата на училищното образование" е в размер на 150 745 833,33 лева, а максималният размер на БФП на проект е 6 000 000 лева. Не се изисква съфинансиране, освен

ако в проекта са включени недопустими разходи или дейности или стойността надвишава максималната стойност на БФП. Допуска се, че по тази процедура 50% от общините биха прибегнали до заемни средства за изпълнение на проектите (половината от посочената сума по процедурата) чрез мостово финансиране от Фонд ФЛАГ.

Информацията за предлагания финансов ресурс и търсения финансов ресурс от общините за проекти за енергийна ефективност е обобщена в следващата таблица:

Таблица 1. Предлаган и търсен финансов ресурс от общините за проекти за енергийна ефективност

№	Финансираща институция, програма	Предлаган финансов ресурс, лв.	Търсен финансов ресурс от общините за осигуряване на собствено съфинансиране, лв.
	Частична БФП		
1	НДЕФ, Инвестиционна програма „Енергийна ефективност“	6 300 000	1 890 000
2	МРРБ, Проект П9б: Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на нежилищния сграден фонд на НПВУ – само за спортна инфраструктура	61 262 191	34 715 241
3	МРРБ, Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет 1: Интегрирано градско развитие	7 823 320 (ЮЗ) 33 972 602 (други)	3 911 660 (ЮЗ) 16 986 301 (други)
4	МРРБ, Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет: 2. Интегрирано териториално развитие на регионите	8 934 231 (ЮЗ) 74 347 521 (други)	4 467 115 (ЮЗ) 37 173 760 (други)
5	МРРБ, Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет 1: Интегрирано градско развитие - процедура за изграждане на нови енергоефективни сгради	23 338 336	11 669 168
6	МРРБ, Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г., Приоритет: 2. Интегрирано териториално развитие на регионите – процедура за изграждане на нови енергийно ефективни пасивни сгради	83 139 813	41 569 906
Общо		299 118 014	152 383 151
	100% БВП		
	МОН - НПВУ по Процедура "Ремонт и рехабилитация на обществения в	150 745 833	75 372 916

№	Финансираща институция, програма	Предлаган финансов ресурс, лв.	Търсен финансов ресурс от общините за осигуряване на собствено съфинансиране, лв.
	системата на училищното образование"		

Проекти в област 2: Използване на възобновяемата енергия на термоминералните води

Единствено НДЕФ предлага целево средства за финансиране за проекти в област Използване на възобновяемата енергия на термоминералните води. Отправената покана е за общ финансов ресурс в размер на 3,5 млн. лв., като се отпускат БФП в размер на 50% от стойността на проекта, но не повече от 400 000 лв. В следващата таблица е представен предлаганият и прогнозният търсен финансов ресурс за собствено съфинансиране на проектите от общините:

Таблица 2. Предлаган и търсен финансов ресурс от общините за проекти за на възобновяемата енергия на термоминералните води

№	Финансираща институция, програма - частична БФП	Предлаган финансов ресурс, лв.	Търсен финансов ресурс от общините за осигуряване на собствено съфинансиране, лв.
1	Национален доверителен екофонд, Използване на възобновяемата енергия на термоминералните води	3 500 000	1 750 000
Общо		3 500 000	1 750 000

Очакванията, обаче с, някои общини да кандидатстват и за пълно заемно финансиране, тъй като предлаганият ресурс с частична БФП е много малък спрямо нуждите на общините.

Проекти в област 3: Възобновяеми енергийни източници, вкл. за изграждане на соларни системи/паркове за производство на електроенергия, вкл. върху терени на рекултивирани, излезли от експлоатация общински депа за битови отпадъци

До момента няма отворена и предвидена за в бъдеще процедура, както и предвиден финансов ресурс за безвъзмездно финансиране на общински проекти в тази област. Може да се очаква, че общините ще търсят заеми до 100% от финансов ресурс по съответните проекти за изграждане на соларни паркове с цел производство и продажба на енергия от ВЕИ. Очаква се търсене на заемно финансиране в тази тематична област, което вероятно ще нарасне допълнително, когато в националното законодателство се

въведат изискванията за създаване на общности за възобновяема енергия (или популярно наричано „енергийна общност“). Изискванията на европейската директива за енергията от възобновяеми източници относно общностите за възобновяема енергия все още не е транспонирана в националното законодателство (към април 2023г.).

Тъй като Фонд ФЛАГ е традиционно най-използваният от общините източник за осигуряване на собствено съфинансиране на проектите на общините с частично безвъзмездно финансиране и за мостово финансиране за изпълнението им, може да се **обобщи**, че:

- Максималният размер на търсеното заемно финансиране по финансовия инструмент, който предстои да се конструира по LIFE проекта, е в размер на 154,1 млн. лв. Следва да се подчертае, че тази сума е условна, тъй като е възможно някои общини да осигурят от бюджета си собственото съфинансиране за проекти с частична БФП, но от друга страна е възможно част от общините да потърсят заемно мостово финансиране за изпълнение на същите проекти, което не е включено в посочената сума.
- Размерът на очакваното търсене на мостово финансиране за проекти на общините за чиста енергия с предлагане 100% БФП за реализация на проектите е в размер на 75,4 млн. лв. Тази сума също е условна, тъй като е възможно част от общините да осигурят от бюджета си необходимите средства за изпълнението на съответните проекти до възстановяване на сумите от съответните програми. Възможно е, също така, някои общини да потърсят заемно финансиране за осигуряване на средства над лимита, определен за един проект или за осигуряване на недопустими, но необходими за проектите разходи.

Посочената по-горе прогноза е при допускането, че търсенето на заемно финансиране от общините за изпълнението на проекти по посочените по-горе програми/фондове ще съвпадне с периода на настоящия проект и крайните срокове за изпълнение на проектите.

3. БАНКОВО ФИНАНСИРАНЕ НА ЗЕЛЕНИЯ ПРЕХОД В БЪЛГАРИЯ

3.1. Общи наблюдения

Според Българската народна банка общият обем на устойчивото финансиране в България възлиза на приблизително 4 милиарда български лева (приблизително 2 милиарда евро) към края на 2020 г. През 2020 г. Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) предостави заем от 50 милиона евро на УниКредит Булбанк, дъщерно дружество на УниКредит Груп, за подкрепа на зелени инвестиции в България, като повишаване на енергийната ефективност, проекти за възобновяема енергия и устойчив транспорт. През 2021 г. Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) предостави заем от 40 милиона евро на Първа инвестиционна банка (ПИБ) в България в подкрепа на зелени инвестиции и насърчаване на прехода към нисковъглеродна икономика.

Българският механизъм за финансиране на устойчива енергия (BSEFF), програма, подкрепяна от ЕБВР и Европейския съюз, е осигурила финансиране от над 370 милиона евро за проекти за устойчива енергия в България от 2010 г. Според Българската народна банка общата стойност на зеленото финансиране в България се е увеличила с 20,7% през 2020 г., достигайки общо 1,3 милиарда лева (приблизително 794 милиона щатски долара). Това представлява 2,7% от общото кредитиране в страната.

По-голямата част от зеленото финансиране в България е за проекти за енергийна ефективност, което представлява над 70% от общото зелено финансиране. Проектите за възобновяема енергия представляват 26,7% от общото зелено финансиране, докато други проекти, като управление на отпадъците и устойчив транспорт, представляват останалите 2,6%.

Българските банки са основните доставчици на зелено финансиране в страната с близо 95% дял от общото зелено финансиране. Небанковите финансови институции, като лизинговите компании, осигуряват останалите 5%. По отношение на видовете предоставено финансиране, близо 65% от зеленото финансиране в България е под формата на заеми, докато 35% е под други форми, вкл. и лизинг.

Струва си да се отбележи, че тези числа са за цялостното зелено финансиране в България и не се отнасят конкретно до използването на финансови инструменти за финансиране на зелен преход, тъй като това е сравнително нова област на фокус в страната.

Докладът се базира на официална информация, публикувана в интернет страниците на съответните банки, от годишните им доклади и отчети, от стратегиите и политиките им за развитие. Проучваните банки са групирани в две групи:

- *Банки с относително голям портфейл зелени инвестиции*
- *Банки с малък портфейл*

В допълнение, за целите на анализа е изготвена анкетна карта – Приложение 1.

3.2. Банки с относително голям портфейл зелени инвестиции

Тази част от доклада съдържа чувствителна информация!

3.3. Банки с малък портфейл зелени инвестиции

Тази част от доклада съдържа чувствителна информация!

3.4. Изводи и предложения

Състояние и проблеми

Банковото финансиране е важна форма на финансиране на зеления преход в България. Зеленият преход включва мерки и проекти, които имат за цел да намалят емисиите на въглероден диоксид и да намалят неблагоприятното въздействие на човешката дейност върху околната среда.

Едно от предизвикателствата пред банковото финансиране на зеления преход в България е ниското ниво на развитие на пазара. В сравнение с други държави в ЕС, пазарът на зелени финансови продукти в България е още малък и не развит. Това води до по-високи разходи за планиране и оценка на риска от страна на банките, които обслужват зелени проекти. Освен това, липсата на опит на банките в зеленото финансиране може да доведе до грешки в оценката на проекти и рисковете, които са свързани с тях.

Друго предизвикателство е липсата на ясни правила и регулации за зеленото финансиране. Законодателството и регулаторните рамки в България все още не са достатъчно ясни и конкретни, за да осигурят достатъчна сигурност и предсказуемост за зелените инвеститори. Това може да води до повишени разходи за събиране на информация и изготвяне на необходимите документи, което от своя страна може да намали интереса на банките към зелените проекти.

Конкуренцията от други инвестиционни възможности е още едно предизвикателство за банковото финансиране на зеления преход в България. Съществуват и други инвестиционни възможности, които са по-привлекателни за инвеститорите в България. Това може да намали интереса на банките към зелените проекти и да направи постигането на зеления преход по-трудно.

Въпреки тези предизвикателства, банковото финансиране на зеления преход в България има и много положителни аспекти. Например, зелените инвестиции могат да донесат високо ниво на възвръщаемост на инвестициите в бъдеще, като същевременно допринасят за устойчивото развитие на икономиката и обществото. Освен това, зелените инвестиции могат да допринесат за привличане на нови инвеститори и кредитори в България.

Един от начините за подпомагане на банковото финансиране на зеления преход в България е да се увеличи информираността на банките и инвеститорите относно зелените финансови продукти и инструменти. Това може да се постигне чрез

образователни кампании и събития, които да увеличат осведомеността за възможностите за зелено финансиране и да обменят опит и добри практики с други държави и институции.

Вторият начин е свързан със създаването на по-ясни и стабилни правила и регулации, които да подпомогнат зелените инвестиции и да дадат по-голяма сигурност на банките и инвеститорите. Това може да се постигне чрез създаване на законодателство и регулаторни рамки, които да дефинират зелените финансови продукти и да осигурят яснота по отношение на техните критерии за избор, оценка на риска и мониторинг на проектите.

Третият начин за подпомагане на банковото финансиране на зеления преход в България - създаване на по-голям бюджет за зелените инвестиции и проекти в България, е особено важен за подпомагане на зелените инвестиции и проекти в страната.

В този контекст, държавата може да насърчава публичните инвестиции в зелени инфраструктурни проекти, като например: изграждане на енергийно ефективни сгради, инсталиране на слънчеви панели и ветроенергийни станции, минерални и топлинни извори, разработване на инфраструктура за електрически и хибридни автомобили и др.

Държавата може да дава приоритет на зелените инвестиции в програмите за развитие на държавата и да осигури специален бюджет за финансиране на тези проекти. В допълнение, банките могат да бъдат подпомогнати чрез директни финансови инструменти като зелени кредити или зелени облигации.

Общо взето, създаването на по-голям бюджет за зелени инвестиции и проекти в България може да стимулира банките и други инвеститори да инвестират в зелени проекти, които са важни за зеления преход на страната. Това може да доведе до развитие на нови бизнес модели и иновативни технологии, които да помогнат за намаляване на емисиите на въглероден диоксид и нарастване на устойчивостта на икономиката.

В същото време, създаването на по-голям бюджет за зелени инвестиции може да допринесе за ускоряване на трансформацията на икономиката към по-устойчив и екологосъобразен модел, което може да има положителен принос за обществото и околната среда. За да бъде успешен този подход, е необходимо да се осигури добра координация между държавните институции, банките и другите инвеститори. Също така, е важно да се изберат правилните проекти за инвестиране, които да имат реален принос за околната среда и да бъдат финансово устойчиви.

Зеленият преход в България представлява прехода към икономика с по-ниски емисии на въглероден диоксид и по-висока енергийна ефективност. Въпреки че това е важен приоритет за страната, банковото финансиране на зеления преход може да се сблъска с няколко проблема:

- Недостатъчна информация и прозрачност - много инвеститори все още не разбират напълно какво е зеленият преход и какви възможности има за финансиране на проекти. Необходима е по-голяма прозрачност и информационна кампания за повишаване на осведомеността.
- Високи разходи - много зелени проекти, особено в областта на възобновяемата енергия, изискват големи инвестиции. В много случаи тези разходи са по-високи от тези за проекти на традиционната енергийна инфраструктура, което може да направи инвеститорите по-резервирани.

- Рискове - като всяко друго инвестиционно предприятие, зелените проекти носят рискове за инвеститорите. Например, възобновяемата енергия е силно зависима от метеорологичните условия, което може да доведе до нестабилност в производството на електроенергия. Тези рискове могат да направят инвеститорите по-резервирани.
- Липса на регулаторна рамка - в България все още не съществува цялостна регулаторна рамка за зелените инвестиции, която да улесни инвеститорите в процеса на финансиране на проекти. Липсата на ясни правила и регламенти може да направи инвеститорите по-резервирани.
- Липса на кредитиране - в момента много банки в България не предоставят специализирани кредити за зелени проекти. Това може да ограничи достъпа до финансиране за потенциални инвеститори и да забави развитието на зеления преход в страната.
- Необходимост от дългосрочни инвестиции - зелените проекти изискват дългосрочни инвестиции, което може да направи банките по-резервирани при финансирането им. Това се дължи на факта, че възвръщаемостта на инвестициите в зелените проекти може да бъде по-бавна и по-несигурна в сравнение с традиционните проекти.
- Конкуренция от други инвестиционни възможности - много инвеститори могат да изберат да инвестират в други инвестиционни възможности, които могат да бъдат по-привлекателни поради по-високите доходности и по-ниския риск.

За да се намалят тези проблеми и да се улесни банковото финансиране на зеления преход в България, е необходима по-голяма подкрепа от страна на държавата и бизнеса. Това може да включва създаването на подходящи правила и регулации, по-голямо финансово подпомагане за зелените проекти, привличане на международни инвеститори и обучение на банковия сектор относно зелените инвестиции. Тези стъпки могат да помогнат да се увеличи достъпът до финансиране за зелени проекти и да се ускори зеленият преход в България.

Изводи от анкетите

Зеленият преход започна в българската банкова система: Банките припознават проблемите, свързани с промените в климата и разработват собствени стратегии, включително за управление на риска, за намаляване на собствените емисии и за нови продукти. Определено интересът за финансиране на зелени проекти сред банките нараства.

Предлагането на финансиране е сегментирано в големите банки: Банките, които са експонирани към клиенти на дребно с по-малък корпоративен сектор нямат амбиции за зелени проекти, както и нямат проблемите на банките, позиционирани в рисковите сектори. По-малките банки не са активни на пазара на кредити за зелени проекти.

Пазарът е концентриран в кредитиране на фотоволтаици: Банките с по-големи корпоративни портфейли разработват нови зелени продукти, но те са фокусирани основно във финансирането на фотоволтаици. От страна на търсенето интересът е концентриран върху фотоволтаични мощности. Някои банки разграничават и прилагат различен подход при финансиране на проекти за собствено използване и такива за продажба на енергия. Определено по-ниско рискови според банките са тези за собствено потребление и затова те получават и по-добри условия. Банките са създали

експертиза и в повечето случаи специални отдели занимаващи се със зелени проекти и най-вече фотоволтаични мощности.

Условията за финансиране на фотоволтаични проекти са благоприятни: Малка част от банките предоставят публична информация относно условията за кредитиране на фотоволтаици. Най-общо условията са следните

- финансиране до 10 години
- гратисен период до 1 година от подписването на договора
- лихви – плаващи - към момента ниски в порядък от 3-4%
- такса управление около 0,2% годишно

Други зелени продукти се предлагат от малко банки и при неголям интерес: са кредитирането на покупка на електромобили и за енергийна ефективност. Очаква се отварянето на новите програми в тази област да засилят интереса на банките към съфинансиране и мостово финансиране, където рискът ще е нисък, което ще се отрази благоприятно на рисковия профил на портфейлите им.

Насоки за развитие на банковото финансиране на зеления преход

За бъдещето развитие на банковото финансиране на зеления преход в България, е важно да се продължи работата по следните насоки:

- Увеличаване на информираността и образованието в областта на зелените инвестиции - Една от основните пречки за банковото финансиране на зеления преход е липсата на информация и знания по отношение на зелените инвестиции. Затова е важно да се разработят и предоставят обучения и информационни материали, които да помогнат на банките и другите инвеститори да разберат по-добре какви са зелените инвестиции, какви са техните предимства и рискове и как да ги финансират.
- Подобряване на регулаторната рамка - Регулаторната рамка е много важна за банковото финансиране на зеления преход. Затова е необходимо да се подобри регулаторната рамка, като се въведат стимули за зелените инвестиции и се премахнат пречките, които затрудняват финансирането на зелени проекти.
- Укрепване на партньорствата между банките и другите инвеститори - За да се увеличат зелените инвестиции, е важно да се укрепят партньорствата между банките и другите инвеститори, като се предоставят повече възможности за сътрудничество и се споделят знания и опит. Това може да допринесе за създаването на по-добри проекти и за увеличаване на обхвата на зелените инвестиции.
- Изграждане на зелена инфраструктура - За да се увеличат зелените инвестиции, е важно да се инвестира в изграждането на зелена инфраструктура, която да позволи реализирането на зелени проекти. Това може да включва изграждането на зелени енергийни мрежи, преработвателни капацитети за отпадъци и други зелени инфраструктури.
- Подкрепа за малките и средни предприятия - Малките и средните предприятия са важен двигател на икономиката, но често срещат затруднения при получаването на финансиране за зелени проекти. Затова е важно да се предоставят повече инструменти за финансиране на зелени проекти за малките и средните предприятия, като се въведат лесни и достъпни програми за кредитиране.

- Развитие на зелени финансови инструменти - Един от начините да се увеличат зелените инвестиции е чрез развитието на зелени финансови инструменти, като зелени облигации, зелени кредити и други. Тези инструменти могат да предоставят достъпни и конкурентни финансови условия за зелените проекти и да привличат нови инвеститори.
- Стимулиране на зелените инвестиции - За да се увеличат зелените инвестиции, е необходимо да се предоставят стимули за тях. Това може да включва финансови стимули, като намаляване на данъците за зелени инвестиции, предоставяне на грантове и заеми с ниски лихви, както и други мерки за подпомагане на зелените инвестиции.
- Промяна на бизнес моделите на банките - За да се увеличат зелените инвестиции, е важно да се промени бизнес моделът на банките и да се насърчават да инвестират повече в зелени проекти. Това може да включва разработване на нови продукти и услуги, които да отговарят на нуждите на зелените инвеститори, както и изграждане на зелена стратегия за устойчиво развитие.
- Увеличаване на прозрачността - Прозрачността е много важна за банковото финансиране на зеления преход. Затова е необходимо да се увеличи прозрачността на процесите за зелено финансиране, като се предоставят по-добри данни и информация за зелените инвестиции и се въвеждат стандарти за зеленото финансиране.

Очаквани стъпки за ускоряване процеса на финансиране на зеления преход

Има известен напредък във финансирането на зеления преход, но прогресът е скромнен. За да се ускори и задълбочи процеса следва да се предприемат някои конкретни стъпки, по-важните от които са:

- *Политически стимули:* Правительство би могло да предложи по-силни политически стимули за насърчаване на приемането на зелени технологии и практики. Това може да включва предоставяне на финансови стимули, като данъчни облекчения или субсидии, за предприятия, които инвестират в устойчиви технологии, или прилагане на по-строги екологични разпоредби.
- *Обществена осведоменост:* Повишаването на обществената осведоменост относно ползите от зеления преход и неотложността на справянето с изменението на климата може да помогне за ускоряване на прехода. Това може да стане чрез образователни кампании, публични събития и други форми на популяризиране.
- *По-силно ангажиране на частния сектор:* Ангажирането на частния сектор, включително бизнеса и инвеститорите, в зеления преход може да помогне за стимулиране на инвестиции в устойчиви проекти и да ускори прехода. Това може да включва предлагане на стимули за предприятия, които инвестират в устойчиви технологии, или създаване на нови финансови инструменти за насърчаване на екологични инвестиции.
- *Разширяване на международното сътрудничество:* Работата с други държави и международни организации по зеления преход може да помогне за ускоряване на напредъка в България. Това може да включва споделяне на най-добри практики и опит и сътрудничество по проекти, които насърчават устойчивостта и се справят с изменението на климата.

- *Иновации:* Насърчаването на иновациите и изследванията в областта на устойчивите технологии може да помогне за ускоряване на процеса на зелен преход в България. Това може да включва инвестиране в научни изследвания и развитие на нови технологии или създаване на центрове за иновации и центрове в подкрепа на разработването на нови устойчиви решения.

Ролята на общините

Общините имат важна роля в прехода към по-зелена икономика в България и трябва да се търси тяхното съдействие. Това може да стане като се активизират дейности в следните направления:

- *Разработване на местни планове за действие за климата:* Много общини в България разработват местни планове за действие за климата, които очертават стратегии и действия за намаляване на емисиите на парникови газове и насърчаване на възобновяемата енергия и енергийната ефективност. Тези планове често включват консултации с местни заинтересовани страни и могат да помогнат за насочване на местните решения и инвестиции.
- *Прилагане на мерки за енергийна ефективност:* Общините могат също така да прилагат набор от мерки за енергийна ефективност, като преоборудване на обществени сгради с изолация и ефективно осветление и инвестиране в по-ефективни общински превозни средства. Тези мерки могат да помогнат за намаляване на разходите за енергия и емисиите на парникови газове, а също така могат да създадат работни места на местно ниво.
- *Насърчаване на генериране и използване на възобновяема енергия:* Общините могат също така да насърчават развитието на възобновяема енергия в техния район, например чрез предоставяне на стимули за инсталиране на покривни слънчеви панели или вятърни турбини, или чрез улесняване на развитието на общински проекти за възобновяема енергия.
- *Застъпничество за промяна на политиката:* Общините могат също да се застъпват за промяна на политиката на национално ниво, за да подкрепят прехода към по-зелена икономика. Например, те могат да призовават за увеличаване на финансирането за възобновяема енергия и енергийна ефективност или за политики в подкрепа на развитието на електрически превозни средства.
- *Изграждане на партньорства:* И накрая, общините могат да работят с редица партньори, за да подкрепят зеления преход, включително други общини, предприятия, организации на гражданското общество и академични институции. Изграждането на партньорства може да помогне за мобилизиране на ресурси и опит, а също така може да помогне за изграждане на местна подкрепа за зеления преход.

4. ПРОЦЕДУРИ ЗА ОТПУСКАНЕ НА БАНКОВИ КРЕДИТИ НА ОБЩИНИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННИ ПРОЕКТИ

Кредитният процес при отпускане на банкови кредити на общини за реализация на инвестиционни проекти е проучен въз основа на две големи банки, опериращи на българския пазар. От съображение за конфиденциалност банките са представени като Банк А и Банка Б.

При реализацията на инвестиционни проекти общините в България ползват основно четири вида финансиране:

- чрез собствени средства – от събраните данъчни и неданъчни приходи
- чрез финансиране по различни грантови схеми, най-голям дял от които заемат тези по европейските оперативни програми
- чрез предоставяне на субсидии и трансфери от централния бюджет за изпълнение на капиталовата програма
- чрез поемане на общински дълг.

Условията за поемане на общински дълг се уреждат в Закона за общинския дълг (ЗОД). Общините могат да поемат краткосрочен и дългосрочен общински дълг, като законът предвижда за финансиране на инвестиционни проекти в полза на местната общност да се ползва дългосрочен дълг, тоест заеми със срок над 12 месеца.

Съгласно ЗОД, поемането на общински дълг за финансиране на инвестиционни проекти включва следните етапи и процедури:

1. Публикуване на покана за обсъждане на инвестиционния проект до местната общност. Поканата трябва да съдържа общите параметри на проекта – предназначение, стойност, начин на финансиране и на обезпечаване, както и мястото и датата на провеждане на обсъждането.

Поканата се публикува в един местен или регионален вестник и се поставя на обществено достъпно място в сградата на общината, като датата на обсъждането на проекта е най-малко един месец преди разглеждането на предложението от общинския съвет.

2. Провеждане на обществено обсъждане. То се провежда при условия и по ред, определени с наредба, приета от общинския съвет, като за изразените становища и постъпилите предложения се съставя протокол, който е неразделна част от предложението на кмета на общината до общинския съвет.

3. Внасяне на предложение от кмета на общината до общинския съвет за поемане на общински дълг.

Предложението за поемане на дългосрочен дълг трябва да отговаря на следните условия:

- а) проектът да е от полза на местната общност;
- б) предложението да е придружено от пълно описание на проекта – наименование, цели, технико-икономическа обосновка, очаквани срокове за реализация и

социално-икономически анализ на очакваните резултати от осъществяването на проекта;

- в) да е приложено подробно описание на всички финансови параметри на проекта – всички източници на финансиране на проекта и размер на съответния финансов ресурс, максимален размер на дълга, срокове и начини за усвояването му, лихвени условия, намерения за погасяване, размер на разходите за консултантски и административно-управленски услуги, източници за погасяване на дълга, влияние на дълговото финансиране и на разходите по обслужването на дълга върху бюджета на общината;
- г) проектът да е предложен за обсъждане на местната общност, чиито становища и предложения са неразделна част от предложението.

4. Разглеждане на предложението за поемане на общински дълг от общинския съвет

На заседание на общинския съвет се разглежда внесеното от кмета на общината предложение, като в случай на вземане на решение за поемане на общински дълг, в същото задължително следва да бъдат определени:

- а) максималния размер на дълга, изразен чрез номиналната му стойност
- б) валутата на дълга
- в) вида на дълга съгласно чл. 3 от ЗОД
- г) начина на обезпечаване
- д) условията за погасяване
- е) максималния лихвен процент, такси, комисиони и други.

Решението за поемане на общински дълг се приема с мнозинство повече от половината от общия брой на общинските съветници или след провеждане на местен референдум по решение на общинския съвет.

С решението за поемане на общински дълг общинският съвет възлага на кмета на общината да проведе процедурата за избор на финансова или кредитна институция, която да осигури необходимото финансиране на проекта, или на финансов посредник при емитирането на общински ценни книжа.

Общинският съвет не може да приема решения за поемане на дългосрочен общински дълг след изтичането на 39 месеца от неговото избиране.

5. Провеждане на процедура за избор на финансова или кредитна институция

Процедурата за избор на финансова или кредитна институция се провежда въз основа на открита, прозрачна и недискриминационна процедура, проведена при условия и по ред, приети от общинския съвет.

Процедурата за избор на финансова или кредитна **институция** не се прилага за проекти, подлежащи на финансиране от "Фонд за органите на местното самоуправление в България – ФЛАГ" ЕАД, от фонд "Енергийна ефективност и възобновяеми източници", от фондовете за градско развитие, както и за финансиране на проекти чрез финансови

инструменти по смисъла на чл. 2, т. 11 от Регламент 1303/2013 от финансови посредници, избрани от "Фонд мениджър на финансови инструменти в България" ЕАД въз основа на открита, прозрачна, пропорционална и недискриминационна процедура.

На база на проведената процедура се избира конкретен изпълнител (банка или финансова институция), която да предостави кредита.

Процесът по отпускане на искания кредит започва с предоставяне на цялата необходима документация от страна на общината на финансиращата институция, продължава с разглеждане на цялата предоставена документация, при спазване на процедурите и нормативната рамка на финансиращата институция, като в случай на положително решение се сключва договор за предоставяне на кредит и се учредяват предвидените обезпечения – както подробно е описано по-нататък.

4.1. Кредитен процес в БАНКА А

Липсата на консистентна законодателна рамка, регулираща общинското кредитиране често се отчита като възпиращ фактор за развитието на общините. Нормативната регламентация на общинското кредитиране/финансиране е разпръсната в множество закони, които доскоро си противоречаха или налагаха ограничения по начин, който не насърчаваше ползването на кредитни ресурси.

Допълнително и поради спецификата на дейността това затруднява анализът и оценката на кредитоспособността на местните органи на управление, в т.ч. общините и бюджетните предприятия. На практика, банките в България не прилагат унифициран модел за оценка и анализ на кредитоспособността и кредитния риск на общините. Ако не е оповестен отделен метод/методика за изследването им, банките прилагат тези, които са разработени за корпоративните клиенти.

В следващото изложение е обобщено са изложени ключовите фактори и най-добрата практика за анализ и оценка на общините, прилагана от банка на българския пазар.

4.1.1. Документи, изисквани от предоставяне на банков кредит/финансиране на общините

- 1. Изисквания към общините, областните управители и сдруженията за етапите и необходимите документи във връзка с подписване на договор за кредитиране/финансиране, анекси към него, както и за усвояване на средства по проекти**

Всички документи по Проекта следва да бъдат подписвани от кмета и/или областния управител на съответната Община. Когато е налице упълномощаване, следва да се представи изрично пълномощно или заповед, удостоверяващи правата на пълномощника за подписване на конкретния документ по Проекта.

- 2. Необходими документи при подписване на договор за банков кредит/финансиране на общините**

При подписване на договор за банков кредит/финансиране на общините е необходимо да бъдат представени на хартиен носител в Банката следните документи:

1. Предложение за проект/Искане за кредит (по образец)
2. Копие от решение на Общинския съвет за поемане на дълг (по образец)
3. Стратегия и общински план за развитие на Общината, приети и одобрени от Общински съвет (вкл. визия, стратегически цели и приоритети, SWOT анализ, програма за капиталовите и инвестиционните разходи и др.) – може да бъдат предоставени и в електронен вариант
4. Копие от регистрация по БУЛСТАТ и регистрация по ЗДДС
5. Копия от първоначално одобрените годишни общински бюджети за предходните три години и последния отчетен период
6. Приети и заверени от Сметната палата годишни отчети за изпълнението на общинските бюджети за предходните три години и последния отчетен период (форма 15 Б)
7. Сборни баланси на Общината за предходните три години и последния отчетен период
8. План и отчет за изпълнението на извънбюджетните сметки и фондове за предходните три години и последния отчетен период
9. Обяснителни записки относно изпълнението на бюджета, сборния баланс, извънбюджетните сметки и фондове и състоянието на общинския дълг за предходните три години и последния отчетен период
10. Проектобюджет за следващите три години
11. Копие от Наредба на Общински съвет, определяща условията и реда за съставянето, приемането, изпълнението и отчитането на общинския бюджет
12. Извлечения / удостоверения от обслужващите банки за обобщените месечни обороти по всички разплащателни и кредитни сметки, обхващащи период минимум от една година назад
13. Детайлна справка за вземанията и задълженията на Общината за текущия и последния отчетен период (вкл. Обяснителна записка за просрочените вземания/задължения, ако има такива, с посочени предприети мерки за събирането/издължаването им)
14. Годишен отчет за състоянието на общинския дълг, приет от Общинския съвет
15. Справка от Централния регистър на общинския дълг в Министерството на финансите за текущия дълг на общината (вкл. от подрегистър на емитираните общински ценни книжа, подрегистър на заемите, предоставени на общината и подрегистър на издадените общински гаранции)
16. Декларация за заведени изпълнителни дела/липса на такива
17. Декларация за свързаност, банкови сметки, кредитна задължнялост и участие на Общината в общински предприятия
18. Протокол за избор на кмет; документ за самоличност на кмета
19. Декларация от Общината за сметката, по която постъпват собствените ѝ приходи от местни данъци и такси, както и за единната бюджетна сметка

20. Съгласие за директен дебит от всички сметки на Общината (след подписване на Договор за кредит)
21. Копие от технически проект, включващ спецификации и количествено-стойностна сметка
22. Тръжна документация след приключване на процедура по ЗОП за избор на изпълнител на проекта, вкл. копие от подписания договор и приложенията към него;
23. Копия от екологични разрешителни и/или копие от становище на РИОСВ относно необходимост от извършване на оценка за въздействие върху околната среда за конкретния проект или Декларация, че не са необходими.

Всички копия на документи трябва да бъдат заверени с „вярно с оригинала“, подпис и печат на общината. Възможно е да бъде изискана допълнителна информация в процеса на разглеждане на проекта.

Документите следва да се представят в деловодството на Банката или да се изпращат с куриер. Документи, изпратени по електронната поща, не се приемат и не се входирант в регистрите. В срок до седем работни дни от входирането на документите в деловодството на Банката, координаторите по Проекта връщат обратна информация на общината относно необходимостта от отстраняване на допуснати грешки и непълноти в представените документи.

След получаване на всички необходими коректно попълнени документи банката в срок до три работни дни подготвя Договора за банково кредитиране/финансиране и му издава деловоден номер.

Договорът се подписва в два екземпляра. Желателно е подписването да се извършва в присъствието на представител на Банката, но в случай, че това не е възможно, Банката изпраща до съответната Община за подпис подписаните от нейно име договори. За дата на Договора се приема датата, на която последната от страните по него положи подпис. Подписаните от името на общината и областната управа екземпляри се изпращат в централата на Банката заедно с придружителни писма от двете институции (Общината и Областната администрация). Писмата задължително трябва да бъдат изведени с изходящ номер от съответната администрация, след което Банката има ангажимент да датира и положи своя печат върху Договора и да върне двата от екземплярите обратно към съответната община.

3. Подписване на анекси към Договор за банков кредит/ финансиране

Към подписването на Анекс се пристъпва след проведена процедура по Закона за обществените поръчки (ЗОП) и избор на изпълнител, извършване на техническо обследване по предмета на Проекта. Подписването на Анекс може да стане отделно за всяка фаза или за няколко, при условие, че за всички са проведени процедурите по ЗОП, избран е изпълнител, подписан е договор и има верифициране на стойностите (в случай, че са над определените референтни). Искането за сключване на Анекс задължително предхожда искането за усвояване на средства. За разходите, свързани с осигуряването на разрешителни документи, изисквани от националното законодателство, включително свързаните с тях такси, дължими на съответните компетентни органи,

както и разходи, свързани с въвеждането на обекта в експлоатация, е необходимо сключването на отделен Анекс към Договор за целево финансиране, след като са изпълнени всички условия на договора между Общината.

Анексът се сключва еднократно за всички гореописани разходи.

При подписването на анекс на разходи, свързани с осигуряването на необходимите разрешителни документи, изисквани от националното законодателство, включително свързаните с тях такси, дължими на съответните компетентни органи, както и разходи, свързани с въвеждането на обекта в експлоатация, е необходимо да бъдат представени следните документи:

1. Искане за сключване на анекс. В него задължително следва да бъдат посочени лица за контакт и обратна връзка;
2. Искане-декларация за плащане/възстановяване на такси, свързани с проекта;
3. Копие от разходо-оправдателен документ за дължими такси, свързани с издаване на разрешителни документи, и/или разходи, свързани с въвеждането на сградата в експлоатация, и/или копие от Наредбата за определянето и администрирането на местните такси и цени на услугите на територията на Общината, заверени с текста „Вярно с оригинала“, подпис и печат;
4. Копие от преводно нареждане, заверено с текста „Вярно с оригинала“, подпис и печат, с което са платени сумите в случай, че искането е свързано с възстановяване на такси, свързани с проекта;
5. В срок до седем работни дни от входиране на документите в деловодството на банката, координаторите по Проекта връщат обратна информация на общината за допуснати грешки и непълноти в тях. Анексите се изготвят и подписват в срок до пет работни дни, след като е осъществена проверка на постъпилия в банката комплект от документи, а в случаите, когато е била необходима корекция и/или се изисква да бъдат представени допълнителни данни или документи – от датата на получаването им;
6. Копие от Формуляр за определяне на дължимата такса по Тарифа 14 за таксите, които се събират в системата на Министерство на регионалното развитие и благоустройството и от областните управители– заверен с „Вярно с оригинала“ - подпис и печат./ само при възстановяване на суми платени към ДНСК/;
7. Копие от Удостоверение за въвеждане в експлоатация, заверено с „Вярно с оригинала“ с подпис и печат.
8. Копие от становище за съответствие на инвестиционен проект с правилата и нормите за пожарна безопасност - заверено с „Вярно с оригинала“ с подпис и печат (само при възстановяване на суми платени към РСПБЗН).

Анексът се подписва в два екземпляра. Желателно е подписването да се извършва в присъствието на представител на Банката, но в случай, че това не е възможно, банката изпраща до съответната община за подпис подписаните от нейно име анекси. За дата на Анекса се приема датата, на която последната от страните по него положи подпис. Подписаните от името на общината и областната управа екземпляри се изпращат в централата на Банката заедно с придружителни писма от двете институции (Общината и

Областната администрация). Писмата задължително трябва да бъдат изведени с изходящ номер от съответната администрация, след което Банката има ангажимент да датира и положи своя печат върху Анекса и да върне двата от екземплярите обратно към съответната Община.

4. Откриване на разплащателна сметка в обслужващата банка

Обслужваща сметка се открива от Общината. Документите, необходими за откриване на обслужваща сметка, се изготвят и подписват едновременно с подписването на Договора за банков кредит/финансиране или с Анекс към него.

За откриване на сметка са необходими следните документи:

1. Искане за откриване на сметка по образец на Банката;
2. Спесимен от подписите на лицата от Общината, които имат право да се разпореждат с парите по сметката. Подписите на тези лица в спесимена трябва да са положени в присъствието на служител на банката или да са заверени нотариално. При нотариална заверка на подписите за нуждите на спесимен, същият се представя в оригинал и се съхранява в досието на клиента;
3. Лични данни по документ за самоличност на лицата, които имат право да се разпореждат с парите по сметката;
4. Договор за откриване на сметката по образец на банката и Общи условия на банката за извършване на платежни услуги (предоставят се от банката след откриване на разплащателната сметка);
5. Декларация на основание чл. 42, ал. 2, т. 2 от ЗМИП за видни политически личности или свързани с тях лица;
6. Нотариално заверено пълномощно (по образец на банката), ако се упълномощава трето лице за разпореждане със средствата по сметка на сдружението на собствениците;

Сметка може да бъде открита по един от следните начини:

1. На място в Централата на Банката упълномощен представител на общината попълва всички необходими документи. Пред служител на Банката следва да бъде положен спесимен от подписите на лицата от общината, които имат право да се разпореждат с парите по сметката, или да бъде представен нотариално заверен такъв в оригинал.
2. В случай, че Договорът/Анексът се подписва в присъствието на служител на Банката, се попълват и необходимите документи за откриване на сметка. Пред служителя на Банката следва да бъдат положени и спесимени от подписите на лицата от общината, които имат право да се разпореждат с парите по сметката, или да бъде предоставен нотариално заверен такъв в оригинал.;
3. Ако Договорът/Анексът се подписва и изпраща по пощата, с него се изпращат и попълнени и подписани документите за откриване на сметка, заедно с оригинал на нотариално заверен спесимен на подписите на лицата от общината, които ще имат право да се разпореждат със сметката. В случаите по т. 2 и т. 3 банката изготвя Договора за разплащателна сметка и го изпраща за подписване заедно с Договора за банков кредит/финансиране или Анекс към него.

5. Усвояване на средства

При наличието на подписан Договор за банково кредитиране/финансиране (и Анекс) и към него и след откриване на разплащателна сметка Общината може да депозира в банката искане за усвояване на средствата и плащане на изпълнителя.

Необходими документи за усвояване на средства:

1. Искане за усвояване на средства (плащане). В него задължително следва да бъдат посочени лица за контакт и обратна връзка;
2. Заверено копие от фактурата, издадена на името на Общината;
3. Попълнено преводно нареждане в полза на изпълнителя; (При плащане/възстановяване на разходи, свързани с осигуряването на разрешителни документи, изисквани от националното законодателство и разходи, свързани с въвеждането на сградата в експлоатация по сметка на Общината, следва да бъде попълнено платежно нареждане/вносна бележка за плащане от/към бюджета).
4. Заверено копие от банкова гаранция (по образец на Банката), издадена на името на сдружението на собствениците, ако се изисква авансово плащане (срокът на банковата гаранция следва да бъде минимум 30 дни след края на датата, посочена в договора, сключен между възложител и изпълнител като крайна за изпълнение на Инженеринг (СМР);
5. Копие от приемо – предавателен протокол за изпълнение на услугата или Удостоверение за въвеждане в експлоатация - заверени с „Вярно с оригинала“ - подпис и печат. (Само за дейности Авторски надзор, технически инвестиционен проект, строителен надзор, инвеститорски контрол и оценка на съответствие на инвестиционен проект);
6. Надлежно попълнена, подписана и подпечатана Декларация за допустимост на дейностите и разходите;
7. Протокол – образец за приемане на реално изпълнени СМР - заверен с „Вярно с оригинала“ - подпис и печат; (само за дейност СМР)
8. Протокол – образец за приемане на реално изпълнени непредвидени СМР - заверен с „Вярно с оригинала“ - подпис и печат. (Само при възникнали непредвидени разходи за СМР).

За всяко искане за усвояване на средства по проекта Общината предоставя на Банката отделно попълнено Приложение към договор за банково кредитиране/финансиране, преводно нареждане за разплащане, Декларация за допустимост на дейностите и разходите по сграда. В случай, че се подава заявление за окончателно плащане на извършени строително - монтажни работи и/или непредвидени разходи, се представя задължително и заверено копие на Констативен акт за установяване годността за приемане на строежа, подписан от областен управител, с отбелязване „Вярно с оригинала“, подпис и печат.

Усвояване на средства се извършва в срок до пет работни дни след изпълнение на условията на договора за целево финансиране и предоставяне на всички необходими документи.

4.1.2. Проблеми, свързани с предоставянето на кредити/финансиране за общините

Статистически данни за кредитите за местно управление

Общата експозиция на кредитите за местно управление, в т.ч. общините и бюджетните предприятия към деветмесечието на 2022 г. възлиза на 985 млн. лв., по данни на БНБ. Нарастването е от едва 15 млн. лв. или с 1,6% спрямо предходната година и е следствие от забавянето на темпа в икономиката. Индикатор за сериозността на икономическата криза е и нарастването на относителния дял на просрочените кредити с 0,9 процентни пункта до 1,3% от кредитния портфейл за местното управление. Същевременно трябва да се има предвид, че общите просрочени кредити от 1,3% са средноаритметични, разпределени върху всички общини. Някои общини има значително по-голям процент просрочени кредити, които далеч надхвърлят посочения размер.

Таблица 3. Кредити и просрочия на общините

в хил. лева	2016	2017	2018	2019	2020	Q3 2022
Кредити за местно управление	686 170	604 299	741 199	896 787	969 789	985 170
Просрочени кредити (%)	0,3	0,1	1,2	0,6	0,4	1,3
Ръст на годишна база (%)		-11,9	22,7	21,0	8,1	1,6
Източник: БНБ						

Около 160 млн. дължат общините на свои контрагенти, а държавата не е разплатила обществени поръчки на стойност около 100 млн., които освен строителни фирми, включват и доставчици на лекарства. Макар и забавени, парите от държавата и общините са сигурни. Разделителната линия минава по възможността за изплащане на дълговете, а това зависи от приходите от дейност и капиталовите възможности на общините.

Задлъжнялост на общините

Законът за изменение и допълнение на Закона за публичните финанси въведе предприемането на мерки за привеждане на бюджетните позиции на общините съгласно изискванията на националните фискални правила, разписани в Закона за публичните финанси (ЗПФ). По този начин МФ реагира на сериозната задлъжнялост на общините и необходимостта от предприемане на мерки на централно ниво, което да се опита да се справи с тази негативна тенденция.

През последните години, особено след началото на експанзията за усвояване на европейски средства, не малко общини влязоха в дългове, с цел осигуряване на необходимото съфинансиране или просто просрочиха плащанията, дължими към контрагенти поради липса на ресурс. Същевременно непропорционално големите задължения на някои общини спрямо техните приходи създават реална възможност тези общини да изпаднат първо в ликвидна криза, а след това в несъстоятелност. Ако подобен тип развитие се мултиплицира масово в страната, то в определен момент може да се окажем държава с изрядни държавни финанси, но с неработещи и затънали в дългове общини. При подобно развитие, най-вероятно можем да очакваме на изливане на ресурс от страна на държавата в местните каси с цел недопускане ескалация на напрежението, което пък от своя страна ще отвори сериозна дупка в държавния бюджет.

Съгласно изменение на чл. 24, ал.2, касаещо разходите за инвестиционни проекти отклонението от СБЦ за структурния дефицит се допуска при провеждането на значителни структурни реформи с голямо въздействие върху фискалната устойчивост. По-конкретно, освен за структурни реформи, временно отклонение се допуска и за „еквивалентни на тези реформи инвестиционни проекти с положителен ефект върху фискалната устойчивост в дългосрочен план“.

По този пример пред банките стоят следните въпроси, свързани с липсата на ясна дефиниция:

- За какви инвестиционни проекти, еквивалентни на структурни реформи става въпрос?
- За какъв период следва да се отчете положителният ефект върху фискалната устойчивост?
- Каква е дефиницията според закона за дългосрочен план? Според общоприетото разбиране под дългосрочен план се разбира период над 3 години. Имайки предвид факта, че доста от инвестиционните проекти, финансирани с европейски фондове се оказват неефективни след тяхното завършване, това е възможно да доведе до влошаване на фискалната устойчивост вместо обратно, въпреки че в момента на планирането те са били оценени като инвестиции с положителен финансов ефект.

В ЗПФ има отделна глава, третираща проблема с общините, имащи финансови затруднения. Тук следва да се отбележи, че финансовото състояние на общините е важно не само от гледна точка на самите общини, но и от гледна точка на решенията за кредитиране/финансиране от страна на банките. Сериозното влошаване на общинските финанси и необходимостта те да бъдат спасявани с бюджетен ресурс може да предизвика значително напрежение върху публичните финанси, което да се отрази върху цялата финансова стабилност на държавата. От тази гледна точка надзорът върху общинските бюджети от страна на МФ е положителна мярка дотолкова, доколкото министърът на финансите има възможност да предупреждава местните управи за забелязани негативни тенденции при управлението на общинските бюджети, да дава указания и препоръки за тяхното преодоляване или отстраняване и дава по-голяма сигурност за банките при кредитирането/финансирането на общините.

Опитът за въвеждане на превантивни мерки всъщност би променил цялостната визия на държавата относно ефективността на целия инвестиционен климат в страната и би намери отражение върху цялата законова уредба, имаща отношение с инвестиционната активност по отношение на обществените средства, включително със Закона за обществените поръчки, антикорупционните закони и т.н. Разбира се, тук не става въпрос за намеса в автономността на местното самоуправление, а за методическа и експертна намеса на държавата по отношение инвестиционните дейности с публични средства с цел усилване на мултипликативния ефект, свързан с местните инвестиции.

Допълнително, ЗПФ осигурява улеснен достъп до безлихвени заеми от централния бюджет, което сравнително често води до допълнителна субсидия, която да погаси тези заеми. Това на практика не решава проблема с ефективния контрол върху изразходването и управлението на общинските бюджети, и със субсидирането на финансово недисциплинираните общини с бюджетни средства чрез един усложнен

механизъм, използващ инструмента на безлихвените заеми. Решаването на този проблем обаче е изключително субективен и зависи единствено от министъра на финансите. А това е опасно от гледна точка на децентрализацията, бюджетната дисциплина и превенцията на лоши практики.

Проблеми с обезпечаването на заемите

Съществена трудност за общините представлява осигуряването на подходящо обезпечение на исканите банкови кредити. От една страна стойността на обезпечението, изисквано от закона, е извънредно висока, а от друга - общините разполагат с твърде ограничени собствени ресурси, които банките биха приели като обезпечение на кредити.

Съгласно изискването на Закона за банките (ЗБ), предоставянето на кредити от банката се извършва само срещу предвидените от закона обезпечения, като: недвижими имоти, влогове в лева и конвертируема валута, държавни ценни книжа и в някои случаи движимо имущество. В резултат на строгите изисквания за обезпечение на кредитите, банките започнаха да изпитват трудности с набирането на кредитополучатели. По тяхно настояване бяха извършени промени в закона, които допускат известни възможности за отпускане на кредити извън изброените по-горе обезпечения.

Предвидена бе и специална разпоредба, според която при определяне на големите експозиции на банките, добре обезпечените кредити (с ипотека, която покрива 200% от заема) се включват само с половината от стойността си.

Понастоящем банките и изискват достатъчни по вид, стойност и ликвидност обезпечения. Предложеното обезпечение по правило надвишава значително размера на главницата на кредита. Осигурителният марж зависи от размера и срока на погасяване на получения кредит. В общия случай обезпеченията по кредитите са в размер на 200% от размера на главницата. Банките аргументират това си изискване с волатилния пазар на недвижими имоти в страната и с възможните пазарни сътресения, които могат да понижат цената на обезпечението.

Проблем за общините представлява осигуряването на подходящо обезпечение за банките. Проведената ускорена приватизация лиши общините на първо място от обектите с висока пазарна цена и атрактивност (сгради и търговски обекти в централната част на града). Това, с което в момента те разполагат като сграден фонд или е обявено в процедура на приватизация или не се предвижда да бъде приватизирано поради обществения му характер. Естествено е банките да не приемат такива обезпечения. Съществуват няколко примера на предоставени заеми от български банки срещу обезпечение движимо имущество (транспортни средства на градския транспорт) и чрез използване на Закона за особените залози срещу бъдещи приходи в общинския бюджет, но те далеч не са практика. По принцип, такива заеми се уговарят само с банката, която обслужва съответната общината и то след разрешение от страна на Министерството на финансите.

Общините не могат да обезпечават общинския дълг чрез залог или ипотека на имущество – публична общинска собственост.

Общинският дълг не е гарантиран от държавата и не представлява задължение за правителството освен в случаите, когато по съответния ред е издадена държавна гаранция.

Липса на консистентна законодателна рамка при кредитиране на общините

Липсата на консистентна законодателна рамка, регулираща общинското кредитиране често се отчита като възпиращ фактор за развитието на общините. Нормативната регламентация на общинското кредитиране/финансиране е разпръсната в множество закони, които доскоро си противоречаха или налагаха ограничения по начин, който не насърчаваше ползването на кредитни ресурси.

Като друга основна пречка за развитието на общинското облигационно финансиране често се изтъква липсата на методика за анализ и оценка на кредитоспособността в публичния сектор.

Липса на унифициран метод за изследване на кредитоспособността и присъждане на кредитен рейтинг на общините

Съвременен метод за изследване на кредитоспособността е системата за присъждане на кредитен рейтинг, която позволява лесна и бърза преценка на конкретните показатели, характеризиращи социално-икономическото и финансовото състояние на Общината, като очертава и възможностите за нейното развитие в бъдеще. В ролята си на експертно мнение, представено от независима агенция-оценител, рейтингът отразява кредитния риск, като параметризира вероятността общината да изпадне в неплатежоспособност, т.е. невъзможност да изпълни задълженията си по обслужване на предоставения кредит/финансиране.

В България основен проблем представлява необходимостта от проучване на финансовото състояние на всяка община, тъй като за малките и средни български градове е немислимо присъждане на кредитен рейтинг от международна агенция. До момента с кредитен рейтинг разполагат единствено София, получила още през 1999г. оценка /B+/ от Standard & Poor's за целите на еврооблигационната си емисия и Варна, която през 2002г. също емитира еврооблигации, получавайки оценка /B2/ по скалата на Moody's. По данни на Moody's, изготвянето на рейтинг струва на емитента между \$40 000 и \$350 000, като не трябва да се забравя и необходимостта от годишното му подновяване срещу допълнително заплащане.

Ето защо, националната система за присвояване кредитен рейтинг на общините, чрез унифициране на основните показатели за оценка на тяхната кредитоспособност и създаване на национална база данни, ще улесни както местните власти - чрез синхронизиране и стандартизиране на информацията, която трябва да представят, за да получат рейтинг, така и потенциалните инвеститори, които чрез кредитния рейтинг ще получат представа за кредитоспособността на общината и съответно за риска, свързан с инвестирането.

Ниска степен на финансова автономност на общините

Немаловажен проблем при доказване на общинската кредитоспособност е ниската степен на финансова автономност. В световната практика се наблюдава тясна връзка между степента на контрол върху местните приходи и способността на общините да привличат капитали. Местните власти получават по-лесно заеми, когато собствените приходи от местни данъци и такси формират значителен дял в общинските бюджети, доколкото високата степен на контрол върху приходите се разглежда като предпоставка за гладко обслужване на общинския дълг и намалява риска в очите на банките.

Невъзможността на българските общини да определят базата и ставката на местните данъци, както и фискалната им зависимост от държавните трансфери, е предпоставка за ниския относителен дял на привлечените средства в общинските бюджети. Собствените приходи, върху които местната власт упражнява известна степен на контрол, формират реално не повече от 18-19% от общите приходи в общинските бюджети. В сравнение със западноевропейските държави или дори със страните от ЦИЕ, където тези показатели имат стойности съответно 45,9% и 25%, това е почти на границата на санитарния минимум.

Прецизният анализ на съществуващите проблеми потвърждава необходимостта от предоставяне на по-голяма автономност на местните власти за управление на собствените приходи и стимулиране развитието на общините, чрез приемане на специален закон за общинския дълг, разработване на национална система за присъждане кредитен рейтинг на общините и регламентиране на подходящи данъчни преференции за инвеститорите.

Ограничения по линия на банковите регулации

Местните органи на управлението разчитат на банковото кредитиране/финансиране за своите проекти, но новите капиталови изисквания към банките ограничават кредитирането.

В България годишните нужди от заемни средства на общините и болниците се оценяват на 3-5 млрд. лева, но през 2022 г. те успяват да вземат само по-малко от 1 млрд. лева по данни на НСОРБ. Ако недостигът на финансиране не бъде запълнен, това ще блокира строителството и работата на обслужващите дружества. Това ще повиши и икономическото напрежение в общините на фона на действащата криза в България.

През предходните години, когато финансирането се осигуряваше по-лесно, общините харчеха твърде свободно за инфраструктурни проекти.

Българските банки виждаха в лицето на общините сигурни кредитополучатели, дори за дългосрочни заеми, но новите банковите регулации промениха ситуацията. Изискванията за капиталова адекватност предвиждат банките да увеличат капитала си, за да покрият бъдещите проблемни кредити, което блокира и традиционната им практика за финансиране на дългосрочното кредитиране с пари от капиталовите пазари.

Местните правителства отново могат да се превърнат в атрактивни клиенти на банките ако започнат да си държат парите във финансовите институции. Българските общини, например, обаче са принудени да съхраняват парите си в Централната банка.

4.2. Кредитен процес в БАНКА Б

4.2.1. Етапи за кандидатстване за отпускане на кредит на община

През последните години все повече общини и стопански субекти в страната реализираха или планират да реализират проекти както за изграждане на фотоволтаични електроцентрали, така и за саниране на сгради за подобряване на енергийната им ефективност, като основните причини за това са следните:

- ❖ политиката на Европейския съюз за трансформация на енергийните системи на страните-членки, изразяваща се в насърчаване увеличаване дела на електроенергията, добивана от възобновяемите източници и намаляване на въглеродния отпечатък. През 2020 г. 22% от потребяваната в ЕС енергия е идвала от възобновяеми източници, като целта е до 2030 г. тя да достигне 40% от общото потребление;
- ❖ политиката на Европейския съюз за стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиките на страните-членки;
- ❖ спадане на разходите за изграждане на соларни централи;
- ❖ трайно и чувствително покачване на цените на електроенергията през 2021 г. и 2022 г.;
- ❖ сериозно нарастване на икономическата ефективност от изграждане на соларни централи и от реализацията на проекти за изпълнение на мерки за енергийна ефективност.

Процесът на кандидатстване за банков кредит за реализация на проект за изграждане на фотоволтаична електроцентрала или на проект за саниране на сграда за подобряване на енергийната ѝ ефективност се състои от следните етапи.

Етап 1. Избор на кредитна институция, която да предостави кредит за финансиране на проекта

Изборът се извършва при спазване на процедурите на ЗОД, описани по-горе.

Един от основните въпроси на този етап е каква част от информацията и параметрите по проекта следва да бъдат включени в тръжната документация. Задължително е в нея да се включи информация за основните технически характеристики и финансови параметри на проекта, в т.ч. общата му стойност, дял на собственото участие и дял на привлеченото финансиране. Препоръчително е да бъде предоставена и по-широка и задълбочена информация за проекта, в т.ч. и за очакваната рентабилност и ефекти от него. По този начин се увеличава интереса на финансиращите институции към участие в процедурата. Доколкото се касае за изпълнение на проект, който ще се осъществява в полза на местната общественост, то най-удачно е в тръжната документация да бъде посочена максимално широка информация за проекта, доколкото тя не представлява разкриване на търговска тайна.

Етап 2. Представяне в избраната кредитираща институция на изискуемите документи за предоставяне на кредита

Общината представя в избраната кредитираща институция необходимите документи, описани по-долу, с цел извършване на анализ и оценка на проекта и на финансовото състояние на кредитоискателя, съгласно нормативната уредба на БНБ.

Докато на етапа на провеждане на процедура за избор на финансираща институция за предоставяне на кредит има възможност да бъде предоставена информация само за основните параметри по проекта, то на този етап е задължително предоставяне на всички изискуеми от финансовата институция документи.

Независимо че предоставянето на кредита се осъществява след проведена процедура за избор на кредитираща институция, то от гледна точка на банката или финансовата институция процесът по обследване на кредитоискателя и извършване на цялостен анализ на проекта и на финансовото и правното му състояние е същият като при стандартна кредитна сделка. Респективно, следва да бъдат спазени всички необходими стъпки и да бъдат извършени всички необходими анализи.

Затова от съществено значение на този етап е да бъдат предоставени всички изискани от кредитиращата институция документи, в т.ч. прецизно изготвени технически книжа, както и коректно и правдиво съставен максимално подробен финансов модел на проекта, отразяващ очакваните резултати, както и потенциалните рискове, което да позволи на финансиращата институция да извърши необходимия анализ, на база на който да вземе решение за финансиране на проекта.

Етап 3. Разглеждане на подаденото искане за предоставяне на кредит във финансиращата институция

Този етап включва редица процедури, проверки и анализи, които се извършват във финансираща институция на база всички предоставени документи и информация от предходните етапи. Възможно е финансираща институция да поиска допълнителни документи или информация, освен първоначално изисканите, което да е породено от необходимост от уточняване на определени факти или от възникнали нови обстоятелства, свързани с изпълнение на проекта.

Основните цели на финансовата институция в процеса на разглеждане на искането за предоставяне на финансиране на инвестиционния проект са следните:

- оценка на техническата осъществимост на проекта;
- установяване на очакваната рентабилност от изпълнение на проекта, както и дали тя ще е достатъчна за обслужване на искания кредит;
- установяване дали общината има необходимата кредитоспособност за обслужване на искания кредит;
- оценка на рисковия профил на общината.

Финансовата институция би взела положително решение за предоставяне на искания кредит ако извършеният от нея анализ покаже, че проектът е осъществим технически и е икономически целесъобразен, общината е в състояние да обслужва кредита и освен това същата е с ниско или умерено рисков профил.

Процесът по разглеждане на искането за предоставяне на кредит за финансиране изпълнението на проекта включва следните **процеси и анализи**:

Анализ на ръководния персонал на общината

Проучва се квалификацията и опита на управленския персонал, в т.ч. кмет, заместник кметове, главния финансист, главния счетоводител и друг възлов персонал. Предимство е притежаването на подходяща квалификация и опит както на ръководния персонал, така и на финансовите експерти на общината, от които до голяма степен зависи съставянето на бюджета, както и управлението на общинските финанси.

Анализ на взаимоотношенията между общината и банката (ако има такива)

Анализът обхваща разглеждане на досегашните бизнес взаимоотношения между общината и кредитиращата институция, в случай че има такива, в т.ч. и ползвани от общината заеми, предоставени от финансиращата институция.

Анализ на кредитната история и на текущите кредитни задължения на общината

Това е един от съществените моменти при анализа на кредитоискателя, като наличието на добра кредитна история и редовно обслужване на кредитните задължения е индикация за добра финансова дисциплина и коректно обслужване на поетите задължения. Обратно, наличието на просрочени задължения по съществуващи или минали кредитни задължения води до влошаване на рисковия профил на кредитоискателя.

В допълнение, кредитополучателите обслужващи редовно задълженията си обичайно имат достъп до банково финансиране при по-изгодни лихвени нива, в сравнение с кредитополучателите, които са допускали просрочия по свои кредитни задължения.

Анализ на свързаните лица на общината

Свързаните лица на общината са дружествата, в които тя упражнява контрол. Анализът включва разглеждане на кредитната задължнялост на тези дружества, наличието или липсата на неблагоприятни факти и обстоятелства, свързани с управлението им и/или с финансовото им състояние.

Наличието на просрочени задължения по действащи кредити на свързани дружества представлява хипотетичен риск в бъдеще общината да е принудена да оказва финансова подкрепа, особено ако същите са с висока социална значимост, което пък би се отразило неблагоприятно на нейното финансово състояние и на възможността ѝ да обслужва задълженията си.

Риск представлява и влошено финансово състояние на свързано дружество, което същи би могло да породя необходимост от осигуряване на финансова подкрепа от страна на общината.

Анализ на пазарната среда

Анализът на пазарната среда се състои от следните компоненти:

- *Действащата нормативна уредба*

Действащата в България нормативна уредба създава сравнително висока административна тежест по отношение реализацията на проекти за изграждане на соларни централи, като някои от процедурите са тромави и тежки, изискват се множество документи от различни институции, което води до разтегляне на сроковете за реализацията на подобни проекти. Очакванията са през 2023 г. в Народното събрание да бъдат внесени за разглеждане промени в Закона за енергията от възобновяеми източници, с цел транспониране на изискванията на Директива ЕС 2018/2001 за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници, което би подобрило действащата законова уредба.

При изграждането на проекти за изпълнение на мерки за повишаване на енергийната ефективност административната тежест е по-ниска.

- *Икономическата конюнктура*

Тук се включват редица фактори и икономически показатели, които следва да бъдат съобразени и взети под внимание при планиране и реализация на подобен проект, като например: текущата фаза на икономическия цикъл (фазата на икономически растеж е благоприятен период за реализация на инвестиционни проекти, а при рецесия следва да се подхожда по-внимателно); инфлацията и ценовото равнище на материалите, суровините и компонентите, необходими за реализация на проекта; нивото на безработицата; равнището на лихвените проценти; очакванията за развитието на икономиката.

- *Развитие на енергийния сектор*

Тук се извършва анализ на текущото състояние и на очакваното развитие на енергийния сектор, в т.ч. на текущия дял на електроенергията добивана от възобновяеми източници и на очакваните промени. Също така се извършва анализ на настоящите ценови равнища на електроенергията и на факторите от които се определят те, както и на очакваните тенденции относно цената на електрическата енергия за срока на кредита. Разглеждат се и рисковете по отношение развитието на сектора.

Анализ на капацитета на общината за реализация на инвестиционни проекти

Анализът включва разглеждане на опита на общината при изпълнение на инвестиционни проекти и оценка на качеството на изпълняваните проекти.

Изграждането на достатъчен капацитет за реализация на инвестиционни проекти представлява сложен процес, тъй като изпълнението на инвестиционни процеси изисква участието на разнообразни високо квалифицирани и опитни специалисти от различни области (инженери, юристи, финансисти, икономисти, строителни специалисти), създаване на добра организация между всички тях, както и създаване на действащи механизми за контрол.

Общините изпълняват проекти с различен източник на финансиране, в т.ч. такива със собствени средства, с предоставени субсидии от централния бюджет, с безвъзмездна финансова помощ по европейските оперативни програми и програми за трансгранично сътрудничество, със заемни средства от банки и други кредитни институции. Независимо от източника на финансиране, основната цел на всяка община при

изпълнение на инвестиционен проект следва да е качествено изпълнение, при възможно най-ефективно използване на ресурса.

Основните показатели, на база на които финансиращите институции извършват оценка на капацитета на общината да изпълнява инвестиционни проекти са, както следва:

- съотношението цена/качество на изпълнените проекти;
- успешно приключване в първоначално предвидените срокове на инвестиционни проекти и липса или редки забавяния по тях. Такива могат да се получат поради допуснати грешки в проектния цикъл, състоящ се от следните основни етапи: идентификация, оценка, подготовка, изпълнение и последваща оценка на проекта;
- наличието или липсата на забавяния по обявените обществени поръчки, вследствие на чести обжалвания;
- наличието или липсата на финансови корекции при изпълнение на проекти, при които е ползвана безвъзмездна финансова помощ;
- наличието или липсата на констатирани допуснати нарушения по изпълняваните инвестиционни проекти в ежегодните доклади на Сметната палата;
- оценка от страна на различни неправителствени организации и/или от местната общност относно качеството на изпълнение на инвестиционните проекти.

Анализ на техническата осъществимост на проекта

При реализация на проект за изграждане на фотоволтаична електроцентрала се изготвя слънчево-енергиен одит, съобразно изисквания на Наредба № 16-27 от 22.01.2018 г., за условията и реда за извършване на оценка за наличния и прогнозния потенциал на ресурса за производство на енергия от възобновяеми/алтернативни енергийни източници. Енергийният одит включва измерване на соларните ресурс на конкретния имот, където ще се реализира проекта; изчисляване на слънчевата радиация, която пада на кв.м./година в киловати, при оптимален наклон на конструкцията за определените координати; предложения за тип на фотоволтаичните модули, технология и конструкция за определеното пространство за застрояване на точните координати; определяне на системните загуби при различните видове модули и инвертори; изчисляване на годишното производство на електроенергия (по месеци) при различните системи и комбинации от видове модули и инвертори.

При реализация на проект за саниране на сграда се изготвя доклад от обследване за енергийната ефективност на обекта. Обследването за енергийна ефективност на сгради в експлоатация има за цел да установи състоянието на обекта и електропотреблението в него, да определи специфичните възможности за намаляването му и да препоръча набор от мерки за повишаване на енергийната ефективност. Докладът от обследване за енергийната ефективност на обект съдържа и анализ на енергоспестяващи мерки, в т.ч. кои от тях са най-рентабилни, какви са необходимите инвестиции за тяхното осъществяване, както и какви са очакваните икономии от тях.

Въпросните доклади представляват основният източник, на базата на който финансиращите институции извършват анализ на техническата осъществимост на проектите.

Обичайно финансиращите институции извършват и собствена оценка на адекватността на всички направени допускания в изготвените доклади, в т.ч. на очакваното производство на електрическа енергия при изграждане на ФЕЦ или на очакваните икономии при изпълнение на мерки за подобряване на енергийната ефективност.

В тази връзка, от съществено значение е изготвянето на доклада да бъде възложено на доказал се изпълнител, с добро реноме и богат опит в тази дейност и с успешно реализирани проекти, в които е взел участие. Това увеличава вероятността за успешна реализация на проекта.

Друг съществен момент при оценка на техническата осъществимост на проект за изграждане на ФЕЦ е възможността същата да бъде присъединена към разпределителна мрежа при приемливи разходи, като изготвеното становище от местното електроразпределително дружество е основният документ, на база на който се извършва анализа. В някои случаи, при отдалечено разположение от разпределителна мрежа на имота, в който ще се изгражда фотоволтаичната електроцентрала, се налага извършването на високи разходи за присъединяване на обекта, което обаче води до спадане на неговата рентабилност.

Анализ на очакваната стойност за реализация на проекта

Основният документ на база на който се извършва анализа е количествено-стойностната сметка за изпълнение на проекта или офертата, предложена от изпълнителя на проекта. Извършва се оценка както на стойността на отделните дейности, така и на общата стойност на проекта, като те се сравняват с текущите пазарни нива.

Практиката е финансиращите институции да изискат верифициране на стойността на проекта от посочен от тях технически експерт.

Съществени отклонения от средните пазарни стойности, което не може да обосновава и убедително мотивирано от инвеститора е индикация за съществуващ риск, което би могло да доведе до негативно решение на искането за предоставяне на финансиране за изпълнение на проекта.

Анализ на изпълнителите на проекта

При изпълнение на проекти за изграждане на ФЕЦ и на проекти за прилагане на мерки за повишаване на енергийната ефективност изборът на изпълнителите е от решаващо значение за качествено изпълнение на проекта. Анализът на изпълнителите се извършва основно на база техния опит при реализация на подобни проекти, отзиви от възложители на изпълнени от тях проекти, наличие на необходимите специалисти, наличие на различни сертификати.

В тази връзка при провеждане на обществена поръчка за избор на изпълнител е препоръчително залагане на изброените изисквания, като критерий за допустимост.

Анализ на рентабилността на проекта

При проект за изграждане на ФЕЦ е характерна високата степен на предвидимост на част от основните допускания като слънцегреене, производителност, ниво на оперативни

разходи и съответно приходи, печалба и възвращаемост. На база на стойностите по тези показатели инвеститорът изготвя прогнозни парични потоци за проекта.

През последните години цената на електрическата енергия на борсите е силно волатилна, като очакванията са и през следващите години тази тенденция да се запази, поради което цената на електроенергията ще бъде трудно прогнозируема.

Ето защо при изготвянето на прогнозни парични потоци е целесъобразно да се изготвят и разгледат минимум два варианта – един реалистичен и един песимистичен, със заложен по-ниски постъпления от проекта, което да покаже как би се отразила на проекта спад на цените на електроенергията и при какви най-ниски ценови равнища неговата реализация би била икономически целесъобразна.

Въз основа на изготвените прогнозни парични потоци се изчисляват показателите за рентабилност, както следва:

- *Метод на нетната настояща стойност (Net Present Value, NPV)* – този метод установява дали сумата от дисконтирани нетни парични доходи е по-голяма, по-малка или равна на сумата от дисконтирани инвестиционни разходи през същия период.
- *Вътрешната норма на възвръщаемост (IRR)* – това е нормата на дисконтиране, която изравнява сумата на дисконтираните положителни със сумата на отрицателните (разходни) парични потоци, необходими за проекта. Т.е. вътрешната норма на възвръщаемост е дисконтовата норма, при която нетната настояща стойност е нула. На практика IRR измерва финансовата ефективност на инвестиционните проекти в относително измерение.
- *Срок на откупуване на инвестицията* – това е срокът, за който приходите от продажби на електроенергия покриват първоначалната инвестиция.

За оценка на ефективността на проекта изброените показатели се сравняват с показателите по сходни проекти. Не е удачно показателите за рентабилност на проект с мощност

100 kV да се сравняват с показателите на проект с мощност 5 MW, а с показателите на проект със сходна мощност.

Ако фотоволтаичната електроцентрала ще се ползва за собствени нужди анализът включва оценка на разходите за покупка на електрическа енергия, които се очаква да бъдат спестени от общината.

При проект за изпълнение на мерки за подобряване на енергийната ефективност основният показател за рентабилност, който се анализира е срокът за покриване на първоначално направените инвестиционни разходи, като същият се изчислява на база на изготвената прогноза за спестените разходи за електро и топлоенергия.

SWOT анализ на проекта

SWOT анализът включва идентифициране и обобщаване на силните и слабите страни на проекта, както и възможностите и опасностите.

На база на SWOT анализа могат да се изготвят стратегии и да се планират действия за ограничаване на рисковете при изпълнение на проекта.

Анализ на финансовото състояние на общината

Финансовото състояние на община-кредитоискател е един от най-важните фактори при вземане на решение на банка или финансова институция дали да предостави кредит за реализация на инвестиционен проект.

Оценката на финансовото състояние на община се различава от оценката на финансовото състояние на търговско дружество, тъй като целта на бюджетните организации не е реализиране на положителен финансов резултат от дейността, а балансиране на приходите и разходите и поддържане на финансова устойчивост.

Задачата на анализа на финансовото състояние на общината е да даде отговор на следните по-важни въпроси:

- Да представи информация за сравнение между планираните бюджетни приходи и разходи и тяхното изпълнение и съществуват ли неизползвани резерви;
- Да се разкрият реалните възможности на общината да покрива разходите си за местни дейности със събраните собствени приходи и трансфери от централния бюджет за местни дейности;
- Да установи степента на зависимост на общината от доставчици и кредитори;
- Да се сравни ефективността на управление на общинските финанси с останалите общини в страната;
- Да се определят тенденциите по отношение на управлението на общинските финанси.

Източниците, посредством които се извършва финансовия анализ са следните:

- Отчети за касовото изпълнение на бюджета – обичайно се анализират последните три пълни финансови години, както и последния текущ период (месец на текущата година);
- Баланси – обичайно се анализират последните три пълни финансови години, както и последното приключило тримесечие;
- други счетоводни документи, като Справка за просрочените вземания и задължения, Отчет за капиталовите разходи, Обяснителни записки за изпълнението на бюджета.

Финансовият анализ на община бива следните видове: хоризонтален, вертикален и сравнителен.

❖ *Хоризонтален (трендови) финансов анализ* – има за цел проследяване на тенденцията на изменение на различни показатели, включени във финансовите отчети, в т.ч.:

- ✓ на показателите от Отчетите за касово изпълнение на бюджета, в т.ч. собствените приходи и съставляващите ги данъчни и неданъчни приходи; трансферите от централния бюджет и различните видове разходи;
- ✓ на показателите от Баланса, в т.ч. различните активи и пасиви, като тук се включва и анализ на тенденциите при общинския дълг (размер и структура).

Анализирант се показателите за последните три или четири приключили финансови години, както и за текущия период, като отчетените стойности по показателите за текущата година се съпоставят с тези от аналогичния период на миналата година.

Извършва се и анализ на причините за установените трендове. Например, отчетено нарастване на собствените приходи може да се дължи на подобрена събираемост на местните данъци и такси; ръст на данъчните ставки или разширяване на обхвата на облагаемите лица и сделки. Същевременно се отчитат и събитията с еднократен характер (например постъпили приходи от продажба на актив на общината). Тоест целта е да бъде оценено доколко установените тенденции са устойчиви.

Извършва се и съпоставка между измененията по определени показатели в Баланса и в Отчета за касовото изпълнение на бюджета. Например, ако има повишение на задълженията, дали се наблюдава ръст и при собствените приходи. В случай че увеличението на задълженията изпреварва това на собствените приходи, това води до повишен риск за обслужване на задълженията.

В хоризонталния анализ се включва и анализ на просрочените задължения и тенденциите при тях.

❖ *Вертикален (структурен) финансов анализ* – основава се на структурно разлагане на отделни показатели от финансовите отчети на общината. Свежда се до определянето на това какъв дял (относително тегло) представлява конкретен финансов показател от по-голяма група или позиция (агрегирани финансови показатели) и каква е структурата на тези обобщени показатели и параметри. Основно се анализират следните показатели:

- Дял на собствените приходи от общите постъпления
- Дял на данъчните приходи и на неданъчните приходи в собствените приходи
- Дял на разходите за персонал в общите разходи
- Дял на разходите за издръжка в общите разходи
- Дял на капиталовите разходи в общите разходи.

Сравнението на тези показатели за различни години показва важни тенденции в изменението на ролята на отделните компоненти. Например, повишава ли се или се понижава финансовата самостоятелност на общината, повишава ли се или се понижава инвестиционната активност на общината и т.н.

• *Сравнителен финансов анализ* – той се основава на тълкуването, че при финансовия анализ една стойност има значение само при сравняването ѝ с друга стойност или показател. Съпоставя се значението на аналогични финансови показатели. Определя се размерът на абсолютните и относителните отклонения на сравняваните показатели. При анализ на финансовото състояние на общини се използват следните видове сравнителен анализ:

- Сравнителен анализ на отчетените и плановите показатели по приетия от Общинския съвет бюджет. Разкрива отклонението на отчетените показатели от плановите и причините за това. Основно се анализира изпълнението на събираемостта на собствените приходи (в т.ч. както на данъчните, така и на неданъчните приходи), изпълнението на различните видове разходи.

- Сравнителен анализ на финансови показатели на общината със средните за страната стойности за всички общини, както и със стойностите на сходни по големина и население общини – показва в кои области анализираната общината е по-добре и в кои по-зле спрямо средните стойности за групата, с която се прави сравнение.

Основно се анализират следните финансови показатели:

- дял на собствените приходи към общите постъпления на общината – това е показател за финансова самостоятелност, като общини с над 50% дял на собствени приходи са постигнали висока степен на финансова независимост, тези с над 30% до 50% имат умерена степен на финансова самостоятелност, а тези под 30% имат ниска финансова самостоятелност;
- покритие на разходите за местни дейности със сумата на собствените приходи⁴ и общата изравнителна субсидия. Модифициран показател е покритието на разходите за местни дейности, но с изключени капиталовите разходи със сумата на собствените приходи¹ и общата изравнителна субсидия. Тези показатели измерват способността на общината да генерира достатъчно постъпления, с които да финансира разходите си за местни дейности и да обслужва нови задължения. При анализа на тези показатели следва да се отчитат и събития с еднократен характер, които могат да изкривят стойностите им за определен период;
- съотношението между просрочените задължения и сумата на собствените приходи и общата изравнителна субсидия – този показател оценява способността на общината да обслужва задълженията си редовно;
- бюджетното салдо спрямо общите постъпления по отчет – проследява разликата между приходите и разходите в рамките на бюджетния период, отнесена към общите постъпления на общината. Отчитането на системен дефицит е индикатор за влошаваща се финансова устойчивост;
- размер на дълга като процент от собствените приходи⁵ и общата изравнителна субсидия – показва кредитната задлъжнялост на общината. Поддържането на дълга в умерени граници (до около 50%) предполага добър контрол върху задлъжнялостта и настоящата и бъдеща способност на общината да изплаща задълженията си (финансова устойчивост);
- дял на разходите за заплати и осигуровки в общите разходи – това е показател за административна ефективност на общината. Нива близки до средната за страната стойност или по-ниски е индикатор за висока административна ефективност;
- събираемост на данъка върху недвижимите имоти и данъка върху превозните средства – отчита ефективността на данъчната администрация на общината.

Анализ на кредитоспособността на кредитоискателя

Анализът включва оценка на източниците за погасяване на кредита, които могат да са:

⁴ При изчисляване на показателя от размера на собствените приходи се приспадат помощите, даренията и другите безвъзмездно получени суми от чужбина, отчитани по §46, §47 и §48 от ЕБК

⁵ Пак там

- Собствените приходи на общината;
- Приходите от продажба на произведената електроенергия, при проект за изграждане на ФЕЦ;
- Спестените разходи за електроенергия и/или топлоенергия при проект за прилагане мерки за подобряване на енергийната ефективност.

С оглед на това целта на анализа е да се установи размера на очакваните свободни собствени средства на общината, с които тя може да обслужва кредита и/или с очакваните финансови постъпления от проекта, респ. спестени разходи.

В случай че основният източник за погасяване на кредит за изграждане на ФЕЦ ще са постъпленията от продажба на произведената електроенергия от него, то финансиращата институция може да постави условие кредитополучателят да поддържа коефициент на обслужване на дълга (DSCR) по проекта не по-нисък от определена стойност, която обичайно е около 1.1-1.2.

Коефициентът на обслужване на дълга (DSCR) се изчислява по следната формула:

(Счетоводната печалба от проекта + разходи за лихви + разходи за амортизация за проекта за годината) / (Задълженията по главницата + задълженията за лихви по кредита за годината).

При по-ниски стойности на DSCR (под 1.1) е задължително предоставяне и на друг източник за погасяване на кредита.

Правен анализ

Включва анализ и оценка на правната коректност на всички предоставени документи по проекта, както следва:

- решението на Общинския съвет за поемане на общински дълг относно наличието на всички необходими елементи, съгласно изискванията на Закона за общинския дълг;
- налични ли са всички необходими разрешителните документи и строителни книжа във връзка с изпълнение на проекта и спазени ли са всички законови процедури;
- договорите с доставчиците и изпълнителя по проекта (ако има такива към датата за разглеждане на кредита) ;
- документите относно предлаганото обезпечение по кредита, от които следва да бъде установено по безспорен начин собствеността на обезпечението, наличието на други права или тежести в полза на трети лица, които ще предхождат или могат да затруднят реализацията на обезпечението;
- документи във връзка с наличието или липсата на публични задължения на кредитоискателя, както и на задължения, подлежащи на принудително събиране.

Достатъчен размер на предлаганото обезпечение

По кредитната сделка могат да бъдат учредени едно или повече обезпечения, като от съществено значение за кредитора е да бъде осигурено достатъчно покритие на размера на предоставеното финансиране.

Видовете обезпечения при предоставяне на кредит на общини биват следните видове:

- залог върху настоящи и бъдещи парични вземания, представляващи настоящи и бъдещи приходи на общината по чл.45, ал.1, т.1, букви от „а“ до „ж“ от Закона за публични финанси и бюджетните взаимоотношения на общината по чл.52, ал.1, т.1, буква „б“ от Закона за публични финанси, постъпващи по банкова сметка, вземанията за наличността по която, настоящи и бъдещи, също са обект на особен залог;
- залог на всички бъдещи вземания на кредитополучателя, произтичащи от сключен договор за продажба на произведената електрическа енергия от ФЕЦ;
- ипотека на недвижим имот (в т.ч. и върху който ще се изгражда фотоволтаичната електроцентрала, както и на всички настоящи и бъдещи подобрения на имота);
- залог на бъдещи вещи, съоръжения, компоненти и оборудване на фотоволтаичната електроцентрала.

При извършване на оценка дали предлаганото/ите обезпечение/я е/са достатъчно/и се взема под внимание наличието или липсата на предходно учредени залози или ипотечи, а при обезпечение ипотека на недвижим имот се отчита и пазарната стойност на същия, на база актуален доклад, изготвен от лицензиран оценител.

4.2.2. Необходима документация, която следва да бъде предоставена при кандидатстване за банковия кредит

За изграждане на фотоволтаична електроцентрала	Проект за саниране на сграда за подобряване на енергийната ѝ ефективност
Общи документи: 1. Искане за предоставяне на банков кредит.2. Копие от решение на Общинския съвет за поемане на общински дълг за реализация на инвестиционен проект.3. План за интегрирано развитие на общината за периода 2021 – 2027 г., приети и одобрени от Общински съвет (вкл. визия, стратегически цели и приоритети, SWOT анализ, програма за капиталовите и инвестиционните разходи и др.).4. Приети и заверени от Сметната палата годишни отчети за изпълнението на общинските бюджети за предходните три години.5. Отчет за изпълнение на общинския бюджет за последния отчетен период.6. Сборни баланси на общината за предходните три години и последния отчетен период.7. План и отчет за изпълнението на извънбюджетните сметки и фондове за предходните три години и последния отчетен период.	

8. Обяснителни записки относно изпълнението на бюджета, сборния баланс, извънбюджетните сметки и фондове и състоянието на общинския дълг за предходните три години и последния отчетен период. 9. Проектобюджет за следващите три години. 10. Детайлна справка за вземанията и задълженията на общината за текущия и последния отчетен период (вкл. Обяснителна записка за просрочените вземания/задължения, ако има такива, с посочени предприети мерки за събирането/издължаването им). 11. Годишен отчет за състоянието на общинския дълг, приет от Общинския съвет. 12. Справка от Централния регистър на общинския дълг в Министерството на финансите за текущия дълг на общината (вкл. от подрегистър на емитираните общински ценни книжа, подрегистър на заемите, предоставени на общината и подрегистър на издадените общински гаранции). 13. Декларация по образец на банката за кредитна задължнялост и за заведени изпълнителни дела/липса на такива. 14. Декларации по образец на банката за икономическа свързаност с други лица. 15. Удостоверение за наличието или липсата на публични задължения по чл. 87, ал. 6 от ДОПК. 16. Справка от Централния регистър на длъжниците към камарата на ЧСИ за наличието или липсата на образувани изпълнителни дела при ЧСИ на територията на Р. България за общината – кредитоискател. 17. Съгласие за директен дебит от всички сметки на общината (след подписване на Договор за кредит).	
18. Информация и документи във връзка с финансираня проект, която следва да съдържа следното: ❖ финансови параметри на проекта, в т.ч.: ✓ обща стойност на проекта; ✓ размер на искания кредит; ✓ бюджет на проекта, в т.ч. размер на собственото участие и други източници на финансиране; ❖ количествено стойностна сметка на проекта; ❖ информация за имота, в който ще бъде изградена фотоволтаичната електроцентра, в т.ч. площ, собственост, текущ статут - УПИ или земеделска със съответната категория; ❖ готов проект за изграждане на фотоволтаичната централа; ❖ слънчево-енергиен одит за проекта; ❖ линеен график за изпълнение на проекта;	18. Описание и подробна информация за финансираня проект, която следва да съдържа следното: ❖ финансови параметри на проекта, в т.ч. ✓ обща стойност на проекта; ✓ размер на искания кредит; ✓ бюджет на проекта, в т.ч. размер на собственото участие и други източници на финансиране; ❖ копие от технически проект, включващ спецификации и количествено-стойностна сметка на проекта; ❖ копие на доклад от енергийно обследване на обектите, включени в проекта – подписано и печатано от фирмата, извършила обследването; ❖ копие от приемо – предавателен протокол, приложение № 4 към чл. 19 от Наредба № 16 – 1594 за обследване за енергийна ефективност, сертифициране и

❖ тръжна документация по процедурата/ите по ЗОП за избор на изпълнител на проекта и на доставчика на компонентите, вкл. копие на подписания/те договор/и и приложенията към него; ❖ прогнозни парични потоци за срока на търсеното финансиране; ❖ очаквани други ползи за местната общност, като например: икономия на разходи за електрическа енергия, понижаване на въглеродните емисии в общината и други; ❖ Предварителен договор за присъединяване на фотоволтаичната централа към съответното ЕРП (ако ФЕЦ-а няма да се ползва само за собствени нужди);	оценка на енергийните спестявания на сгради от 13.11.2013 г.; ❖ описание на енергоспестяващите мерки (на база данните от енергийното обследване); ❖ технически характеристики на използваните материали и технологии; ❖ линеен график за изпълнение на проекта; ❖ тръжна документация след приключване на процедура/и по ЗОП за избор на изпълнител/и на проекта, вкл. копие от подписания/те договор/и и приложенията към него/тях; ❖ очаквани ефекти от реализацията на проекта, в т.ч.: ✓ очаквано спестяване на електроенергия годишно (в kWh или в MWh); ✓ очаквано спестяване на топлоенергия (в kWh или в MWh); ✓ очакван размер на спестените разходи за електроенергия и топлоенергия; ✓ други очаквани ползи (напр.: понижаване на отделяните въглеродни емисии); ✓ очакван срок за откупуване на инвестицията.
19. Документи във връзка с предложеното обезпечение по кредита, в зависимост от неговия вид: ➤ при обезпечение залог върху настоящи и бъдещи парични вземания, представляващи настоящи и бъдещи приходи на общината по чл.45, ал.1, т.1, букви от „а“ до „ж“ от Закона за публични финанси и бюджетните взаимоотношения на общината по чл.52, ал.1, т.1, буква „б“ от Закона за публични финанси, постъпващи по банкова сметка, вземанията за наличността по която, настоящи и бъдещи, също са обект на особен залог – представя се Удостоверение от ЦРОЗ по чл. 21, ал. 1, т. 1 от Правилника за устройството и дейността на ЦРОЗ към Министерството на правосъдието за вписванията по партидата на общината. ✓ В случай че по партидата на общината има вписан/и залог/зи по вземанията, които ще обезпечават кредита, се изисква и представяне на писмено съгласие по чл. 14 от ЗОЗ от предходния/те кредитор/и, с нотариално удостоверяване на подписите, за вписване на следващ поред особен залог; ➤ при обезпечение ипотека на недвижим имот (в т.ч. и върху който ще се изгражда фотоволтаичната електроцентрала) – представят се следните документи: ▪ документ/и за собственост на имота;	

- скица на имота;
- удостоверение за данъчна оценка на имота;
- Удостоверение за 10 (десет) години назад, издадено от съответната служба по вписванията при Агенцията по вписванията, относно вписаните по имота вещни тежести, ипотечи, възбрани, искиви молби или други права в полза на трети лица, които могат да бъдат противопоставени на банката-кредитор;
- Експертна оценка на недвижимия имот, изготвена от лицензиран оценител.

4.2.3. Рискове при изпълнение на проекта

Реализацията на проект за изграждане на фотоволтаична електроцентрала или на проект за саниране на сграда за подобряване на енергийната ѝ ефективност представлява дълъг и комплексен процес, състоящ се от многообразни дейности и изискващ използването на специалисти от различни области. В тази връзка от съществено значение е да бъдат идентифицирани и управлявани възможните рискове, основните от които са следните:

- Технически рискове - те са свързани с фотоволтаичните модули, инверторите и други механични и електрически компоненти, както и с цялостното проектиране на системата, прогнозното производство на енергия и процеса на изграждане. Типичните мерки за смекчаване на рисковете по време на фазата на проектиране са свързани с избора висок клас компоненти и с удобен за експлоатация и поддръжка дизайн.
- Финансов риск – това е рискът от недобра реализация на проекта, като той се носи от субектите, участващи във финансирането на проекта. В тази връзка при участие на финансираща институция тя извършва обстоен анализ на надеждността на проекта;
- Пазарни рискове – тук се включват колебанията на цените на необходимите материали за изграждане на ФЕЦ по време на проектиране и изграждането на проекта, както и съществуващата несигурност по отношение на ценовите равнища на електроенергията на енергийната борса. Предвид дългия срок, при който се предоставят кредитите за финансиране на подобни проекти, прогнозирането на ценовите промени е трудна задача с много неизвестни;
- Държавен и регулаторен риск – този риск се отнася до чести и/или неочаквани промени в законодателството, които могат да доведат до забавяне или по-скъпо от планираното изпълнение на задълженията по предоставен кредит.

4.2.4. Фактори за успешно кандидатстване за кредит:

За реализация на проект за изграждане на ФЕЦ:

- изготвяне на качествен слънчево-енергиен одит, на база на който да бъде направен анализ относно техническата осъществимост на проекта;
- изготвяне на реалистичен финансов модел за проекта, в т.ч. и количествено-стойностна сметка и прогнозни парични потоци за срока на проекта, които да

показват, че проектът би осигурил рентабилност, не по-лоша от обичайната за подобни проекти;

- избор на изпълнители, притежаващи достатъчен опит и капацитет при изграждане на ФЕЦ;
- възможност за присъединяване на ФЕЦ към електроразпределителната мрежа при приемливи разходи;
- осигуряване на самоучастие при изпълнение на проекта. Практиката при подобни проекти е за осигуряване на между 20% и 25% собствено участие, което доказва ангажираността на инвеститора. Възможно е да бъде позволено и по-ниско самоучастие, при предоставено допълнително обезпечение и наличие на дългосрочен договор (мин. 10 години) за изкупуване на електроенергия от частно дружество, в добро финансово състояние и коректен платец;
- редовно обслужване на ползваните кредити, както и недопускане на просрочени публични задължения.

За реализация на проект за прилагане на мерки за подобряване на енергийната ефективност на сграда:

- изготвяне на качествен доклад от обследване за енергийната ефективност на обекта и избор на най-рентабилните енергоспестяващи мерки, които да бъдат включени в проекта;
- изготвяне на реалистичен финансов модел за проекта, в т.ч. и количествено-стойностна сметка и очакваните икономии на електро и топлоенергия, които ще се реализират;
- избор на изпълнители с богат опит при изпълнение на подобни проекти;
- осигуряване на самоучастие при изпълнение на проекта в размер на минимум 15%-20% от общата стойност, което доказва ангажираността на инвеститора;
- редовно обслужване на ползваните кредити, както и недопускане на просрочени публични задължения.

5. ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ ОТ МЕЖДУНАРОДНИ ФИНАНСОВИ ИНСТИТУЦИИ

Финансирането на проекти за преход към чиста енергия от международни финансови институции (МФИ) се увеличи значително през последното десетилетие. Сега има по-голямо осъзнаване на необходимостта от намаляване на емисиите на парникови газове и справяне с изменението на климата, което доведе до скок във финансирането на проекти за чиста енергия по света.

МФИ като Световната банка, Европейската инвестиционна банка, Европейската банка за възстановяване и развитие, Банката за развитие на Съвета на Европа и др. бяха в челните редици на тази промяна, инвестирайки милиарди долари в проекти за възобновяема енергия като вятърна, слънчева и водна енергия. Те също така подкрепиха технологиите за енергийна ефективност и по-чисти изкопаеми горива, като улавяне и съхранение на въглерод.

Пазарът за финансиране на проекти за чиста енергия от МФИ нарасна значително през последните години. През 2020 г. МФИ са ангажирали рекордните 83 милиарда долара за финансиране на борбата с изменението на климата, което е увеличение от 21% спрямо предходната година. Това финансиране подкрепи широк набор от проекти, включително производство на възобновяема енергия, подобрения на енергийната ефективност и съхранение на енергия.

Пазарът за финансиране на проекти за преход към чиста енергия продължава да расте, като все повече държави се ангажират с амбициозни цели в областта на климата. МФИ играят ключова роля в осигуряването на необходимото финансиране за тези проекти, които могат да бъдат по-скъпи в краткосрочен план, но предлагат значителни дългосрочни икономически ползи.

В допълнение към предоставянето на финансиране, МФИ също работят за мобилизиране на инвестиции от частния сектор в проекти за чиста енергия. Например Международната финансова корпорация (International Financial Corporation), подразделението за частния сектор на Световната банка (The World Bank Group), стартира редица инициативи, за да помогне за привличането на инвестиции от частния сектор в проекти за възобновяема енергия в развиващите се страни.

Въпреки това все още има предизвикателства за преодоляване при финансирането на проекти за чиста енергия. Те включват регулаторни и политически бариери, липса на доверие на инвеститорите и неадекватна инфраструктура в някои региони. Освен това е необходимо да се гарантира, че ползите от проектите за чиста енергия се разпределят справедливо между общностите и държавите.

Като цяло перспективите за финансиране на проекти за преход към чиста енергия от МФИ изглеждат обещаващи, но има нужда от продължаване на иновациите и сътрудничеството между заинтересованите страни, за да се преодолеят съществуващите бариери и да се гарантира, че ползите от чистата енергия се ползват от всички.

Докладът се базира на официална информация, публикувана в интернет страниците на съответните МФИ, от годишните им доклади и отчети, от стратегиите и политиките им за развитие. Анализът обхваща:

- Банка за развитие на съвета на Европа (The Council of Europe Development Bank), БРСЕ
- Европейска инвестиционна банка (European Investment Bank), ЕИБ
- Групата на Световната банка (The World Bank Group), ГСБ
 - Международна банка за възстановяване и развитие (International Bank for Reconstruction and Development), МБР
 - Международна асоциация за развитие (International Development Association), МАР
 - Международна финансова корпорация (International Financial Corporation), МФК
 - Агенция за многостранно гарантиране на инвестициите (Multilateral Investment Guarantee Agency), АМГИ
- Европейска банка за възстановяване и развитие (European Bank for Reconstruction and Development), ЕБР
- Международна инвестиционна банка (International Investment Bank), МИБ
- Черноморска банка за търговия и развитие (Black Sea Trade and Development Bank), ЧБР
- Международна банка за икономическо сътрудничество (International Bank for Economic Co-operation), МБИС

С допълнение, за целите на анализа е изготвена анкетна карта с 9 въпроса. Анкетите са изпратени официално по имейл до шест МФИ (ЧБР, МИБ, МБИС, ЕБР, Световна банка и ЕИБ). Отговори в зададения срок са получени от две институции - ЕИБ и МБИС, и са приложени към пълната версия на доклада.

5.1. Банка за развитие на съвета на Европа

Стратегията за устойчивост на климата и околната среда на БРСЕ

В рамките на социалната си мисия БРСЕ възнамерява да помогне на своите страни членки да преминат към по-устойчиви и зелени икономики. Банката набляга на зеленото измерение на проектите, които избира да финансира. Тя ще засили капацитета си да търси компоненти за екологична устойчивост в своите социално ориентирани инвестиции. Освен това БРСЕ се ангажира да гарантира, че няма да се насочват заеми към проекти, които нарушават Парижкото споразумение от 2015 г. относно изменението на климата. Ежегодно ще се извършва преглед на зелените инвестиции и оперативната дейност на банката.

Стратегията на БРСЕ за устойчивост на климата и околната среда се ръководи от следните принципи:

- *Насърчаване на устойчивостта:* БРСЕ има за цел да насърчава устойчивостта във всички свои операции, инвестиции и партньорства. Това включва инвестиране в проекти, които допринасят за смекчаване и адаптиране към климата, намаляват въздействието върху околната среда и насърчават устойчивото развитие.
- *Смекчаване и адаптиране към изменението на климата:* БРСЕ признава спешната необходимост от справяне с изменението на климата и се ангажира

да подкрепя проекти, които помагат за смекчаване на емисиите на парникови газове и адаптиране към въздействието на изменението на климата.

- *Опазване на околната среда:* БРСЕ се ангажира да защитава природната среда и да подкрепя проекти, които опазват биоразнообразието, подобряват качеството на въздуха и водата и минимизират отпадъците и замърсяването.
- *Социално и икономическо развитие:* Стратегията на БРСЕ за устойчивост на климата и околната среда също признава значението на подкрепата за устойчиво социално и икономическо развитие. Банката има за цел да насърчава зелени работни места и икономически растеж, като същевременно гарантира, че уязвимите групи от населението няма да бъдат изоставени.

За постигането на тези цели БРСЕ създава редица инициативи, включително:

- *Инвестиране в зелени проекти:* БРСЕ се ангажира да инвестира в проекти, които допринасят за смекчаване на климата и адаптиране към него, като възобновяема енергия, енергийна ефективност, устойчив транспорт и зелена инфраструктура.
- *Интегриране на устойчивостта в управлението на риска:* БРСЕ е интегрирал климатичните и екологичните рискове в своята рамка за управление на риска, за да гарантира, че тези рискове са правилно оценени и управлявани.
- *Насърчаване на устойчиво финансиране:* БРСЕ активно насърчава устойчиво финансиране, като работи с партньори за разработване на инструменти за зелено финансиране и подкрепя развитието на устойчиви финансови пазари.

Като цяло стратегията на БРСЕ за устойчивост на климата и околната среда отразява нейния ангажимент за подкрепа на устойчив и приобщаващ растеж, като същевременно се справя с неотложни глобални предизвикателства като изменението на климата и влошаването на околната среда.

Основни зелени продукти на БРСЕ

Като цяло зелените продукти на БРСЕ подкрепят прехода към по-устойчива икономика с акцент върху енергийната ефективност, възобновяемата енергия и устойчивостта на околната среда. Тези продукти предоставят ценно финансиране и техническа помощ на публични и частни субекти, работещи за екологична, социална и икономическа устойчивост. Като банка за развитие, ангажирана с насърчаването на устойчивостта на околната среда и енергийната ефективност, БРСЕ предлага няколко зелени продукта, които подкрепят прехода към нисковъглеродна икономика. Те включват:

- *Програма за енергийна ефективност и устойчивост на околната среда (E3S):* Програмата E3S предоставя дългосрочни заеми с ниски лихвени проценти за финансиране на проекти за енергийна ефективност в социални жилища, обществени сгради и МСП. Програмата има за цел да увеличи използването на

възобновяеми енергийни източници, да намали потреблението на енергия и да подобри екологичните характеристики на сградите.

- *Механизми за финансиране на устойчива енергия (SEFF):* SEFF се фокусира върху финансирането на проекти за възобновяема енергия и енергийна ефективност в частния сектор. Програмата предлага заеми и техническа помощ на МСП, компании със средна капитализация и общински дружества за предприемане на зелени проекти.
- *Програма за действие за климата (CAP):* Инициативата CAP предлага финансиране до 1 милиард евро за финансиране на устойчиви инвестиции, насочени към изменението на климата и насърчаване на екологичния растеж. Програмата има за цел да ускори прехода към нисковъглеродна икономика и да допринесе за глобалните усилия за борба с изменението на климата.
- *Програма за зелени облигации:* Програмата за зелени облигации е продукт, който предлага дългово финансиране за екологични проекти. Облигациите се емитират за финансиране на допустими проекти, които отговарят на специфични критерии, свързани с екологична устойчивост и социална отговорност.
- *Програма за градско и регионално развитие:* Програмата за градско и регионално развитие има за цел да насърчи устойчивото градско и регионално развитие. Програмата предлага финансова подкрепа за проекти, свързани с транспорта, енергетиката, жилищата и обществената инфраструктура.

Условия за финансиране на зелени продукти от БРСЕ

БРСЕ предлага финансиране за зелени продукти при определени условия. Тези условия са налице, за да се гарантира, че финансираните проекти са в съответствие с целите на БРСЕ за екологична устойчивост и енергийна ефективност.

Банката предоставя основно гъвкави средносрочни и дългосрочни кредити при изгодни лихвени проценти, в определени случаи и лихвени субсидии. Кредитите на БРСЕ се отпускат за срокове, съобразени с естеството на проекта и се отпускат на няколко транша. Делът на БРСЕ във финансирането не може да надвишава 50% от допустимите разходи по проекта/програмата. Независимо от това, за всеки отделен случай, което подлежи на одобрение от Административния съвет на банката, делът на БРСЕ във финансирането може да достигне до 90%, особено в държавите от целевата група (Албания, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Кипър, Чехия, Естония, Грузия, Унгария, Косово, Литва, Латвия, Малта, Молдова, Черна гора, Северна Македония, Полша, Румъния, Сърбия, Словакия, Словения и Турция).

Референтната валута на БРСЕ е евро, което не изключва използването на други валути според спецификациите на кредитополучателя и възможностите на БРСЕ за рефинансиране на капиталовите пазари. БРСЕ набира средства при най-добрите условия на капиталовите пазари. Тя предава тези условия на своите кредитополучатели, като прилага възможно най-ниския марж, който отчита необходимостта от покриване на оперативните разходи. Използването от БРСЕ на специфични инструменти за намаляване на риска, като гаранции от трети страни, може да доведе до допълнителни разходи, които да бъдат прехвърлени на кредитополучателите.

Заемите на БРСЕ се отпускат на траншове, с фиксирани или плаващи лихви и гъвкави структури. Сроковете и гратисните периоди съответстват доколкото е възможно на нуждите от финансиране на проекта. Механизмите за изплащане, приложими за всеки заем, се посочват от БРСЕ в документа за заема към момента на одобрение на проекта от Административния съвет.

За да отговаря на изискванията за финансиране, проектът или програмата трябва да притежава следните характеристики:

Техническа осъществимост: Проектът трябва да бъде осъществим от техническа гледна точка, с ясно дефинирани цели, добре дефинирани входове и резултати и стабилен план за изпълнение.

Икономическа и финансова жизнеспособност: Проектът трябва да има стабилен бизнес план, подкрепящ неговата финансова устойчивост, с надежден анализ на рентабилността, възвръщаемостта на инвестициите и потенциалните потоци от приходи.

Устойчивост на околната среда: Проектът трябва да допринесе положително за устойчивостта на околната среда чрез намаляване на въглеродните емисии, увеличаване на ефективността на ресурсите, подобряване на управлението на отпадъците или насърчаване на възобновяема енергия.

Социално въздействие: Проектът трябва да има положително социално въздействие, подобрявайки социалното включване, създаването на работни места или осигурявайки равен достъп до обществени блага и услуги.

Законово и нормативно съответствие: Проектът трябва да отговаря на всички приложими местни, национални и международни закони, разпоредби и стандарти.

В допълнение към горното, кредитополучателят трябва да отговаря на определени критерии за допустимост, включително кредитоспособност, финансова стабилност и добри резултати при изпълнението на проекти. Кредитополучателят трябва също така да демонстрира ангажимент за екологична устойчивост чрез своите политики и практики.

Потенциални клиенти, насочени към финансирането на зелени продукти от БРСЕ

БРСЕ е насочена към потенциални клиенти, които се интересуват от внедряване на зелени продукти и инициативи за устойчивост. Тези клиенти включват основно субекти от **обществения сектор**, като местни и регионални власти, публични агенции и държавни предприятия, както и субекти от частния сектор, които предоставят обществени услуги, като енергийни или водоснабдителни предприятия.

БРСЕ може финансира проекти, предложени от неправителствени организации (НПО) или други организации на гражданското общество, както и частни компании, които отговарят на критериите за допустимост и са ангажирани с екологичната устойчивост.

Основният фокус на финансирането на зелени продукти на БРСЕ е върху проекти и инициативи, които допринасят за устойчивостта на околната среда и енергийната ефективност, като производство на възобновяема енергия, енергийно ефективни

сгради, устойчиви транспортни системи, управление на отпадъците и водоснабдяване и канализация. За да се определи допустимостта на даден кредитополучател за финансиране, БРСЕ извършва системна оценка на неговата платежоспособност, институционална структура и управленски капацитет.

В допълнение към финансирането на зелени продукти, БРСЕ предоставя и **техническа помощ**, за да помогне на своите клиенти да идентифицират, проектират и внедрят екологични и енергоспестяващи мерки. Техническата помощ от БРСЕ може да включва консултантски услуги, обучение и програми за изграждане на капацитет.

Основни финансови инструменти при финансирането на зелени продукти от БРСЕ

БРСЕ предлага няколко финансови инструмента за финансиране на зелени продукти, включително:

- *Заеми:* БРСЕ предоставя заеми за финансиране на зелени продукти, проекти и инициативи, които допринасят за устойчивостта на околната среда и енергийната ефективност. Тези заеми могат да имат фиксиран или променлив лихвен процент, а условията за погасяване варират в зависимост от характеристиките на проекта.
- *Инвестиции в дялов капитал:* БРСЕ може също така да предостави инвестиции в дялов капитал за финансиране на зелени продукти и инициативи, които изискват по-значителни инвестиционни суми. Дяловото инвестиране позволява на БРСЕ да участва в дългосрочния успех на даден проект, а също така може да осигури достъп до допълнителни източници на финансиране.
- *Гаранции:* БРСЕ може да предостави гаранции, за да позволи на кредитополучателите да получат финансиране от търговски кредитори за своите зелени продукти и инициативи. Гаранциите помагат за намаляване на риска за търговските кредитори и улесняват кредитополучателите да получат финансиране, като по този начин увеличават достъпа до зелено финансиране.
- *Кредитни линии:* БРСЕ предлага кредитни линии на отговарящи на условията финансови посредници, включително търговски банки, микрофинансиращи институции и лизингови компании, за подпомагане на кредитни дейности за зелени продукти и инициативи.
- *Безвъзмездни средства за техническа помощ:* БРСЕ предоставя безвъзмездни средства за техническа помощ, за да помогне на своите клиенти да идентифицират, проектират и внедрят екологични и енергоспестяващи мерки. Тази техническа помощ може да включва консултантски услуги, обучение и програми за изграждане на капацитет в подкрепа на изпълнението на зелени проекти.

Одобрени проекти за финансиране от БРСЕ за България

Като цяло, финансирането от БРСЕ за България се фокусира върху насърчаване на устойчив и приобщаващ растеж, подобряване на обществените услуги и подкрепа за развитието на частния сектор.

БРСЕ е одобрила няколко заема за финансиране на зелени проекти в България, включително:

Българска банка за развитие: На 06.12.2015 г. БРСЕ отпуска 150 000 000 евро за управление на околната среда – подобряване на енергийната ефективност на многофамилни жилищни сгради;

Правителството на Република България – на 17.06.2016 г. БРСЕ отпуска 20 000 000 евро за съфинансиране на национални оперативни програми – управление на околната среда за подобряване на енергийната ефективност в малки градове и общини;

Българска банка за развитие – на 18.11.2022 г. БРСЕ отпуска 175 000 000 евро за финансиране на екологична устойчивост в страната за подкрепа „зеления преход в страната чрез улесняване на достъпа до финансови ресурси за микро, малки и средни предприятия.“.

Повече информация за одобрените проекти на банката може да се открие [ТУК](#).

5.2. Европейска инвестиционна банка

Стратегия за устойчивост на климата и околната среда на ЕИБ

Европейската инвестиционна банка е един от най-големите многостранни кредитори в света и играе важна роля във финансирането на проекти за устойчивост на климата и околната среда. През 2019 г. ЕИБ прие нова Пътна карта на Банката за климата, която излага амбициозните планове на банката да стане „Климатична банка на ЕС“ и да приведе всички свои финансови дейности в съответствие с целите на Парижкото споразумение.

Някои от ключовите елементи на стратегията на ЕИБ за устойчивост на климата и околната среда включват:

Действията в областта на климата като основен приоритет: ЕИБ се ангажира да превърне действията в областта на климата в основен приоритет във всичките си финансови дейности. Тя има за цел да осигури най-малко 50% от своето финансиране за действия в областта на климата до 2025 г. като всичките й финансови дейности да бъдат приведени в съответствие с целите на Парижкото споразумение до края на 2020 г.

Поетапно прекратяване на финансирането на проекти за изкопаеми горива: ЕИБ обяви, че ще преустанови постепенно финансирането на всички проекти за изкопаеми горива, включително газ, до края на 2021 г. Това включва забрана за ново финансиране за проучване и производство на нефт и газ, както и като за въглищни електроцентрали.

Подкрепа за възобновяема енергия и енергийна ефективност: ЕИБ се ангажира да подкрепя проекти за възобновяема енергия и енергийна ефективност, със

специален акцент върху финансирането на проекти в страни с ниски доходи и развиващи се страни. Тя има за цел да предостави най-малко 25% от финансирането си за действия в областта на климата на тези страни.

Устойчива инфраструктура: ЕИБ се ангажира да финансира проекти за устойчива инфраструктура, като системи за обществен транспорт, управление на водите и на отпадъците. Тя има за цел да осигури най-малко 50% от финансирането си за инфраструктурни проекти за устойчива инфраструктура до 2025 г.

Зелени финансови иновации: ЕИБ се ангажира с разработването на иновативни финансови инструменти в подкрепа на прехода към нисковъглеродна, устойчива икономика. Тя стартира редица инициативи в подкрепа на развитието на зелени облигации, зелени заеми и други устойчиви финансови продукти.

Като цяло, стратегията на ЕИБ за устойчивост на климата и околната среда е насочена към подкрепа на прехода към нисковъглеродна, устойчива икономика. Чрез съгласуване на всички свои финансови дейности с целите на Парижкото споразумение и постепенно премахване на финансирането на проекти за изкопаеми горива, ЕИБ играе водеща роля в глобалните усилия за справяне с изменението на климата и насърчаване на устойчивостта на околната среда.

Възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия на ЕИБ

ЕИБ е един от най-големите многостранни кредитори в света и предоставя финансиране за широка гама проекти за преход към чиста енергия. Някои от основните възможности за финансиране, предлагани от ЕИБ, включват:

Производство на възобновяема енергия: ЕИБ предоставя финансиране за проекти за производство на възобновяема енергия, като вятърна, слънчева, водна и геотермална енергия. Това включва финансиране както за широкомащабни търговски проекти, така и за по-малки проекти в общността.

Подобрения в енергийната ефективност: ЕИБ предоставя финансиране за подобрения в енергийната ефективност в сгради, индустрия и транспорт. Това включва финансиране за енергийно ефективно осветление, системи за отопление и охлаждане, изолация и други енергоспестяващи технологии.

Електрическа мобилност: ЕИБ предоставя финансиране за проекти за електрическа мобилност, като внедряване на електрически превозни средства, инфраструктура за зареждане и системи за обществен транспорт. Това включва финансиране както за проекти в частния, така и в публичния сектор.

Съхранение на енергия: ЕИБ предоставя финансиране за проекти за съхранение на енергия, като например батерии и помпено водно съхранение. Това включва финансиране както за самостоятелни проекти за съхранение на енергия, така и за съхранение на енергия, интегрирано с производството на възобновяема енергия.

Устойчиво градско развитие: ЕИБ предоставя финансиране за проекти за устойчиво градско развитие, като интелигентни градове, зелени сгради и устойчиви транспортни

системи. Това включва финансиране както за проекти в публичния, така и в частния сектор.

Основни зелени продукти на ЕИБ

Всички финансови дейности на ЕИБ са съгласувани с принципите и целите на Парижкото споразумение, ангажимент, който изгражда път към ниски емисии на парникови газове и устойчиво развитие на климата. Одобреният бюджет в този сектор е 27,6 млрд. евро, които са разпределени, както следва: климатични промени - 15,4 млрд. евро; устойчивост на околната среда - 1,2 млрд. евро; съвместно климатични промени и устойчивост на околната среда - 11,1 млрд. евро.

ЕИБ финансира проекти за възобновяема енергия в Европа и извън нея – наземни и офшорни вятърни паркове, соларни, водноелектрически, геотермални и проекти за твърда биомаса, наред с други – и развитието на благоприятната инфраструктура. Също така предоставят съвети за проекти за устойчива енергия. Много градове и региони нямат необходимата техническа експертиза и организационен капацитет за изпълнение на големи проекти за енергийна ефективност и възобновяема енергия. ELENA (European Local ENergy Assistance) (Европейска местна енергийна помощ) е създадена в помощ на кандидатите. Тя покрива до 90% от разходите за техническа поддръжка за подготовка на изпълнението и осигуряване на финансирането на инвестиционната програма. Управлявана от ЕИБ, ELENA се финансира от Европейската комисия.

Някои от основните екологични продукти, предлагани от ЕИБ, включват:

Зелени облигации: ЕИБ издава зелени облигации за финансиране на проекти, които подпомагат смекчаването на изменението на климата и адаптирането към него, както и проекти, които насърчават устойчивостта на околната среда. Зелените облигации са вид дългов инструмент, който е специално предназначен за финансиране на зелени проекти.

Облигации за информираност за климата: ЕИБ издава облигации за информираност за климата (CAB) за финансиране на проекти, които повишават осведомеността и разбирането на изменението на климата и неговите въздействия. CAB са предназначени да подкрепят проекти, които насърчават образованието, изследванията и адаптирането към климата.

Зелени заеми: ЕИБ предоставя зелени заеми в подкрепа на финансирането на подобрения на енергийната ефективност, производство на възобновяема енергия и други екологични проекти. Зелените заеми се предоставят при същите условия като традиционните заеми, но са специално предназначени за финансиране на зелени проекти.

Капиталови инвестиции: ЕИБ също така прави дялови инвестиции в зелени проекти, като предоставя капитал за подкрепа на разработването и изпълнението на проекти, които насърчават смекчаването на изменението на климата и адаптирането към него, както и екологичната устойчивост.

Техническа помощ и консултантски услуги: В допълнение към финансирането, ЕИБ също така предоставя техническа помощ и консултантски услуги, за да помогне на разработчиците на проекти да подготвят и реализират своите зелени проекти. Това

включва помощ при проектиране на проекти, финансов анализ и управление на риска. Разработчиците на проекти могат да кандидатстват за финансиране директно чрез ЕИБ или чрез посредници, като например национални насърчителни банки или търговски банки.

Условия за финансиране на зелени продукти от ЕИБ

ЕИБ предоставя финансиране за зелени продукти и проекти въз основа на специфични условия и критерии за допустимост. Някои от основните условия за финансиране на зелени продукти от ЕИБ включват:

Допустими сектори: ЕИБ предоставя финансиране за проекти, които подкрепят смекчаването на изменението на климата и адаптирането към него, както и проекти, които насърчават екологичната устойчивост. Допустимите сектори включват възобновяема енергия, енергийна ефективност, устойчив транспорт, управление на водата и отпадъците и устойчиво градско развитие, наред с други.

Техническа и финансова осъществимост: ЕИБ оценява техническата и финансова осъществимост на екологичните проекти, преди да предостави финансиране. От разработчиците на проекти се изисква да предоставят подробни предложения за проекти и финансови планове, включително информация за технологията на проекта, график за изпълнение, разходи и очаквани ползи.

Екологична и социална устойчивост: ЕИБ изисква всички финансирани проекти да отговарят на строги критерии за екологична и социална устойчивост. Това включва спазване на съответните екологични и социални стандарти и разпоредби, както и прилагането на мерки за смекчаване на отрицателните екологични и социални въздействия.

Финансова жизнеспособност: ЕИБ изисква всички финансирани проекти да имат силна финансова жизнеспособност, с ясен и реалистичен модел на приходите и план за погасяване. Проектите също се оценяват въз основа на техния профил на риск и възвръщаемост.

Размер на проекта: ЕИБ предоставя финансиране както за широкомащабни търговски проекти, така и за по-малки проекти в общността до 50% от общата цена на проекта със заеми. Минималният размер на проекта обикновено е около 25 милиона евро, на малки и средни предприятия се предоставят средства в размер до 12,5 милиона евро;

Срокове: съответстват на икономическия живот на всеки проект, който понякога може да надхвърли 30 години.

Допустими кредитополучатели: ЕИБ предоставя финансиране на отговарящи на условията кредитополучатели, включително субекти от публичния сектор, компании от частния сектор и финансови посредници като национални насърчителни банки и търговски банки.

Атрактивни цени на заемите:

Смесено финансиране - финансирането може да се комбинира с допълнителни източници на инвестиции като финансови инструменти и безвъзмездни средства от ЕС и други донори;

Обезпечение - Заемите могат да бъдат обезпечени или необезпечени и осигуряват различни нива на подчинение. В зависимост от проекта заемите могат дори да зависят от растежа на компанията.

Поддръжка на проекта - експертиза във финансовите и техническите аспекти на изготвянето на проект, когато е необходимо;

Потенциални клиенти, насочени към финансирането на зелени продукти от ЕИБ

ЕИБ предоставя финансиране за зелени продукти и проекти на широк кръг от потенциални клиенти, включително суверенни държави; национални агенции, ведомства, институции и министерства; регионални или местни власти; компании от публичния сектор (напр. комунални услуги) организации от публичния сектор, компании от частния сектор и финансови посредници като национални насърчителни банки и търговски банки. Някои от ключовите потенциални клиенти, към които е насочено финансирането на зелени продукти от ЕИБ, включват:

Субекти от публичния сектор: ЕИБ предоставя финансиране за екологични проекти, предприети от субекти от публичния сектор, като национални и местни правителства, обществени услуги и оператори на обществен транспорт. Проектите в публичния сектор, финансирани от ЕИБ, включват производство на възобновяема енергия, подобрения на енергийната ефективност, устойчив транспорт и устойчиво градско развитие.

Компании от частния сектор: ЕИБ предоставя финансиране за зелени проекти, предприети от компании от частния сектор, като разработчици на възобновяема енергия, компании за енергийни услуги (ESCO) и разработчици на устойчива инфраструктура. Проектите в частния сектор, финансирани от ЕИБ, включват производство на възобновяема енергия, подобрения на енергийната ефективност, устойчив транспорт и устойчиво градско развитие.

Финансови посредници: ЕИБ също така предоставя финансиране на финансови посредници като национални насърчителни банки и търговски банки, които от своя страна предоставят финансиране на зелени проекти. Това включва предоставяне на заеми и гаранции на посредници, които са активни във финансирането на възобновяема енергия, енергийна ефективност, устойчив транспорт и устойчиво градско развитие.

Проекти, базирани в общността: ЕИБ също така предоставя финансиране за проекти, базирани в общността, които насърчават устойчивостта на околната среда и смекчаването на изменението на климата и адаптирането към него. Това включва финансиране на малки проекти за възобновяема енергия, подобрения на енергийната ефективност в обществени сгради и социални жилища и инициативи за устойчив транспорт в селските райони.

Основни финансови инструменти при финансирането на зелени продукти от ЕИБ

ЕИБ предоставя финансиране за зелени продукти и проекти чрез набор от финансови инструменти, включително:

Кредити (заеми): ЕИБ предоставя заеми за финансиране на екологични проекти, като производство на възобновяема енергия, подобрения на енергийната ефективност,

устойчив транспорт и устойчиво градско развитие. Заемите могат да се предоставят директно на разработчиците на проекти или на финансови посредници като търговски банки или национални насърчителни банки.

1. Кредити за публичния сектор - заеми, започващи от 25 млн. евро за субекти от публичния сектор за финансиране на един голям инвестиционен проект или инвестиционна програма, съобразени с един или повече приоритети на ЕИБ, а именно: климат и устойчивост на околната среда; иновации и умения; инфраструктура; МСП; кохезия; устойчив растеж. Всички проекти, които се финансират, трябва да бъдат банкови. Също така трябва да отговорят на високи технически, екологични и социални стандарти.
2. Рамкови кредити за публичния сектор - гъвкави заеми за финансиране на инвестиционна програма, която обикновено започва от 100 млн. евро и се състои от по-малки проекти. Заемът трябва да има предварително определени цели, съобразени с един или повече от гореизброените приоритети на ЕИБ.
3. Кредити за частния сектор - заеми за предприятия от частния сектор за финансиране на проекти или инвестиционни програми, съобразени с един или повече приоритети на ЕИБ. Тези продукти включват дългово и хибридно дългово финансиране към проектно финансиране.
4. Посреднически заеми за МСП, предприятия със средна капитализация и други приоритети - заеми на финансови институции, които впоследствие „заемат“ на крайните бенефициенти. Подобрява достъпа до финансиране и условията за финансиране за МСП и предприятия със средна капитализация.
5. Микрофинансиране - микропредприятия с персонал до 10 души.

Гаранции: ЕИБ предоставя гаранции на финансови посредници, като търговски банки или национални насърчителни банки, за да подпомогне тяхното финансиране на зелени проекти. Гаранциите могат да помогнат за намаляване на риска, свързан със зелените инвестиции, като улеснят предоставянето на финансиране от посредниците.

1. Кредитно подобрение за проектно финансиране - подчинено финансиране, финансирани или необезпечени гаранции и условни кредитни линии, предназначени да подобрят кредитното качество/кредитния рейтинг на първостепенния дълг. Кредитното подобрение може да привлече допълнително частно финансиране от институционални инвеститори или да подобри достъпа до банково финансиране.
2. Гаранции в подкрепа на МСП, предприятия със средна капитализация и други цели - ЕИБ гарантира отключване на допълнително финансиране за малки и средни предприятия или предприятия със средна капитализация, като покрива част от възможните загуби от портфейл от заеми. Европейският инвестиционен фонд, част от групата на ЕИБ, също предоставя гаранции за портфейлите на МСП.

Капиталови инвестиции: ЕИБ също така прави дялови инвестиции в зелени проекти, като предоставя капитал за подкрепа на разработването и изпълнението на проекти, които насърчават смекчаването на изменението на климата и адаптирането към него, както и екологичната устойчивост. Капиталовите инвестиции могат да бъдат направени директно в проектни компании или чрез инвестиции във фондове.

Проектни облигации: ЕИБ също така предоставя финансиране за зелени проекти чрез проектни облигации, които обикновено се емитират от проектни компании за финансиране на изграждането или експлоатацията на конкретен проект. ЕИБ може да предостави подобрение на кредита или частична гаранция за облигации по проекти, което спомага за намаляване на разходите за финансиране.

Зелени облигации: ЕИБ издава зелени облигации за финансиране на проекти, които подпомагат смекчаването на изменението на климата и адаптирането към него, както и проекти, които насърчават устойчивостта на околната среда. Зелените облигации са вид дългов инструмент, който е специално предназначен за финансиране на зелени проекти.

Техническа помощ и консултантски услуги: В допълнение към финансирането ЕИБ предоставя техническа помощ и консултантски услуги, за да помогне на разработчиците на проекти да подготвят и реализират своите зелени проекти. Това включва помощ при проектиране на проекти, финансов анализ и управление на риска.

Одобрени проекти за финансиране от ЕИБ за България

ЕИБ е одобрила финансирането на редица проекти за преход към чиста енергия за финансиране в България през последните години. Ето няколко примера за одобрени проекти в последните години:

Фонд ФЛАГ - през 2020 г. ЕИБ одобри заем от 50 млн. евро обща стойност на проекта като 25 млн. евро е финансирането от ЕИБ. Проектът е насочен към подкрепа на множество инвестиции в градско възстановяване и обновяване на общинската инфраструктура, енергийна ефективност в обществени сгради, открити зелени площи и устойчив градски транспорт. Очаква се да постигне положително екологично и социално въздействие и да допринесе за подобряване на качеството на живот на местните жители и за привлекателността и конкурентоспособността на градовете.

Фонд ФЛАГ – през 2022 г. ЕИБ одобри заем от 80 млн. евро обща стойност на проекта като 40 млн. евро е финансирането от ЕИБ. Проектът е насочен към: i) облагородяване на градските зелени площи и открити обществени пространства, ii) подобряване на устойчивата градска мобилност, iii) обновяване и реконструкция на обществени сгради (училища, здравни центрове, административни сгради и др.), iv) обновяване на малки мащабна основна общинска инфраструктура (улична мрежа, питейна вода, канализация и др.), v) подкрепа на мерките за адаптиране към изменението на климата и vi) базирани на района интегрирани действия за градско възстановяване.

Това са само част от одобрените проекти за финансиране от ЕИБ в България. ЕИБ продължава да подкрепя проекти, които насърчават устойчивото развитие и допринасят за прехода към нисковъглеродна икономика в България и в цяла Европа. (по-подробна информация може да се намери [ТУК](#))

5.3. Групата на Световната банка

Стратегията за устойчивост на климата и околната среда на Групата на Световната банка

Стратегията за устойчивост на климата и околната среда на Групата на Световната банка е рамка, която ръководи усилията на ГСБ за насърчаване на устойчивото развитие и справяне с изменението на климата. Стратегията има три основни стълба:

Подпомагане на прехода на страните към нисковъглеродно и устойчиво на климата развитие: ГСБ има за цел да помогне на държавите да преминат към нисковъглеродно и устойчиво на климата развитие чрез предоставяне на финансиране и техническа помощ за проекти, които намаляват емисиите на парникови газове, увеличават използването на възобновяема енергия и насърчаване на енергийната ефективност. ГСБ също така подкрепя страните в изграждането на устойчивост на климата, като им помага да се адаптират към въздействията на изменението на климата, като наводнения, суши и покачване на морското равнище.

Мобилизиране на финансиране за действия в областта на климата: ГСБ работи за мобилизиране на публично и частно финансиране за действия в областта на климата, като предоставя финансиране директно чрез собствените си операции, привлича финансиране от други източници и създава благоприятна среда, която привлича частни инвестиции. ГСБ също така подкрепя разработването и прилагането на иновативни финансови инструменти, като зелени облигации, за подпомагане на финансирането на проекти за климата.

Увеличаване на действията в областта на климата чрез партньорства: ГСБ признава, че справянето с изменението на климата изисква колективни усилия и работи за изграждане на партньорства с правителствата, частния сектор, гражданското общество и други заинтересовани страни за увеличаване на действията в областта на климата. ГСБ си сътрудничи с редица партньори, включително регионални банки за развитие, многостранни организации и национални правителства, за насърчаване на действията в областта на климата и изграждане на импулс за международно сътрудничество по изменението на климата.

Стратегията за устойчивост на климата и околната среда на ГСБ е съобразена с целите на Парижкото споразумение и целите на ООН за устойчиво развитие и е предназначена да допринесе за постигането на тези глобални цели. Работата на ГСБ в областта на климата и устойчивостта на околната среда обхваща различни нейни субекти, включително Международната банка за възстановяване и развитие, Международната асоциация за развитие, Международната финансова корпорация, Многостранна агенция за гарантиране на инвестициите.

5.3.1. Международна банка за възстановяване и развитие

Възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия на МБВР

Международната банка за възстановяване и развитие предоставя финансиране и подкрепа за проекти за преход към чиста енергия по целия свят. Ето някои примери за възможностите на МБВР за финансиране на проекти за преход към чиста енергия:

Проекти за възобновяема енергия: МБВР подкрепя проекти за възобновяема енергия, като слънчева, вятърна, водна и геотермална енергия, като предоставя заеми, гаранции и техническа помощ. МБВР също така помага за мобилизиране на инвестиции от частния

сектор в проекти за възобновяема енергия, като предоставя инструменти за намаляване на риска и улеснява публично-частните партньорства.

Проекти за енергийна ефективност и консервация: МБВР подкрепя проекти за енергийна ефективност и консервация, като предоставя финансиране и техническа помощ за подобряване на енергийната ефективност в сгради, индустрии и транспортни системи. МБВР също така насърчава приемането на енергийно ефективни технологии, като LED осветление и енергийно ефективни уреди.

Устойчиви транспортни проекти: МБВР подкрепя устойчиви транспортни проекти, като системи за масов транспорт, програми за споделяне на велосипеди и инфраструктура за електрически превозни средства, като предоставя финансиране и техническа помощ. МБВР също така насърчава приемането на по-чисти горива, като природен газ и биогорива, в транспортния сектор.

Инициативи за ценообразуване на въглеродни емисии: МБВР подкрепя инициативи за ценообразуване на въглеродни емисии, като въглеродни данъци и схеми за търговия с емисии, като предоставя техническа помощ и политически съвети на страните. МБВР също така помага на страните да разработят и въведат механизми за ценообразуване на въглеродните емисии и насърчава международното сътрудничество в областта на ценообразуването на въглеродните емисии.

Зелени облигации: МБВР издава зелени облигации, които са финансови инструменти, които подкрепят инвестиции в чиста енергия, устойчив транспорт и други щадящи климата проекти. МБВР е пионер на пазара на зелени облигации и до момента е емитирала зелени облигации за над 16 милиарда долара.

Основни зелени продукти на МБВР

МБВР предлага няколко зелени продукта в подкрепа на устойчивото развитие и прехода към нисковъглеродна икономика. Ето някои от основните зелени продукти на МБВР:

Инициатива „Устойчива енергия за всички“: МБВР е ключов партньор в инициативата „Устойчива енергия за всички“ (SEforALL), която има за цел да осигури универсален достъп до модерни енергийни услуги, да удвои дела на възобновяемата енергия в глобалния енергиен микс и да удвои скоростта за подобряване на енергийната ефективност, всичко до 2030 г. МБВР предоставя финансиране и техническа помощ в подкрепа на целите на SEforALL, особено в развиващите се страни.

Инвестиционни фондове за климата: МБВР управлява инвестиционните фондове за климата (CIF), които представляват набор от механизми за финансиране, предназначени да помогнат на развиващите се страни да смекчат и адаптират изменението на климата. CIF осигуряват финансиране за проекти за чиста енергия, енергийна ефективност и устойчивост на климата и са предназначени да привлекат допълнителни инвестиции от публичния и частния сектор в тези области.

Зелени облигации: МБВР издава зелени облигации, които са финансови инструменти, които подкрепят инвестиции в чиста енергия, устойчив транспорт и други щадящи климата проекти. МБВР е пионер на пазара на зелени облигации и до момента е емитирала зелени облигации за над 16 милиарда долара.

Заеми за възобновяема енергия и енергийна ефективност: МБВР предоставя заеми и гаранции в подкрепа на проекти за възобновяема енергия и енергийна ефективност, като проекти за слънчева, вятърна, водна и геотермална енергия, както и подобрения на енергийната ефективност в сгради, индустрии и транспортни системи.

Финансиране на устойчив транспорт: МБВР предоставя финансиране и техническа помощ в подкрепа на проекти за устойчив транспорт, като системи за масов транспорт, програми за споделяне на велосипеди и инфраструктура за електрически превозни средства. МБВР също така насърчава приемането на по-чисти горива, като природен газ и биогорива, в транспортния сектор.

Това са някои примери за основните зелени продукти, предлагани от МБВР. МБВР се ангажира да подкрепя устойчивото развитие и прехода към нисковъглеродна икономика чрез своите дейности по финансиране и техническа помощ.

Условия за финансиране на зелени продукти от МБВР

МБВР предлага финансиране за зелени продукти, като проекти за възобновяема енергия и енергийна ефективност, проекти за устойчив транспорт и инициативи за устойчивост на климата, за да подпомогне устойчивото развитие и прехода към нисковъглеродна икономика. Ето някои от основните условия за финансиране на зелени продукти от МБВР:

Допустимост: За да отговарят на условията за финансиране от МБВР, проектите трябва да отговарят на определени критерии, включително да демонстрират ясен принос към устойчивото развитие, да бъдат финансово жизнеспособни и да имат потенциал за репликация и мащабируемост.

Екологични и социални предпазни мерки: МБВР има строги екологични и социални предпазни мерки, за да гарантира, че нейните проекти са екологично и социално устойчиви. Тези предпазни мерки включват изисквания за оценки на екологичното и социалното въздействие, ангажиране на заинтересованите страни и управление на екологични и социални рискове и въздействия.

Финансови условия: МБВР предоставя финансиране под формата на заеми, гаранции и капиталови инвестиции, с условия на погасяване и лихвени проценти, които са съобразени с конкретния проект и кредитополучателя. МБВР също така предлага гъвкави графици за изплащане и опции за погасяване, за да отговори на нуждите на кредитополучателите.

Техническа помощ: В допълнение към финансирането, МБВР предоставя техническа помощ, за да помогне на кредитополучателите да разработят и реализират зелени проекти. Тази помощ може да включва подкрепа за подготовка на проекти, изграждане на капацитет и споделяне на знания.

Мониторинг на изпълнението: МБВР наблюдава изпълнението на своите проекти, за да се увери, че те постигат своите екологични и социални цели, както и своите финансови и оперативни цели. МБВР използва набор от показатели за изпълнение, за да оцени изпълнението на проекта и работи с кредитополучателите за справяне с всички възникнали проблеми.

Потенциални клиенти, насочени към финансирането на зелени продукти на МБВР

МБВР е насочена към редица потенциални клиенти финансирането си на зелени продукти. Те включват:

Национални правителства: МБВР работи с националните правителства за финансиране и изпълнение на зелени проекти, които подкрепят устойчивото развитие и прехода към нисковъглеродна икономика. Това може да включва проекти, свързани с възобновяема енергия, енергийна ефективност, устойчив транспорт и устойчивост на климата.

Общини и местни власти: МБВР също работи с общините и местните власти за финансиране и изпълнение на зелени проекти на местно ниво. Това може да включва проекти, свързани с устойчиво градско развитие, обществен транспорт и управление на отпадъците.

Компании от частния сектор: МБВР предоставя финансиране и техническа помощ на компании от частния сектор в подкрепа на зелени проекти. Това може да включва проекти, свързани с възобновяема енергия, енергийна ефективност и устойчив транспорт, както и други благоприятни за климата инициативи.

Неправителствени организации (НПО): МБВР работи с НПО, за да подкрепи усилията им за насърчаване на устойчивото развитие и прехода към нисковъглеродна икономика. Това може да включва предоставяне на финансиране и техническа помощ за проекти, свързани с възобновяема енергия, енергийна ефективност и устойчивост на климата.

Многостранни банки за развитие: МБВР работи в тясно сътрудничество с други многостранни банки за развитие, за да координира финансирането и техническата помощ за зелени проекти. Това сътрудничество може да помогне за привличане на допълнително финансиране и опит в подкрепа на устойчивото развитие и прехода към нисковъглеродна икономика.

Основни финансови инструменти за финансиране на зелени продукти от МБВР

МБВР предлага набор от финансови инструменти в подкрепа на финансирането на зелени продукти, което включва проекти за възобновяема енергия, енергийна ефективност, устойчив транспорт и устойчивост на климата. Някои от основните финансови инструменти, използвани от МБВР за финансиране на зелени продукти, са:

Заеми: МБВР предоставя заеми за финансиране на зелени проекти, с условия на погасяване и лихвени проценти, които са съобразени с конкретния проект и кредитополучателя. МБВР предлага гъвкави графици за изплащане и опции за погасяване, за да отговори на нуждите на кредитополучателите.

Гаранции: МБВР предоставя гаранции в подкрепа на екологични проекти, които могат да помогнат за намаляване на риска за кредиторите и инвеститорите. Гаранциите могат да се използват за подкрепа на набор от финансови продукти, като заеми, облигации и капиталови инвестиции.

Инвестиции в дялов капитал: МБВР може да предостави капиталови инвестиции в подкрепа на разработването и изпълнението на зелени проекти. Капиталовите

инвестиции могат да осигурят дългосрочно финансиране и да помогнат за привличане на допълнителни инвестиции от други източници.

Техническа помощ: В допълнение към финансирането, МБВР предоставя техническа помощ, за да помогне на кредитополучателите да разработят и реализират зелени проекти. Тази помощ може да включва подкрепа за подготовка на проекти, изграждане на капацитет и споделяне на знания.

Продукти за управление на риска: МБВР предлага набор от продукти за управление на риска, като застраховки и инструменти за хеджиране, за да помогне за управлението на рисковете, свързани със зелени проекти. Тези продукти могат да помогнат за смекчаване на рисковете, свързани с валута, лихвени проценти и други фактори.

Одобрени проекти за финансиране от МБВР

МБВР е одобрила няколко проекта за финансиране в България през последните години. Ето няколко примера:

Проект за енергийна ефективност и възобновяема енергия: МБВР предостави заем от 56,6 милиона евро за подкрепа на проекти за енергийна ефективност и възобновяема енергия в България. Проектът има за цел да намали емисиите на парникови газове и да подобри енергийната ефективност в сградите, индустрията и транспортния сектор.

Проект за развитие на общинската инфраструктура: МБВР предостави заем от 100 млн. евро в подкрепа на развитието на общинската инфраструктура в България. Проектът има за цел да подобри качеството и ефективността на обществените услуги, включително водоснабдяване, пречистване на отпадъчни води и управление на твърди битови отпадъци.

Инициатива за общински финанси и кредитоспособност: МБВР предостави техническа помощ в подкрепа на развитието на общинските финанси и кредитоспособност в България. Инициативата има за цел да засили финансовия мениджмънт и управленския капацитет на общините, както и да подобри достъпа им до финансиране на инфраструктурни проекти.

Повече за проектите може да се намери [ТУК](#).

5.3.2. Международна асоциация за развитие

Възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия на МАР

МАР разработи продукти за финансиране на зелени продукти и подкрепа на устойчивото развитие в страните с ниски доходи. МАР предоставя нисколихвени заеми и безвъзмездни средства за подпомагане на икономическото развитие и намаляване на бедността в най-бедните страни в света. Продуктите са предназначени да подкрепят устойчивото развитие и да помогнат на страните да преминат към нисковъглеродно и устойчиво на климата бъдеще.

Ето някои от възможните сфери, в областта на които МАР предлага финансиране:

Възобновяема енергия: МАР предоставя финансиране за проекти за възобновяема енергия като слънчева, вятърна и водна енергия. Тези проекти помагат за намаляване

на емисиите на парникови газове, увеличават достъпа до чиста енергия и подпомагат устойчивия икономически растеж.

Енергийна ефективност: MAP предоставя финансиране за проекти за енергийна ефективност, които имат за цел да намалят потреблението на енергия и да насърчат устойчивото използване на енергия. Това включва инвестиции в ефективно осветление, уреди и сградни системи.

Устойчив транспорт: MAP предоставя финансиране за проекти за устойчив транспорт, които имат за цел да намалят емисиите на парникови газове и да подобрят достъпа до безопасни, достъпни и устойчиви транспортни възможности. Това включва инвестиции в обществен транспорт, велосипедна инфраструктура и нисковъглеродни превозни средства.

Устойчивост на климата: MAP предоставя финансиране за проекти за устойчивост на климата, които имат за цел да помогнат на страните да се адаптират към въздействието на изменението на климата и да изградят устойчивост към бъдещи климатични рискове. Това включва инвестиции в инфраструктура, селско стопанство и управление на водите.

Гори и ландшафт: MAP осигурява финансиране за проекти, които подкрепят устойчивото управление на горите, опазването на горите и възстановяването на деградирала земя. Тези проекти помагат за намаляване на емисиите на парникови газове, защитават биоразнообразието и подкрепят местните общности.

Основни зелени продукти от възможностите за финансиране на проекти за преход към чиста енергия на MAP

Международната асоциация за развитие предоставя финансиране за набор от зелени продукти в рамките на своите възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия. Някои от основните зелени продукти, които MAP поддържа, включват:

Възобновяема енергия: MAP предоставя финансиране за проекти за възобновяема енергия като слънчева, вятърна и водна енергия. Това включва подкрепа за разработване на проекти, изграждане и експлоатация.

Енергийна ефективност: MAP предоставя финансиране за проекти за енергийна ефективност, които имат за цел намаляване на потреблението на енергия и насърчаване на устойчивото използване на енергия. Това включва инвестиции в ефективно осветление, уреди и сградни системи.

Модернизация на мрежата: MAP предоставя финансиране за модернизация и разширяване на електрическите мрежи, за да подкрепи интегрирането на възобновяеми енергийни източници и да подобри достъпа до енергия в страните с ниски доходи.

Електрификация извън мрежата: MAP предоставя финансиране за проекти за електрификация извън мрежата за увеличаване на достъпа до чиста енергия в отдалечени и селски райони. Това включва инвестиции в мини-мрежи и самостоятелни системи.

Достъп до енергия: MAP предоставя финансиране за проекти, които имат за цел да увеличат достъпа до енергия в страните с ниски доходи. Това включва инвестиции в енергийно ефективни готварски печки, подобрени готварски печки на биомаса и чисти горива.

Устойчивост на климата: MAP предоставя финансиране за проекти, които подкрепят устойчивостта на климата, включително инвестиции във възобновяема енергия и енергийна ефективност за повишаване на устойчивостта на климатичните рискове.

Зелени сгради: MAP предоставя финансиране за проекти, които подпомагат изграждането и преоборудването на зелени сгради за подобряване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове.

Устойчив транспорт: MAP осигурява финансиране за проекти, които подкрепят устойчив транспорт, включително инвестиции в обществен транспорт, велосипедна инфраструктура и нисковъглеродни превозни средства.

Условия за финансиране на зелени продукти от MAP

Условията за финансиране на зелени продукти от MAP варират в зависимост от проекта и контекста на страната. Въпреки това MAP обикновено прилага следните критерии за финансиране на зелени продукти:

Въздействие върху развитието: MAP изисква всички проекти, които финансира, да имат силно въздействие върху развитието, включително намаляване на бедността, създаване на работни места и подобряване на социалните и екологични условия.

Екологични и социални предпазни мерки: MAP разполага със стабилен набор от екологични и социални предпазни мерки, за да гарантира, че всички финансирани проекти отговарят на високи стандарти за екологична и социална устойчивост. Проектите трябва да бъдат проектирани и изпълнени по начин, който минимизира отрицателните въздействия и увеличава максимално положителните въздействия върху околната среда и местните общности.

Техническа осъществимост: MAP изисква проектите да бъдат технически осъществими, с ясен план за изпълнение и реалистичен график за постигане на резултати.

Финансова устойчивост: MAP изисква проектите да бъдат финансово устойчиви, с ясен план за генериране на приходи или постигане на възстановяване на разходите в дългосрочен план.

Институционален капацитет: MAP взема предвид институционалния капацитет на кредитополучателя за успешно управление и изпълнение на проекта.

Въздействие върху климата: MAP дава приоритет на проекти, които имат силно въздействие върху климата, включително намаляване на емисиите на парникови газове, насърчаване на възобновяема енергия и повишаване на устойчивостта на климата.

Сътрудничество: MAP насърчава сътрудничеството между заинтересованите страни, включително правителството, частния сектор, гражданското общество и местните

общности, за да се гарантира, че проектите са проектирани и изпълнени по начин на участие и приобщаване.

Потенциални клиенти, насочени към финансирането на екологични продукти на MAP

Международната асоциация за развитие е насочена към редица потенциални клиенти за своето финансиране на зелени продукти. Те включват:

Правителства: MAP предоставя финансиране на правителствата в страни с ниски доходи, за да подкрепи усилията им за насърчаване на устойчиво развитие и намаляване на бедността. Това включва финансиране за зелени проекти като възобновяема енергия, енергийна ефективност и устойчив транспорт.

Частен сектор: MAP подкрепя инвестициите на частния сектор в зелени проекти чрез своите финансови посредници. Това включва предоставяне на кредитни линии на местни банки и финансови институции за финансиране на зелени проекти, както и директно финансиране на проекти в частния сектор.

Организации на гражданското общество: MAP работи с организации на гражданското общество за насърчаване на устойчивото развитие и подкрепа на местните общности. Това включва финансиране на проекти, които увеличават достъпа до енергия, подобряват екологичната устойчивост и насърчават социалното включване.

Многостранни организации: MAP работи с други многостранни организации като Организацията на обединените нации и регионалните банки за развитие в подкрепа на устойчивото развитие и действията в областта на климата.

Международни финансови институции: MAP предоставя финансиране на други международни финансови институции в подкрепа на тяхното кредитиране за зелени проекти в страни с ниски доходи.

Основни финансови инструменти при финансирането на зелени продукти от MAP

MAP използва набор от финансови инструменти за финансиране на зелени продукти и подкрепа на устойчивото развитие в страните с ниски доходи. Те включват:

Безвъзмездни средства: MAP предоставя безвъзмездни средства на правителства, организации на гражданското общество и други заинтересовани страни в подкрепа на зелени проекти, които насърчават устойчивото развитие и намаляват бедността.

Заеми: MAP предоставя нисколихвени заеми на правителства и предприятия от частния сектор за финансиране на зелени проекти като възобновяема енергия, енергийна ефективност и устойчив транспорт. Тези заеми обикновено имат по-дълги периоди на погасяване и по-гъвкави условия от търговските заеми.

Гаранции: MAP предоставя гаранции на инвеститори и кредитори от частния сектор за смекчаване на рисковете, свързани със зелени проекти. Тези гаранции могат да помогнат за мобилизиране на инвестиции от частния сектор в зелени проекти чрез намаляване на възприеманите рискове и повишаване на доверието в проекта.

Капиталови инвестиции: МАР прави капиталови инвестиции в компании от частния сектор, за да подпомогне разработването и изпълнението на зелени проекти. Тези инвестиции могат да помогнат за привличане на допълнителни инвестиции от частния сектор в проекта и да осигурят дългосрочно финансиране в подкрепа на устойчивостта на проекта.

Техническа помощ: МАР предоставя техническа помощ на правителства и други заинтересовани страни в подкрепа на проектирането и изпълнението на зелени проекти. Това включва подкрепа за подготовка на проекти, проучвания за осъществимост и изграждане на капацитет.

Това са едни от основните финансови инструменти, използвани от МАР за финансиране на зелени продукти и подкрепа на устойчивото развитие. Конкретните използвани инструменти може да варират в зависимост от проекта и контекста на страната.

Одобрени проекти за финансиране от Международна асоциация за развитие в България

България е пълноправен член на МАР от 3 ноември 2021 г. С това тя става 174 член на глобална коалиция от партньори за развитие, решени да ускорят борбата с крайната бедност и да насърчат споделения просперитет сред най-бедните държави по света. Към момента няма одобрени проекти за финансиране от МАР в България.

5.3.3. Международна финансова корпорация

Възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия на МФК

Международната финансова корпорация се фокусира върху финансирането на развитието на частния сектор в нововъзникващите пазари. МФК има няколко възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия, включително:

Възобновяема енергия: МФК подкрепя проекти за възобновяема енергия като вятърна, слънчева, водна и геотермална енергия. МФК предоставя финансиране за разработване на проекти, изграждане и експлоатация, както и консултантски услуги за подпомагане на проектирането и изпълнението.

Енергийна ефективност: МФК подкрепя проекти за енергийна ефективност, които помагат на компаниите и индустриите да намалят потреблението на енергия и разходите си. Това включва финансиране за енергийни одити, надграждане на оборудване и реконструкция на сгради, както и консултантски услуги за подпомагане на идентифицирането и прилагането на мерки за спестяване на енергия.

Зелени сгради: МФК подкрепя развитието на зелени сгради, които са проектирани да бъдат енергийно ефективни, екологично устойчиви и социално отговорни. Това включва финансиране за изграждане и обновяване на сгради, както и консултантски услуги за подпомагане на проектирането и сертифицирането.

Интелигентно към климата земеделие: МФК подкрепя проекти за интелигентно към климата селско стопанство, които помагат на фермерите и агробизнеса да се адаптират към въздействието на изменението на климата, като същевременно намаляват емисиите на парникови газове. Това включва финансиране за устойчиви

земеделски практики, като агролесовъдство и консервационно земеделие, както и консултантски услуги за подпомагане на проектирането и изпълнението на проекти.

Като цяло възможностите на МФК за финансиране на проекти за преход към чиста енергия са насочени към компании от частния сектор и инвеститори в нововъзникващи пазари, които се интересуват от разработването на устойчиви и екологични проекти. Конкретните срокове и условия за финансиране може да варират в зависимост от проекта и финансовото състояние на кредитополучателя.

Основни зелени продукти на МФК

Международната финансова корпорация предлага набор от зелени продукти като част от своите възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия. Те включват:

Зелени облигации: МФК издава зелени облигации за финансиране на интелигентни за климата проекти, включително възобновяема енергия, енергийна ефективност и устойчиво земеделие. Тези облигации са сертифицирани от организации на трети страни и предоставят на инвеститорите възможност да подкрепят екологични проекти.

Финансиране на възобновяема енергия: МФК предоставя финансиране за проекти за възобновяема енергия, включително вятърна, слънчева, водна и геотермална енергия. Това включва разработване на проекти, изграждане и финансиране на операциите, както и консултантски услуги в подкрепа на проектирането и изпълнението.

Финансиране за енергийна ефективност: МФК подкрепя проекти за енергийна ефективност, които помагат на компаниите и индустриите да намалят потреблението на енергия и разходите си. Това включва финансиране за енергийни одити, надграждане на оборудване и реконструкция на сгради, както и консултантски услуги за подпомагане на идентифицирането и прилагането на мерки за спестяване на енергия.

Финансиране на устойчиво селско стопанство: МФК предоставя финансиране за проекти за устойчиво селско стопанство, които помагат на фермерите и агробизнеса да се адаптират към въздействието на изменението на климата, като същевременно намаляват емисиите на парникови газове. Това включва финансиране за устойчиви земеделски практики, като агролесовъдство и консервационно земеделие, както и консултантски услуги в подкрепа на проектирането и изпълнението на проекти.

Финансиране на зелени сгради: МФК подкрепя развитието на зелени сгради, които са проектирани да бъдат енергийно ефективни, екологично устойчиви и социално отговорни. Това включва финансиране за изграждане и обновяване на сгради, както и консултантски услуги за подпомагане на проектирането и сертифицирането.

Условия за финансиране на зелени продукти от МФК

Условията за финансиране на зелени продукти от МФК може да варират в зависимост от конкретния продукт и финансовото състояние на кредитополучателя. Въпреки това, някои общи условия за финансиране на зелени продукти от МФК може да включват:

Кредитоспособност: МФК обикновено работи с кредитоспособни кредитополучатели, включително компании и финансови институции, които могат да демонстрират солидни финансови резултати и способност да изплатят финансирането.

Екологични и социални стандарти: МФК има екологични и социални стандарти, на които кредитополучателите трябва да отговарят, за да получат финансиране за зелени продукти. Тези стандарти са предназначени да гарантират, че проектите са екологично устойчиви и социално отговорни, и могат да включват изисквания за оценки на въздействието върху околната среда, ангажиране на заинтересованите страни и развитие на общността.

Жизнеспособност на проекта: МФК обикновено финансира проекти, които са икономически жизнеспособни и имат силни бизнес аргументи. Това включва проекти, които имат ясно пазарно търсене и могат да генерират финансова възвращаемост за инвеститорите.

Иновации: МФК може да даде приоритет на финансирането на проекти, които са иновативни и имат потенциала да създадат значително екологично и социално въздействие. Това може да включва проекти, които използват нови технологии или бизнес модели за справяне с екологични и социални предизвикателства.

Местно развитие: МФК може да даде приоритет на финансирането на проекти, които подкрепят местното икономическо развитие и създаването на работни места. Това включва проекти, които насърчават местното предприемачество, изграждат местни вериги за доставки и подпомагат развитието на малки и средни предприятия.

Потенциални клиенти, насочени към финансирането на екологични продукти на МФК

МФК е насочена към редица потенциални клиенти за своето финансиране на зелени продукти, включително:

Компании от частния сектор: МФК работи с компании от частния сектор в различни индустрии за финансиране на зелени проекти. Това включва компании в секторите на възобновяемата енергия, енергийната ефективност, устойчивото земеделие и управлението на отпадъците.

Финансови институции: МФК също така предоставя финансиране на финансови институции, като банки и институции за микрофинансиране, за да подпомогне тяхното кредитиране на зелени проекти.

Правителства и субекти от публичния сектор: МФК може да предоставя финансиране на правителства и субекти от публичния сектор за подкрепа на проекти за зелена инфраструктура, като проекти за възобновяема енергия и енергийно ефективни обществени сгради.

Малки и средни предприятия (МСП): МФК също така е насочена към МСП със своето финансиране на зелени продукти, особено тези в развиващите се страни. Това

включва финансиране за енергийно ефективно оборудване, системи за възобновяема енергия и практики за устойчиво селско стопанство.

Основни финансови инструменти при финансирането на зелени продукти от МФК

МФК предлага набор от финансови инструменти в подкрепа на финансирането на зелени продукти, включително:

Заеми: МФК предоставя заеми на компании, финансови институции и правителства за подкрепа на зелени проекти. Тези заеми могат да бъдат под формата на първостепенен дълг, подчинен дълг или мецанин финансиране и могат да бъдат деноминирани в местна или чуждестранна валута.

Капиталови инвестиции: МФК може също така да предоставя дялови инвестиции в компании или проекти, които имат силно екологично или социално въздействие. Тези инвестиции могат да бъдат под формата на пряк капитал, конвертируем дълг или привилегирани акции.

Гаранции: МФК предлага гаранции, за да помогне за намаляване на рисковете, свързани със зелените проекти. Те могат да включват гаранции за политически риск, кредитни гаранции и други видове гаранции, които могат да помогнат за мобилизиране на финансиране от други източници.

Продукти за управление на риска: МФК предлага набор от продукти за управление на риска, включително инструменти за хеджиране, валутни суапове и лихвени суапове, за да помогне за управлението на рисковете, свързани със зелени проекти.

Консултантски услуги: МФК предоставя консултантски услуги, за да помогне на клиентите да идентифицират и разработят зелени проекти и да предостави техническа помощ през целия жизнен цикъл на проекта.

Като цяло МФК използва комбинация от тези финансови инструменти, за да подпомогне мобилизирането на финансиране за зелени проекти, като се фокусира върху предоставянето на иновативни и гъвкави решения, които могат да отговорят на специфичните нужди на своите клиенти.

Одобрени проекти за финансиране от МФК за България

Няма информация за одобрени проекти за финансиране за България

5.3.4. Агенция за многостранно гарантиране на инвестициите

Възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия на АМГИ

АМГИ предоставя застраховка срещу политически риск и решения за подобряване на кредита на инвеститори и заемодатели от частния сектор за техните инвестиции в развиващите се страни. Мандатът на АМГИ е да насърчава преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в своите страни-членки и да допринася за икономически растеж, намаляване на бедността и устойчиво развитие.

В съответствие с този мандат АМГИ активно подкрепя проекти за преход към чиста енергия по целия свят. Някои от проектите за чиста енергия, които АМГИ е подкрепила в миналото, включват производство на енергия от възобновяеми източници, енергийна ефективност и консервация, както и проекти за пренос и разпределение.

Подкрепата на АМГИ за проекти за чиста енергия обикновено е под формата на застраховка за политически риск или кредитно подобрение за инвестиции от частния сектор в тези проекти. Чрез своите застрахователни продукти АМГИ помага на инвеститорите да намалят политическите рискове като експроприация, нарушаване на договор, ограничения за прехвърляне на валута и война и граждански безредици.

Подкрепата на АМГИ за проекти за преход към чиста енергия предоставя възможности за финансиране за инвеститори и кредитори от частния сектор, които се интересуват от инвестиране в този тип проекти в развиващите се страни. За да научите повече за възможностите на АМГИ за финансиране на проекти за преход към чиста енергия, можете да посетите техния уебсайт или да се свържете директно с техния офис.

Основни зелени продукти на АМГИ

Въпреки че мандатът на АМГИ не е фокусиран единствено върху екологични продукти, Агенцията подкрепя проекти и инвестиции, които насърчават устойчивостта на околната среда и допринасят за смекчаване на изменението на климата и адаптиране към него.

Някои от основните зелени продукти на АМГИ включват:

Възобновяема енергия: АМГИ предоставя застраховка за политически риск и кредитно подобрение за инвестиции от частния сектор в проекти за възобновяема енергия като вятърна, слънчева, водна и геотермална енергия. Тези проекти насърчават производството на чиста енергия и намаляват емисиите на парникови газове.

Енергийна ефективност и консервация: АМГИ подкрепя проекти и инвестиции, които насърчават енергийната ефективност и консервация, като преоборудване на сгради за намаляване на потреблението на енергия, инсталиране на енергийно ефективно осветление и уреди и внедряване на системи за управление на енергията.

Чисти технологии: АМГИ предоставя застраховка за политически риск и кредитно подобрение за инвестиции в чисти технологии като преобразуване на отпадъци в енергия, улавяне и съхранение на въглероден диоксид и устойчиво земеделие. Тези технологии насърчават устойчивостта на околната среда и намаляват въглеродния отпечатък на индустриите.

Зелена инфраструктура: АМГИ подкрепя инвестиции в зелена инфраструктура като системи за обществен транспорт, съоръжения за пречистване на вода и отпадъчни води и системи за управление на твърди отпадъци. Тези проекти помагат за намаляване на въглеродните емисии, насърчават устойчивостта на околната среда и подобряват качеството на живот на общностите.

Като цяло зелените продукти на АМГИ имат за цел да подкрепят устойчивото развитие в развиващите се страни, като същевременно смекчават политическите рискове за инвеститорите и кредиторите от частния сектор.

Условия за финансиране на зелени продукти от АМГИ

Въпреки че условията за финансиране на АМГИ за зелени продукти може да варират в зависимост от конкретния проект, някои общи условия, които могат да се прилагат, включват:

Допустимост: За да отговаря на условията за застраховка за политически риск или кредитно подобрение на АМГИ, проектът трябва да се намира в развиваща се страна и да отговаря на критериите за допустимост на АМГИ. Проектът трябва също така да насърчава устойчивостта на околната среда и да допринесе за смекчаване на изменението на климата и адаптиране към него.

Оценка на риска: АМГИ извършва задълбочена оценка на риска на проекта, за да определи нивото на свързаните политически рискове. Агенцията оценява политическите, регулаторните рискове и рисковете за сигурността, свързани с проекта, и предоставя застраховка или кредитно подобрение въз основа на оценката на риска.

Размер на инвестицията: Застраховката на АМГИ за политически риск или кредитното подобрение обикновено се прилага за инвестиции над определен размер, който може да варира в зависимост от държавата и сектора.

Премии и такси: АМГИ начислява премии и такси за своята застраховка срещу политически риск и услуги за подобряване на кредита. Размерът на премиите и таксите зависи от нивото на риска, включен в проекта, и вида на предоставеното покритие.

Екологични и социални стандарти: АМГИ изисква всички проекти, които подкрепя, да отговарят на определени екологични и социални стандарти, които могат да включват спазване на националните екологични разпоредби, консултации и ангажиране на общността и смекчаване на неблагоприятните екологични и социални въздействия.

Жизнеспособност на проекта: АМГИ оценява жизнеспособността на проекта, включително неговата техническа и финансова осъществимост, преди да предостави застраховка или кредитно подобрение. Проектът трябва да има ясен и осъществим бизнес план и да бъде финансово жизнеспособен в дългосрочен план.

Като цяло, условията за финансиране на АМГИ за екологични продукти имат за цел да насърчат устойчивостта на околната среда и да допринесат за смекчаване на изменението на климата и адаптиране в развиващите се страни, като същевременно смекчават политическите рискове за инвеститорите и кредиторите от частния сектор.

Потенциални клиенти, насочени към финансиране на зелени продукти от АМГИ

Зелените продукти на АМГИ са насочени към инвеститори и кредитори от частния сектор, които се интересуват от инвестиране в зелени проекти и технологии в развиващите се страни, но са изправени пред политически рискове, които могат да попречат на техните инвестиции. Чрез предоставяне на застраховка за политически риск и подобряване на кредита АМГИ има за цел да помогне на тези инвеститори и кредитори

да намалят рисковете и да привлекат инвестиции от частния сектор в подкрепа на устойчивостта на околната среда и смекчаването на изменението на климата и адаптирането към него в развиващите се страни към редица потенциални клиенти, включително:

Разработчици на възобновяема енергия: АМГИ предоставя застраховка за политически риск и кредитно подобрение за проекти за възобновяема енергия като вятърна, слънчева, водна и геотермална енергия. Разработчиците на възобновяема енергия могат да използват продуктите на АМГИ, за да намалят политическите рискове, свързани с техните проекти и да привлекат инвестиции от частния сектор.

Компании за чисти технологии: АМГИ подкрепя инвестиции в чисти технологии като енергия от отпадъци, улавяне и съхранение на въглерод и устойчиво земеделие. Компаниите за чисти технологии могат да използват продуктите на АМГИ, за да смекчат политическите рискове и да привлекат инвестиции от частния сектор за своите иновативни технологии.

Компании за енергийни услуги: АМГИ подкрепя проекти и инвестиции, които насърчават енергийната ефективност и опазването, като преоборудване на сгради за намаляване на потреблението на енергия и инсталиране на енергийно ефективно осветление и уреди. Компаниите за енергийни услуги могат да използват продуктите на АМГИ, за да привлекат инвестиции от частния сектор за техните проекти за енергийна ефективност и опазване.

Разработчици на инфраструктура: АМГИ подкрепя инвестиции в зелена инфраструктура като системи за обществен транспорт, съоръжения за пречистване на вода и отпадъчни води и системи за управление на твърди отпадъци. Разработчиците на инфраструктура могат да използват продуктите на АМГИ, за да намалят политическите рискове, свързани с техните проекти, и да привлекат инвестиции от частния сектор.

Финансови институции: АМГИ предоставя кредитно подобрение за заеми, отпуснати от финансови институции в подкрепа на зелени проекти в развиващите се страни. Финансовите институции могат да използват кредитното подобрение на АМГИ, за да увеличат размера и срока на своите заеми и да намалят риска от неизпълнение.

Основни финансови инструменти при финансирането на зелени продукти от АМГИ

АМГИ използва набор от финансови инструменти за подпомагане на финансирането на зелени продукти, включително:

Застраховка за политически риск: Застраховката за политически риск на АМГИ покрива инвеститори и заемодатели от частния сектор срещу загуби в резултат на политически рискове, като експроприация, нарушаване на договор, война и граждански безредици и ограничение на трансфера. Застраховката за политически риск на АМГИ може да се използва за подкрепа на зелени проекти като възобновяема енергия, енергийна ефективност, чисти технологии и зелена инфраструктура.

Подобряване на кредита: Продуктите на АМГИ за подобряване на кредита могат да помогнат за намаляване на кредитния риск, свързан с инвестиции в зелени продукти. Продуктите на АМГИ за подобряване на кредита включват гаранции, съзастраховане

и презастраховане, които могат да помогнат за повишаване на кредитоспособността на кредитополучателя и намаляване на риска от неизпълнение.

Инвестиционно финансиране: АМГИ предоставя инвестиционно финансиране под формата на директни заеми или капиталови инвестиции в подкрепа на зелени проекти. Продуктите на АМГИ за инвестиционно финансиране могат да се използват за осигуряване на необходимия капитал за разработване, изграждане или управление на зелени проекти като възобновяема енергия и зелена инфраструктура.

Техническа помощ: АМГИ предоставя техническа помощ в подкрепа на разработването и изпълнението на зелени проекти. Техническата помощ може да включва изграждане на капацитет, подготовка на проекти и консултантски услуги, за да се гарантира успехът на зелените проекти.

Решения за капиталовия пазар: АМГИ също така предлага решения за капиталовия пазар, като кредитни гаранции и продукти за подобряване на кредита, за подпомагане на издаването на зелени облигации и други инструменти за устойчиво финансиране.

Одобрени проекти за финансиране от АМГИ в България

Портфолиото на АМГИ в България включва подкрепа за няколко енергийни проекта, включително ТЕЦ Марица Изток 1, ТЕЦ Марица Изток 3 и Вятърен парк Св. Никола. АМГИ предостави застраховка за политически риск, за да подпомогне тези проекти и да помогне за привличането на инвестиции от частния сектор. Подкрепата на АМГИ за тези енергийни проекти е в съответствие с усилията на България да увеличи дела на възобновяемата енергия в своя енергиен микс и да намали емисиите на парникови газове. България си е поставила цел да увеличи дела на възобновяемите енергийни източници в своя енергиен микс до 25% до 2030 г. спрямо около 18% през 2020 г.

5.4. Европейска банка за възстановяване и развитие

Европейската банка за възстановяване и развитие е създадена през 1991 г. с цел да допринесе за икономическия прогрес и да подпомогне прехода към пазарно ориентирани икономики на страните от Централна и Източна Европа, приели да съблюдават принципите на плуралистичната демокрация. Акционери в нея са 71 държави и 2 междудържавни институции - Европейският съюз и Европейската инвестиционна банка. Акционерният капитал на ЕБВР е 30 млрд. евро. Република България участва в капитала на ЕБВР с 237,11 млн. евро и има 0,79% от правата на глас.

ЕБВР се управлява от Съвет на управителите (Board of Governors), в който всеки член на Банката е представен от един управител и един заместник, които са министърът на финансите и/или управителят на централната банка и от Съвет на директорите. Чрез своята дейност ЕБВР подпомага прехода към пазарен принцип на почти 40 икономики от Централна Европа до Централна Азия, региона на Южното и Източното Средиземноморие, Западния бряг и ивицата Газа, явявайки се най-големият едностранен инвеститор. Реагирайки своевременно на историческите и икономическите събития, през годините ЕБВР разшири географския обхват на

операциите си с нови държави – Монголия, Турция, Косово, Йордания, Тунис, Мароко, Египет, Ливан. Отчитайки финансовите затруднения на Кипър и Гърция, ЕБВР им предостави временно статут на страни реципиенти. ЕБВР подкрепя и развитието на икономиката на Западния бряг и ивицата Газа чрез доверителен фонд.

Чрез своята дейност и инвестиционна политика ЕБВР подпомага и съдейства за осъществяване на структурни и секторни реформи в страните, в които банката оперира, развитието на конкуренцията, стимулирането на приватизацията и частната инициатива и развитието на инфраструктурата, необходима за подкрепата на частния сектор. Фокусирайки се върху инвестициите в частния сектор, ЕБВР финансира проекти, ангажирани с диалог по политиките и предоставящи технически съвети, които насърчават иновациите и спомагат за изграждане на модерни, конкурентноспособни, добре управлявани, екологични, устойчиви и интегрирани икономики.

ЕБВР разполага с широк набор от финансови инструменти, съобразени с конкретните проекти. Основните инструменти са заеми, дялови инвестиции и гаранции.

ЕБВР инвестира основно в частни предприятия, обикновено съвместно с други търговски партньори. Финансирането от ЕБВР за проекти в частния сектор обикновено варира от 5 млн. до 250 млн. евро под формата на заеми или дялово участие. Средната инвестиция на ЕБВР е в размер на около 25 млн. евро. По-малките проекти могат да бъдат финансирани чрез финансови посредници или чрез специални програми за по-малки преки инвестиции в по-слабо развитите страни.

ЕБВР отпуска финансиране за значими инфраструктурни проекти в публичния сектор. Освен това работи с държавни и общински предприятия, с цел подкрепа на приватизацията, реструктуриране на предприятията, които са държавна собственост и за подобряването на общинските услуги.

Отпусканите от Банката заеми са със срок за изплащане между 1 и 15 години, и с гратисен период, когато е необходимо. Обикновено банката финансира до 35% от общата стойност на проектите.

Заемите се предоставят във всяка широко търгувана на основните световни финансови пазари валута или понякога в местна валута на заемополучателя с фиксирана или плаваща лихва при подчертано благоприятни условия. Високият кредитен рейтинг на Банката AAA е потвърден от трите водещи рейтингови агенции през 2021 г., което ѝ дава възможност, чрез осигуряване на финанси, при най-конкурентни условия на международните пазари, да предоставя заеми, най-добре отговарящи на изискванията на нейните клиенти.

Република България е член на ЕБВР от създаването ѝ през 1991 г. Дейността на банката е насочена към насърчаването на прехода към отворени пазарно ориентирани икономики и на частната и предприемаческа инициатива в страните, в които банката оперира. Фокусът на инвестициите на ЕБВР в България е преди всичко в проекти в областта на устойчивата инфраструктура, финансите, индустрията, търговията и агробизнеса. Предвид основната ориентация на ЕБВР към частния сектор, делът му преобладава в портфейла на банката за България.

През 2020 г. е одобрена Стратегията на ЕБВР за България за периода 2020-2025 г., която определя следните стратегически приоритети за дейността на банката в България:

подкрепа за конкурентоспособността, подкрепа за устойчивото развитие на инфраструктурата, укрепване на устойчивостта на финансовото посредничество.

Българска кредитна линия за енергийна ефективност и възобновяема енергия

Кредитната линия от 155 милиона евро от ЕБВР за участващи финансови институции в България е за кредитиране на предприятия, инвестиращи в проекти за енергийна ефективност и възобновяема енергия. Кредитната линия е разработена през 2004 г. и инвестициите в проекти са допринесли за спестяване на повече от 709 600 kg CO₂ емисии годишно.

Програмата предоставя кредитни линии на 8 банки (Алианц, ДСК, Юробанк, Пиреос, Райфайзен, ОББ, УСВ, Юнионбанк), които от своя страна предоставят заеми на частни дружества за проекти по енергийна ефективност в промишлеността и малки проекти в областта на възобновяеми енергийни източници.

Кредитополучателите могат да изберат предварително одобрени технологии, като саниране, котли, слънчеви фотоволтаици, които отговарят на стандартите за висока енергийна ефективност. Консултантските услуги от експерти са предоставени на кредитополучателите и партньорските финансови институции и включват енергийни оценки, обучение и маркетингова подкрепа. Консултациите имат за цел да подпомогнат кредитополучателите при избора на най-добрите решения и реализирането на техните проекти. Консултантските услуги и инвестиционните стимули, са финансирани Международен фонд за подпомагане на извеждането от експлоатация на Козлодуй.

Програма за кредитиране на енергийна ефективност в дома (REECL)

Разработена от Европейска банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) и подкрепена от безвъзмездната помощ Международен фонд "Козлодуй" (МФК) за финансиране на инвестиции за енергийна ефективност на жилищно ниво и включва комплексни решения за ниско енергийна ефективност в подпроекти на ниво сграда в многофамилни жилищни сгради и семейни къщи.

Общата рамка на REECL се състои от 110 милиона евро финансиране, осигуряващо финансиране на повече от 55 921 жилищни заема, включително 2 029 проекта на ниво сграда. От тях само REECL3 е кредитна линия до 40 милиона евро.

Кредитите са предоставени от 2 банки партньори ОББ и Пиреос. Техническата помощ е адаптирана към специфични пазарни сегменти за нискоенергийни характеристики в подпроекти на ниво сграда в многофамилни жилищни сгради и фамилни къщи. Средствата за техническа помощ позволяват по-нататъшна подкрепа за ЧФИ и потенциалните подзаемополучатели при разработването на проекти на ниво сграда, взаимодействие с доставчици на технологии и монтажници, актуализиране и поддръжка на проектни инструменти. Водещи технологии по REECL3 са мерки за енергийна ефективност за отопление и битова гореща вода (БГВ), включително биомаса, слънчеви и газови котли, централни отоплителни системи, термopомпени системи, сградни обвивки и някои слънчеви панели, асансьори и рекуператори.

Механизъм за финансиране на конкурентоспособна индустрия в България за енергийна ефективност

Кредитна линия от 150 милиона евро от ЕБВР за участващи финансови институции в България за кредитиране на малки и средни компании, инвестиращи в енергийна ефективност и технологии за възобновяема енергия. Като цяло инвестициите на съоръжението в проекти са допринесли за спестяване на повече от 7000 GWh енергия годишно и повече от 15,8 милиона тона CO₂ емисии общо. Кредитополучателите могат да изберат предварително одобрени технологии, като саниране, котли, слънчеви фотоволтаици, които отговарят на стандартите за висока енергийна ефективност. Консултантските услуги от експерти са предоставени на кредитополучателите и партньорските финансови институции и включват енергийни оценки, обучение и маркетингова подкрепа. Консултациите имат за цел да подпомогнат кредитополучателите при избора на най-добрите решения и реализирането на техните проекти. Консултантските услуги и инвестиционните стимули са финансирани от следните донори: Министерството на икономиката, Министерство на енергетиката и Министерство на туризма, както и структурните фондове на ЕС.

5.5. Международната инвестиционна банка

Международната инвестиционна банка е международна финансова институция за развитие, основана през 1970 г. в гр. Москва. От 2019 г. седалището на банката се намира в гр. Будапеща. Дейността ѝ се осъществява съгласно Споразумението за основаването на Международната инвестиционна банка, регистрирано на 10 юли 1970 г. в Секретариата на ООН, и нейния Устав. Страните-членки на банката са България, Виетнам, Куба, Монголия, Румъния, Русия, Словакия, Унгария и Чехия.

Уставният капитал на МИБ е 2 млрд. евро, а внесената му част е 427,1 млн. евро. България е със статут на страна-учредителка, като понастоящем е третият по големина акционер с дял от 9,88% във внесената част на капитала на МИБ, равняващи се на 42,2 млн. евро.

Управителни органи на МИБ са Съветът на управителите и Съветът на директорите, които се състоят от представители, излъчени от страните членки. Изпълнителен орган е Управителният съвет, членовете на който се назначават от Съвета на управителите на банката. Членовете на Управителния съвет се избират на ротационен принцип.

Възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия на МИБ

МИБ има за цел да допринесе за подобряване на околната среда и смекчаване на ефектите от глобалното изменение на климата. Ето защо опазването на ресурсите, енергийната ефективност и чистите технологии са сред приоритетните области, на които МИБ обръща специално внимание. МИБ се ръководи в своята дейност от принципите на корпоративната социална отговорност, която дава възможност на банката да изпълни целите си на международна институция за развитие по ефективен начин. Финансирайки приоритетно социално-фокусирани, енергийно и ресурсно ефективни проекти, МИБ допринася за целите на устойчивото развитие, което е в съответствие с националните интереси на държавите-членки и допринася за подобряване на качеството на живот на

техните граждани. Дейностите на банката са насочени към насърчаване на по-добра околна среда и смекчаване на последиците от глобалните климатични промени.

Целите, задачите и приоритетните дейности на МИБ в областта на устойчивото развитие се определят от Политиката за екологична и социална устойчивост на МИБ, одобрена от Съвета на директорите. Изменението на климата е сериозно предизвикателство, което засяга състоянието на света, околна среда и благосъстояние на хората. Банката се стреми да се справи с този проблем на различни нива. МИБ финансира операции в своите държави-членки, насочени към прилагане на мерки за енергийна ефективност, по-чист производствен процес, използване на възобновяеми енергийни източници и цели за устойчивост, определени от правителства на акционери или клиенти. МИБ преследва разработването на процеси, инструменти, методологии и институционални договорености, които правят възможно проектирането и прилагането на устойчиво развитие в мащаба, изискван от акционерите. МИБ се стреми да интегрира екологични и социални критерии във всичките си основни дейности, включително кредитиране и инвестиции. Това включва засилване на усилията за сътрудничество между банката и държавите-членки за подобряване на качеството, надеждността и последователността на проследяването и отчитането на устойчиви финанси чрез споделяне на най-добри практики и знания и чрез увеличаване на прозрачността и достъпността на данните.

Основни зелени продукти на МИБ

МИБ, в рамките на изпълнението на мандата си на многостранната банка за развитие, обръща голямо внимание на въпросите на опазването на околната среда и екологията.

В съответствие с разпоредбите на Стратегията на МИБ, която предполага по-специално спазване на екологичните интереси на страните-членки, банката има за цел да акумулира своя "зелен" портфейл в кредитната и инвестиционната си дейност, като разглежда проекти, свързани с областите на "зелената" индустрия, "чистите" технологии и възобновяемата енергия.

Програмите за корпоративна социална отговорност и безвъзмездните дейности на банката също имат характер на опазване на околната среда и са насочени преди всичко към опазване и опазване на водните ресурси на планетата.

Ресурсоспестяващи, енергийно ефективни и чисти технологии. Приоритизирайки финансирането на проекти, насочени към енергийна и ресурсна ефективност, МИБ допринася за постигане на целите за устойчиво развитие, което е в съответствие с националните интереси на страните членки и допринася за качеството на живот на техните граждани.

Условия за финансиране на зелени продукти от МИБ

Всички финансирани проекти преминават през задължителна предварителна оценка на въздействието им върху околната среда. Резултатите от тази оценка се използват от Банката при вземане на решение за финансиране. Обръщат специално внимание на следните видове проекти:

- проекти, насочени към енергоспестяване и възобновяеми енергийни източници;

- проекти, които допринасят за ограничаване на емисиите на парникови газове и въвеждане на съвременни технологии за смекчаване на ефектите от глобалното изменение на климата и адаптиране към него;
- проекти, които допринасят за въвеждането на съвременни технологии за опазване на околната среда в управлението на промишлени и битови отпадъци, управление на токсични или опасни отпадъци, както и проекти за рециклиране;
- проекти, които допринасят за въвеждане на съвременни технологии в управлението на водите, подобряване на качеството на водата и подобрен достъп на общността до чиста питейна вода, включително използване на технология за рециклиране;
- проекти, които са насочени към насърчаване на екологичната жизнеспособност на градското и селското развитие;
- проекти, които допринасят за въвеждането на практики за устойчивост в земеделската, риболовната и горската промишленост, включително такива аспекти като хуманно отношение към животните.

Международната инвестиционна банка практикува следните механизми за подкрепа:

- Финансиране на закупуване, ремонт и монтаж на оборудване, което позволява спестяване на природни ресурси и енергия.
- Финансиране на закупуване и ремонт на оборудване, което отговаря на съответните критерии за подбор по показатели за енергийна ефективност (въз основа на независима експертна оценка).
- Финансиране на закупуване, ремонт и монтаж на оборудване, свързано с отчитане на енергийните ресурси.

5.6. Черноморска банка за търговия и развитие

Черноморската банка за търговия и развитие е международна финансова институция на страните-участници в Черноморското икономическо сътрудничество (ЧИС). Основана е от Албания, Армения, Азербайджан, България, Грузия, Гърция, Молдова, Румъния, Русия, Турция и Украйна, с цел да подпомага икономическото развитие на страните от региона. Споразумението за учредяване на ЧБТР е подписано на 23 декември 1994 г. от 11-те държави-участници в ЧИС. Споразумението е ратифицирано със закон от Народното събрание и е в сила от 24 януари 1997 г. (обн. ДВ, бр.33 от 1997 г.).

ЧБТР предоставя финансиране на проекти в областта на търговско финансиране за насърчаване на износа, стимулиране на малките и средни предприятия, преустройство и модернизация на енергийния сектор, модернизация на телекомуникациите и транспортния сектор, развитие на финансовия сектор, както и повишаване потенциала за развитие на производствения и аграрния сектор. От особено значение за Банката са проектите, допринасящи за развитието на региона и сътрудничеството между страните членки.

България е със статут на страна учредителка на ЧБТР и активен акционер. Българското дялово участие в уставния капитал на Банката е в размер на 13.6 % или 270 000 акции.

Страната е представена в управителните органи на Банката с управител и заместник-управител в Съвета на управителите и директор в Съвета на директорите.

В стратегията на Банката за 2021-2023, която представя визията и подхода за справяне с изменението на климата през следващия десетгодишен период и след това няма дефинирани цели за финансиране на възобновяеми енергийни източници. Стратегията определя по-целенасочена роля на Банката за подпомагане на нейните акционери както за смекчаване, така и за справяне с въздействието на изменението на климата, главно чрез пренасочване на финансовите приоритети към по-положителни операции по отношение на климата и увеличаване на потенциала на нейните дейности в съвместна полза. По този начин Банката възнамерява да приведе по-ефективно своето финансиране в съответствие с климатичните приоритети на държавите-членки.

5.7. Международна банка за икономическо сътрудничество

Международната банка за икономическо сътрудничество (МБИС) е международна финансова институция, основана през 1963 г. в гр. Москва. Дейността ѝ се осъществява в съответствие с междуправителствено Споразумение за организацията и дейността на МБИС, регистрирано в Секретариата на ООН на 20 август 1964 г., както и с приетия Устав. Страните-членки на банката са България, Виетнам, Монголия, Полша, Русия, Румъния, Словакия и Чехия.

Уставният капитал на МБИС е 400 млн. евро, а внесената част е 200 млн. евро. България е със статут на страна-учредителка като размерът на записания дялов капитал на страната ни, в съответствие с Устава, е 7,56% от капитала на банката, или 15,1 млн. евро.

Висш управителен орган на МБИС е Съветът на банката, който се състои от упълномощени представители на всяка от държавите членки. Изпълнителен орган е Управителният съвет, членовете на който се назначават от Съвета на банката. България има свой постоянен представител в Управителния съвет.

Основната цел на МБИС е да подпомага държавите членки при осъществяване на търговски операции посредством установяване на икономически връзки между организации от тези страни и предоставянето на пълен пакет от банкови услуги. Приоритетните направления в дейността на МБИС са операциите за търговско финансиране, целево финансиране за подкрепа на операции по внос и износ между държавите членки, включително операции с трети държави, и национални търговски операции, кредитиране на корпоративни клиенти и обслужване на контрагенти, предимно от страните-членки на банката.

Одобрени проекти за финансиране от МБИС

Ключови проекти - Булгартрансгаз ЕАД: 90 млн. евро заеми за покриване на инвестиционни разходи за реализиране на проект за развитие на енергийната инфраструктура Балкански поток.

5.8. Изводи относно финансирането на зелени проекти от МФИ в публичния сектор

Преходът към чиста енергия – „зеленият преход“ по света - съществува все по-голямо осъзнаване на необходимостта от намаляване на емисиите на парникови газове и справяне с изменението на климата. Все повече държави и компании се ангажират с намаляване на емисиите и преминаване към чиста енергия.

Скок във финансирането на проекти за чиста енергия по света - Финансовите институции имат важна роля в реализирането на зеления преход и те все по-усилено работят към включване в портфолиото си на атрактивни продукти за подкрепа на енергийната ефективност както в частния, така и в публичния сектор. През 2020 г. МФИ са ангажирали рекордните 83 милиарда долара за финансиране на борбата с изменението на климата, което е увеличение от 21% спрямо предходната година. Това финансиране е в подкрепа широк набор от проекти, включително производство на възобновяема енергия, подобрения на енергийната ефективност и съхранение на енергия.

Финансиране на зелени проекти в публичния сектор от МФИ в България – МФИ с най-голям принос за финансирането на прехода към зелена енергия в България са Банката за развитие на Съвета на Европа, Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие.

Широк набор от възможности за финансиране на проекти за преход към чиста енергия от МФИ – сред най-популярните финансови продукти са заемите, гаранциите, кредитните линии, капиталовите инвестиции, зелените облигации, както и отпускането на безвъзмездни средства за техническа помощ и консултантски услуги.

Благоприятни условия за финансиране на зелени проекти от МФИ – МФИ предлагат гъвкави средносрочни и дългосрочни заеми при атрактивни лихвени проценти, в някои случаи и лихвени субсидии. Сроковете са съобразени с естеството на проектите като се отпускат на няколко транша, допустими са гратисни периоди. Размерите на финансирането най-често са до 50% от стойността на проектите като в случаите, когато се финансират проекти на отделни държави с цел преодоляване на енергийната бедност и гарантиране на социални и достъпни жилища или социална инфраструктура, финансирането може да достигне до 90% от стойността на проекта. Много често в подобни случаи се отпускат и безвъзмездни средства.

Обещаващи перспективи при финансирането на зелени проекти от МФИ - пазарът за финансиране на проекти за преход към чиста енергия продължава да расте като все повече държави се ангажират с амбициозни цели в областта на климата. В допълнение към предоставянето на финансиране, МФИ също работят за мобилизиране на инвестиции от частния сектор в проекти за чиста енергия. Въпреки това е важно да се отбележи, че има още много работа за постигане на амбициозните цели, определени от Парижкото споразумение и са необходими повече инвестиции за ускоряване на прехода към чиста енергия. Въпреки постигнатия напредък, все още съществува т.нар. „недостиг на енергийна ефективност“, тъй като инвестициите в енергийна ефективност са далеч под желаните нива. Тази празнина се дължи на различни бариери: проблеми с информацията, като несъвършена или асиметрична информация (липса на информация, например за енергийните характеристики на сграда), несъответствие на стимулите

(например между наематели и собственици) и разпокъсаност на проектите между множество и малки бенефициенти (без да се използват големите икономии от мащаба на обновяването на сгради). Високите първоначални инвестиции представляват една от най-устойчивите пречки пред подобряването на енергийната ефективност както в публичния, така и в частния сектор, предвид бюджетните ограничения. Наред с тях съществени предизвикателни аспекти за финансиране на подобни проекти са тяхната техническа сложност и дългите периоди на изплащане. Процедурите за възлагане на обществени поръчки са друга важна инвестиционна бариера за зелените инвестиции в публичния сектор. Публичните органи следва да имат възможност за достъп до привлекателни финансови решения и да се възползват от иновативни енергийни услуги.

Полезни връзки:

[https://coebank.org/en/project-financing/how-access-ceb-financing/;](https://coebank.org/en/project-financing/how-access-ceb-financing/)

<https://coebank.org/en/about/policies-and-guidelines/projects-and-loans-policies-and-guidelines/>

[https://www.eib.org/;](https://www.eib.org/)

https://www-eib-org.translate.goog/en/publications/the-eib-group-climate-bank-roadmap? x tr sl=en& x tr tl=bg& x tr hl=bg& x tr_pto=wapp

<https://www.eib.org/en/publications/climate-action-lending-eligibility-list>

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/583161467119287449/pdf/104987-REVISED-CASD-P149302-PUBLIC-BulgariaCPFenglishfinal.pdf>

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home;

<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35799>

<https://www.miga.org/>

<https://ibec.int/>

<https://www.bstadb.org/>

<https://www.ebrd.com/home>

6. ФИНАНСИРАНЕ НА ОБЩИНСКИ ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ДОГОВОРИ С ГАРАНТИРАН РЕЗУЛТАТ (ЕСКО ДОГОВОРИ)

Целта на настоящия анализ е да подпомогне изпълнението на задачата „Проучване на пазара на финансиране за проекти за преход към чиста енергия в България“ и за изготвянето на Доклад за предлагането на финансиране за проекти за преход към чиста енергия (Deliverable D2.1). За анализа бяха проучени информация, нормативни и други документи, указания, типови договори, презентации и др., представени на интернет страницата на правителствената Агенция за устойчиво енергийно развитие, вкл. Анализ на приложимостта и проблемите пред сключване и изпълнение на договори с гарантиран резултат в промишлени предприятия, осъществени в рамките на проект на Българската стопанска камара, съфинансиран от ЕС чрез Европейския социален фонд, информация за изпълнени проекти от общини и др.

Същност

ЕСКО договорите (от Energy Services Company) са един от инструментите, които се прилагат като начин на привличане на частно финансиране на проекти, в т.ч. общински проекти за чиста енергия, съчетано с предоставяне на висока експертиза в проучването, изпълнението, експлоатацията, мониторинга на проекти за чиста енергия и енергийния мениджмънт на обекти. Обичайно този начин на финансиране на проекти за чиста енергия се прилага в случаите, когато общините разглеждат финансирането им като рисковата дейност и/или при липса на подходящи други източници за финансиране на такива инвестиции в даден момент.

Нормативна уредба

На европейско ниво в Директивата за енергийната ефективност (Директива 2012/27/ЕС), за ЕСКО договорите е дадено следното определение: „сключване на „договори за енергоспестяване с гарантиран резултат“ означава договорно споразумение между бенефициера и доставчика на мярка за подобряване на енергийната ефективност, обект на проверки и наблюдение по време на целия срок на действие на договора, като съгласно това споразумение инвестициите (труд, доставки или услуги) в тази мярка се изплащат по отношение на договорно гарантирано равнище на подобряване на енергийната ефективност или друг договорен критерий във връзка с енергийните характеристики, напр. финансови икономии.“

В националното законодателство, съгласно Закона за енергийната ефективност (ЗЕЕ), за насърчаване на енергийната ефективност могат да се прилагат схеми и механизми, вкл. договори с гарантиран резултат: „Чл. 72 (1) Договорите с гарантиран резултат имат за предмет изпълнението на мерки за повишаване на енергийната ефективност в сгради, предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление, като възстановяването на направените инвестиции и изплащането на дължимото на изпълнителя възнаграждение се извършват за сметка на реализираните икономии на енергия“. Договорите тип ЕСКО са по-детайлно регламентирани в специална наредба

към ЗЕЕ, която е насочена към реализиране на мерки по ЕЕ в сгради - държавна и общинска собственост.

Законът за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ) също включва в обхвата си ЕСКО договорите. По-конкретно в член 17 е посочено, че насърчаването на производството на енергия от ВЕИ се извършва чрез различни схеми и механизми, в т.ч. чрез „*договори с гарантиран резултат, съгласно Закона за енергийната ефективност, свързани с използването на енергия от възобновяеми източници*“. Това може да се тълкува, че разпоредбите на Закона за енергийната ефективност и относимите подзаконови актове за ЕСКО договорите се прилагат и за ЕСКО договори с предмет проекти за възобновяеми източници на енергия.

ЕСКО договорите са регламентирани и в Закона за общинския дълг. Съгласно чл.17б от Закона: „В рамките на текущата бюджетна година общините могат да поемат нов дълг за реализиране на дългосрочни договори с гарантиран резултат (ЕСКО договори) в размер до 15 на сто от средногодишния размер на отчетените капиталови разходи за последните четири години по съответния общински бюджет.“. "Дългосрочен дълг" съгласно закона е дълг със срок за изплащане над една година.

Основни клаузи на ЕСКО договорите

Законът за енергийната ефективност дава рамката на ЕСКО договорите, като регламентира, че „Договорите с гарантиран резултат се сключват в писмена форма и съдържат най-малко:

1. нормализираното енергопотребление, установено с обследване за енергийна ефективност;
2. списък на мерките за ефективност, които ще бъдат изпълнени, включително стъпките, които трябва да се предприемат за изпълнение на мерките, и когато е уместно – свързаните с тях разходи;
3. гарантираните икономии на енергия, реда и сроковете за тяхното установяване след изпълнението на мерките по договора, както и разпоредби за измерване и потвърждаване на постигнатите енергийни спестявания, на постигнатите гарантирани икономии, проверки на качеството и гаранции;
4. задължение за пълно изпълнение на мерките в договора и документиране на всички направени промени по време на проекта;
5. описание на финансовите последици от проекта и разпределението на дяловете на двете страни в постигнатите финансови икономии;
6. начин на финансиране;
7. начин на изплащане на възнаграждението;
8. други клаузи, в т.ч. разпоредби, свързани с промени в рамковите условия относно съдържанието и резултата от договора, включване на равностойни изисквания към всеки договор за подизпълнение с трети страни, както и подробна информация за задълженията на всяка от договарящите се страни и санкциите за тяхното нарушаване;
9. методика за оценка на спестената енергия.“

Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР), която е със статут изпълнителна агенция към министъра на енергетиката, оказва методическа помощ относно ЕСКО договорите, тъй като тези договори са малко познати и прилагани в България със специфични технически, финансови и правни аспекти. В рамките на проект „Повишаване на информираността и капацитета на българските предприятия за реализиране на дейности и мерки по енергийна ефективност и създаване на бизнес модел за подпомагане на схемата за задължения за енергийни спестявания и свързаните с нея дейности“, финансиран по Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020, АУЕР е изготвила за заинтересованите страни помощни материали относно ЕСКО договорите, публикувани на специално ниво на интернет-страницата на Агенцията: <https://www.seea.government.bg/bg/dogovori-s-garantiran-rezultat> Публикувани са два вида типови ЕСКО договора, единият подходящ за проекти за енергийна ефективност, вторият – за общински проекти за ВЕИ. Публикувани са и указания за договорите и др. полезни методически материали. Въпросите за ЕСКО договорите за изграждане на ВЕИ са по-ограничено засегнати.

ЕСКО договорите могат да се прилагат от промишлените предприятия и от публичните власти, вкл. от общините. Принципният модел на ЕСКО договорите се основава на следните ключови положения (относими към общините):

- Избраната по реда на ЗОП ЕСКО компания, с която общината сключва ЕСКО договор за мерки за чиста енергия, осигурява напълно, а понякога – частично, инвестиционното финансиране на проекта за чиста енергия от собствени средства и/или заемно от финансова институция.
- Общината заплаща разсрочено на ЕСКО компанията, съгласно предварително определените вноски в ЕСКО договора, за целия период на договора със собствени и/или привлечени средства.
- ЕСКО компанията: проектира (на базата на предварителен енергиен одит за мерки за ЕЕ или предварително проучване за ВЕИ за такива проекти), извършва/подготвя документите за административни процедури, относими към проекта (където е подходящо с подкрепата на общината), изпълнява проекта за чиста енергия, осъществява мониторинг за периода на договора, а така също възможна експлоатация и поддръжка на изградените по договора активи до приключване на финансовата част на договора (напр. енергоефективното улично осветление или соларния парк), възможно и осъществяване на цялостен енергиен мениджмънт на общината или провеждане на необходимите процедури за продажба на електроенергията от ВЕИ и процедурите за гаранции за произход – за ВЕИ проектите.
- Обичайно техническият, търговският и финансовият риск за изпълнение на предвидените в договора дейности и мерки за чиста енергия се поемат изцяло от изпълнителя – ЕСКО компанията.
- С договора ЕСКО компанията гарантира резултата – спестената енергия от мерки за ЕЕ или количеството електрическа енергия от ВЕИ, която ще се произвежда (за продажба или за собствено потребление, напр. детска градина, сграда на общинска администрация, общински басейн и др.)

ЕСКО договорът постига изпълнение на мерки за ЕЕ или ВЕИ, възложени от общината, като възстановяването на направените инвестиции и изплащането на дължимото на изпълнителя (ЕСКО компанията) възнаграждение, се извършва за сметка на реализираните икономии на енергия от мерки за ЕЕ или от реализираните приходи от продадената електроенергия от ВЕИ (при изграждане на общинско ВЕИ с цел продажба на ел. енергия) или от реализираните спестявания за заплащане на електроенергия (при изграждане на ВЕИ за производство на ел. енергия за собствено потребление).

Изпълнителите и/или възложителите по ЕСКО договорите осигуряват извършването на услугата, изцяло или частично, със собствени средства и/или поемат задължение да осигурят финансирането им от трето лице, обичайно кредитна публична или частна институция.

Съгласно ЗЕЕ за сгради – държавна и/или общинска собственост, които са предмет на ЕСКО договор, в бюджетите на държавните органи и общините се планират и осигуряват средства, които за срока на изпълнението на договора съответстват на нормализираното енергопотребление на тези сгради⁶. Условието и редът за определяне размера на планираните средства, както и условията и редът за тяхното изплащане са определени с наредба, издадена от министъра на енергетиката и министъра на финансите.

ЕСКО подходът се оценява като един от каналите за по-бързо навлизане на инвестиции за чиста енергия в икономиката на страната, така че тя да намали енергийния си интензитет, да увеличи енергията, произведена от ВЕИ и да подобри конкурентоспособността си по устойчив и пазарен модел.

За да се улесни инвестирането в мерки за енергийна ефективност е обнародвано разяснение от Евростат от 19 септември 2017 г. относно начина на отчитане на договорите за енергоспестяване с гарантиран резултат в националните сметки, което премахва несигурността и улеснява използването на такива договори. По късно Евростат и Европейската инвестиционна банка публикуват „Насоки за третирането на договори с гарантирани резултати“ през м. май 2018 (https://www.eib.org/attachments/pj/guide_to_statistical_treatment_of_epcs_en.pdf). Възприетият подход цели да подпомогне мобилизирането на инвестиции в подобряването на енергийната ефективност, и по-специално в сгради публична собственост (доколкото българският Закон за ВЕИ реферира към ЕСКО договорите по ЗЕЕ, подходът цели да подпомогне и увеличаването на дела на ВЕИ). Насоките дават възможност, при изпълнението на определени условия, договорите с гарантирани резултати да се третират като услуги (задбалансови). Това дава възможност тези договори да се третират като договори за предоставяне на услуги, а не за доставка на оборудване. ЕСКО компанията издава фактура периодично (напр. месечно), въз основа на реализираните резултати, вкл. начислявайки ДДС.

⁶ Съгласно ЗЕЕ „Нормализирано енергопотребление“ е разход на енергия, който е необходим за осигуряване на нормативно изискуемите параметри на микроклимата в сграда при съществуващото ѝ състояние, установено с обследването за енергийна ефективност.

Ползи за общините

Финансови

- Спестяване на разходи за инвестиции чрез финансирането им от трета страна
- Гарантирани енергийни спестявания – по-ниски енергийни разходи за в бъдеще
- Гарантирано производство на електроенергия от ВЕИ и съпътстващите приходи от продажба на енергия
- Инвестициите за подобренията за чиста енергия се изплащат от реализираните икономии/приходи
- Бързо изпълнение от общината на проекта за чиста енергия - привличане на инвестиции за необходими подобрения на сгради/улично осветление и др. в необходимия момент без изчакване (понякога години) за отваряне на целева програма (често на конкурентен подбор, което означава несигурност за осигуряване на инвестицията от този източник)
- Повишаване на стойността на общинската сграда (имота).

Организационно-административни

- Договор с един партньор за изпълнение на проекта за чиста енергия
- Прехвърляне на риска към частния сектор (ЕСКО компанията) – техническият риск за ремонт/изграждане и експлоатация (евентуално и енергиен мениджмънт след изпълнението на проекта за чиста енергия) е възложен на висококвалифицирана ЕСКО компания.

Персонал

- Повишаване на комфорта за хората, работещи в сградата, на учениците/децата в образователни институции
- По-високо ниво на удовлетвореност на персонала поради по-добрата работна среда.

Основни пречки и трудности пред общините

- Сравнителна сложност на същността и процедурите по ЕСКО договорите.
- Липсата на информация и много ограничен опит в тази област.
- Конкуренция на други възможни източници за финансиране на проекти на общини за енергийна ефективност – напълно или частични грантови схеми.
- Липсата в общините на системи за енергиен мониторинг и мениджмънт, които да дават ясна картина за енергийното потребление по натурални и парични показатели, което би стимулирало общините да приложат ЕСКО договори.
- Липса на капацитет в администрацията на общините в тази област.
- ЕСКО моделът не е предвиден като механизъм в оперативните и донорски програми за общините по линия на ЕС и е поставен в директна конкуренция с тях, което предопределя негативния тренд в развитието на този бизнес модел.

Основни бариери пред ЕСКО компаниите

- ЕСКО компаниите не разполагат с достатъчно собствени средства за тази цел, а кредитните институции също нямат широка практика.
- Пречка пред ЕСКО модела са и норми в Закона за енергийната ефективност. Всеки проект за ЕЕ започва с енергийно обследване, което се прави от регистрирани енергийни одитори. Законът не позволява тези първоначални обследвания да се правят от ЕСКО фирмите, които ще изпълняват предписанията на енергийния одит след това. В практиката се срещат немалко непрецизно направени обследвания, в които са некоректно изчислени очакваните ефекти. В резултат на това ЕСКО компаниите се въздържат от участие по обявени поръчки от общини за реализация на ЕСКО договор.
- проблеми със задбалансово третиране на ЕСКО договорите, което ги приравнява на всеки друг тип кредитен договор и игнорира елемента на гарантиране на спестявания/приходи от продажба на енергия като източник на изплащане.
- ЕСКО моделът не е предвиден като механизъм в оперативните и донорски програми за общините по линия на ЕС и е поставен в директна конкуренция с тях, което предопределя негативния тренд в развитието на този бизнес модел. Същото важи и по отношение на програмираните финансови инструменти, които се очаква да заменят постепенно грантовия тип финансиране.

Европейски професионален кодекс за ЕСКО договори

На европейско ниво е създаден Европейски професионален кодекс за ЕСКО договори. Национален администратор на Европейския кодекс за договори с гарантиран резултат е нестопанската организация Алианс за енергийна ефективност. Членовете на Алианса са представени на интернет-страницата на организацията, линк към която е представен на интернет страницата на АУЕР: <https://www.seea.government.bg/bg/dogovori-s-garantiran-rezultat>.

Над 95% от ЕСКО договорите в България са изпълнени от членовете на Алианс за енергийна ефективност. Членството на ЕСКО компания в Алианса създава допълнителна увереност за спазване на високо професионално ниво при изпълнение на проект, поемайки доброволно спазването на Европейски професионален кодекс за ЕСКО договори.

Добри общински практики

Община Габрово

Община Габрово е от първите общини пионери, стартирали още от 2016 г. подготовката на мащабен проект чрез ЕСКО договор “Внедряване на енергоспестяващи мерки, модернизация и ремонт на уличното осветление на град Габрово чрез договор с гарантиран резултат” за 3,8 млн. лв. Проведено обществено обсъждане на предложението за реализиране на проекта чрез ЕСКО договор.

Постигнато е намаляване на потреблението на енергия с около 73% и значително е подобро качеството на осветлението. Избраната форма на финансиране с гарантиран резултат е позволила да се изпълни проект в този значителен мащаб и даде основание за предаване на натрупания опит и в други български общини. Успешно е комбинирано финансиране чрез заем от НДЕФ (над 881 хил. лв.) и собствен финансов ресурс на общината (над 991 хил. лв.), като останалата част от разходите се очаква да се покрие от постигнатите икономии на енергия за живота на проекта, които първоначално се покриват като инвестиционен разход от ЕСКО компанията. Осигурена е поддръжката на проекта за целия период на неговия живот.

Всички документи, свързани с обществената поръчка за избор на изпълнител на ЕСКО договора по проекта могат да се видят тук:

<https://op.gabrovo.bg/profil-na-kupuvacha/sastezatelen-dialog/455-vnedryavane-na-energospestyavashti-merki-modernizatziya-i-remont-na-ulichnoto-osvetlenie-na-grad-gabrovo-chrez-dogovor-s-garantiran-rezultat-sastezatelen-dialog>

Община Русе

В началото на 2023 г. Общинският съвет на Русе единодушно одобри ЕСКО договор за обновяване на уличното осветление. С подписването на договора се предвижда изграждане на енергийно ефективно улично осветление и система за мониторинг на обща стойност 1 953 179,44 лв. Инвестицията се извършва изцяло за сметка на изпълнителя (ЕСКО компания), а общината заплаща единствено при гарантирано постигане на договорените икономии на електроенергия. Очакванията са в резултат от изпълнение на договора да бъде подобрена средата за живот на жителите на града, да се намалят разходите за електроенергия и за експлоатация на осветителните тела.

Годишното потребление на електроенергия за улично осветление на Община Русе през 2022 г. е 3 610 281 kw/h, за което тя плаща 1,9 млн. лв. На база актуалните цени на електроенергията ЕСКО договорът предвижда годишни спестявания от 478 хил. лв. ЕСКО договорът се разглежда не като кредит или кредитен инструмент, а лизинг, при който Общината първо получава актива, възползва се от неговото благо и със спестените средства заплаща. Срокът за изплащане е 5-годишен, като вноските са на 6-месечие. Съществен момент е системата за контрол, която ще предоставя прецизна информация дали наистина са постигнати заложените в договора икономии. В случай че те не са изпълнени, общината няма да заплати предвидените в договора средства на изпълнителя. Планира се общо 4 418 осветителни тела да бъдат подменени по договора, като предварителните данни сочат, че по този начин ще бъдат спестени близо 24% от разходите за електроенергия в Русе, почти 60% от тези в квартал Средна кула и 47,64% от тези в Долапите.

Община Павликени

Проект “Енергоспестяващи мерки на покрит плувен басейн в кв. 91, УПИ III по плана на гр. Павликени” е финансиран със заем от ФЛАГ (432 000 лв.) и с пряко участие на общината (12 000 лв.). Тъй като средствата по заема подлежат на връщане, може да се приеме, че проектът се осъществява изцяло със собствени сили на общината - чрез налични средства и чрез очаквани икономии от спестяване на енергия, постигнати след изпълнението на проекта. Предвижда се инвестицията да се изплати за 3-4 години. Декларираното постигане на енергиен клас “А”, се подкрепя с официален сертификат. Отделно от това е посочено очаквано намаляване на потреблението на енергия с 15% и

на финансовите разходи с 60%. Проектът има голямо обществено значение и устойчивост във времето.

До момента в страната са изпълнени/изпълняват над 40 ЕСКО договори, както от по-големи, така и от по-малки общини.

Заклучение

Въпреки наличие на голям потенциал за енергийно спестяване и ВЕИ както в публичния, така и в частния сектор, стъпките, с които се развива пазара на ЕСКО механизма в България, са бавни.

Ограниченият опит все още не осигурява в достатъчна степен доверие, което се счита за една от бариерите при реализиране на ЕСКО проекти.

Необходимо е повишаване на информираността за механизмите и предимствата на ЕСКО договорите.

Фонд ФЛАГ има огромен опит и капацитет като основната и специализирана кредитна институция за общините. В тематичния обхват на трите типа проекти, предмет на Проект LIFE „ФЛАГ – Финансов инструмент за преход към чиста енергия“, финансирането на ВЕИ проектите на общини за изграждане на фотоволтаични паркове за производство и продажба на електроенергия, както и на ВЕИ за собствено потребление за общински институции, предприятия и звена, имат значителен потенциал за включване на механизма на ЕСКО договорите. Аргумент в подкрепа на предложението е липсата на предлагане на безвъзмездно, а и заемно финансиране на общински проекти за ВЕИ. Възможно е:

- комбинирано финансиране – заем на общината за покриване на част от инвестицията по проекта и другата част от ЕСКО компанията
- кредитиране на ЕСКО компанията - напълно или частично за стойността на общинския проект за изграждане на ВЕИ.

Възможно е прилагането на ЕСКО договори по същите принципи и за общински проекти за съоръжения за минералните води, които ще доведат до спестявания за заплащане на топлинна енергия за общински обекти чрез използването на възобновяемия източник – термоминералните води. Това предложение е основано на много ограниченото предлагане на безвъзмездно, а и заемно финансиране за подобни проекти.

Възможно е:

- комбинирано финансиране – заем на общината за покриване на част от инвестицията по проекта и другата част от ЕСКО компанията
- кредитиране на ЕСКО компанията - напълно или частично за стойността на общинския проект за изграждане на общинските съоръжения за минерални води.

На настоящия етап при широкото предлагане на безвъзмездна финансова помощ за енергийна ефективност на общински сгради по различни програми все още не е подходящо стартиране на механизъм през фонд ФЛАГ на финансиране чрез ЕСКО договори на такива проекти.

7. АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА НА ФОНД ФЛАГ ЕАД ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ

Докладът е разработен в изпълнение на Задача Т.2.1. Анализ на дейността на Фонд ФЛАГ ЕАД при изпълнението на финансови инструменти, Работен пакет 2 на Проект „ФЛАГ – ФИНАНСОВ ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ“.

Целта на доклада е да се анализира и оцени богатия опит на Фонд ФЛАГ в реализацията на финансови инструменти, да се изведат добрите практики, проблемите и пречките, които да се адресират при структурирането на иновативния финансов инструмент за финансиране на проекти за преход към чиста енергия.

Анализът е структуриран въз основа на следната логика:

- Анализ на контекста, в рамките на който се реализират финансовите инструменти в обхвата на дейността на Фонд ФЛАГ ЕАД в т.ч.: дружествата, които ги администрират и нормативната рамка, даваща преференциална позиция на тези инструменти пред останалите инструменти за дългово финансиране, които общините в България използват.
- Анализ на ключови параметри и характеристики на всеки един финансов инструмент и етапите и процедурите за неговата реализация.
- Сравнителна оценка на избрани ключови елементи на отделните финансови инструменти и изготвяне на препоръки за административното структуриране на иновативния финансов инструмент.

Анализът обхваща следните финансови инструменти:

- ФЛАГ - финансов инструмент - подкрепа на проекти на общини, финансирани със средства от оперативните програми на ЕС
- Финансов инструмент JESSICA
- Финансов инструмент Фонд за устойчиви градове
- Българска инвестиционна и координационна платформа за градско развитие

При изготвяне на анализа и изготвяне на доклада са спазвани стриктно изискванията за конфиденциалност на информацията по кредитните сделки на финансовите инструменти.

7.1. ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ НА ФОНД ФЛАГ – КОНТЕКСТ НА РЕАЛИЗАЦИЯ

7.1.1. Институционална рамка

Фонд ФЛАГ ЕАД е финансова институция, еднолично акционерно дружество, създаден на основание Разпореждане № 1 на Министерския съвет на Република България от 7 март 2007 г. като инструмент на държавната политика за регионално развитие. Българската държава, в лицето на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, е единствен акционер.

ФЛАГ е самостоятелно юридическо лице с предмет на дейност отпускане на кредити с цел насърчаване на инвестициите за градско и регионално развитие в България, със средства, които не са набрани чрез публично привличане на влогове или други възстановими средства. Съгласно Правилата за финансиране ФЛАГ извършва кредитни сделки, при които предоставя в заем парични средства.

Фонд ФЛАГ ЕАД е финансова институция, вписана в регистъра, воден от БНБ по реда на член 3а от Закона за кредитните институции, с предмет на дейност: по чл. 3. ал. 1. г. 3 от Закона за кредитните институции.

Мисията на дружеството е да:

- подкрепя българските местни власти и публичните дружества в изпълнение на инвестиционните им програми и ефективното използване на европейските финансови средства.
- управлява финансови инструменти, като финансов посредник и създава условия за по-лесен достъп до финансов ресурс чрез иновативни и гъвкави форми на финансиране.
- създава нови финансови инструменти и възможности в зависимост от потребностите на публичните власти за успешно и устойчиво развитие на местните общности и стимулиране на икономическото развитие и повишаване на качеството на живот в градовете и регионите в България.

Основните цели пред дружеството са да управлява ефективно публичния ресурс и да го мултиплицира като привлича допълнителен частен капитал; да привлича средства от международните финансови инструменти за създаване на нови, полезни и ефективни финансови инструменти; да осигурява устойчиво развитие на дружеството, прилагайки най-добри практики и политики; да продължи да развива и надгражда капацитет и експертиза за управление на финансови инструменти и предоставяне на заемно финансиране на публичните власти.

Съгласно Правилата за финансиране на Фонд ФЛАГ ЕАД той извършва дейност по предоставяне на кредити на:

- Лица - бенефициенти и или техните асоциирани партньори, които подготвят или изпълняват проекти по Оперативните програми, Програмата за развитие на селските райони, Програмите за трансгранично сътрудничество или по други програми и финансови механизми, финансирани със средства на Европейския съюз или на други международни и донорски програми, след изрично решение на Съвета на директорите (СД) на фонда.
- Общини, поотделно или в сътрудничество с други общини или дружества с над 50% общинско участие, за изпълнението на проект/обекти, които не могат да бъдат финансирани чрез Оперативните програмите и/или действащите чрез Оперативните програми финансови инструменти, при спазване на подхода на демаркация с оперативните програми и финансовите инструменти.
- Лица, представляващи допустими крайни получатели, които изпълняват допустими за финансиране проекти, съгласно подписани споразумения за предоставяне в полза на Фонд ФЛАГ ЕАД на рамкови кредити или други форми на възмездно или безвъзмездно финансиране с публични органи в Република

България или в държава членка на ЕС, управляващи парични фондове, с ФМФИБ ЕАД или с други публични предприятия, или с ЕИБ, ЕБВР, Световната банка или други подобни между народни финансови институции.

Към 31.12.2021 г. акционерният капитал на ФЛАГ е 90 млн. лв., а собственият капитал с включени резерви и неразпределен капитал възлиза на 108 млн. лв. През октомври 2022 г. Министерски съвет увеличи капитала на „Фонд ФЛАГ“ ЕАД, гр. София, чрез увеличение на дела на държавата като едноличен собственик на капитала с 50 млн. лв. от бюджета на Министерството на регионалното развитие и благоустройството за 2022 г. Промените по бюджета на ведомството са одобрени в изпълнение на чл. 111, ал. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г. с правителствено постановление, с което се предоставят средства за придобиване от държавата на 50 000 бр. емитирани нови акции с номинална стойност от 1000 лв. на обща стойност 50 млн. лв.

Фонд за устойчиво градско развитие ЕАД (ФУГР) е създаден през 2012 г. с цел да изпълнява функциите на Фонд за градско развитие за град София по Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г. чрез отпускане на инвестиционни заеми за финансиране на допустими проекти за градско развитие. Дружеството представлява специфична небанкова финансова институция и е дъщерно дружество на Фонд ФЛАГ ЕАД. Дружеството стартира със собствен капитал от 500 хил. лв., който е увеличен на 5 млн. лв. през 2017 г.

Деятността на ФУГР е насочена към предоставяне на възмездно финансиране на лица, изпълняващи допустими проекти за градско развитие чрез отпускане на нисколихвени и дългосрочни заеми.

ДЗЗД "Фонд за устойчиви градове" (ФУГ) е създаден по силата на Договор за създаване на дружество по ЗЗД от 13.12.2017 г. с цел изпълнение на финансов инструмент Фонд за градско развитие, финансиран със средства от Оперативна програма „Региони в растеж 2014 – 2020“ за регионите София и Южна България след проведена процедура от "Фонд мениджър на финансови инструменти в България" ЕАД (ФМФИБ). В ДЗЗД участват и Фонд ФЛАГ и ФУГР.

Кредитната си дейност Фондът осъществява чрез **собствени средства** и чрез **привлечен ресурс** (кредити) от международни финансови институции и търговски банки. Съотношението между собствения и привлечения капитал не надвишава съотношението 1 към 2,5.

Общо договореният дългосрочен кредитен ресурс към 31.12.2021 г. е в размер на 270 млн. лв., разпределен по видове кредити и по кредитори както следва:

	Договорен размер (хил. лв.)	Крайна дата на погасяване	Експозиция към 31.12.2021 г. (хил. лв.)
Договор за револвиращ кредит от 22.11.2016 г., сключен с ОББ	39 117 (20,000 хил. евро)	22.11.2023 г.	39 117
Договор за кредит от 22.11.2016 г., сключен с Уникредит Булбанк	40 000	22.11.2023 г.	11 429
Договор за револвиращ кредит от 02.09.2021 г., сключен с Райфайзенбанк България ЕАД	38 000	02.09.2023 г.	31 217
Договор за револвиращ кредит от 03.09.2021 г., сключен с	20 000	03.09.2023 г.	20 000

	Договорен размер (хил. лв.)	Крайна дата на погасяване	Експозиция към 31.12.2021 г. (хил. лв.)
Алианц Банк България АД			
Договор за револвиращ кредит от 12.10.2018 г., сключен със ОББ	40 000	12.10.2025 г.	15 317
Договор за револвиращ кредит от 03.09.2021 г., сключен с Уникредит Булбанк АД	20 000	03.09.2023 г.	20 000
Финансово споразумение с ЕИБ, сключено на 27.07.2020 г.	48 896 (25 000 хил. евро)	До 240 м. от последното искане за усвояване	48 896
ФМФИБ - чрез ОПРР по инструмента JESSICA, условен заем от 30.05.2012 г.	23 685	юни 2045 г.	22 614
Общо	269 698		208 590

Общо текущата експозиция на привлечения капитал към 31.12.2021 г. е в размер на 209 млн. лв.

Във връзка с политиките за управление на риска и сключените договори за банкови заеми, ФЛАГ спазва изисквания по отношение на определени **финансови показатели**, както следва:

- Съотношение на просрочени заеми (заеми в просрочие 90 или повече дни отнесени към текущата експозиция на всички заеми)
- Съотношение за покритие на дълга - (дълг/капитал)
- Съотношение на ликвидни към общи активи (налични парични средства в брой и в банкови депозити с остатъчен падеж 90 или по-малко дни отнесени към общи активи)

В таблицата по-долу са представени стойности на показателите за периода 2017-2021 г.

Таблица 4. Финансови показатели на Фонд ФЛАГ по отношение на банковите заеми

Показатели	Изисквания	2017	2018	2019	2020	2021
Съотношение на просрочените заеми	не повече от 5%	0%	0%	0%	0%	0%
Коефициент дълг към капитал	не повече от 2.5	0,84	1,08	1,19	1,31	1,75
Съотношение на ликвидни към общи активи	не по-малко от 5%	10,53%	8,73%	11,47%	11,22%	12,63%

7.1.2. Нормативна рамка на кредитната дейност

Кредитната дейност на ФЛАГ се изпълнява при спазване на **Закона за държавния дълг и Закона за публичните финанси**. Съгласно Закона за общинския дълг, чл. 17. (1) общинският съвет приема решение за поемане на дълг, като определя: максималния

размер на дълга, изразен чрез номиналната му стойност; валутата на дълга; вида на дълга (напр. общински ценни книжа, заеми и др.; начина на обезпечаване; условията за погасяване; и максималния лихвен процент, такси, комисиони и други. Решението се приема с мнозинство повече от половината от общия брой на общинските съветници или след провеждане на местен референдум по решение на общинския съвет. С решението си общинският съвет възлага на кмета на общината да проведе процедурата за избор на финансова или кредитна институция, която да осигури необходимото финансиране на проекта, или на финансов посредник при емитирането на общински ценни книжа.

Общинският съвет не може да приема решения за поемане на дългосрочен общински дълг след изтичането на 39 месеца от неговото избиране (чл. 17а от ЗОД). Тази разпоредба обаче **не се прилага** за поетия общински дълг, за който със закон е предвидено, че не попада в обхвата на разпоредбата на чл. 32 от Закона за публичните финанси, както и за общинския дълг, поет за финансиране на проекти чрез финансови инструменти по смисъла на чл. 2, т. 11 от Регламент 1303/2013 от финансови посредници, избрани от "Фонд мениджър на финансови инструменти в България" ЕАД въз основа на открита, прозрачна, пропорционална и недискриминационна процедура.

Съгласно чл. 19 на ЗОД процедурата за избор на финансова или кредитна институция, или финансов посредник от общините се провежда въз основа на открита, прозрачна и недискриминационна процедура, проведена при условия и по ред, приети от общинския съвет. Чл.19 не се прилага за проекти, подлежащи на финансиране от "Фонд за органите на местното самоуправление в България - ФЛАГ" ЕАД, от фонд "Енергийна ефективност и възобновяеми източници", от фондовете за градско развитие, както и за финансиране на проекти чрез финансови инструменти по смисъла на чл. 2, т. 11 от Регламент 1303/2013 от финансови посредници, избрани от "Фонд мениджър на финансови инструменти в България" ЕАД въз основа на открита, прозрачна, пропорционална и недискриминационна процедура.

Съгласно Закона за публичните финанси, чл. 32. (1) Годишният размер на плащанията по общинския дълг за всяка община във всяка отделна година не може да надвишава 15 на сто от средногодишния размер на собствените приходи и общата изравнителна субсидия за последните три години, изчислен на базата на данни от годишните отчети за изпълнението на бюджета на общината.

(2) Номиналът на издадените през текущата бюджетна година общински гаранции не може да надвишава 5 на сто от общата сума на приходите и общата изравнителна субсидия по последния годишен отчет за изпълнението на бюджета на общината.

(3) Годишният размер на плащанията по дълга включва дължимите главница, лихви, такси, комисионни и други плащания по поетия от общината дълг.

(4) Когато предстоящо плащане по съществуващ дълг, който е предмет на рефинансиране, е дължимо на дата, предхождаща датата на поемане на рефинансиращия дълг, общината задължително заделя паричен резерв за предстоящото плащане по съществуващия дълг в рамките на размера, определен с ал. 1.

(5) В ограничението по ал. 1 не се включва дългът на общините по временни безлихвени заеми и по предоставени им заеми от други лица от сектор "Държавно управление".

(б) Със закона за държавния бюджет за съответната година може да се определя максимален размер на дълга, който може да бъде поет от общината през бюджетната година извън ограниченията по ал. 1 и извън случаите по ал. 5 за авансово финансиране на плащания по проекти, финансирани със средства от Европейския съюз.

Съгласно Закона за държавния бюджет за 2022 г., чл. 90. (1) Годишният размер на плащанията за 2022 г. за всяка община по дългосрочни договори с гарантиран резултат (ЕСКО договори) и по заеми, предоставени им от финансови посредници в изпълнение на финансов инструмент, управляван от "Фонд мениджър на финансови инструменти в България" – ЕАД, не се включва в общия годишен размер на плащанията по общинския дълг за съответната община при определяне на съотношението и при прилагане на ограничението по чл. 32, ал. 1 от Закона за публичните финанси.

Съгласно чл. 90 (5) през 2022 г. общините могат да поемат дълг извън ограниченията по чл. 32, ал. 1 от Закона за публичните финанси чрез заеми, предоставени им от финансови посредници в изпълнение на финансов инструмент, управляван от "Фонд мениджър на финансови инструменти в България" – ЕАД, като годишният размер на плащанията на общината за всяка година по всички видове заеми, без тези по ал. 3 и по чл. 32, ал. 5 от Закона за публичните финанси и без плащанията по ЕСКО договорите по ал. 1, не може да надвишава 18 на сто от средногодишния размер на собствените приходи и общата изравнителна субсидия за последните три години, изчислен на базата на данни от годишните отчети за изпълнението на бюджета на общината.

Следователно, в обобщение, за дълга, поет чрез Фонд ФЛАГ ЕАД, не се прилагат времевите изисквания за поемане на дълг и изискванията за размер на плащанията по дълга спрямо собствените приходи и общата изравнителна субсидия.

7.2. ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ НА ФОНД ФЛАГ– ИЗПЪЛНЕНИЕ

Фонд ФЛАГ, чрез дъщерното си дружество и ДЗЗД „ФУГ“, управлява следните финансови инструменти, които са обект на анализ:

- ФЛАГ - финансов инструмент - подкрепа на проекти на общини, финансирани със средства от оперативните програми на ЕС
- Финансов инструмент JESSICA
- Финансов инструмент Фонд за устойчиви градове
- Българска инвестиционна и координационна платформа за градско развитие

В таблицата по-долу е представена информация за обема на дейността на четирите финансови инструменти (от началото на тяхното функциониране досега, началото на 2023 г.) по отношение на брой и стойност на договорите. Безспорна е лидерската позиция на финансовия инструмент за подкрепа на проекти на общини, финансирани със средства от оперативните програми на ЕС, който има най-дълга история.

Таблица 5. Дейност на финансовите инструменти на Фонд ФЛАГ

	Договори, бр.	Стойност, млн. лв.	Дял - договори	Дял - стойност
ФЛАГ	1335	1621	93%	82%
ФУГР	20	69,5	1%	4%
ФУГ	53	163,7	4%	8%
Платформа	25	124,8	2%	6%

За да се осигури съпоставимост на анализа на финансовите инструменти, е възприет единен подход на тяхното представяне, който обхваща няколко основни елемента:

- Организационна структура за реализация на финансовия инструмент
- Финансови продукти
- Условия по кредитите и изисквания към кредитоискателите
- Процедура по кандидатстване
- Процедура по оценка на предложенията, вкл. анализ на финансовото състояние на кредитоискателя
- Договор за кредит и обслужване

Определени елементи от кредитния цикъл за всички разгледани финансови инструменти са идентични. За да се избегне повторението им при разглеждането на ФИ по-нататък, тези елементи са представени извън самостоятелни анализи по ФИ.

7.2.1. Общи елементи на кредитния цикъл за всички финансови инструменти

Цена на кредита

Цената на всеки един кредит се определя в съответствие с условията на „Ценова политика на ФЛАГ“, приета от СД на ФЛАГ. Цената на всеки кредит включва:

- ✓ Лихва, която се определя въз основа на:
 - Цена на финансовия ресурс на ФЛАГ.
 - Възнаграждение за администриране, чрез което се покриват административните разходи на ФЛАГ и се постига равнище на печалба, която да гарантира запазване на капитала на фонда. Размерът на възнаграждението за администриране се определя на годишна основа
 - в. Рискова премия, която се определя на базата на оценката на риска на кредитоискателя и риска на проекта.
- ✓ Такса за ангажимент върху неувоената част от кредита
- ✓ Други такси и комисионни, определени с решение на СД на ФЛАГ.

Ценовите условия по кредитите периодично се преразглеждат и променят от СД на ФЛАГ в зависимост от кредитната и ценовата му политика и условията на кредитния пазар.

Договорените лихви по кредити се начисляват и издължават ежемесечно, освен, ако в договора за кредит не е договорен друг специален срок на начисляване и издължаване. В случаите, когато е договорен гратисен период, кредитополучателите плащат на ФЛАГ само дължимите лихви и такси през този период.

Лихвите се начисляват върху дебитните салда на сметките, отчитащи кредитите.

Кредитите, които не се издължават в определения с договора срок и/или се нарушават други договорени условия, се олихвяват с наказателна лихва и/или неустойка съгласно условията на договора.

Регистър на исканията за кредит

ФЛАГ води регистър на всички подадени искания за кредит, който съдържа:

- ✓ наименование на кредитоискателя
- ✓ наименование на проекта
- ✓ обща стойност на проекта, размер на финансирането от съответната програма, размер на собственото участие, размер на исканото финансиране от Фонда
- ✓ етап, на който се намира проекта по отношение на исканото финансиране от Фонда.

Предоставяне на средствата по кредита

Средства по кредита се предоставят на кредитополучателя след като бъдат изпълнени всички условия по договора за усвояване на суми по него. Одобрените кредитополучатели усвояват одобрения кредит еднократно или на траншове, съобразно договора за кредит, при представяне на искане във фонда. Кредитите се усвояват срещу представяне на разходооправдателни документи.

При констатирано нецелево усвояване на средствата се преустановява по-нататъшното усвояване на суми по кредита, като по преценка кредита може да бъде обявен за предсрочно изискуем или едностранно да се промени погасителния план.

Погасяване на кредита

Кредитите се издължават по погасителен план, определен в договора за кредит. При предсрочно погасяване на кредита кредитополучателят предварително уведомява ФЛАГ. При частично предсрочно погасяване на кредити с договорени вноски се договаря нов погасителен план.

Мониторинг на проектите, финансирани със средствата на Фонда

Експертите на Фонда извършват **текущ и годишен мониторинг**. Мониторингът се осъществява в съответствие с методология по оценка и управление на риска в дейността на ФЛАГ, приета от СД на ФЛАГ.

Кредитополучателите предоставят на ФЛАГ информация относно хода на изпълнение на съответния проект и доказателства, че полученото финансиране е изразходвано в съответствие с целите на проекта и условията на договора за кредит.

Експертите на Фонда подготвят периодични доклади до Съвета на директорите относно:

- ✓ Състояние на обслужването на кредитите - изплащане на главници, лихви, такси, комисионни
- ✓ Информация относно текущите наблюдения на проектите
- ✓ Информация за извършените проверки на място, техните резултати и ако е приложимо, предприетите мерки.

7.2.2. ФЛАГ - финансов инструмент - подкрепа на проекти на общини, финансирани със средства от оперативните програми на ЕС

Организационна структура за реализация на финансовия инструмент

Този финансов инструмент има най-дълга история и има най-голям дял сред анализираните финансовите инструменти. Той подкрепя към общини с различни финансови параметри и кредитоспособност, като кредитните продукти са съобразени със спецификата на финансираните проекти и бюджетните възможности на общините: рамкови кредитни споразумения за изпълнение на повече от един проект, револвиращи заеми и др.

Инструментът подкрепя проекти на общини, финансирани със средства от оперативните програми на ЕС и други донорски програми се осъществява изцяло от Фонд ФЛАГ ЕАД, без участието на партньорски организации. ФЛАГ отпуска и обслужва кредити чрез управляващата банка, с която ФЛАГ има подписано споразумение за водене на банкови сметки и администриране на кредити.

Финансови продукти

В рамките на този инструмент Фонд ФЛАГ предоставя кредити на бенефициенти, които подготвят или изпълняват проекти, финансирани със средства на Европейския съюз или други донорски програми, под формата на:

- **Мостови кредити**, осигуряващи оборотни средства за разплащане на допустими разходи по проекти, финансирани със средства от ЕС
- **Кредити, осигуряващи собствения принос по проектите** за необходимото съфинансиране от страна на бенефициента, допълнителни разходи, които са невъзстановими, но са необходими за успешната реализация на проекта, недопустимо ДДС, финансиране и рефинансиране на финансови корекции и др.

Условия по кредитите и изисквания към кредитоискателите

Условията по кредитите за изпълнение на проекти са следните:

- ФЛАГ предоставя кредити за изпълнение на проекти на общини, на сдружения или асоциации на общини (включително асоциации по ВиК), на дружества с общинско или със смесено държавно-общинско участие;
- За изпълнение на проект се отпускат **краткосрочни** (със срок на погасяване до една година) и **дългосрочни кредити** (със срок на погасяване над една година) **в лева или евро**. Крайният срок за погасяване на кредит, отпуснат от ФЛАГ е в съответствие с плащанията от Управляващите органи на Оперативните програми.
- В качество на **обезпечение** ФЛАГ приема *бъдещите вземания по Договора за безвъзмездна помощ с УО, както и собствените приходи* на общината, както и трансфери за местни дейности, включително обща изравнителна субсидия.
- Всички кредити, предназначени за финансиране на ДДС по договори за безвъзмездна помощ по Програмата за развитие на селските райони да бъдат обезпечени допълнително със залог върху банковата сметка на общината-кредитополучател, по която постъпват средствата за възстановяване на направени разходи от ДДС.
- **Максималният размер** на кредит/и за изпълнение на проект/и към една община е 10 млн. лв.

Изискванията на ФЛАГ към кредитоискателя са следните:

- Възможност на общината/общинското дружество да обслужва кредита;
- Доказан **административен капацитет** на общината/общинското дружество за изпълнение на проекта;
- **Съответствие** на финансовите показатели и риска на проекта с кредитната политика на ФЛАГ

Процедура по кандидатстване

Процедурата за разглеждане стартира при налично искане за финансиране, регистрирано в регистъра на Фонда. Искането за кредит е под формата на формуляр и включва:

- I. Данни за кредитоискателя – наименование на общината, адрес и информация за контакт
- II. Данни за искания кредит за изпълнение на проект, вкл.: обща стойност на проекта, размер на искания кредит, предназначение на кредита, както следва:
 1. Предназначение на кредита (*за финансиране на бъдещи допустими разходи; за рефинансиране на извършени разходи; за покриване на ДДС; за съфинансиране и др.*)
 2. Наименование на проекта
 3. ОП, приоритет, операция, схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ /Програма за развитие на селските райони, мярка
 4. Времеви график на исканията за плащане от Управляващия орган (УО)/ Междинното звено (МЗ) по изпълнението на проекта. Ако искането за плащане

не е одобрено от Управляващия орган в пълен размер, трябва да се посочат причините за неодобрение

5. Изменения в Договора за безвъзмездна помощ с УО. Ако искането за изменение не е одобрено от Управляващия орган, трябва да се посочат причините за неодобрение
6. Краен срок на изпълнение на договора за безвъзмездна финансова помощ и наличие на временни спирания
7. Извършени проверки от страна на УО за контрол върху качеството на изпълнение на проекта, вкл. дата и основание за проверката
8. Наличие на сигнали за нередности по проекта
9. Наложени финансови корекции от УО по договори с изпълнители на дейностите по проекта
10. Наложени финансови корекции от УО по договори с изпълнители на дейностите по проекта
11. Обжалване на процедурите за избор на изпълнител на дейностите по проекта
12. Степен на изпълнение на проекта
13. Дата на откриване на строителната площадка
14. Решение на Общинския съвет за поемане на дълг по реда на чл. 17 от Закона за общинския дълг с цел финансиране изпълнението на проекта
15. Схема на усвояване на кредита
16. Схема на погасяване на главницата

III. Административен капацитет – предоставя се информация за:

1. Звено/екип в общината, което отговаря за управлението на проекта. Брой общински служители, които са пряко ангажирани в този процес.
2. Колко от ангажираните общински служители са преминали успешно обучения за подготовка, управление и изпълнение на проекти по Оперативните програми?
3. Осъществени проекти на общината финансирани от: предприсъединителните инструменти, други донорски инструменти, банкови кредити и кредити от други финансови институции, Структурни фондове и Кохезионен фонд на ЕС, Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

IV. Обезпечение

Обща стойност на предлаганото обезпечение (*изчислява се като 125 % от размера на искания кредит*)

1. Решение на Общински съвет за обезпечаване на кредита по реда на чл. 17 от Закона за общинския дълг
2. Залог върху бъдещи вземания по Договора за безвъзмездна помощ с УО

3. Залог върху общински приходи – описват се предлаганите за обезпечение видове приходи, напр. данъчни приходи, неданъчни приходи и обща изравнителна субсидия

Към искането за кредит се прилага и **набор от документи**, както следва:

1. Искане за отпускане на кредит за изпълнение на проект – по образец на ФЛАГ
2. Решение на Общинския съвет за искане и обезпечаване на кредита по реда на чл. 17 от Закона за общинския дълг
3. Схема на усвоявания и погасявания
4. Подадено Заявление за подпомагане/Апликационна форма - по Програма за развитие на селските райони/Трансгранично сътрудничество
5. Договор за безвъзмездна помощ между Управляващия орган и общината/ Партньорско споразумение и Договор за национално съфинансиране – при програмите за Трансгранично сътрудничество, вкл. одобрен бюджет и количествено-стойностни сметки
6. Документи, свързани с изменение на Договора за безвъзмездна помощ - искане за изменение, обяснителна записка, уведомително писмо, анекс към договора, искания за спиране на договора и одобрения за спиране от УО
7. Документи, свързани със сигнали за нередности и/или налагането на финансови корекции (при наличието им)
8. Писма за верификация на плащания по проекта
9. Справка за избраните изпълнители на дейностите по проекта
10. Документация за проведени обществени поръчки по реда на Закона за обществените поръчки (ЗОП)
11. Определения/Решения на КЗК/ВАС (при наличието им)
12. Доклади от проверките на Управляващия орган (при наличието им)
13. Справка за задълженията на общината по Закона за общинския дълг – съгласно приложения
14. Договори за кредит и за залог, сключени анекси и погасителни планове (при наличието им)
15. Документи относно отпуснати заеми от Министерство на финансите по реда на Закона за публичните финанси, вкл.:
 - Отчет за касовото изпълнение на бюджета по пълна единна бюджетна класификация /ЕБК/ (форма В3), за последните три години към 31-ви декември, заедно с приложенията към нея – справка за извънбюджетните сметки и фондове, за просрочените вземания и задължения, за получени трансфери
 - Отчет за касовото изпълнение на бюджета по пълна единна бюджетна класификация /ЕБК/ (форма В1 или форма В3), към последния финансово приключен месец за текущата година, заедно с приложенията към нея -

справка за извънбюджетните сметки и фондове, за просрочените вземания и задължения, за получени трансфери. При наличие на просрочени задължения се прилага справка с най-големите кредитори, които формират просрочията (вкл. размер и дата на възникване на задължението)

- Справка за недобори от минали години, към дата на подаване на искане за кредит, като се уточни от общата сума на недоборите колко са събираеми, колко трудно събираеми и колко несъбираеми – съгласно приложение
16. Баланс за последните три години и към последно приключена междинна дата от текущата година (последно тримесечие)
 17. Одобрен общински бюджет за текущата година – решението на ОбС за приемане на бюджета с вкл. приложение за обобщените приходи и разходи за годината за местни и държавни дейности
 18. Тригодишна бюджетна прогноза на постъпления от местни приходи и разходи за местни дейности
 19. Актуална капиталова програма на общината
 20. Декларация за липса на тежести върху предложените обезпечения
 21. Удостоверение за вписване по името на длъжника в ЦРОЗ и опис, издадено до 1 месец преди датата на подаване на искането за кредит
 22. Удостоверение за наличие/липса на публични задължения по ДОПК, издадено до 1 месец преди датата на подаване на искането за кредит
 23. Декларация за наличие/липса на съдебни производства по спорове във връзка с облигационни правоотношения на общината (за суми над 1% от общинския бюджет). При наличие на производства за над 1% от бюджета се прилага справка към декларацията
 24. Копие на платежно нареждане за внесена такса по сметката на Фонд ФЛАГ

Формулярът за кандидатстване и придружаващите го документи трябва да бъдат представени в **два идентични хартиени екземпляра, всеки от тях придружен с електронен носител. Всички копия на документи трябва да бъдат заверени "Вярно с оригинала"**. Исканията за кредит могат да бъдат депозирани на място в офиса на дружеството или изпратени по куриер.

Процедура по оценка на исканията за кредит

Фонд ФЛАГ има разработена и прилага **Процедура за разглеждане** и **Процедура за оценка на искания за кредити**.

Процедурата за разглеждане стартира при налично искане за финансиране, регистрирано в регистъра на Фонда, и включва следните елементи:

Фонд ФЛАГ

Експертите на ФЛАГ извършват оценка на проекта/проектното предложение по отношение изпълнението на проекта, административния и финансов капацитет на общината, включително:

- Оценка на проекта и оценка на риска по изпълнение на проекта, придружена от становище на УО на съответната оперативна програма
- Структуриране на кредита и оценка на кредитния риск
- Оценка на финансовото състояние и определяне на основните финансови показатели на кредитоискателя. Оценката на кредитоспособността се извършва въз основа на Вътрешните правила за определяне на финансовото състояние на общините – кредитоискатели на Фонд ФЛАГ ЕАД. В съответствие с този документ се оценяват следните параметри: темпове на изменение на собствените текущи приходи и на текущите разходи за местни дейности; дял на собствените приходи в общия бюджет на общината; просрочени вземания и задължения; заведени съдебни дела; липса/наличие на задължения към НАП и др.
- Изготвя се погасителен план и кредитната сделка се предлага за одобрение/отказ от финансиране на Съвета на Директорите на ФЛАГ.

Управляваща банка

- Управляващата банка разглежда исканията за кредит и приложените към тях документи, изготвя анализ на кредитоспособността на клиента, оценка на кредитния риск и риска на проекта, които представя в писмено мотивирано предложение до Фонда за кредитиране/отказ от кредитиране.

След извършване на горепосочените оценки се провежда **Кредитен съвет на фонд ФЛАГ**, на който те се разглеждат и взема решение за финансиране на искането – или съответно за отказ на финансиране. При положително решение за финансиране се прави предложение до **Съвета на Директорите**, който взема окончателното решение за финансиране.

Договор за кредит и обслужване

Договорът за кредит се сключва се между ФЛАГ, Управляващата банка и кредитополучателя в писмена форма, като се отчитат всички особености и допълнителни условия на кредитната сделка.

Погасителният план по всеки договор за кредит се договаря съгласно конкретното искане, възможностите на кредитоискателя и източниците на погасяване. Договорените лихви по кредити се начисляват и издължават ежемесечно, освен ако в договора за кредит не е договорено друго.

При мостови кредити за допустими разходи за изпълнение на проекти, източникът на средства за погасяване на главницата са плащанията по проекта от страна на Управляващия орган съгласно договора га предоставяне на безвъзмездна помощ.

При останалите кредити, отпускани от ФЛАГ, източник за погасяване на главницата са собствените приходи на кредитополучателя.

Мониторингът се извършва както по отношение на кредитната сделка от страна на Управляващата банка, така и по отношение изпълнението на проекта от страна на ФЛАГ.

Обслужване на кредита

Общината/общинското дружество усвоява одобрения кредит еднократно или на траншове, съобразно предвиденото в договора за кредит. Схемата на усвояване на средствата по кредитите за изпълнение на проекти е съобразена с исканията за плащане към Управляващите органи на ОП/ПРСР.

Максимален лихвен процент представлява шестмесечен EURIBOR плюс максимална надбавка от 4.083 %

Погасителният план по всеки договор за кредит се договаря съгласно конкретното искане, възможностите на общината/дружеството и източниците на погасяване. Договорените лихви по кредити се начисляват и издължават ежемесечно, освен, ако в договора за кредит не е договорено друго. При кредити за изпълнение на проекти източникът на средства за погасяване на допустимите разходи от главницата са плащанията по проекта от страна на УО, а на недопустимите - собствените приходи на общината/дружеството.

Разрешава се предсрочно погасяване на кредита (по предварителна договореност или писмено искане на кредитополучателя), като ФЛАГ не събира такса.

7.2.3. Финансов инструмент „Фонд за устойчиво градско развитие“

Организационна структура за реализация на финансовия инструмент

Дъщерното дружество „Фонд за устойчиво градско развитие“ ЕАД е създадено през 2012 г. специално за изпълнение на различни финансови инструменти. За целите на неговата дейност, Фонд ФЛАГ предоставя кредитни линии, съобразно необходимостта за изпълнение на съответния финансов инструмент. ФУГР е фонд за градско развитие, създаден в България по линията на **инициативата JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas)**, която е съвместна европейска инициатива на ЕК и ЕИБ (с подкрепата на Банката за развитие на Съвета на Европа) за подкрепа на устойчиви инвестиции в градските райони. Целта на JESSICA като финансов инструмент в България е да се създадат възможности за публичния и частния сектор за съвместни инвестиции в проекти за градско развитие и възстановяване на градски зони в седемте най-големи градове в България - София, Пловдив, Варна, Бургас, Русе, Стара Загора и Плевен.

ФУГР финансира проекти със значим социално-икономически ефект на територията на Столична община. Общият финансов ресурс на фонда е близо **50 млн. лева**, като 24,5 млн. лева са осигурени по линия на ОПРР 2007-2013 чрез Холдинговия фонд по инициативата JESSICA, а 24,5 млн. лева са осигурени като съфинансиране от ФЛАГ. Фондът ще инвестира в проекти, които генерират недостатъчен приход, за да бъдат финансирани от пазара и имат висок обществен ефект.

От 2016 г. фондът реинвестира средства в нови градски проекти. Реинвестирането ще бъде възможно до 2025 г., като прогнозният общ размер на средствата, които поетапно ще са на разположение за финансиране на нови проекти, е около 30 млн. лв.

Дейността на ФУГРС се осъществява със **съдействието на банка-партньор**, която подпомага и консултира ФУГРС в процеса на одобряване, администриране, наблюдение и събиране на предоставеното финансиране, с изключение на действията по принудително събиране.

Условия по кредитите и изисквания към кредитоискателите

За да получи един проект финансиране от ФУГР, той трябва да отговаря на определени условия, както следва:

- ✓ Проектът трябва да съответства на целите и обхвата на допустимите дейности по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие” на ОПРР 2014-2020 г. в следните приоритетни области:
 - подобряване на социалната инфраструктура: образование, здравеопазване, културно наследство, спорт, чрез развитие на местното предприемачество, в области от изброените, които изостават в развитието си, и подобряване на енергийната ефективност;
 - подобряване на физическата среда и превенция на риска чрез възстановяване на деградирана или декапитализирана градска инфраструктура;
 - устойчиви градски транспортни системи чрез модернизация и развитие на мрежите от инфраструктура за обществен транспорт и комуникации, както и свързаната инфраструктура;
 - организация и подобряване на икономическите дейности чрез развитие и изграждане на нови институции на бизнес средата.
- ✓ Проектът трябва да е част от Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град София или част от специалните общински планове (Общински план за развитие, Общ устройствен план и Подробни устройствени планове).
- ✓ Финансовият инструмент JESSICA не инвестира в завършени проекти и не рефинансира проекти.
- ✓ Проектът трябва да бъде структуриран по начин, по който генерира приходи достатъчни за изплащане на финансирането получено от ФУГР. Инвестиционните характеристики на проектите, финансирани от ФУГР следва да не позволяват тяхната реализация при чисто пазарни условия.
- ✓ Проектът трябва да бъде устойчив както по отношение на очакван ефект в дългосрочен план, така и по отношение на финансовата рентабилност и възможността за изплащане на задълженията към ФУГР (и други финансиращи страни).

ФУГР може да предоставя финансиране за изпълнение на допустими проекти за градско развитие на следните лица:

- ✓ Столична община
- ✓ Търговски дружества, в които Столична община има участие над 50 на сто от капитала на дружеството
- ✓ Други общински публичноправни организации на Столична община по смисъла на Закона за публично-частното партньорство (ЗПЧП)
- ✓ Публично-частни дружества, създадени по реда и при условията на ЗПЧП, в които участва Столична община или нейни общински публичноправни организации по смисъла на ЗПЧП

- ✓ Лицата, сключили договор за публично-частно партньорство, ако страна по договора е Столична община или общински публичноправни организации по смисъла на ЗПЧП.
- ✓ Други юридически лица.

Финансови инструменти

Основният инструмент за финансиране на проекти за градско развитие е под формата на **средно и дългосрочни инвестиционни заеми**.

По изключение, когато спецификата на проекта налага това и е необходимо участие на ФУГР в управлението на проекта, ФУГР може да предоставя финансиране под формата на придобиване на дялово участие, като общата сума на финансирането на ФУГР в такива инструменти не може да надхвърля 15% от размера на ресурса за финансиране на проекти за градско развитие. Всяка сума на средствата, отпуснати по споразумения за финансиране на дялови инвестиции ще се съгласува предварително в писмена форма с ЕИБ.

Процедура по кандидатстване

Публикуване на Покана за финансиране на проекти

ФУГРС публикува Покана за финансиране на проекти, в която предоставя на всички потенциални крайни получатели информация за обхвата на мерките, които могат да бъдат финансирани, допустимата територия, критериите за подбор на проекти за градско развитие, размера и условията на финансирането, както и друга релевантна информация.

Подаване на формуляр за кандидатстване

1. *Предварителни срещи и обсъждания* – Кандидатите, които се интересуват от възможностите за финансиране от ФУГР, представят своята проекта идея на предварителна среща за обсъждане и коментар с експертите от Фонда.
2. *Подаване на формуляр за кандидатстване* – Ако предложението е оценено като допустимо от експертите на Фонда, кандидатът подава формуляр за кандидатстване и придружаващите го документи във ФУГР. Представеният проект и документите преминават през нова проверка за допустимост и съответствие със заложените критерии по инициативата JESSICA.

Формулярът за кандидатстване съгласно образец, наличен на интернет страницата на ФУГР, и придружаващите го документи се депозират във ФУГР, включително на електронен носител, и се вписват в създадения за целта регистър.

Формулярът за кандидатстване включва:

1. Информация за кандидата и партньора/ партньорите
2. Информация за кредита - Общ бюджет на проекта (в лв.), размер на искания кредит, прогнозна дата за усвояване и прогнозна дата за погасяване

3. Информация за проекта – наименование, обща и специфични цели, целеви групи, кратко описание и основни дейности по проекта, очаквани резултати, период на изпълнение, вкл. начало и край на изпълнение, проектна готовност, включително:
- Наличие на предварително/предпроектно проучване
 - Наличие на идеен проект
 - Наличие на технически проект, съгласно ЗУТ
 - Наличие на работен проект, съгласно ЗУТ
 - Издадено разрешение за строеж по реда на ЗУТ
 - Становище на експертен съвет на одобряващата институция
 - Становище от съответната компетентна институция – РИОСВ/МОСВ, че дейностите в проектния фиш не подлежат на ОВОС и на Оценка по чл.31 от Закона за биологичното разнообразие за съвместимостта с предмета и целите на опазване на защитените зони
 - Оценка за положително въздействие върху околната среда, ако се изисква съгласно чл.8 1 от Закона за опазване на околната среда
 - Оценка по чл.31 от Закона за биологичното разнообразие за съвместимостта на проекта с предмета и целите на опазване на защитените зони, ако се изисква.
 - Проектна готовност, текущ етап на развитие на проекта (ако проектът вече е стартирал), собственост на проекта, проведени и предстоящи обществени поръчки по проекта, предвидени мерки, свързани с публичността и разпространението на информация по проекта
4. Съответствие на проекта с конкретната операция на Приоритетна ос 1 на ОПРР; съответствие с Общ устройствен план/Подробен устройствен план и Общински план за развитие (до 2013 г.) и Интегрирания план за градско възстановяване и развитие - ИПГВР (след 2013 г.); съответствие с хоризонталните политики на Европейския съюз (равенство на половете, социално включване, устойчиво развитие и опазване на околната среда).
5. Административен капацитет на кандидата и партньора/ите (ако е приложимо) - лица, ангажирани с организацията и управлението на проекта, осъществени проекти и др.
6. Съвместимост с политиките и законодателството на общността
7. Обезпечения – възможни са обезпечения със средства от общинския бюджет, вкл. Решение на Общински съвет за обезпечаване на кредита по реда на чл. 17 от Закона за общинския дълг, и други обезпечения
8. Поръчителство или гаранция

Към формуляра за кандидатстване се прилага и **набор от документи**, както следва:

1. Решение на компетентния орган на крайния получател за ползване и обезпечаване на заема;

2. Документи относно правния статут на крайния получател. Кандидатите за финансиране, **с изключение на Столична община**, прилагат към формуляра за кандидатстване и:

- удостоверение за актуално правно състояние
- копие от актуален устав, учредителен акт или дружествен договор
- декларация за свързаност с други лица (по образец на ФУГР)
- годишна данъчна декларация, надлежно заверена от данъчните органи

3. Декларации за липса на обстоятелствата по чл.11, ал.2 от Инвестиционната политика на ФУГРС

4. Копие от годишните финансови отчети на крайния получател за последните три години

5. Удостоверение за наличие/липса на публични задължения по ДОПК

6. Декларация за наличие/липса на съдебни производства срещу крайния получател

7. Референции от обслужващите банки

8. Протокол от обсъждане в Обществен съвет на Столична община, потвърждаващ обществената значимост на проекта и официално писмо от Столична община, потвърждаващо съответствие на проекта с Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град София или част от специалните общински планове (Общински план за развитие, Общ устройствен план и Подробни устройствени планове).

9. Документи относно предложеното обезпечение

10. Други документи, изисквани за удостоверяване на финансовото състояние на крайния получател и на целта на исканото финансиране.

11. Искането на кредит за изпълнение на проект за градско развитие задължително включва писмо за подкрепа от Столична община, която може да оказва принципна, финансова и друга подкрепа

Подаване на бизнес план на проекта

Кандидатите подават актуален Бизнес план на проекта в два идентични екземпляра на хартиен и на електронен носител, както и информация за структурата на кредита и предлаганите обезпечения. Бизнес планът съдържа финансов анализ, икономически анализ и анализ на чувствителността и риска.

Процедура по оценка на исканията за кредит

Оценката на подадените проекти включва:

1. *Оценка на подадения проект* - Експертите на ФУГР извършват оценка на общата допустимост, на бизнес плана и финансовите параметри и на кредитоспособността и финансовия риск на проекта, която е обобщена под формата на предложение за одобрение или отказ от финансиране. Оценката на кредитоспособността се извършва въз основа на Вътрешните правила за

определяне на финансовото състояние на общините – кредитоискатели на Фонд ФЛАГ ЕАД. В съответствие с този документ се оценяват следните параметри: темпове на изменение на собствените текущи приходи и на текущите разходи за местни дейности; дял на собствените приходи в общия бюджет на общината; просрочени вземания и задължения; заведени съдебни дела; липса/наличие на задължения към НАП и др.

2. *Становище на банката-партньор* – Банката-партньор подготвя становище за одобряване или отхвърляне на искането за финансиране и за параметрите и условията, при които да се предостави финансирането.

Решение на Инвестиционният комитет на ФУГР

Мотивираното предложение за одобрение или отказ от финансиране, подготвено от Изпълнителния директор на ФУГР и становището на Банката-партньор се внасят за разглеждане в Инвестиционния комитет на ФУГР, който взема окончателно решение по искането за финансиране.

Отказ за предоставяне на исканото финансиране може да бъде направен, когато:

- финансовите показатели на проекта не дават увереност за генериране на приходи, които да са достатъчни и надеждни и гарантират изплащане на предоставеното финансиране
- заемният риск на крайния получател и/или риска на проекта е неприемлив
- предлаганото обезпечение е недостатъчно или неприемливо
- проектът може да се финансира при пазарни условия
- не са спазени всички изисквания и условия, установени в тази Инвестиционна политика.

Договор за кредит и обслужване

След решение на Инвестиционния комитет за предоставяне на финансиране, ФУГР изпраща незабавно уведомление до крайния получател. ФУГР предоставя на одобрения краен получател проект на договор за проектно финансиране, който се сключва между ФУГР, банката-партньор и крайния получател.

ФУГР изисква от крайните получатели да осигурят обезпечения относно вземанията си във връзка с одобрено финансиране в размер **не по-малко от 125 % от размера на одобреното финансиране.**

Като условие за усвояване на предоставеното финансиране, крайният получател е длъжен да обезпечи задълженията си по договорите за предоставяне на финансиране с приемливи за ФУГР обезпечения, които следва да са надлежно учредени, вписани по реда на българското законодателство и да отговарят на условията, посочени в тази Инвестиционна политика.

Крайните получатели осигуряват като обезпечение на вземанията на ФУГР по одобрено финансиране на допустим проект за градско развитие всички активи, настоящи и бъдещи, които са предмет и/или ще бъдат придобити в процеса на изпълнение на финансиран допустим проект за градско развитие, включително настоящите и бъдещи

приходи от реализацията на проекта и от бъдещите приходи от продажба на стоки и услуги, свързани с проекта.

В случаите, когато необходимото съфинансиране се осигурява и от лице, различно от ФУГР, между ФУГР и съфинансиращата институция се договарят съотношенията, вида и стойността на активите, които ще се предоставят като обезпечение от крайния получател при спазване на изискването за равнопоставеност и еднакво третиране на правата на лицата, участващи в осигуряване на финансирането.

7.2.4. Финансов инструмент Фонд за устойчиви градове

Организационна структура за реализация на финансовия инструмент

ДЗЗД "Фонд за устойчиви градове" (ФУГ) е създаден по силата на Договор за създаване на дружество по ЗЗД от 13.12.2017 г. с цел изпълнение на финансов инструмент Фонд за градско развитие, финансиран със средства от Оперативна програма „Региони в растеж 2014 – 2020“ за регионите София и Южна България след проведена процедура от "Фонд мениджър на финансови инструменти в България" ЕАД (ФМФИБ).

ДЗЗД „Фонд за устойчиви градове“ се състои от следните партньори: Фонд ФЛАГ ЕАД, Фонд за устойчиво градско развитие ЕАД, Обединена Българска Банка АД, Българска консултантска организация ЕООД.

Общият ресурс, с който фондът разполага, е в размер на **342.37 млн. лв.**, като 202 млн. лв. са средства от ОПРР, а 140.3 млн. лв. или 41% от предоставения ресурс са съфинансиране, осигурено от партньорите във ФУГ – ОББ и ФЛАГ. ФУГ предоставя заеми с вградени гаранции, насочени към широк кръг потенциални крайни получатели за проекти за градско развитие и културно наследство. Гаранционното покритие в размер на 20,9 млн. лв. - 8,2 млн. лв. за София и 12.7 млн. лв. за Южна България и е осигурено от ОПРР чрез ФМФИБ.

Проектите за градско развитие могат да се реализират на територията на Столична община или на градовете от Южна България: Благоевград, Бургас, Хасково, Ямбол, Кърджали, Кюстендил, Пазарджик, Перник, Пловдив, Сливен, Смолян, Стара Загора, Димитровград, Асеновград, Карлово, Дупница, Петрич, Гоце Делчев, Казанлък, Панагюрище, Велинград, като проектът трябва да попада в зона за въздействие от ИПГВР или е сред проектите в ИПГВР, които съдействат за изграждането на функционалните връзки.

Проектите за енергийна ефективност на еднофамилни жилищни сгради⁷ и студентски общежития, както и градски транспорт се разглеждат се като хоризонтални мерки и могат да са с географско разположение и извън зоните на въздействие на ИПГВР, но в рамките на ОУП на горепосочените градове.

Проектите за туризъм и културно наследство трябва да се реализират на територията на областите: София-град, Благоевград, Бургас, Хасково, Ямбол, Кърджали, Кюстендил, Пазарджик, Перник, Пловдив, Сливен, Смолян, София област, Стара Загора и следва да са свързани с развитието на недвижимата културна ценност/и с категория „национално

⁷ Тези проекти не са обект на анализ, тъй като не попадат сред обхвата на иновативния финансов инструмент, който ще бъде насочен към публична инфраструктура.

или световно значение“ по смисъла на Закона за културното наследство.

За да бъде един проект **допустим за финансиране от Фонд за устойчиви градове**, трябва да отговаря на следните основни изисквания:

- Заложените дейности по проекта да съответстват на допустимите дейности по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ или Приоритетна ос 6 „Регионален туризъм“ на ОПРР 2014-2020 - установява се от ФУГ на база на представената проектна идея;
- Териториалният обхват на проекта да е в рамките на зона за въздействие от Интегрирания план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) (с изключение на градски транспорт и ЕЕ на еднофамилни жилищни сгради и студентски общежития, туризъм). Допустими са проекти извън зоните за въздействие при условие, че са заложи в ИПГВР в рамките на 20% от общия ресурс, и съдействат за подобряването на функционалните връзки.
- Проектът да генерира приходи за възстановяване на вложените в тях средства от страна на Фонда, но недостатъчно проектът да бъде финансиран на чисто пазарен принцип – установява се от ФУГ на база на представен Бизнес план.

Възможности за комбинирана подкрепа с БФП

Комбинираното финансиране е предназначено за проекти, които нямат потенциал да генерират достатъчно приходи, за да се финансират изцяло чрез финансови инструменти и се нуждаят от безвъзмездно финансиране, за да са финансово жизнеспособни.

Комбинация на БФП и заем от ФУГ е възможна за проекти по ПО1 на ОПРР – културна инфраструктура и енергийна ефективност в студентски общежития, както и за ПО6 на ОПРР – за недвижими културни ценности с категория „световно значение“ или „национално значение,“ когато крайните получатели са допустими бенефициенти на БФП по ПО1 и ПО6 на ОПРР.

Финансови продукти

ФУГ финансира проекти за градско развитие и туризъм чрез предоставяне на:

- дългосрочни инвестиционни кредити за допустими инвестиционни проекти
- оборотни кредити, които са свързани с или имат допълваща роля спрямо инвестиционен кредит, предоставен от ФУГ на Допустими крайни получатели
- обратно финансиране като временна мярка за преодоляване на последиците от кризата с COVID-19 в определени сектори
- ритейл кредити за физически лица за мерки за енергийна ефективност в еднофамилни жилищни сгради
- финансиране на бенефициенти по административни договори за БФП с УО на ОПРР с цел осигуряване на собствен принос (където е приложимо) и/или допълване на финансирането при спазване на изискванията на чл. 37, ал. 8 и ал. 9 на Регламент 1303/2013 г.“

- финансиране на проекти на общини, общински дружества и други публични субекти, които генерират ползи за обществото, включително проекти от резервните списъци в инвестиционните програми на общините, които не са финансирани с БФП по ОПРР 2014-2020 и други проекти в съответствие с целите на ИПГВР. Необходимите средства за изплащане на финансирането от ФГР за такива проекти ще се осигурява, включително за сметка на приходите от дейността на крайния получател и/или плащания от бюджета на общината или на съответния публичен субект.

Условия по кредитите и изисквания към кредитоискателите

Максималният размер на финансирането е следният:

- градско развитие - общата инвестиция в допустим проект от страна на ФГР не може да надвишава сумата от 39 116 600 лв. (20 000 000 евро).
- туризъм и културно наследство (ПО 6) общата инвестиция (БФП+ФИ) на проект, който включва недвижима културна ценност/и
 - с категория „национално значение“, не може да надвишава 9 779 150 лв.
 - с категория „световно значение“ – 19 558 300 лв.

Максималният размер за индивидуална експозиция е до 20% от Финансирането от ФМФИБ, с изключение на държавата и Столична община. Процентът на самоучастие на крайния получател в Общото финансиране на инвестиционния проект е минимум 15% от стойността на проекта. По-ниско от 15% минимално собствено участие е допустимо за проекти, които са с по-голям принос за целевите индикатори на ОПРР. За общини е допустимо и 0% собствено участие при доказана необходимост.

Минималният срокове за погасяване на кредита е 12 месеца, а максималният – 240 месеца (20 години) за проекти за градско развитие и за проекти в сферата на туризма и културното наследство и 180 месеца (15 години) за проекти за енергийна ефективност.

Максималният гратисен период за главницата по финансирането е 36 месеца (3 години) за проекти за градско развитие и за проекти в сферата на туризма и културното наследство, 18 месеца за проекти за енергийна ефективност.

ФУГ предоставя финансиране за изпълнение на допустими проекти за градско развитие и туризъм на следните целеви крайни получатели:

- ✓ За енергийна ефективност
 - Собственици на жилища в еднофамилни (до 6 апартамента) жилищни сгради, в т.ч. физически лица, които имат правен интерес по отношение на еднофамилната жилищна сграда, обект на инвестицията;
 - Висши учебни заведения и юридически лица, които управляват студентски общежития;
 - Други юридически лица, които имат правен статут, който им позволява да получават финансиране и да извършват допустими дейности за ЕЕ.
- ✓ За градско развитие

Допустими за финансиране са всички крайни получатели, които изпълняват допустими дейности за градско развитие (вкл. техните оператори, публични и частни дружества и публично-частни партньорства) в една от следните области: градски транспорт; градска среда; зони с потенциал за икономическо развитие; спортна инфраструктура; културна инфраструктура.

- ✓ За туризъм и културно наследство

Публични и частни организации и ПЧП (юридически или физически лица), в т.ч. представители на религиозни институции, които са собственици или изпълняват допустими дейности с елементи, свързани с възстановяването и съхраняването на културното наследство и създават жизнеспособни туристически продукти.

Процедура по кандидатстване

Кандидатите за подкрепа подават пред ФУГ **формуляр за кандидатстване и бизнес план**, съгласно изискванията на ФУГ. Формулярът съдържа информация за дейностите по проекта и очаквания принос за постигане на индикаторите по съответния инвестиционен приоритет на ОПРР и Инвестиционната политика на ФУГ, както и описание на разходите, които ще бъдат финансирани чрез ФИ, от една страна, и които ще бъдат финансирани с БФП, от друга.

Съдържанието на формуляра за кандидатстване обхваща:

- ✓ Информация за организацията-кандидат
- ✓ Информация за проекта и вида на инвестицията, вкл. местоположение, собственик на актива, дейности, очаквани резултати, очакван принос на проекта към целевите индикатори на ОПРР 2014-2020, начало и край на проекта, проектна готовност
- ✓ Структура на финансирането и обезпечения

Към формуляра се прилагат и следните приложения:

1. Декларация ОББ (по образец) – за липса на обстоятелства, като тежести върху активи, предложени за обезпечение, неплатежоспособност/несъстоятелност, заведени изпълнителни дела, непогасени дължими задължения и др., както и даване на съгласие на ОББ за проучва финансовото състояние на кандидата
2. Декларация за липса на обстоятелствата (по образец) – вкл. за избягване на двойно финансиране
3. Декларация за свързани лица (по образец)
4. Декларация за държавни/минимални помощи (по образец)
5. Декларации за предоставяне на лични данни (по образец), вкл. даване на съгласие за обработване на лични данни и оценка на финансово състояние
6. Документи за собственост и/или за предоставяне на управление на актива по проекта
7. Документи, удостоверяващи проектната готовност (предпроектни проучвания, архитектурни проекти, ОВОС, КСС, Виза за проектиране, Разрешително за строеж, други)

8. Копие от годишните финансови отчети на крайния получател за последните три години, предхождащи годината на кандидатстване, вкл. копие от последния междинен счетоводен отчет (в случай, че не са обявени в Търговския регистър и регистър на ЮЛНЦ)
9. Удостоверение за наличие или липса на задължения на основание чл.87 ал.6 от ДОПК
10. Декларация за наличие/липса на съдебни производства (по образец)
- 11.1. За проекти без комбинирана подкрепа по Приоритетна ос (ПО) 1 на ОПРР
 - становище от Междинното звено/ съответната община, че проектното предложение съответства на ИПГВР
- 11.2. За проекти с комбинирана подкрепа с БФП (ако е приложимо) :
 - становище от Междинното звено/ съответната община, че проектното предложение съответства на ИПГВР и на Инвестиционната програма по ПО1 на ОПРР
 - Сертификат за енергийни характеристики на сгради в експлоатация, доказващ постигането на минимум клас „С“ енергопотребление от нормативно изисканите нива на енергийна ефективност
 - Декларация за проектна готовност (по образец), когато кандидатът предвижда необходимост от допълваща БФП
- 11.3. За проекти по Приоритетна ос б (туризъм и културно наследство) на ОПРР:
 - документи, потвърждаващи проведено обществено обсъждане и отчитане на резултатите от общественото обсъждане при подготовката на предложеното инвестиционно намерение/проектно решение
 - документи за съгласуване на предложените интервенции върху недвижима културна ценност/и с категория „национално или световно значение“ съгласно приложимото законодателство
12. Описание на разходите по проекта при комбинирано финансиране с БФП (ако е приложимо)
13. Решение на компетентния орган за кандидатстване за финансиране (ако е приложимо)
14. Допълнителни данни и документи (ако е приложимо)

Към формуляра за кандидатстване се подава **бизнес план**, който обхваща:

1. РЕЗЮМЕ

Кратко описание на проекта. Ползи от изпълнението му

Описание на крайния получател - юридически статут, дата на създаване, собственост, представляващ/и, финансови резултати и дейност до момента, очаквания за бъдещо развитие, опит в реализацията на подобни проекти и др.

Мотиви за реализация на проекта, вкл. какви са проблемите, които поражда настоящото състояние, стъпките, които са предприети до момента за справяне със ситуацията и др., какъв е бизнес потенциалът, който може да бъде реализиран чрез проекта.

Екип за изпълнение на проекта

2. ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРОЕКТА

Анализ на контекста и цели на проекта. Основни дейности

Проектна готовност, съгласувателни процедури и срокове за реализиране

Съответствие със стратегическите документи. Принос към целевите индикатори на ОПРР 2014-2020

Хоризонтални мерки - съответствието на проекта с хоризонталните политики на ЕС

Мерки за комуникация и публичност на проекта.

3. ФИНАНСОВ АНАЛИЗ

Инвестиционни разходи и източници на финансиране

Представят се предвидените дейности по проекта, заедно с намеренията на крайния получател за осигуряване финансирането им, конкретните размери по източници, времевият график за осигуряване на средствата и др. Източници на финансиране могат да бъдат:

- финансиране от ФГР, разпределено по видове: инвестиционен кредит, оборотен кредит, кредит за ДДС и др.
- безвъзмездна финансова помощ (БФП)
- собствено участие
- други източници на финансиране

Описание на допусканията във финансовия модел - всички допускания следва да бъдат за период минимум равен на периода на кредитиране от ФГР и за включват приходи, разходи, амортизация

Финансов модел за проекта

4. ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ

Оценява приноса на проекта към икономическото благосъстояние на региона или страната. Той се прави от гледна точка на цялото общество, а не само на собствениците на инфраструктурата, за разлика от финансовия анализ.

5. ОЦЕНКА НА РИСКА

Анализ на чувствителността. Определяне на критичните променливи или параметри на проекта

Определяне на вероятността за реализиране на всяка критична променлива. Анализ на риска

В тази част, след като бъде установено разпределението на вероятностите за критичните променливи, се изчислява разпределението на вероятностите за вътрешната норма на възвръщаемост и нетната настояща стойност.

6. ИЗВОДИ

Формулярът за кандидатстване, приложенията и изискуемите документи се подават на хартиен и електронен носител в централния офис на Фонд за устойчиви градове или в клоновете на ОББ по места.

Процедура по оценка

Потенциалните кандидати за предоставяне на финансиране от ФУГ представят своята проектна идея за обсъждане и коментар с експертите от ФУГ по отношение на допустимостта и възможността предложението да бъде допуснато за разглеждане и оценка. След това кандидатите за финансиране подават формуляра за кандидатстване и бизнес плана. Експертите на ФУГ извършват оценка на подадените документи, включително относно допустимост на дейности и разходи за финансиране чрез ФИ, параметри на бизнес плана, кредитоспособност – извършва се партньора ОББ, обезпечения, съответствие с правилата за държавни помощи за подкрепата чрез ФИ, принос към индикаторите в Инвестиционната политика на ФУГ и др. и дават конкретно заключение относно необходимостта и размера на допълващата БФП, с оглед осигуряване на жизнеспособност на проекта. В случай на проекти по Приоритетна ос 6 „Регионален туризъм“ експертите на ФУГ изчисляват в съответствие с чл. 5 от Регламент (ЕС) № 651/2014 и брутния еквивалент на безвъзмездна помощ на частта от финансирането, осигурено чрез ФИ.

За **проекти без комбинирана подкрепа** по ПО1 на ОПРР е необходимо да бъде представено становище от Междинното звено/съответната община, че проектното предложение съответства на ИПГВР. За проекти с комбинирана подкрепа с БФП по ПО1 (културна инфраструктура и ЕЕ на студентски общежития) на ОПРР се изисква становище от Междинното звено/съответната община, че проектното предложение съответства на ИПГВР, както и на Инвестиционната програма на общината по ПО1 на ОПРР. За този тип проекти е необходимо да бъде предоставен и сертификат за енергийни характеристики на сгради в експлоатация, доказващ постигането на минимум клас „С“ енергопотребление от нормативно изисканите нива на енергийна ефективност, както и Декларация за проектна готовност по образец.

За проекти по ПО6 на ОПРР е необходимо да бъде представена информация за проведено обществено обсъждане и отчитане на резултатите от общественото обсъждане при подготовката на предложеното инвестиционно намерение/проектно решение, както и наличие на документи за одобрение/съгласуване на предложените интервенции върху недвижимата културна ценност/и с категория „национално или световно значение“ съгласно приложимото законодателство.

При поискване и след получаване на необходимите консултации и техническа подкрепа, кандидатите представят Бизнес план на проекта. ФУГ извършва оценка на проектното предложение и бизнес плана по отношение допустимост на дейности и разходи за

финансиране, принос към индикатори на ОПРР, параметри на бизнес плана, кредитоспособност, обезпечения, съответствие с правилата за държавни помощи и др. Инвестиционният комитет на ФУГ взема крайно решение за одобрение на финансирането, след което се сключва Договор за проектно финансиране.

При **комбинирана подкрепа** ФУГ определя необходимия размер БФП на основа представения Бизнес план, с оглед осигуряване финансовата жизнеспособност на проекта, като изготвя становище относно размера на допълващата БФП. В тези случаи ФУГ извършва оценка на проекта за частта на разходите, финансирани от финансов инструмент, а Инвестиционният комитет на ФУГ взема решение за одобрение на частта на финансирането от финансов инструмент, след което се сключва Договор за проектно финансиране. В случаите на комбинирана подкрепа, след направената оценка на недостига на средства от ФУГ, кандидатът подава проектното предложение чрез ИСУН 2020 за оценка от страна на съответното Междинно звено (за ПО 1) или от УО на ОПРР (за ПО 6). МЗ/УО на ОПРР извършва оценка на проекта за частта, покрита с БФП (допустимост на дейности, разходи, държавни помощи), като при одобрение сключва Административен договор. Комбинираната подкрепа се осъществява при следване на ясно разграничение между допустимите за финансиране дейности и разходи по двата типа подкрепа (ФИ и БФП), включително по отношение на ДДС.

Договор за кредит

След одобрение на финансирането Инвестиционният комитет на ФУГ се сключва Договор за проектно финансиране, който има всички характеристики на кредитна сделка. Фондът отпуска средства преди и по време на инвестицията след представяне на съответните разходоопразвдателни документи.

7.2.5. Българска инвестиционна и координационна платформа за градско развитие

Организационна структура за реализация на финансовия инструмент

Българската инвестиционна и координационна платформа за градско развитие е естествено продължение на над петнадесетгодишния успешен опит на Фонд ФЛАГ в общинското финансиране и над десетгодишния натрупан опит с финансови инструменти за градско развитие.

На 17 януари 2020 г. официално е подписан Меморандум за разбирателство между Европейска инвестиционна банка (ЕИБ), Фонд мениджър на финансови инструменти в България (ФМФИБ) и Фонд ФЛАГ, чиято цел е създаване на Българска инвестиционна и координационна платформа за градско развитие и установяване на механизъм за взаимодействие между страните във връзка с разширени възможности за финансирането на инфраструктура в България.

На 27 юли 2020 г. е сключен Рамков договор за заем между Европейска инвестиционна банка и Фонд ФЛАГ в размер на 25 млн. евро за реализация на „Българска инвестиционна и координационна платформа за градско развитие“ с цел финансиране на важни публични и публично-частни проекти, **които нямат друг източник за финансиране.**

Платформата има за цел да подкрепя проекти за инвестиции в градско възстановяване и рехабилитация в градовете в България по допълващ начин към Фондовете за градско развитие по Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г., както и да финансира дейности, които са недопустими за финансиране по смисъла на Оперативните програми, но представляват интегрирана част от инвестиционните проекти.

В рамките на първия етап на Платформата са инвестирани близо 119 милиона лева, с които са подкрепени 31 проекта на обща стойност 218 милиона лева.

От 1-ви март 2023 г. ФЛАГ стартира набирането на проектни предложения за финансиране на проекти чрез Българска инвестиционна и координационна платформа за градско развитие – **втори етап**. Общият разполагаем бюджет на втори етап на Платформата е в размер на 160 млн. лв., като финансирането е осигурено от ЕИБ и Фонд ФЛАГ. Комбинацията на ресурса дава възможност на ФЛАГ да предоставя дългосрочни инвестиционни заеми с преференциална цена.

Платформата финансира проекти, които са извън обхвата на допустимост на Фондовете за градско развитие (ФГР). Съгласно Меморандума за разбирателство за създаване на Инвестиционната платформа, ФМФИБ ще съдейства за координиране на финансирането от платформата със съществуващите финансови инструменти.

Финансови продукти

По Платформата се предоставят заеми на крайните получатели със следните параметри:

- Максимален размер на индивидуален проект до 25 млн. евро. Няма минимален размер.
- Максимален срок на заема - до 20 години. Няма минимален срок за погасяване.
- Срок за усвояване с включен гратисен период - до 36 месеца.
- Обезпечение: залог върху собствени приходи и/или други активи, ипотека и др.

ФЛАГ не изисква задължително собствено участие от страна на крайните получатели.

Условия по кредитите и изисквания към кредитоискателите

Допустимите крайни получатели са общини, общински и държавни дружества, ВиК дружества, дружества, които представят публични услуги на територията на България.

Допустимите сектори на инвестиция включват:

- подобряване на градските зелени площи и откритите обществени пространства,
- подобряване на устойчивия градски транспорт,
- обновяване и реконструкция на обществени сгради вкл. енергийна ефективност (вкл. образователна, здравна инфраструктура, административни сгради и др.)
- подобряване на дребномащабна основна общинска инфраструктура (улична мрежа, ВиК инфраструктура и др.)
- мерки за приспособяване към изменението на климата,

- интегрирани действия за възстановяване на градовете, базирани на конкретна област.

Акцент на Платформата са инвестиции в посока зелени, умни и иновативни градове, с дял на проекти за енергийна ефективност, мобилност, кръгова икономика и др.

Допустимите за финансиране инвестиционни разходи включват:

- придобиване на земя и сгради,
- проучвания и проектиране,
- СМР и надзор
- придобиване на обзавеждане и оборудване, софтуер, инсталация и др.
- разходи за управление, разходи за невъзстановим ДДС

Недопустимите за финансиране разходи включват придобиване на активи втора употреба; данъци и мита; поддръжка, текущ ремонт и други експлоатационни разходи; наказателни лихви към изпълнители и др.

Процедура по кандидатстване

Процедурата по кандидатства стартира с подаване на искане за кредит от кредитоискателя в офиса на Фонд ФЛАГ ЕАД. Искането за кредит включва формуляр за кандидатстване и придружителни документи:

Съдържанието на формуляра за кандидатстване обхваща:

- ✓ Информация за кредитоискателя
- ✓ Информация за проекта и вида на инвестицията, вкл. вид на инвестицията, местоположение, собственик на актива, дейности, структура на финансирането, планирано начало и край на проекта, проектна готовност, обжалване на процедурите
- ✓ Структура на финансирането и обезпечения - прогнозна начална и крайна дата на усвояване на кредита, цел на кредита (финансиране на бъдещи разходи или рефинансиране на вече извършени разходи), предназначение на кредита (вид на разходите – СМР, придобиване на земя, проучване, управление и др.), обезпечения (залог на общински приходи, ипотека на имот, залог на сметки/активи, други), вкл. Решение на Общински съвет за обезпечаване на кредита по реда на чл. 17 от Закона за общинския дълг

Към формуляра се прилагат и следните приложения:

- Подробна информация за инвестиционно намерение (ПИИН) – по образец
- Приложение № 1.1 - Прогноза за приходи и разходи
- Решение на Общинския съвет за искане и обезпечаване на кредита по реда на чл. 17 от Закона за общинския дълг
- Декларация за наличие или липса на обстоятелства – по образец
- Декларация за наличие или липса на съдебни производства – по образец

- Декларация за наличие или липса на тежести върху предложените обезпечения
- Удостоверение за вписване по името на длъжника в ЦРОЗ и опис, издадено до 1 месец преди датата на подаване на искането за кредит
- Документи за собственост и/или за предоставяне на управление на актива по проекта
- Документи, удостоверяващи проектната готовност – *в зависимост от проекта и проектната готовност*
- Схема на усвоявания и погасявания – приложение към ФК
- Справка за изпълнители на дейностите по проекта – приложение към ФК
- Документация за проведени обществени поръчки по реда на Закона за обществените поръчки
- Определения/Решения на КЗК/ВАС (*при наличието им*)
- Справка за задълженията на общината по Закона за общинския дълг – по приложена справка
- Договори за кредит и за залог, сключени анекси и погасителни планове (*при наличието им*)
- Документи относно отпуснати заеми от Министерство на финансите по реда на Закона за публичните финанси
- Отчет за касовото изпълнение на бюджета по пълна единна бюджетна класификация /ЕБК/ (*форма В3*), за последните три години към 31-ви декември, заедно с приложенията към нея – справка за извънбюджетните сметки и фондове, за просрочените вземания и задължения, за получени трансфери
- Отчет за касовото изпълнение на бюджета по пълна единна бюджетна класификация /ЕБК/ (*форма В1 или форма В3*), към последния финансово приключен месец за текущата година, заедно с приложенията към нея - справка за извънбюджетните сметки и фондове, за просрочените вземания и задължения, за получени трансфери. При наличие на просрочени задължения се прилага справка с най-големите кредитори, които формират просрочията (вкл. размер и дата на възникване на задължението)
- Справка за недобори от минали години, към дата на подаване на искане за кредит – по приложение
- Баланс за последните три години и към последно приключена междинна дата от текущата година (*последно тримесечие*)
- Одобрен общински бюджет за текущата година – решението на ОбС за приемане на бюджета с вкл. приложение за обобщените приходи и разходи за годината за местни и държавни дейности (*при липса на одобрен бюджет, да се представят: проектбюджет, обяснителна записка към него и докладна записка до Общинския съвет за приемане на бюджета*) Тригодишна бюджетна прогноза на постъпления от местни приходи и разходи за местни дейности
- Актуална капиталова програма на общината

- Удостоверение за наличие/липса на публични задължения по ДОПК, издадено до 1 месец преди датата на подаване на искането за
- Копие на платежно нареждане за внесена такса по сметката на Фонд ФЛАГ

В Подробната информация за инвестиционното намерение се представя информация по отношение на:

Основни данни:

- Описание на кандидата - брой населени места, население, развити икономически отрасли, безработица, финансови резултати за последните три финансови години и дейност до момента, очаквания за бъдещо развитие и др.
- Опит в реализацията на национални и европейски инвестиционни проекти
- Екип за изпълнение на проекта

Представяне на проекта:

- Описание, цели, целева група, очаквани резултати, основни дейности, план за изпълнение на дейностите
- Проектна готовност, съгласувателни процедури и срокове за реализиране - *на* какъв етап от реализацията е проекта; има ли извършени или стартирали дейности по него; посочва се необходимите разрешения от компетентни органи, както и на какъв етап е издаването им
- Съответствие на проекта със стратегически планове и документи - Капиталова програма, ИПГВР, План за интегрирано развитие на община, Областна стратегия за развитие и др.
- Допълващ проект - дали проектът се явява допълващ/част към други реализирани проекти и/или програми
- Екологичното съответствие на проекта / Въздействие върху околната среда
- Дейности, свързани с климата - посочва се приноса на проекта за намаляване и/или адаптиране на действията, свързани с влияние на климата
- Целеви индикатори на проекта – специфични за проекта показатели, както и показатели за енергийна ефективност
- Устойчивост на проекта - Как ще бъде осигурена финансовата и институционална устойчивост на постигнатите резултати след приключване на проекта; Организация, отговаряща за работата и поддръжката на проекта; Разходи за експлоатация и поддръжка и наличен бюджет за експлоатация и поддръжка, очаквана техническа/икономическа продължителност на живота на проекта (години)

Инвестиционни разходи: бюджет на проекта, финансов план и заявено разпределение по проекта, очакван график на разходите по проекта

Икономически и финансови аспекти: финансов модел на общински приходи и разходи за периода на кредита (съгласно приложение); проекти генериращи приходи, вкл. обобщен анализ разходи-ползи, икономически анализ, механизъм за възстановяване на разходите.

Процедура по оценка на предложенията

След получаване на искането за кредит, експертите на ФЛАГ извършват проверка относно неговата пълнота и наличието на всички документи, които следва да придружават искането. Ако искането за кредит не отговаря на установените изисквания, кредитоискателят се уведомява относно данните и документите, които следва да бъдат представени допълнително към искането да кредит.

Експертите на ФЛАГ проучват и анализират искането за кредит съгласно действащите правила и процедури на ФЛАГ за анализ на кредитоспособността на клиента и оценка на кредитния риск. Оценката на кредитоспособността се извършва въз основа на Вътрешните правила за определяне на финансовото състояние на общините – кредитоискатели на Фонд ФЛАГ ЕАД. В съответствие с този документ се оценяват следните параметри: темпове на изменение на собствените текущи приходи и на текущите разходи за местни дейности; дял на собствените приходи в общия бюджет на общината; просрочени вземания и задължения; заведени съдебни дела; липса/наличие на задължения към НАП и др.

Ако експертите на ФЛАГ предлагат да бъде одобрено поисканото финансиране, те представят становище относно основните параметри на кредита: размера на необходимото финансиране, срокове и условия за усвояване, лихвени условия, погасителен план, размер и вид на обезпечението, размер на собственото участие на кредитополучателя, застраховки, условия за предсрочна изискуемост, други изисквания към кредитополучателя.

Решението за финансиране или за отхвърляне на предложенията за финансиране се взема от Съвета на директорите по реда и при условията на Правилника за дейността на Фонда, въз основа на писмено мотивирано предложение от Изпълнителния директор, в което се представя цялостната оценка на проекта въз основа на оценката на експертите на фонда.

Договор за кредит и обслужване

7.2.6. Сравнителна оценка на избрани ключови елементи на финансовите инструменти на Фонд ФЛАГ

Въз основа на представената информация в предходните части са изведени ключови елементи на отделните финансови инструменти, на чиято основа да се препоръча най-подходящия изпълняван финансов инструмент, върху който да се изгради иновативния ФЛАГ-FICET. Оценката е представена в табличен вид за по-голяма прегледност.

Критерии за оценка	ФЛАГ	ФУГР	ДЗЗД ФУГ	Платформа
Допустими бенефициенти	Бенефициенти, които подготвят или изпълняват проекти, финансирани със средства на Европейския съюз или други донорски програми	Публичен и частен сектор на територията на Столична община	Юридически или физически лица, отговарящи на критериите за допустимост: • с подходящ правен статут, който позволява да получават финансиране и да реализират допустими дейности • с подходящ правен интерес спрямо активите, в които се извършва инвестицията (собственик или оператор на актива)	Допустимите крайни получатели са общини, общински и държавни дружества, ВиК дружества, дружества, които представят публични услуги на територията на България
Териториално ограничение на допустимите бенефициенти	Няма	Територията на Столична община	Проектите за градско развитие могат да се реализират на територията на Столична община или 21 града от Южна България, като проектът трябва да попада в зона за въздействие от ИПГВР или е сред проектите в ИПГВР, които съдействат за изграждането на функционалните връзки. Проектите за енергийна ефективност на еднофамилни жилищни сгради и студентски общежития, както и градски	Няма

Критерии за оценка	ФЛАГ	ФУГР	ДЗЗД ФУГ	Платформа
			транспорт се разглеждат се като хоризонтални мерки и могат да са с географско разположение и извън зоните на въздействие на ИПГВР, но в рамките на ОУП на СО и 21 града. Проектите за туризъм и културно наследство трябва да се реализират на територията на областите в Южна България и следва да са свързани с развитието на недвижима културна ценност/и с категория „национално или световно значение“	
Приоритетни области на инвестиране на кредитния ресурс	Няма Проекти, които се финансират по оперативни програми и други донорски програми	Градски проекти на територията на Зоните на въздействие на ИПГВР – София: - подобряване на социалната инфраструктура - подобряване на физическата среда и превенция на риска чрез възстановяване на деградирана или декапитализирана градска	Градско развитие Енергийна ефективност Туризъм и културно наследство	Подобряване на градските зелени площи и откритите обществени пространства Подобряване на устойчивия градски транспорт Обновяване и реконструкция на обществени сгради, вкл. ЕЕ (образователна, здравна инфраструктура, административни сгради и др.) Подобряване на

Критерии за оценка	ФЛАГ	ФУГР	ДЗЗД ФУГ	Платформа
		инфраструктура - устойчиви градски транспортни системи - организация и подобряване на икономическите дейности чрез развитие и изграждане на нови институции на бизнес средата.		дребномащабна основна общинска инфраструктура (улична мрежа, ВиК инфраструктура и др.) Интегрирано градско регенериране (регенериране на изоставени индустриални зони, саниране, възобновяема енергия, соларни паркове и др.)
Предлагани финансови продукти	Мостови кредити, осигуряващи оборотни средства за разплащане на допустими разходи по проекти, финансирани със средства от ЕС Кредити, осигуряващи собствения принос по проектите Краткосрочни (със срок на погасяване до една година) и дългосрочни кредити (със срок на погасяване над една година)	Нисколихвени заеми, банкови гаранции и инвестиции в дялово участие	ФУГ финансира проекти за градско развитие и туризъм чрез предоставяне на: - дългосрочни инвестиционни кредити за допустими инвестиционни проекти - оборотни кредити, които са свързани с или имат допълваща роля спрямо инвестиционен кредит, предоставен от ФУГ на допустими крайни получатели; - оборотното финансиране като временна мярка за преодоляване на последиците от кризата с	Дългосрочни инвестиционни заеми с преференциална цена

Критерии за оценка	ФЛАГ	ФУГР	ДЗЗД ФУГ	Платформа
			COVID-19 в определени сектори; - ритейл кредити за физически лица за мерки за ЕЕ в еднофамилни жилищни сгради (от април 2021 г.)	
Период на действие на отпускане на кредити	Съгласно графиците на изпълнение на програмите	До 2025 г. с рециклирани средства	До 31.12.2023 г. Ще има период на рециклиране на ресурса	Няма
Обвързаност на искането за кредит с изпълняван проект, финансирани със средства на ЕС или други донорски програми	Да	Да	Да	Не – финансирането е набрано от търговски банки
Обвързаност на искането за кредит и усвояването му с изисквания/условия на институции, предоставящи БФП	Да, <i>вкл. по-голяма административна тежест поради необходимост от едновременно спазване на изискванията за кредитиращата институция и на институцията, предоставяща БВП</i> <i>Пример:</i> Договор за безвъзмездна помощ между УО орган и	Да, <i>вкл. по-голяма административна тежест поради необходимост от едновременно спазване на изискванията за кредитиращата институция и на институцията, предоставяща БВП</i> <i>Пример:</i> Документи, показващи	Да, <i>вкл. по-голяма административна тежест поради необходимост от едновременно спазване на изискванията за кредитиращата институция и на институцията, предоставяща БВП</i> <i>Пример:</i> За проекти без комбинирана подкрепа по ПО1 на ОПРР е	Не, платформата е самостоятелен инструмент

Критерии за оценка	ФЛАГ	ФУГР	ДЗЗД ФУГ	Платформа
	общината/ Партньорско споразумение и Договор за национално съфинансиране – при програмите за ТГС, вкл. одобрен бюджет и КСС Документи, свързани със сигнали за нередности и/или налагането на финансови корекции (при наличието им) Писма за верификация на плащания по проекта Доклади от проверките на Управляващия орган (при наличието им)	ангажимент на СО: • Протокол от обсъждане в Обществен съвет на Столична община, потвърждаващ обществената значимост на проекта • официално писмо от Столична община, потвърждаващо съответствие на проекта с ИПГВР на град София или част от специалните общински планове (ОПР, ОУП и ПУП). • писмо за подкрепа от Столична община	необходимо да бъде представено становище от Междинното звено/съответната община, че проектното предложение съответства на ИПГВР. За проекти с комбинирана подкрепа с БФП по ПО1 (културна инфраструктура) на ОПРР се изисква становище от Междинното звено/съответната община, че проектното предложение съответства на ИПГВР, както и на Инвестиционната програма на общината по ПО1 на ОПРР	
Кредитен лимит	10 млн. лв.	20 млн. лв.	<i>градско развитие</i> - 39 116 600 лв. (20 000 000 евро) <i>туризъм и културно наследство</i> - общата инвестиция (БФП+ФИ) на проект, който включва недвижима културна ценност/и с категория „национално значение“, не може да надвишава 9 779 150 лв., а с категория „световно	25 млн. евро

Критерии за оценка	ФЛАГ	ФУГР	ДЗЗД ФУГ	Платформа
			значение“– 19 558 300 лв.	
Максимален срок на кредита	До 15 години	До 20 години	До 20 години	До 20 години
Ограничения в срока за усвояване на кредита	Зависи от програмния период	Зависи от програмния период	Зависи от програмния период	Няма
Самостоятелност при разглеждане на исканията за кредит	Съвместно с управляваща банка	Съвместно с банка партньор	Съвместно с партньорите в дружеството – ОББ и БКО	Самостоятелно, което води до по-кратко срокове на разглеждане на исканията за кредит и по-голяма оперативност
Източник на средства на обезпечението	Бъдещи вземания по Договора за безвъзмездна помощ с УО, както и собствените приходи на общината по смисъла на Закона за общинските бюджети, както и трансфери за местни дейности, включително обща изравнителна субсидия	Собствени приходи Залог върху активи Залог върху оборудване	Собствени приходи Залог върху активи Залог върху оборудване	Собствени приходи Залог върху активи Залог върху оборудване
Изисква ли се бизнес план/ПИИН	Не	Да	Да, бизнес план	Да, ПИИН
Източник на средства на обезпечението	Бъдещи вземания по Договора за безвъзмездна помощ с УО, както и собствените приходи на общината по смисъла на Закона за общинските	Собствени приходи Залог върху активи Залог върху оборудване	Собствени приходи Залог върху активи Залог върху оборудване	Собствени приходи Залог върху активи Залог върху оборудване

Критерии за оценка	ФЛАГ	ФУГР	ДЗЗД ФУГ	Платформа
	бюджети, както и трансфери за местни дейности, включително обща изравнителна субсидия			
Изискване за задължително собствено участие от страна на крайните получатели	Няма	Има, като се преценява за всеки отделен случай	Има, като се преценява за всеки отделен случай	Няма
Оценка на финансовото състояние и определяне на основните финансови показатели на кредитоискателя	Да, извършва се от експертите на ФЛАГ съгласно Вътрешните правила за определяне на финансовото състояние на общините – кредитоискатели на Фонд ФЛАГ ЕАД	Вътрешните правила за определяне на финансовото състояние на общините – кредитоискатели на Фонд ФЛАГ ЕАД.	Да, изготвя се доклад за кредитоспособността от ОББ	Вътрешните правила за определяне на финансовото състояние на общините – кредитоискатели на Фонд ФЛАГ ЕАД.

7.3. Изводи и препоръки за структурирането на иновативния инструмент ФЛАГ-FICET

Най-съществените характеристики на иновативния финансов инструмент FLAG-FICET, съгласно заложените в проектното предложение критерии, са:

- ✓ Териториален обхват - територията на цялата страна.
- ✓ Възможност да се включват общински субекти, дружества и други, които да позволяват използването на предимствата на ЕСКО договорите.
- ✓ Областите на интервенция на иновативния финансов инструмент – преход към чиста енергия, вкл. енергийна ефективност на общински сгради, възобновяеми енергийни източници, използване на потенциала за възобновяема енергия от термални минерални води
- ✓ Малки или липса на задължителни изисквания за собствено участие на общините
- ✓ Възможност оценяването на подадените проекти да стимулира развитието на експертния и административен капацитет на ФОНД ФЛАГ ЕАД – оценка на проектите вътре във фонда.
- ✓ Възможност за осигуряване на ресурс за иновативната финансова схема е от Европейската инвестиционна банка. Като също се предвижда да се използва „Green Eligibility Checker“, разработен от Европейската инвестиционна банка, за проверка на екологичните изисквания и проверката за допустимост на зелените проекти.

При тази експозиция извършеният сравнителен анализ на финансовите инструменти на ФОНД ФЛАГ ЕАД показва, че най-подходящият „носител“ на иновативния финансов инструмент, който ще се създаде по проекта, е **Българската инвестиционна и координационна платформа за градско развитие**. Допълнителни аргументи в подкрепа на избора са:

- ✓ Платформата е продължение на над петнадесетгодишния успешен опит на Фонд ФЛАГ в общинското финансиране и над десетгодишния натрупан опит с финансови инструменти за градско развитие.
- ✓ Платформата е силно разпознаваема сред потенциалните кредитополучатели, тъй като тя се идентифицира с Фонд ФЛАГ ЕАД и по същество представлява нова дейност на добре работещ, утвърден и търсен кредитор.
- ✓ Оценката на подадените искания за кредит се осъществява изцяло от вътрешен екип на Фонд ФЛАГ ЕАД, без участие на отделна банкова институция, включително оценката на кредитоспособността на кредитоискателя. Това което води до по-кратки срокове на разглеждане на исканията за кредит и по-голяма оперативност.
- ✓ Платформата няма териториално ограничение на допустимите бенефициенти, както и в срока за усвояване на кредита.

- ✓ Финансирането през Платформата не изисква искането за кредит да е обвързано с изпълняван проект, финансирани със средства на ЕС или други донорски програми.
- ✓ При Платформата се изисква подаване на подробна информация за инвестиционното намерение, като изискването за представяне на бизнес план или документ със съдържанието на бизнес план, ще бъде изискван и при иновативния финансов инструмент.

8. ЕВРОПЕЙСКИ ПРАКТИКИ И ОПИТ В РЕАЛИЗАЦИЯТА НА ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ

ВЪВЕДЕНИЕ

Докладът е изготвен в резултат от изпълнението на Задача Т.2.3. Проучване на добри европейски практики и опит в реализацията на финансови инструменти за преход към чиста енергия от Работен пакет 2 „Анализ на предлагането и търсенето на финансиране за проекти за преход към чиста енергия“ на Проект LIFE „ФЛАГ – Финансов инструмент за преход към чиста енергия“, 101076662 -- LIFE21-CET-PDA-FLAG FICET -- LIFE-2021-CET. Представява част от ДОКЛАДА ЗА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОЕКТИ ЗА ПРЕХОД КЪМ ЧИСТА ЕНЕРГИЯ.

Основната цел на настоящия доклад е преглед, сравнителен анализ и оценка на прилагането на сходни финансови инструменти за преход към чиста енергия в страните в ЕС с оглед на структурирането на иновативния финансов инструмент FLAG-FICET. Използваният подход за определяне на европейските фондове, които да бъдат обект на анализ се базира на обема на подкрепата (договорени заеми) и постигнати резултати, както и от използването на комбинация от ресурси (ЕСИФ/национални/МФИ/ банки/други). В рамките на изследването са разгледани финансови механизми и проекти с иновативен компонент, както и сходни HORIZONT 2020 и LIFE PDA проекти за обследване на добри практики и възможности за взаимодействие.

Извършен е детайлен преглед на финансови инструменти с ресурс от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) и други публични средства за проекти за преход към чиста енергия в Португалия, Гърция, Литва, Естония, Дания, Полша. Наред с общите характеристики са дадени специфики по отношение на финансирането, приложимия режим на държавни помощи, оценката на проектните приложения и ценовите условия, където са налични. За всеки от фондовете са посочени силни страни, разгледани са потенциалните слабости, където са идентифицирани, извършен е сравнителен анализ за приложимостта на добрите практики по отношение иновативния финансов инструмент FLAG-FICET.

С оглед необходимостта от инкорпориране на иновативен компонент и осигуряване на взаимодействие със заинтересовани страни са разгледани сходни HORIZONT 2020 и LIFE PDA проекти.

Екипът участвал в разработването на настоящия доклад за проучването на чуждестранния опит се състои от членове на Експертния център във Фонд ФЛАГ по проект FLAG-FICET от двете направления „Развитие“ и „Операции“.

Използваните източници включват детайлни проучвания на чуждестранния опит на Звеното за финансови инструменти към ЕИБ fi-compass, актуална информация от интернет страниците на съответните фондове и проекти, други източници. Подробна информация за използваната библиография е дадена в секция IV на настоящия доклад.

ЕВРОПЕЙСКИ ПРАКТИКИ И ОПИТ – КАКВО МОЖЕМ ДА НАУЧИМ ЗА ФИНАНСИРАНЕТО НА ПРОЕКТИ ЗА ЧИСТА ЕНЕРГИЯ?

8.1. Финансови инструменти с ЕСИФ и други публични средства за проекти за преход към чиста енергия

8.1.1. IFRRU 2020 (INSTRUMENTO FINANCEIRO PARA A REABILITAÇÃO E REVITALIZAÇÃO URBANAS), ПОРТУГАЛИЯ

- **Обща информация**

IFRRU 2020 е създаден през юли 2015 г. като Фонд на фондовете, обединяващ финансиране от 8 регионални оперативни програми. Към финансирането от осемте програми е добавен финансов ресурс от Европейска инвестиционна банка, Банката за развитие на Съвета на Европа (СЕВ) и от националния бюджет. През февруари 2017 г. IFRRU 2020 стартира процедура за избор на финансови посредници. През периода юни-юли 2017 г. приключва избора на финансови посредници и през юли-септември 2017 г. са подписани споразуменията с тях.

Избраните финансовите посредници и разпределението на ресурса, предоставен от IFRRU 2020, е както следва:

- Banco Santander Portugal – заедно със съфинансирането, банката разполага с ресурс в размер на 767 млн. евро, който да предоставя под формата на кредити
- Banco BP – банката разполага с 400 млн. евро, включително съфинансирането; предоставя ги под формата на кредити
- Millennium – заедно със съфинансирането, банката разполага с 290 млн. евро, които да предоставя под формата на кредити
- Sociedade Portuguesa de Contragarantia Mútua (SPGM) – на банката са предоставени 14 млн. евро, с които да създаде гаранционен фонд. Фондът подкрепя проекти, допустими за финансиране със средства от IFRRU 2020, които нямат достатъчно обезпечение.

Трите финансови посредника оперират на територията на цялата страна. По този начин се създава конкуренция между посредниците и крайните получатели получават максимално изгодни условия по исканото финансиране.

- Специфики на финансирането

Общо разполагаемите средства са в размер на 702 млн. евро, разпределен, както следва: ЕСИФ Portugal 2020 – 102 млн. евро; ЕИБ – 500 млн. евро; СЕВ – 80 млн. евро и национален бюджет – 20 млн. евро. Към финансирането, предоставено от IFRRU 2020, финансовите посредници имат ангажимент да осигурят 50% съфинансиране.

Финансирането е под формата на кредитни продукти. Създаден е и гаранционен фонд, който да подкрепя проектните инициатори, които не разполагат с достатъчно обезпечение. От гаранциите могат да се възползват частни компании. Гаранциите покриват 70 % от стойността на съфинансирането, предоставено от някои от трите финансови посредника. Средствата, предоставени от ЕСИФ са на нулева цена. Средствата, предоставени от ЕИБ и от СЕВ, са на преференциална цена като за държавата Португалия.

Допустими крайни получатели са физически лица, малки, средни и големи предприятия, публични организации. Предоставянето на собствено участие от страна на крайния получател не е задължително условие за получаване на финансиране от финансовите посредници. Определя се индивидуално в зависимост от вида на проекта и кандидата.

Проектите, финансирани със средства от IFRRU 2020, са насочени към градско развитие – рехабилитация на сгради на повече от 30 години, изоставени индустриални пространства, социални жилища и публични пространства. Задължителен компонент е наличието на енергийна ефективност. При жилищните сгради се изисква повишение с поне два класа на енергийната ефективност на сградата. Кандидатстването за финансиране се извършва в клоновата мрежа на банките. Изисква се представяне на 3 основни документа:

- ✓ Становище от съответната община, на чиято територия се намира обекта на интервенция, потвърждаващ, че сградата е построена пред поне 30 години, че се реновира цялата сграда, че проектът е в съответствие със стратегията за развитие на територията
- ✓ Сертификат за енергийна ефективност, който идентифицира текущия енергиен клас на сградата и предлага мерките, които най-добре отговарят на съотношението цена:ползи
- ✓ Искане за финансиране

Документите са стандартизирани с цел максимално улеснение на общините и експертите, извършващи оценката на енергийната ефективност.

- Държавни помощи

Приложимите режими държавни помощи са основно чл. 16 на Общия регламент за групово освобождаване (ОРГО) за градско развитие и чл. 39 на ОРГО за енергийна ефективност. Прилага се и de minimis. Проектите, реализирани на територията на Лисабон са изключение от чл. 16. Лисабон не е подпомаган регион по смисъла на чл. 16 на ОРГО. Поради тази

причина, за тези проекти се прилага чл. 39 на ОРГО за енергийна ефективност и чл. 17 на ОРГО по отношение на малки и средни предприятия и de minimis за големи предприятия.

- **Силни страни на IFRRU 2020**

- Опростена процедура за кандидатстване от крайните получатели – минимален брой документи, изготвени указания по отношение на докладите за енергийна ефективност и на становищата от общините; кандидатстването се извършва във всеки клон на банките финансови посредници;
- Всяка община посочва представител или отдел, който да играе ролята на лице за контакт по отношение на необходимото становище – улеснява крайния получател в процеса на комуникация със съответната община; срокът за изготвяне на становище е 20 работни дни;
- Създадена информационна система, която улеснява процеса на отчитане и споделяне на информация – спестява време на финансовите посредници по отношение на отчетността, IFRRU 2020 и Управляващите органи получават актуална информация
- Проведена е активна кампания от страна на IFRRU 2020, насочена към крайните получатели и общините, целяща да повиши осведомеността за финансовия инструмент и да изгради капацитет за представяне на готови за инвестиционни проекти. Финансовите посредници провеждат интегрирани маркетингови кампании по отношение на финансовия инструмент и на техния конвенционален бизнес.

8.1.2. ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ В ГЪРЦИЯ

1. Фонд на фондовете

- **Обща информация**

Фонд на фондовете (ФнФ), Гърция е създаден през 2019 г. и е разработен като продължение на успешната инициатива JESSICA. Управлява се от Европейската инвестиционна банка и използва средства от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) по Тематични цели (ТЦ) 41 и (ТЦ) 62, насочени към финансиране на проекти,

свързани с възобновяема енергия (ВЕ), енергийна ефективност (ЕЕ) и градско развитие. Последният подсектор също се възползва от прехвърляния (възстановени средства) на холдинговия фонд JESSICA (HF), създаден в Гърция по време на програмния период 2007-2013 г. Към септември 2019 г. са избрани четири финансови посредника (от които двама са се обединили в консорциум). Финансови посредници – Националната банка на Гърция; Пиреус Банк, Гърция; Консорциум „Алфа банк и Юробанк Груп“.

Основни цели:

- Целта на ФнФ е да отключи обща инвестиция от поне 650 милиона евро. Като се има предвид 155,76 милиона евро финансиране от ЕФРР, идващи от ОП 2014-2020 г., което показва целеви ливъридж ефект от 4.17.
 - Финансиране изпълнението на приоритетни инфраструктурни проекти, които са забавени през последните години в Гърция, и за подкрепа на нови търговски проекти, които ще се развиват в изоставени преди това съоръжения.
 - Да се обърне повече внимание на проектите във ВЕ сектора, като ФнФ спомогне за:
 - ✓ Поемане на част от финансовия риск, свързан с инвестициите в сектора чрез намаляване на излагането на търговските банки на рискове;
 - ✓ Засилване на степента на доверие в сектора въпреки доказаната нестабилност на регулационната рамка; и
 - ✓ Осигуряване на ликвидност (под формата на заеми при облекчени условия), особено благодарение на използването на публични средства финансиране в инструмента.
- Специфики на финансирането

Общо разполагаема сума от 450 млн. евро, разпределена, както следва:

- 200 млн. евро – Средства от ESIF, по ОП „„Конкурентоспособност, предприемачество, иновации 2014-2020 г.““
- 200 млн. евро - предоставени от гръцката държава под формата на допълнителен национален принос, благодарение на държавен заем от ЕИБ, предоставен на Гърция, който е 100 % предназначен за ФнФ;
- 50 млн. евро - от погасявания (възстановени средства) по JESSICA (от програмирания период за 2007-2013 г.) средства, които се очаква да бъдат изплатени на Холдинговия фонд до края 2022 г. Тези погасявания, (възстановени) средства, са предназначени да бъдат разпределени на най-добре представящия се сред финансовите посредници;

На ниво проект финансирането, идващо от ФнФ, ще съставлява не повече от 70% от общите разходи на всеки проект, докато включването на частни инвеститори – с произход от гръцки банки (т.е. избрани финансови посредници) и/или от собствените ресурси на организатора на проекта – ще представлява не по-малко от 30% от всеки проект, с най-малко 10% като собствен капитал и 20% като първостепенен транш-заем във всеки проект.

Основните целеви сектори на ФнФ са: ВЕ проекти; ЕЕ проекти в жилищни подсектори; и проекти за градско развитие. Очаква се да се финансират проекти като: Вятърни и фотоволтаични паркове (ВЕ); Инсталации за биомаса и биогаз (ВЕ); Енергийна ефективност (т.е. подобряване на енергията и спестяване на енергия) в обществени и търговски обекти сгради (ЕЕ); Проекти за управление на отпадъците и водите (Градско развитие с насоченост и цели към запазване на околната среда); Проекти за рехабилитация на изостанали райони (Градско развитие); както и Индустиални паркове, конферентни центрове, образователни и културни съоръжения и туристически съоръжения (Градско развитие). Субекти от публичния и частния сектор могат да кандидатстват за финансиране, стига да отговарят на съответните критерии за допустимост.

- **Държавни помощи**

Държавните помощи са въпрос, касаещ „компонента за Възобновяема енергия (ВЕ)“ на ФнФ. Докато използването на ОРГО е доста очевиден и ясен за компонента за градско развитие, следвайки опита, придобит с инициативата JESSICA по време на програмния период 2007-2013 г., не е толкова лесно за „ВЕ компонента“. Държавната помощ представлява една от пречките пред развитие на финансови инструменти във ВЕ сектора. В случая с Гърция Управляващият орган, предвижда първоначално да уведомява Европейската комисия - Генерална дирекция „Конкуренция“ (DG COMP), за конкретен режим на държавна помощ, но този процес не се случи. От сега нататък, се очаква режимът на държавна помощ за „компонента ВЕ“ да следва член 41 от ОРГО. В процес е процедура за фина настройка, тъй като Управляващият орган в момента подготвя циркулярно писмо относно изчислението на брутния еквивалент на безвъзмездна помощ (GGE) за ВЕ проекти съгласно този член от ОРГО, където изчисляването на допустимите разходи налага съпоставителни факти, които може да са трудни за установяване

- **Силни страни:**

- Допълнително финансиране от държавата – 200 млн. евро, които ще помогнат за улесняване на прилагането на инструмента и ще позволяват разработването и финансирането на жизнеспособна поредица от проекти в цялата страна;
- Поемане на част от финансовия риск, свързан с инвестициите във ВЕ сектора, чрез намаляване на излагането на търговските банки на рискове;
- Засилване на степента на доверие в ВЕ сектора въпреки доказаната нестабилност на регулационната рамка; и
- Осигуряване на ликвидност (под формата на заеми при облекчени условия), особено благодарение на използването на публични средства финансиране в инструмента.

- **Слаби страни, предизвикателства и бариери:**

- Разпокъсаността на финансирането от ЕФРР в ОП, нивото на детайлност на критериите за допустимост, както и покриването на различни категории региони в една схема може да забави изпълнението на финансовия инструмент, особено във ВЕ сектора. Това е въпреки предимствата, които финансирането от ЕФРР, носи за създаването на инструмента, като например по-интензивна подкрепа за изоставашите региони, което

спомага за стимулиране на търсенето на проекти в тези региони и капацитета на финансирането от ЕФРР да генерира ливъридж благодарение на принос в най-рискския дял от настройката.

- Ключово предизвикателство за ФнФ е свързано с неговия национален обхват и изискванията за регионално изплащане, свързани с ЕФРР (особено по отношение на различните категории региони в Гърция, т.е. „развита“, „в преход“ и „по-слабо развита“). И в тази връзка, докато има търсене на финансиране от зрели проекти в „развити“ региони, някои от тях може да не са в състояние да получават финансиране поради ограничените налични ресурси. Успоредно с това може да е трудно намирането на проекти в „по-слабо развити“ региони, където генерирането на търсене може да бъде предизвикателство. Това предизвикателството всъщност е още по-голямо за „компонента за градско развитие“ на ФнФ, защото общините трябва да разработят „интегрирани стратегии за устойчиво градско развитие“, за да се възползват от финансовия инструмент (съгласно член 16 от ОРГО).
- Използването и комбинацията от различни източници на финансиране във ФнФ (включително от различни ТЦ в рамките на ОП) усложнява мониторинга и докладването.

2. Фонд посредник - Банка „Пиреус“ (Финансов посредник на ФнФ 2014-2020 г.)

• Обща информация

Банката оперира със средства, предоставени по програма „Ехоікопото 2021“. Програма "Ехоікопото 2021" е създадена с цел прилагане на енергоспестяващи интервенции в сектора на жилищните сгради, насочени към намаляване на енергийните нужди и потреблението на конвенционални горива. Програмата „Ехоікопото 2021“ оперира в рамките на Националния план за възстановяване и устойчивост Гърция 2.0 с финансиране от Европейския съюз – NextGenerationEU. Програмата се финансира от ресурсите на Фонда за възстановяване и устойчивост, средствата се разпределят по регионални звена (Р.Е.) и целта ѝ е да допринесе за енергийното обновяване на най-малко 105 000 къщи до 2025 г. Отговаря за изпълнението на програмата е Техническата камара на Гърция, а финансовото управление се осъществява от Hellenic Development Bank S.A.

• Специфики на финансирането

За да се покрият разходите за необходимите интервенции, има възможност за комбиниране на безвъзмездна помощ, заеми и/или собствени средства. Програмата е насочена към лица, чието основно жилище попада в категорията с високо потребление на енергия. Критерии за допустимост на кандидата - собственост на отговарящия на условията имот и изпълнение на критериите за доходи, определени от програмата в следната връзка (<https://exoikonoto2021.gov.gr>).

Максималният процент на безвъзмездна помощ за всички категории приложения (индивидуален апартамент, самостоятелна къща, жилищна сграда), както е определено от програмата, е достъпен на официалния уеб портал (<https://exoikonoto2021.gov.gr>). За

заявления за жилищни сгради, когато всички апартаменти участват в програмата, се добавя допълнителен грант от +10% към процента на грант за всеки апартамент. Не се изискват обезпечения.

Максимален размер на заема – 16 800 евро (32 857,94 лв.). Лихвен процент - Лихвеният процент е фиксиран за целия срок на кредита и е 6,50%. Във всички категории лихвеният процент е напълно субсидиран за целия срок на заема, с изключение на таксата по Закон 128 / 75. Таксата към датата на изготвяне на доклада е определена на 0,12% и се плаща от кредитополучателя. Срок на кредита – 4, 5 или 6 години. Основни предимства –100% субсидиран лихвен процент по кредита; Безвъзмездна помощ за част от разходите за интервенции; Гръцка държавна гаранция за 1-ва категория доходи.

Общият допустим бюджет за изпълнение на интервенции не може да надвишава:

- €28 000 за самостоятелна къща/индивидуален апартамент/апартамент като част от приложение в жилищна сграда
 - Продуктът от 1,0 €, умножен по общите прогнозни годишни първични енергийни спестявания (kWh), получени от 1-во ЕЕР
1. Продуктът от 200€, умножен по общите квадратни метри на основните площи на отговарящата на условията къща, получени от формуляр Е9. Усвояването на заема става поетапно, като се кредитира директно по банковата сметка на доставчиците/изпълнителите, както следва: Авансова вноски: в размер на 70% от кредита; 2-ро частично изплащане: оставащата сума на кредита;
 2. Погасяване - Заемът се погасява на месечни лихвени вноски. От първото усвояване на кредита до окончателното му усвояване цялата лихва се заплаща от клиента. След завършване на проекта и при условие, че енергийната цел е постигната клиентът има право да се възползва от предимствата на програмата, лихвите, които клиентът е платил, се връщат по сметката му и лихвеният процент се субсидира изцяло. Субсидирането на лихвата по кредита ще бъде автоматично спряно в случай на просрочено плащане на 3 вноски по кредита. Вноските се изплащат автоматично всеки месец чрез депозитна сметка на клиента. Възможност за предсрочно погасяване - Цялостно или частично, безплатно.

Минималната енергийна цел, която трябва да бъде постигната чрез интервенциите за енергийна модернизация за всички категории приложения (самостоятелен апартамент, самостоятелна къща, жилищна сграда), е следната: надграждане с три (3) енергийни категории по отношение на съществуващата класификация в 1-во ЕЕР, за да се осигурят енергийни спестявания от повече от 30%.

- **Силни страни**

- Добре развита клонова мрежа – достъп до финансиране на територията на цялата страна;
- Много различни продукти - предназначени както за частни, така и за юридически лица;

- Преференциални условия за финансирането;
- 100% субсидиран лихвен процент по кредита;
- Подкрепа от държавата – чрез ФНФ за финансиране на по-големи проекти в сферата на ВЕ и ЕЕ;
- Слаби страни
 - Финансовият посредник е банка – може да има ограничения и не много гъвкави условия, предвид наличието на вътрешните правила на всяка банка;
 - Предлагащите продукти са с кратък срок за погасяване и в не особено голям размер на финансирането.

8.1.3. ПРОГРАМА ЗА ОБНОВЯВАНЕ НА ЖИЛИЩНИ СГРАДИ В ЕСТОНИЯ. ЕСТОНСКИ ГАРАНЦИОНЕН ФОНД ЗА КРЕДИТИ И ЕКСПОРТНИ ГАРАНЦИИ – KREDEX

- **Обща информация**

Фондът е създаден през 2001 г. с цел подпомагане развитието на Естония чрез държавни гаранции за бизнес кредити, експортни гаранции и гаранции за жилищни кредити. Фондът управлява и финансови инструменти като заеми и капиталови инвестиции от национални фондове, също така от ЕФРР и ЕСФ. Благодарение на богатия си опит с финансови инструменти и с управлението на кохезионни фондове, през 2009 г. KredEx е избран за Фонд мениджър във връзка с програмата за Обновяване на жилищни сгради.

Като Фонд мениджър, KredEx управлява средствата от ЕФРР във фонда, както и инвестициите от Банката за развитие на Съвета на Европа, собствените си средства и допълнителните държавни средства. Тези средства KredEx разпределя на двама финансови

посредници – частни банки, които след това предлагат преференциални кредити на собствениците на апартаменти чрез жилищни асоциации.

Основна цел е подпомагане обновяването на жилищни сгради и подобряване на енергийната им ефективност с 20% на жилищни сгради с площ до 2 000 кв.м. и до 30% за по-големи сгради. Допустими за финансиране са сгради, построени преди 1993 г., с поне три апартамента, с лоша енергийна ефективност и ниски строителни стандарти. Одобрение от поне половината от собствениците на апартаменти, когато проектът засяга цялата сграда.

- **Специфики на финансирането**

Общ размер на разполагаемия ресурс 66.7 млн. евро - (17.74 млн. от ЕФРР и 49 млн. национално публично съфинансиране от които, 28.8 млн. заем от Банката за развитие на Съвета на Европа, 4.2 млн. собствен принос на KredEx и 16 млн. заем от държавата). Извън първоначално отпуснатите средства, KredEx реинвестира 5.3 млн. от средства на ЕФРР, възстановени от банки.

Инструментът се състои от преференциални кредити за обновяване, които могат да се комбинират с безвъзмездни средства в размер до 50% за енергиен одит, и безвъзмездна помощ в размер на 15%, 25% и 35% под формата на „отстъпка“ от главницата по заема, в зависимост от постигнатата енергийна ефективност. 15% от стойността на обновяването е собствен принос от страна на сдруженията на собствениците на жилища. Те могат да се покрият с паралелни заеми, гарантирани от KredEx.

Безвъзмездната помощ за енергиен одит може да покрие и разходи за подготовка на проекта в съответствие с енергийния одит, като например техническо обследване, документация за проектиране на сградата, съвети, консултации и напътствия.

Заемът се отпуска със срок на погасяване до 20 години и фиксиран лихвен процент не повече от 4.5% за 10 години. През 2013 г. УО на програмата променя максималния фиксиран лихвен процент по кредитите за саниране от 4.5% на 3.5% в съответствие с текущите условия на търсенето и предлагането на кредитния пазар.

Банките кредитори (финансовите посредници) отговарят за оценка на кредитния риск на сдруженията. Заемът се отпуска на до 8 транша, като отпускането на всеки транш е само след като предишния бъде усвоен. В края на септември 2014 г. са сключени 640 индивидуални споразумения за 619 сгради с 22 676 апартамента. Общ размер на заемите 72 млн. евро, общ размер на инвестициите 99,6 млн. евро. Финансовият инструмент обхваща 1 457 651 кв.м., среден размер на проект 2 359 кв.м. Средният проект е бил за 36,6 апартамента, построени предимно през 1070 г. Среден лихвен процент 3.94%, средна икономия на енергия – 40.15%

- **Държавна помощ**

Въпросът за държавната помощ е разгледан още на етап определяне на инвестиционна стратегия и разработване на финансовия инструмент. След проведени дискусии от страна на Министерство на финансите, в качеството си на управляващ орган и управителя на фонда с Генерална дирекция „Конкуренция“ към Европейската комисия се счита, че финансовият инструмент е в съответствие с правилата за държавна помощ. За тяхното спазване,

крайните получатели трябва да използват заема само за финансиране на дейности за енергийна ефективност, посочени в енергийния одит.

- Силни страни
- Ясни правила и насоки за банките (финансови посредници) и крайните потребители, които са направили инструмента разбираем и лесен за използване. Основно предизвикателство е получаването на съгласие от общото събрание на сдруженията на апартаменти.
- Комбинацията от заеми, безвъзмездни средства и техническа помощ;

8.1.4. ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ В ЛИТВА

- **Обща информация**

През програмен период 2014-2020 г. Литва получава финансиране за общо 10 финансови инструмента, разпределени по следния начин:

	ERDF	ESF	CF	ОБЩО
Брой активни финансови инструменти 2014-2020	7	1	2	10
Общ размер на финансова подкрепа (млн. евро)	611,22	26,81	35	673,03

От гледна точка на прехода към чиста енергия, Литва реализира инвестиции чрез 7 финансови инструмента в следните направления:

№	Наименование на изпълнителен орган	Фонд	Финансов ресурс (млн. евро)	Тематично направление
1	Фонд за съвместни инвестиции в транспорта	КФ	5,0	Подкрепа за преход към икономика с ниски нива на въглеродни емисии
2	Фонд за управление на водите	КФ	30,0	Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ефективното използване на ресурсите
3	Фонд за модернизация на многофамилни жилищни сгради	ЕФРР	74,0	Подкрепа за преход към икономика с ниски нива на въглеродни емисии
4	Фонд "Енергийна ефективност"	ЕФРР	79,7	Подкрепа за преход към икономика с ниски нива на въглеродни емисии
5	Фонд на фондовете "Jessica II"	ЕФРР	240,0	Подкрепа за преход към икономика с ниски нива на въглеродни емисии
6	Фонд за културно наследство	ЕФРР	6,3	Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ефективното използване на ресурсите
7	Общински сграден фонд	ЕФРР	17,3	Подкрепа за преход към икономика с ниски нива на въглеродни емисии
Общо:			520,0	

В рамките на настоящия доклад за разгледани приложимите фондове с интервенции в секторите, идентифицирани по проект FLAG-FICET, както следва:

1. Фонд за модернизация на многофамилни жилищни сгради

Според направено проучване в Република Литва, близо 80% от сградния фонд е класифициран в най-ниския енергиен клас. Поради лошите енергийни характеристики на тези сгради се наблюдават големи загуби на топлинна енергия, което води до високи разходи за поддръжка на жилищата. Фондът за модернизация на многофамилни жилищни сгради се управлява от „Public Investment Development Agency“ (VIPA). 100% от дяловете на агенцията са собственост на Министерство на финансите на Република Литва. Сред основните дейности VIPA оперира с финансови инструменти като контролиращ фонд и финансов посредник. Основната цел на „Фонда за модернизация на многофамилни жилищни сгради“ е намаляване на потреблението на топлинна енергия, подобряване на енергийната ефективност. ресурси, и осигуряване на ефективно използване на жилищата, чрез подобрене на жизнената среда и качеството на живот на обитателите. VIPA управлява фонда с помощта на няколко банки-партньори - SEB Bank, Swedbank, Luminor Bank, Danske Bank.

Структурата на финансирането е комбинация от грант и заем. Безвъзмездната помощ покрива до 40% от разходите по проекта. Останалата част е под формата на заем с фиксиран лихвен процент от 3% на годишна база, за срок до 20 години, размерът не може да надвишава сумата по СМР дейностите. Срокът за изпълнение на инвестициите е 24 месеца. Средствата се отпускат след предоставяне на разходооправдателни документи. Минималната цел е постигане на енергиен клас „С“. Няма изисквания за предоставяне на обезпечение. Общият осигурен финансов ресурс за периода 2014-2020 г. е в размер на 360 милиона евро. Сред критериите за допустимост са издадено разрешение за строеж преди

1993 г., обновяване на най-малко 55% от площта на сградата. При спазване на критериите, желаещите да получат финансиране подават във VIPA попълнен формуляр за кандидатстване и придружаващи документи. Представителите на VIPA имат право да извършват проверки за потвърждаване на достоверността на информацията, предоставена от собствениците на апартаменти и други помещения, както и целевото изпълнение на заема за обновяване на жилищните сгради.

Поради огромния интерес, през май 2019 г. VIPA преустановява процедурите за кандидатстване за финансиране по Фонд за модернизация на многофамилни жилищни сгради. Успешното структуриране и изпълнение на финансовия инструмент от страна на Литва следва да бъде отчетено като възможност за приложение и в нашата страна.

2. Фонд "Енергийна ефективност"

На 18.02.2015 г. е подписано тристранно споразумение между Министерство на финансите, Министерство на енергетиката на Литва и VIPA за създаване на Фонд „Енергийна ефективност“, финансиран със средства от ЕФРР, като агенцията официално е обявена за финансов посредник на финансовия ресурс. Фондът финансира проекти по две направления:

- Финансови инструменти за модернизация на публични сгради – € 65 164 504.
- Финансови инструменти за модернизация на публично осветление – € 14 481 001.

Мярката за модернизация на обществени сгради е в съответствие с програмата, приета от правителството на Литва, чиято основна цел е повишаване на енергийната ефективност в потреблението на енергия за отопление и осветление на обществени сгради, намаляване на емисиите на парникови газове (CO₂) в атмосферата, и осигуряване на съответствие на инфраструктурата с изискванията. Недвижимото имущество, притежавано и/или използвано от държавни органи е необходимо да покрие минималните изисквания за енергийна ефективност, т.е. да се постигне клас на енергийна ефективност поне „С“ и поне 30% намаление на потреблението на енергия. Обхватът на финансиране са държавни и общински институции и органи, както и публични предприятия, които са държавна собственост. Фондът финансира проекти при облекчени условия като техническата помощ се предоставя безвъзмездно като класът на енергийна ефективност на централна държавна или обществена сграда трябва да бъде „D“ или по-нисък. Намалението на крайното потребление на енергия (в проценти) се оценява чрез сравняване на общото потребление на енергия, включително общ разход на електроенергия за отопление, охлаждане, съгласно представения последващ сертификат за постигнат клас на енергийна ефективност.

Структурата на финансирането – възможност за комбинирана подкрепа от БФП и кредитен ресурс. Заемът е за период до 20 години, при променлив лихвен процент до 2% + 6 месечен EURIBOR. Срокът за изпълнение на инвестицията е 24 месеца. Разходите за ДДС са допустими за финансиране. Отпускането на средства се осъществява след предоставяне на разходооправдателни документи. Субсидия за техническа документация се предоставя само след изпълнение на проекта. В зависимост от специфичните условия на всеки заем е възможно да бъде включено обезпечение (незадължително условие). Заявленията за

кандидатстване се подават в електронен вид за подписване с квалифициран електронен подпис или заявление на хартиен носител, заедно с прилежащи документи.

След получаване на необходимите документи се извършва вътрешна оценка от страна на VIPA на следните 3 етапа: оценка на административното съответствие; оценка на допустимостта за финансиране и оценка на риска на проекта. Решението за отпускане на субсидия за техническа документация се взема от генералния директор.

При изпълнение на договорите за кредит, представителите на VIPA имат право да извършват проверки за оценка на съответствието.

3. Общински сграден фонд

На 27.06.2017 г. с тристранно споразумение между VIPA, Министерството на финансите и Министерството на околната среда на Република Литва е учреден „Общински сграден фонд“ за управление на ресурс от 17,3 млн. евро, предоставен от ЕФРР. По-късно, на 18.06.2018 г. е подписан Договор за управляваща банка между VIPA и Šiaulių Bankas AB. Приносът на банката е в размер на 20 млн. евро, така общият размер на фонда се увеличава до 37,3 млн. евро. От създаването си до този момент фондът е договорил финансов ресурс по общо 53 проекта. Основната цел на Общинския сграден фонд е насърчаване на подобряването на енергийната ефективност чрез инвестиции в модернизация на общинските обществени сгради като принос за изпълнението на стратегическите цели в областта на енергийната ефективност и подкрепа за развитието на доставчици на енергоспестяващи услуги. Допустимите крайни получатели са общински администрации, публични компании и частни фирми доставчици на енергоспестяващи услуги, избрани от общината чрез обществени поръчки. Условието за получаване на финансиране са постигане на минимум енергиен клас “С”; най-малко 51% от общата площ на обществената сграда да е собственост на общината или предоставена за ползване за общински цели. Общината трябва да гарантира, че сградният фонд ще бъде използван за общински цели най-малко 10 години след осъществяване на инвестицията. Обхватът на инвестициите е насочен към модернизация на системите за отопление/охлаждане, инсталиране на вентилационни системи, изолация на покрива и външните стени (вкл. и отстраняване на дефекти в структурите им); подмяна на прозорци и входни врати, модернизация на котелно помещение и обновяване на системи за осветление.

Структурата на финансирането – комбинирана подкрепа от БФП и кредитен ресурс. По отношение на заема, той е за период до 20 години, срок за изпълнение 24 месеца, максимален размер на финансиране – 10 млн. евро. Лихвеният процент се формира от два компонента – променлив лихвен процент от 0,9 до 1,5% + 6 месечен EURIBOR за 57% от заема или банковия ресурс и 0% + 6 месечен EURIBOR за 43% от заема или средствата от ЕФРР. Потенциалните бенефициенти подават формуляр за кандидатстване с приложени решения на общински съвет и доклад за енергийно обследване на обществената сграда. Процедурите по оценка на допустимостта и риска са по методика на управляващата банка. Всеки кредитополучател се оценява на индивидуална база като се взимат предвид неговата кредитоспособност и приемливост на предоставените обезпечения. След подписване на

договор за изпълнение, VIPA и управляващата банка осъществяват повсеместен мониторингов контрол за целево изпълнение на предвидения финансов ресурс.

8.1.5. GREEN INVESTMENT FUND/ДАНИЯ

- **Обща информация**

Датският фонд за зелени инвестиции е независим държавен заемен фонд с цел съфинансиране на проекти, които са в рамките на опазване на околната среда, възобновяеми енергийни източници или ресурсна ефективност. Фондът е създаден като част от споразумението „Et Grønnere Danmark“ („По-зелена Дания“) през 2014 г. с държавно гарантиран кредитен лимит до 268 млн. евро (2 милиарда DKK) капитал за съфинансиране на екологични проекти, като със споразумението на „Danmarks Grønne Fremtidsfond“ сумата е увеличена до 1 073 млн. евро (8 милиарда DKK). Фондът предоставя съфинансиране за зелени проекти, които са одобрени за финансиране от ОП на ЕС в Дания. Фондът работи в партньорство със съответните УО на оперативните програми за зелен растеж и енергийна ефективност в Дания, за да осигури съфинансиране за проекти.

В сътрудничество с други финансови институции (напр. банка) фондът предоставя съфинансиране на проекти.

- **Специфики на финансирането**

"Green Investment Fund" е държавен фонд, който предоставя финансова подкрепа за зелени проекти в Дания. Предоставяното от фонда финансиране е в размер на до 60% от общите разходи, свързани с дадения проект. Размерът на индивидуалния кредит варира от 0.3 млн. евро (2 млн. DKK) до 53.7 млн. евро (400 милиона DKK) и срокът на кредита е до 30 години.

Фондът финансира проекти в пет области:

- Енергия и доставки - напр. вятърна енергия и свързани технологии, слънчева енергия, доставка, съхранение и Power-to-X, енергия от биомаса, ефективно отопление.
- Храна и селско стопанство - напр. алтернативни протеини и богати на растения диети, производство и разпространение на храни, хранителни отпадъци.
- Сгради и инфраструктура - напр. строителни материали, строителство и саниране, технологии за охлаждане, интелигентни градове и градско планиране, интелигентни сгради.
- Материали и ресурси - напр. отпадъците като ресурс, алтернативни полимери и композити, алтернативи за изгаряне на ресурси, рециклиране.
- Транспорт и мобилност - напр. авиация, микромобилност, корабоплаване и морска мобилност, сухопътен транспорт

Индивидуалните проекти се оценяват по четири критерия за финансиране: Зелен ефект, здравословна икономика, мащабируемост и социално-икономическа възвръщаемост.

Проектът трябва да допринася за устойчивото развитие на обществото. Трябва да е възможно да се измери зелен ефект, напр. по отношение на намалени емисии на CO₂ или намалено потребление на енергия.

Проектът трябва да е икономически жизнеспособен. Това означава, че трябва да е възможно изплащането на заема с лихва, съответстваща на основния риск. Фондът отпуска заеми на всички видове и размери компании, жилищни асоциации с нестопанска цел, публични компании, общини и институции, които искат да внедрят екологични решения. Собственото участие може да бъде в различен размер, в зависимост от проекта, който се финансира, но обикновено е между 10% и 30% от общата стойност на проекта.

Обезпеченията могат да бъдат в различна форма, като гаранции на банкови кредити, залози на имущество или други видове гаранции. Лихвеният процент се състои от два компонента: 1) пределна стойност, определена във връзка с риска, свързан с проекта 2) Разходите на Датския зелен инвестиционен фонд, свързани с финансирането на средствата, които фондът отпуска.

"Green Investment Fund" използва процедури за оценка на зелените проекти, за да определи кои проекти заслужават финансиране. Тези процедури включват:

- Бизнес план - Кандидатът за финансиране трябва да представи подробен бизнес план, който да обяснява целите на проекта, неговата стойност и възвръщаемост, плана за изпълнение и други релевантни детайли за проекта. Бизнес планът трябва да докаже, че проектът е жизнеспособен и че има потенциал за успех.
- Оценка на кредитоспособността - Кандидатът трябва да бъде кредитоспособен и да има доказателства за това. Това включва проверка на кредитната история, приходите, задълженията и други финансови детайли, за да се гарантира, че кандидатът е в състояние да изпълни финансовите задължения, свързани с проекта.

- Оценка на риска - Кандидатът трябва да представи оценка на риска, свързан с проекта. Това включва анализ на факторите, които могат да повлияят на успеха на проекта, като например технологични рискове, политически рискове, рискове от конкуренция и други. Оценката на риска помага да се определи вероятността за успех на проекта и да се вземе решение за финансирането му.

Тези процедури за оценка на зелените проекти помагат на "Green Investment Fund" да избере най-добрите проекти за финансиране, които имат висок потенциал за успех и да осигури надеждност на своите инвестиции.

- **Държавни помощи**

Фондът може да получава държавни помощи във връзка с предоставянето на финансиране за зелени проекти. Тези помощи могат да се използват за намаляване на лихвения процент, за повишаване на гаранциите или за други цели, които са свързани с финансирането на зелени проекти.

За да бъдат държавните помощи, получени от "Green Investment Fund", съвместими с правилата на Европейския съюз за държавни помощи, фондът трябва да спазва определени правила и изисквания. Това може да включва представяне на подробна документация за предоставяните финансови средства и спазване на лимити за размера на помощта, която може да се предостави на един проект.

- **Силни страни:**

- Помага за насърчаване на инвестиции в зелената икономика - фондът е създаден с цел да насърчава инвестициите в зелените проекти и да подкрепя прехода към устойчиво развитие.
- Помага за постигане на националните и европейските цели за енергийна ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове - чрез финансиране на зелени проекти, фондът допринася за постигане на националните и европейските цели за енергийна ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове.
- Помага за развитието на зелените технологии - "Green Investment Fund" допринася за развитието на зелените технологии чрез финансиране на иновативни проекти, които използват екологично чисти технологии.
- ясно дефинирани критерии за финансиране, широк спектър на финансиране и добро оперативно управление.

- **Слаби страни:**

- Ограничен бюджет - фондът има ограничен бюджет, който може да ограничи броя на проектите, които могат да бъдат финансирани.
- Сложни процедури за кандидатстване - процесът на кандидатстване за финансиране може да бъде сложен и времеемък.

- Риск от неуспех на проектите - както при всички инвестиции, съществува риск от неуспех на зелените проекти, които се финансират от фонда.

8.1.6. Фонд за термална модернизация и реновация (Thermal Modernisation & Renovation Fund), Полша

- **Обща информация**

Фондът се управлява от банката за развитие на Полша – BGK, която е 100% държавна собственост. Създаден е през 1999 г. във връзка с приемане на закона за Термална модернизация, като до момента дейността му може да бъде разделена на два периода:

- 1999 – 2008 г. – Фонд за термална модернизация (TMF)
- 21 ноември 2008 г. – досега – Фонд за термална модернизация и реновация (TMRF). Планира се дейността му да продължи поне до 2029 г. Бюджетът на TMRF за периода 2020-2029 г. възлиза на EUR 746 милиона (PLN 3,2 милиарда), от които 70% ще бъдат на разположение на общинските власти

TMRF подкрепя както проекти за топлинна модернизация, така и проекти за саниране. Чрез него се предоставят и компенсационни безвъзмездни средства за подпомагане на собствениците на жилищни сгради, които са били обект на регулиран наем в миналото. Обем на финансирането за целия период – 1999 – 2018: EUR 600 милиона (PLN 2.575 милиарда); TMRF – от 2008: EUR 296.5 милиона (PLN 1.273 милиарда).

- **Специфики на финансирането**

Подкрепата от TMRF се предоставя под формата на безвъзмездни средства, използвани под формата на капиталова отстъпка (capital rebate) за погасяване на част от заема, използван за изпълнение на съответния проект. Изплащането се извършва от Фонда за топлинна модернизация и обновяване, подкрепен от националната банка за развитие на Полша, Bank Gospodarstwa Krajowego, с използването на средства от държавния бюджет.

TMRP предоставя БФП за подпомагане изпълнението на проекти за топломодернизация и обновяване по три направления:

- Безвъзмездна помощ за топломодернизация – за проекти за подобрене на топлинната мрежа, които имат за цел да намалят потреблението на енергия в сградите и сметките за енергия за собствениците и жителите.
- Безвъзмездни средства за цялостна реновация – за подкрепа на мащабни проекти за обновяване, които имат за цел значително да подобрят състоянието на някои от най-старите многофамилни сгради в страната, които са построени преди 14 август 1961 г.;
- Компенсационни помощи – представляват част от компенсационния механизъм, който спомага за ограничаване на финансовите загуби, които собствениците на многофамилни сгради могат да понесат при предприемане на термична модернизация или саниране на своите сгради, в резултат на схемата за регулиран наем.

За да изпълни условията за получаване на капиталова отстъпка (БФП), проектът за термична модернизация трябва да постигне минимален набор от цели за спестяване на енергия, в зависимост от естеството на работата по подобренето. Повече детайли за конкретните изисквания са налични в Приложение 1 към настоящия доклад.

Допустими крайни получатели:

- За проекти за топломодернизация – общини, жилищни кооперации, жилищни общности и собственици на еднофамилни къщи;
- За проекти за цялостна реновация – физически лица, жилищни общности с преобладаващ дял от физически лица, жилищни кооперации и социални жилищни асоциации.
- За компенсационни помощи – собственици на жилищна сграда или част от жилищна сграда, отдаващи площи на регулирани цени

Условията за получаване на финансиране се определят в зависимост от вида на проекта:

- **За проекти за топломодернизация**

Допустимите дейности за този тип проекти са: смяна или ремонт на дограма, подобряване/подмяна на отоплителна система, подобряване/подмяна на вентилационната система, подобряване на системата за производство на топла вода.

За да изпълни условията за безвъзмездно финансиране, проектът за термична модернизация трябва да постигне минимален набор от цели за спестяване на енергия, в зависимост от естеството на работата по подобренето:

- ✓ Намалена годишна консумация на енергия в сградите за отопление и топла вода най-малко с:
 - 10% за отоплителна система е модернизация;

- 15% за отоплителна система е модернизация на сгради, построени след 1984 г.;
 - 25% в други сгради (отопление и топла вода);
 - ✓ Намаляване на годишните енергийни загуби в локалните топлофикационни мрежи и запазващите ги локални топлоизточници с минимум 25%;
 - ✓ Намалени енергийни разходи за сгради с най-малко 20% чрез замяна на местните източници на отопление с връзки към централни източници на отопление (в рамките на една сграда или на по-широка основа като част от топлофикационна мрежа).
- **За проекти за цялостна реновация**

Проектите, които отговарят на условията за финансиране по Схемата за безвъзмездна помощ за обновяване, включват:

- ✓ Саниране на многофамилни сгради;
- ✓ Подмяна на дограма и/или ремонт на тераси в многофамилни сгради (дори ако те се използват изключително за собствениците на помещения);
- ✓ Преустройство на многофамилни сгради за подобряване на състоянието им;
- ✓ Обзавеждане на многофамилни сгради с необходимите инсталации и устройства за завършени съвременни жилищни сгради, съгласно техническите и строителни норми.

Проекти, целящи обновяване или разширяване на отделни жилищни помещения или пристрояване на сграда, не са допустими за този вид безвъзмездна помощ.

- **За компенсационни помощи**

Целта на този вид подкрепа е смекчаване на негативния ефект за собственици на жилищни сгради, които отдават обектите под наем при регулирани цени. Регулираният наем изисква наемодателите да поддържат обикновено по-ниски нива на наем, за да осигурят достъпност на жилищата за лица с по-ниски доходи. Когато собственик/наемодател на сграда инвестира в подобрения на сградата и не е в състояние да отрази тази инвестиция в увеличение на наема поради контрола на наемните цени, може да кандидатства за субсидия за компенсация, за да помогне за покриване на понесените загуби/пропуснати ползи

Самоучастие от кандидатите е предвидено единствено при проектите за цялостна реновация, в диапазона между 0-25% от общия бюджет.

- **Силни страни:**
 - Структурата на инструмента е поставила основите за преход от 100% безвъзмездно финансиране на ЕЕ към комбинация между ФИ и БФП;
 - Заложените условия за получаване на БФП зависят от коректното и качествено изпълнение на предвидените мерки;
 - TMRF демонстрира силната подкрепа на държавата за адресиране на масови проблеми с жилищните сгради в Полша;

- От 2020 г. в обхвата на допустимите разходи по проектите са бъдат включени и ВЕИ, за повишаване на ефекта от инвестициите.
- Слаби страни:
 - Преценката за отпускане на БФП под формата на капиталова отстъпка се прави при кандидатстване и е възможно да не бъде постигнат желаните ефект. На база публични документи, не става ясно дали и кога се извършва последващ одит;
 - БФП се предоставя чрез средства от държавния бюджет, което лимитира възможностите за развитие на инструмента и отговаряне на реалните нужди на сградния фонд;
 - Мащабът на инвестиция, при който се постига оптимален ефект от прилагането на инструмента, обичайно е доста голям и труден за постигане от кандидатите;
 - Въпреки възможността за получаване на БФП, интересът към инструмента не е висок. Причина за това е, че основната част от финансирането ще продължи да бъде изплащана от кандидатите по линия на кредита, който са поели.

- Изводи от изпълнението на TMRF и научени уроци

Общо двете схеми (TMF & TMRF) комбинирани са подкрепили общо 42 879 заявления за безвъзмездни средства. Въпреки общия процент на успеваемост на заявленията (над 90%), нито една от двете схеми не е успяла да привлече интереса на достатъчно собственици на жилищни сгради, за да се справят ефективно с предизвикателствата на санирането и енергийната ефективност.

Броят на финансираните заявления за топлинна модернизация и саниране е сравнително нисък в сравнение с броя на хората, живеещи в жилищни условия под стандартите. Броят на заявленията и наградите за безвъзмездни средства за реновация по TMRF е значително по-нисък в сравнение с броя на заявления и награди за безвъзмездни средства за топлинна модернизация. Основната причина е, че необходимият обхват за проект за реновация е много по-обширен от проект за топлинна модернизация, със значително по-големи разходи. Проектите за реновация изискват значителен финансов ангажимент, който сравнително малко собственици на сгради желаят или могат да поемат. Размерът на заемите, които собствениците ще трябва да вземат, за да изпълнят такъв проект, значително надвишава размера на наличното безвъзмездно финансиране за подпомагане на този вид дейност.

Размерът на финансирането по TMRF е значително по-нисък от необходимия за поддържане на нивото на топлинна модернизация и обновяване, което се изисква от националния жилищен фонд. Полският Buildings Performance Institute Europe (BPIE) изчислява, че е необходима обща годишна инвестиция от 5,3 милиарда евро, за да се позволи обновяването на 50% от сегашния полски сграден фонд през следващите 20 години

Съществува значително несъответствие между броя на заявления за безвъзмездни средства, подадени към схемата TMRF от собственици в по-градски райони в сравнение със селските райони. Това показва, че условията за финансиране, свързани със заемно и безвъзмездно финансиране чрез схемата, са може би по-приемливи и/или подходящи за собствениците, живеещи в по-богатите части на страната.

8.1.7. МОДЕЛ НА ФИНАНСОВ ИНСТРУМЕНТ С БЕЗВЪЗМЕЗДЕН КОМПОНЕНТ В ПОДКРЕПА НА ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ (ФИЕЕ)

- **Обща информация**

Комбинацията от финансови инструменти с безвъзмездни средства при съвместно управление може да изиграе важна роля за постигане на целите на политиката на ЕС и за преодоляване на пазарните провали, свързани с разработването на проектите, тяхната жизнеспособност и достъпа до финансиране. Комбинации са необходими най-вече в случаите, когато инвестициите не са в състояние да генерират достатъчна икономическа възвръщаемост или икономии на разходи, за да бъдат осъществими без допълнителна подкрепа. Те могат да се използват и за насърчаване на търсенето на инвестиции, постигането на амбициозни стратегически цели и привличането на частно финансиране. Моделът илюстрира вида на подхода, който управляващите органи (УО) могат да пожелаят да възприемат при разработването и изпълнението на своите предложения през програмния период 2021-2027 г.

ФИЕЕ е под формата на заем (в зависимост от предварителна оценка може да бъде и гаранция), комбиниран с безвъзмездни средства, който се управлява от финансов посредник от името на УО, действащ пряко или чрез холдингов фонд.

Финансовият посредник ще отговаря за изпълнението на компонента за заеми и безвъзмездни средства на ФИЕЕ. Ролята му ще включва маркетинг на продуктите, идентифициране на крайните получатели, оценка на заявленията за подпомагане и изплащане на безвъзмездните средства и кредитните продукти в съответствие с приложимите правила и политики.

ФИЕЕ ще бъде предоставен посредством програма, съфинансирана от ЕФРР или Кохезионния фонд, като част от приоритета на политическа цел 2 за екологичен преход към ниски въглеродни емисии към икономика с нулева нетна въглеродна емисия и устойчива Европа.

Обхватът на комбинирания финансов инструмент следва да бъде определен в съответствие с обхвата на приоритета и с предварителната оценка, извършена съгласно член 58, параграф 3 от Регламента за общоприложимите разпоредби.

- **Комбиниране с безвъзмездни средства**

Безвъзмездният компонент може да се състои от един или повече от следните елементи:

1. Средства за техническа помощ:

- като парична помощ за крайния получател за определени дейности (напр. енергиен одит, спецификация за строителните работи и др.) въз основа на възстановяване на до 100 % от реалните разходи;
- като парична помощ в полза на крайния получател, предоставена от субекта, изпълняващ финансовия инструмент (безплатно или частично заплащане);
- като фиксирана сума по методология, основана на очаквани разходи за такива дейности, проверени като част от предварителната оценка или в друг документ.

В споразумението за финансиране може да се предвиди, че безвъзмездните средства за техническа помощ остават допустими, дори ако инвестицията в енергийна ефективност се финансира с ресурси извън програмата или изобщо не се финансира (когато енергийният одит покаже, че инвестицията не е осъществима/икономически оправдана).

2. Капиталова субсидия за домакинства с ниски доходи:

- В зависимост от критериите и приложимите правила капиталовата субсидия може да се използва за покриване на до 100% от разходите за инвестиции, свързани с дадено домакинство с ниски доходи, а заемът може да се използва само за останалите домакинства. Съгласно член 58, параграф 5 от Регламента за общоприложимите разпоредби обаче безвъзмездният компонент не може да надвишава стойността на инвестициите, подкрепяни чрез финансовия продукт. Той следва да се изплаща като капиталова субсидия, като част от операцията по финансовия инструмент.

3. Лихвена субсидия

- Лихвената субсидия ще се използва за намаляване на разходите на частния сектор при съвместни инвестиции, като се предоставя отстъпка, за да се гарантира, че разходите по заема не надвишават определен таван.
- Може да се извърши чрез еднократно капиталово плащане към финансовия посредник в момента на подписване на договора за заем с крайния получател.

4. Капиталово облекчение или капиталова субсидия, обвързани с резултатите:

Обикновено капиталовите облекчения могат да бъдат обвързани с постигането на конкретни икономии на енергия в съответствие с установеното от енергийния одит или с друг прозрачен и пропорционален метод. При прилагане на капиталово облекчение заемът от страна на финансовия посредник се отписва или погасява предсрочно.

Основание за капиталовото облекчение възниква след последващата проверка или осъществен контрол на извършените (или неизвършените) дейности по саниране посредством:

- издаване на нов сертификат за енергийни характеристики (CEX), или
- проверка на завършените строителни работи спрямо предварителната оценка (допускат се отклонения, които не водят до намаляване на въздействието върху политиката).

Ориентировъчно, като се вземат предвид облекченията, изплатени от ресурси извън ЕС през програмния период 2014-2020 г., се предлагат следните капиталови облекчения:

Икономии на енергия	Капиталово облекчение [% от допустимия размер на заема]
30%	15%
40%	25%
50%	35%
60% или СБННПЕ*	Възможно по-високо облекчение

*Сгради с близко до нулево нетно потребление на енергия

Капиталовото облекчение може да бъде увеличено с допълнителни 5%, ако обхватът на подкрепената инвестиция включва и определени мерки за адаптиране към изменението на климата, които представляват най-малко 10% от общите допустими разходи.

Даден проект в областта на енергийната ефективност, допустим за подкрепа, следва да подобрява енергийните характеристики на едно от следните:

1. жилищни сгради;
2. сгради за предоставяне на образователни или социални услуги;
3. сгради за дейности, свързани с публичната администрация;
4. сгради, посочени в подточки 1-3, в които дейности, различни от посочените в тези точки, заемат по-малко от 50% от вътрешната площ;
5. сгради за търговия.

Те могат да включват следните мерки, които заедно водят до намаляване на потребностите от първична енергия с поне 20% в сравнение с положението преди инвестицията. Стандартизираните мерки включват:

- Инвестиции, свързани с външните ограждащи елементи на сградата: Изолация (вкл. бариери срещу водни пари, защита от атмосферни влияния, уплътняване срещу проникване на външен въздух и др.); Прозорци и врати (остъкляване и увеличаване на кратността му); Други мерки, оказващи влияние върху топлинните характеристики.
- Инвестиции, свързани със сградната система: Отопление (генериране, съхранение, разпределение и подаване на топлинна енергия); Топла вода за битови нужди (производство, разпределение и доставка); Вентилационни системи; Охлаждане; Осветление (ефективни светлинни източници и осветители); Сградна автоматизация и управление (системи, които въвеждат контролни функции, технически интелигентни системи, регулатори и необходимите комуникационни системи); Присъединяване към енергийната мрежа или съоръженията за съхранение и необходимите свързващи инсталации; Децентрализирано производство на енергия от възобновяеми източници (инсталирани в сградата или

върху нея); Инсталиране на зарядни станции за електрически превозни средства; Инвестиции, свързани с възобновяема енергия (напр. фотоволтаични системи), които не са свързани със сгради; Други разходи, пряко свързани с инвестициите в енергийната ефективност.

Нестандартизираните мерки включват високоефективна микрогенерация (комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия с капацитет <50 kW), ако е от клас А или по-висок или, ако няма енергийно етикетиране, инсталацията следва да достигне глобална годишна ефективност от 90%; Други инвестиции, определени чрез енергиен одит в и/или чрез СЕХ; Други ясно определени разходи, свързани с адаптирането към изменението на климата, като зелени покриви и суха изолация.

Възможно е да бъдат предоставени онлайн инструменти, които да подпомагат финансовите посредници и крайните получатели при проверката на допустимостта на инвестициите и оценката на очакваните икономии на енергия както и други показатели за резултатите (напр. Green Eligibility Checker на ЕИБ)

Крайните получатели ще бъдат допустими съгласно съответната програма и споразумение за финансиране. Могат да включват частни лица, сдружения на собственици на жилища, жилищни кооперации, МСП, дружества със средна пазарна капитализация или по-големи предприятия, които отговарят на всички съответни критерии за допустимост, но не се ограничават до тях.

Финансовите посредници следва да гарантират, че крайните получатели (както в качеството си на кредитополучател, така и в качеството си на получател на безвъзмездни средства) отговарят на критериите за допустимост, определени в споразумението. Информацията за изпълнението на индикатори следва да се актуализира два пъти по време на изпълнението:

1. Когато се превеждат средствата по заема, очакваните резултати се включват за първи път въз основа на направените оценки (СЕХ и еквивалентни документи).
2. Когато условията за отпускане на капиталовото облекчение или капиталовата субсидия са проверени и е окончателно отпуснато и изплатено.

- **Държавна помощ**

Държавната помощ за крайния получател може да бъде под следните форми:

- В случай на капиталово облекчение или капиталова субсидия подкрепата е под формата на заем и безвъзмездна помощ, сумите на които следва да се изчислят с натрупване за съвместната подкрепа.
- В случай на безвъзмездни средства за техническа помощ подкрепата е под формата на обикновена субсидия.
- В случай на намален лихвен процент помощта е под формата на субсидиран заем.

Дисконтираната стойност на безвъзмездната помощ следва да се включи в изчисляването на размера на предоставената помощ, както следва: БЕБП = дисконтиран размер на БФП + БЕБП на заема

- **Силни страни:**
 - Позволява да се запълни финансовият недостиг, за да се покрият инвестиционните нужди на трансформативни проекти, които иначе не биха били финансирани.
 - Комбинацията може да помогне за структурирането на проекти, които да бъдат по-привлекателни за частните инвеститори.
 - Разработване на гъвкави финансови решения, съобразени с нуждите на крайните получатели.
 - Съчетаването на финансови инструменти и безвъзмездни средства по координиран начин може да бъде по-ефективно и да доведе до икономии от мащаба чрез насърчаване на „one-stop-shop” подход.

- **Слаби страни:**
 - Административна сложност: изисква от кредитополучателя да спазва изискванията както за заеми, така и за безвъзмездни средства.
 - Опасения относно дългосрочната устойчивост: поради наличието на безвъзмезден компонент е възможно да не се осигурят същите стимули за устойчивост на проекта, както при финансов инструмент, основан единствено на заеми.

8.2. Други финансови механизми и проекти за преход към чиста енергия, вкл. с иновативен компонент

8.2.1. Smart Central Bohemian Region (Smart CEBOREG) – Czech Republic

- **Обща информация**

Регион Централна Бохемия (РЦБ) е висше териториално самоуправляващо се звено със седалище в Прага, което е създадено на 1 януари 2000 г. и има правомощия за самоуправление въз основа на Закон № 129/2000 Coll. РЦБ има площ от 11 014 km² и се населява от 1,3 милиона жители. Регионът е най-големият и най-населеният регион в Чехия. Състои се от 12 области с 26 общини с разширени правомощия и 55 общини с неговите общински власти. Бенефициент по проекта е Централно Бохемският Регион - 26 общини с разширени правомощия и 55 общини с неговите общински власти. Разработването на проектите ще се извършват от администрацията на РЦБ.

Инвестиционната програма ще бъде реализирана в РЦБ, който регион единствен в Чехия ще има възможност да получи субсидия от 2.4 мил. евро за финансиране за предоставяне на техническа помощ по Проект Smart Central Bohemian Region (Smart CEBOREG). Техническата помощ ще е предоставена в рамките на финансов инструмент ELENA, включваща изготвяне на енергийни проекти по Договори за енергийни резултати. Проектът е стартирал на 18/09/2019 г. като период на изпълнение: Q4 2019 – Q4 2022 или 3 години. Сроктът за изпълнение на проекта е удължен на 3.5 години поради COVID -19.

С подкрепата на финансов инструмент Техническа помощ ELENA, РЦБ ще извърши цялостно обновяване на около 170 обществени сгради, като целта е да се увеличи оперативната енергийна ефективност, да се подобрят енергийните характеристики и да се намалят емисиите на парникови газове. Регионът ще сключи договор с външни консултанти за анализ и оценка на енергийния потенциал за спестяване на всички сгради и за подготовка на техническа и финансова документация, вкл. и подготовката на тръжната документацията за възлагане на изпълнението на дейностите.

По проекта ще бъдат обновени около 120 сгради чрез използване на Договори с гарантиран резултат (ESCO) за осигуряване на енергийна ефективност или проект за възобновяема енергия като използва потока от приходи от спестените разходи или произведената възобновяема енергия, за да изплати разходите по проекта, включително разходите за инвестицията. Реализацията на проектите се планирана за 2023-2026 г. с използването на ресурс от безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Околна среда“ 2021 – 2027 г. Предвижда се и подпомагане на индивидуални проекти без Договори за енергийни резултати. Освен това се планира за още 50 сгради да се подготвят за енергийно ефективно обновяване, финансирани със стандартни инвестиции.

Основните дейности финансовия инструмент са:

- Обявяване на търг за ESCO компании.
- Избор на 5 консултанта - 5 пакета от по 24 сгради за които се изработват анализи на състоянието и потенциала на спестявания
- Подаване на заявления за субсидия по ОПОС
- Подготовка и обявяване на Общото събрание на ESCO компаниите
- Избор на ESCO компании

Допустимите дейности за проектите са: Външна изолация на сградата; Изолация на покривни конструкции; Подмяна на прозорци и понякога врати; Реконструкция на отоплението (подмяна на източника на топлина и модификация/реконструкция на отоплителната система, включително IRC вентили на радиатори (т.е. дистанционно управление на температурата); Реконструкция на вътрешното осветление (предимно подмяна на съществуващи енергоефективни лампи с LED осветление); Монтаж на фотоволтаична електроцентрала (FTE); Мерки за пестене на вода и Въвеждане на управление на енергията.

Общо разходи по проекта - EUR 2.7 млн. евро, от които Финансов инструмент ELENA - EUR 2.4 (представляващи до 90% подкрепа от ЕИБ). Инвестицията ще доведе до EUR 62 млн. евро инвестиции чрез финансиране на 15 – 20 комплексни ESCO проекта със субсидия. Общи разходи: 1 – 2 милиарда CZK, финансиране чрез комбинация от 2 – 3 източника: Бюджет на Средночешки край + Безвъзмездна финансова помощ по ОПОС + кредит/заем за период на изпълнение 5/2023 – 5/2026.

Инвестиционната програма, подкрепена от Техническа помощ ELENA, ще бъде реализирана в две фази:

- ✓ Фаза 1А – цялостно обновяване на енергийната ефективност в 120 обществени сгради, собственост на Регион Централна Бохемия. Изпълнението на инвестиционната програма за Фаза 1А ще се осъществи чрез обявяване на поръчка за ЕСКО компании, които ще изпълнят до ключ всички проекти. ESCO компаниите предоставят комплексен проект за обновяване на сгради с мерки за въвеждане на енергийна ефективност, енергиен мениджмънт и др. договорно гарантирани енергийни спестявания за следващ период от време. Това означава договорно споразумение между бенефициента (СБР) и доставчика на енергийни услуги (ESCO) относно мерките за енергийната ефективност за подобрение и проверени през целия период на действие на договорното задължение, когато разходите за тази мярка са платени във връзка с договорно определен процент на намаление на потреблението на енергия или друг договорен критерий за енергийна ефективност, например финансов спестявания.
- ✓ Фаза 2А - енергийно ефективно обновяване в 50 обществени сгради, собственост на ЦБР, използвайки стандартен инвестиционен подход. Изпълнението на инвестиционната програма за Фаза 2А ще се осъществи чрез наемане на строителни фирми и стартиране на изпълнението на проекта.
 - **Силни страни**
 - оказване на техническа помощ на крайните бенефициенти чрез подготовка на техническа и финансова документация за въвеждане на мерки за пълна енергийна ефективност в 150 обществени сгради.
 - Комбиниране на БФП по ОПОС и кредитен ресурс
 - уникална финансова подкрепа за изготвяне на подпроекти за енергийна ефективност и реализиране на спестявания.
 - намаляване на оперативните разходи – възможност за планиране и реализиране на други регионални инвестиции
 - значителна мотивация за подкрепа на бъдещи "зелени" инвестиции в РЦБ
 - придобиване на важен опит с процесите и администрирането на този тип проекти и изграждане на административен капацитет.
 - **Слаби страни:**
 - Забавяне при изпълнението на проекта
 - Административна тежест при одобрението на проектите, финансирани с БФП.
 - Риск от постигане на коефициент на ливъридж – 25 и до EUR 62 млн. евро инвестиции

8.2.2. SUNSHINE /Latvian Baltic Energy Efficiency Facility (LABEEF)/FinEERGo-Dom

- **Обща информация**

Проект SUNSHINE (Save your bUildiNg by SavINg Energy), Латвия се финансира от Рамковата програма „Хоризонт 2020“ на Европейския съюз. През 2015 г. Рижкият технически университет в сътрудничество с експертите по финанси, стартира проекта SUNshINE, с цел да мобилизира и информира всички заинтересовани страни за възможностите за цялостно обновяване на многофамилни сгради, чрез изпълнение на мерки за енергийна ефективност. Това е едно от дългосрочните решения за спасяване на многофамилни сгради, осигурявайки топли, безопасни и визуално привлекателни домове за всеки обитател.

Проектът „Accelerate SUNSHINE“, стартиран през 2017 г., е продължение на проект „SUNSHINE“ за цялостно обновяване на общински и жилищни сгради и за гарантиране на прилагането на гаранция за енергийна ефективност в инфраструктурата и развитието на обществените сгради. Латвийските общини Бауска, Тукумс, Адажи и град Юрмала са партньори по проекта, които отговарят за информационната и финансова подкрепа за жителите на многофамилни сгради. За Проекта SUNshINE - Общо направени инвестиции за основно обновяване в рамките на проекта – 1 048 635,85 евро. Проектът „Accelerate SUNSHINE“ - Общо направени инвестиции за основно обновяване в рамките на проекта - 2 705 975,92 евро.

„LATVIAN BALTIC ENERGY EFFICIENCY FACILITY“ или LABEEF е фонд, създаден от предприятието за инвестиционен контрол Funding for Future B.V. (F3), с цел да улесни дългосрочните инвестиции, необходими за многофамилни сгради и проекти за обновяване на обществени сгради. За компаниите за енергийни услуги (ESCO), LABEEF осигурява необходимото финансиране за проекти за обновяване на сгради. Фондът LABEEF се финансира от частни инвеститори и Европейската банка за възстановяване и развитие.

Уверявайки се, че ESCO са извършили строителната си работа правилно и са достигнали определените енергийни спестявания, посочени в Договора за енергийни резултати (EPC), фондът закупува бъдещи приходи, така че ЕСКО компаниите да могат да работят по-нататък по следващите цялостни проекти за обновяване на сгради. Фондът работи в съответствие с набора от насоки, които помагат на LABEEF да анализира инвестиционните възможности за конкретни ЕСКО компании.

- Специфики на финансирането

Компанията за енергийни услуги (ESCO) има важна роля в цялостното саниране на многофамилни сгради. Съгласно Договорите за енергийни резултати (EPC), ESCO предоставят широка гама от услуги, свързани с енергийната ефективност. Тези услуги обхващат всички етапи от строителния проект: енергийно обследване на къщата, изготвяне на техническа документация, анализ и мониторинг на резултатите от енергийната ефективност на строителния проект. Компаниите най-често осигуряват финансирането си с помощта на местните търговски банки (60 %) плюс гарантиран заем (40 %). Не е предвидено никакво друго обезпечение.

За да получат финансиране от LABEEF, всички реновирани сгради трябва да отговарят на най-високите стандарти за енергийна ефективност, като в същото време предоставят на собствениците гаранции за безопасност, здраве и комфорт за 20 години.

Съгласно насоките на LABEEF процесът на финансиране е разделен на 3 етапа:

1. LABEEF финансира проекти, които се изпълняват съгласно стандартите на LABEEF и използвайки стандартната документация на LABEEF, вкл. EPC, EPC + и EPC ++ Шаблони за договори за енергийни резултати (EPC). Преди началото на проекта за обновяване горепосочените изисквания трябва да бъдат взети под внимание от ESCO.
2. Когато ESCO е готов да изпълни проект за обновяване на многофамилна сграда в съответствие с изискванията на LABEEF и се договори с търговската банка за финансиране на проекта за първите 2-3 години, LABEEF ще подпише ангажимента си да закупи бъдещите приходи на ESCO, които ще бъдат генерирани през Проекта.
3. След саниране на сградата и изминаване на един отоплителен сезон, LABEEF извършва одит на CMP. Тогава LABEEF ще провери дали целите, поставени от EPC, са постигнати от ESCO. Ако целите са постигнати, LABEEF ще купи бъдещите приходи на ESCO.

- **Силни страни**

- Създадена е електронна платформа с информация, относно санирането на многофамилни жилищни сгради и съответния технически, икономически и финансов инструментариум, различни образци и приложения (договори, протоколи, отчетане и др.), която платформа работи и до днес и се ползва в редица страни, включително и България (<https://sunshineplatform.eu/>).
- Насоките за финансиране на LABEEF и онлайн платформата осигуряват публичен и прозрачен процес на финансиране, при който се вземат предвид интересите на всички страни.

- **Слаби страни**

- Като слаба страна на този модел на финансиране може да се посочи, големите задължения по баланса на дружеството, което извършва санирането и последващо управление на дадена многофамилна жилищна сграда, с увеличаването на броя на проектите и съответно невъзможност да „понесе“, чисто финансово, нови.
- Именно това налага за проекта „SUNSHINE“, да се създаде фонд за форфетиране „LABEEF“ (Латвийски фонд за енергийна ефективност на сградите). След реализиране на енергийните спестявания, обикновено след 1 - 2 години, фондът за форфетиране изкупува бъдещите вземания на дружеството реализирало инвестицията по обновяване, което позволява на същото да заеме нов капитал. Схемата за форфетиране има ключово значение за нарастване на инвестициите в сградния фонд.

8.2.3. Проект D2Heat (LIFE21-CET-PDA-D2Heat/101076771) и Регионална енергийна агенция на Северозападна Хърватия (REGEA)

- **Обща информация**

Основната цел на проекта D2Heat е да разработи, установи и приложи дългосрочен и систематичен механизъм за подкрепа за модернизацията и декарбонизацията на сектора

на централното отопление в Хърватия както по отношение на производството, така и на разпределението на топлина. Проектните дейности се изпълняват в партньорство между следните организации: REGEA – координатор, Croatian Chamber of Economy, Avelant, НЕР Toplinarstvo, Dradska toplana, Energo, и Brod-plin. Проектът трябва да се изпълни за периода – 01.11.2022 г. – 31.10.2026 г.

Основната цел е да се иницират инвестиции от 40 млн. евро в мощности за производство на възобновяема енергия и съхранение на топлина в рамките на съществуващите топлофикационни мрежи, както и модернизиране и подмяна на стари тръби и оборудване на разпределителната мрежа и надграждане на механизмите за наблюдение и контрол. Проектът D2Heat има за цел да предостави техническа помощ в публичния сектор. Техническата помощ се изразява в технически анализи и изготвяне на проекта документация, иновативни модели на финансиране, анализи, предложения за изменение на законодателството и чисто правни услуги.

Общата цел на проекта D2Heat е да разработи, установи и приложи дългосрочен и систематичен механизъм за подкрепа за модернизацията и декарбонизацията на сектора на централното отопление в Хърватия, както по отношение на производството, така и на разпределението на топлина. Проектният консорциум се състои от трима технически партньори и четири най-големи топлофикационни компании в Хърватия. Проектът ще осигури техническа, правна и финансова подкрепа на компании, занимаващи се с производство, разпределение и/или доставка на топлинна енергия, с цел ускоряване на подготовката на инвестиционни проекти, както и осигуряване на качествена подготовка и изпълнение на процеси на обществени поръчки. Освен това ще се подпомага прилагането на иновативни модели за договаряне и финансиране на планирани инвестиции. Обща стойност на проект “Life” – 1 927 471 евро, от които безвъзмездно европейско финансиране – 1 831 098 евро.

Регионалната агенция за енергетика и климат в Северозападна Хърватия (REGEA) е създадена като институция с нестопанска цел. Основните цели и ролята на REGEA са да насърчава и насърчава устойчивото развитие в областта на енергетиката, опазването на околната среда и климата чрез прилагане на мерки за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.

Първият служител на REGEA е назначен на 01.04.2008 г., но официалната дата на стартиране на дейността е 13.06.2008 г. В момента на основаването служителите на REGEA са 6 човека, в наши дни в агенцията работят 34 служителя. Основният офис се намира в Bračak Energy Center. През 2011 г. REGEA се присъединява към European Federation of Agencies and Regions for Energy and Environment FEDARENE, състояща се от 80 големи европейски региони и водещи енергийни агенции. От 2013 г., д-р Юлие Домак е президент на тази Асоциация. През 2015 г. REGEA иницира изпълнението на първия проект, финансиран от програма ELENA в Хърватия – проектът NEWLIGHT, който до 2019 г. доведе до инвестиции в общественото осветление в 24 града и общини на обща стойност 100 млн. HRK (малко над 13 млн. евро). През 2018 г. е открит Bračak Energy Center, където се позиционира и централния офис на REGEA. От 2020 г. REGEA е национален координатор на Climate KIC Croatia HUB, чиято основна задача е да създаде условия на местно ниво за ускоряване на

прехода към въглеродно неутрално общество и укрепване на устойчивостта към последиците от изменението на климата. Този HUB се състои от 450 партньора.

REGEA предлага следните услуги:

- ✓ Подкрепа при разработването и изпълнението на национални, регионални и местни инвестиционни проекти в областта на енергетиката (напр. енергийно обновяване и изграждане на сгради);
- ✓ Разработване на дългосрочни стратегии, програми за енергийна ефективност и планове за действие (напр. национални стратегии, стратегии за SMART City, SEAP и др.
- ✓ Разработване на иновативни механизми за финансиране на енергийни проекти основаващи се на ESCO модел и Публично-частно партньорство – ПЧП;
- ✓ Изготвяне на проучвателни бази, технически изчисления и анализи, предпроектни и предпроектни проучвания, бизнес планове и други финансови анализи;
- ✓ Управление на строителни проекти, професионален и технически надзор и енергийни обследвания.

8.2.4. BeSMART - Български форум за интелигентно финансиране на проекти за енергийна ефективност/ България

Проектът е финансиран по програма Хоризонт 2020 на Европейския съюз със споразумение за безвъзмездна финансова помощ No 101033787, негов координатор е Центърът за енергийна ефективност ЕнЕфект. Партньори по проекта са Агенция за устойчиво енергийно развитие, Еконолер СА (България), Българска стопанска камара - съюз на българския бизнес, Общинска мрежа за енергийна ефективност ЕкоЕнергия, Университет по архитектура, строителство и геодезия, Алианс за енергийна ефективност, Камара на строителите в България, Национален доверителен екофонд, Община Габрово и Столична община. Началото на проекта е май 2021 г., а срокът му за изпълнение е 36 месеца. Основната цел на проекта е създаване на постоянен дискуссионен форум за съвместно разработване на политики и структурирането на новаторски финансови схеми, стимулиращи инвестициите в енергийна ефективност.

Център за енергийна ефективност ЕнЕфект е секретариат на Общинската мрежа за енергийна ефективност ЕкоЕнергия, в рамките на която съдейства на местните власти за формиране на политики за ефективно използване на енергийните ресурси и устойчиво енергийно развитие. Организацията е автор на международно призната методология за общинско енергийно планиране, приета от Съвместния изследователски център (JRC) към ЕК като най-подходяща за страните в преход, както и на единствената по рода си в България онлайн система за управление на енергията, предоставяна безплатно на българските общини. Като секретариат на ЕкоЕнергия, ЕнЕфект е поддържаща структура на Споразумението на кметовете и представител на Европейската енергийна награда за България, а в рамките на партньорствата си с общините предоставя услуги като енергийно

планиране, обследвания на сгради и системи за улично осветление, внедряване на системи за енергиен мениджмънт, разработване на бизнес планове, съдействие за достъп до финансиране, обучения за общински специалисти и съвместно участие в национални и международни проекти.

Форумът цели да спомогне за разработване и прилагане на политики и финансови механизми в подкрепа на инвестициите в енергийна ефективност и подкрепа изпълнението на европейските инициативи за устойчиво енергийно развитие на национално и местно равнище. Проектът обхваща 4 приоритетни области, а именно:

1. Основно енергийно обновяване на съществуващи частни и обществени сгради и при възможност постигане на нива на енергийно потребление максимално близко до нула;
2. Модернизация на обществената инфраструктура, включително улично осветление, централно отопление и транспортни системи;
3. Интегриране на възобновяеми енергийни източници в проекти за енергийна ефективност.
4. Проекти за енергийна ефективност в промишлеността и МСП.

В рамките на проекта е планирано провеждането на 12 събития, посветени на инвестициите в енергийна ефективност. Форматът на събитията предоставя платформа за обмен и координация между националните власти, представители на бизнес асоциации и финансови институции, с цел насърчаване на инвестициите в проекти за устойчива енергия в промишлеността и местните предприятия. За периода от м. май 2021 г. до момента са проведени 8 кръгли маси:

В рамките на проекта са сформирани и следните работни групи:

- Работна група: „Развитие на ЕСКО пазара“
- Работна група: „Финансови механизми и инструменти, способстващи развитието на пазара на енергоефективни услуги (ЕЕУ) и възобновяеми енергийни източници (ВЕИ). Интеграция с Националния декарбонизационен фонд (НДФ) и други способстващи финансови платформи“
- Работна група: „Препоръки към Плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ) за постигане на устойчиво обновяване на сградния фонд (жилищен и нежилищен). Възможности и предизвикателства пред индустриалния сектор“
- Работна група: „Интегрирани политики за устойчиво енергийно развитие“

Работните групи имат за цел да разработят препоръки за способстващи политики, експертни становища и/или аналитични доклади в съответната област на база изнесените презентации по време на дискуссионните форуми и проведени дискусии. Общият брой документи с препоръки за политики в сектор ЕЕ/ВЕИ е осем. Създадените документи ще бъдат разпространени сред отговорните агенции и институции в страната.

Основен акцент е поставен върху въвеждането на способстващи трансформацията на българската икономика финансови схеми и платформи, усвояване на практики, гарантиращи високо качество на доставяните ЕЕУ, както и върху действащите в страната национални планове и програми. Разработени са следните препоръки за политики, подробни доклади за които са приложени към настоящия доклад:

- Създаване на национален интерактивен публичен ЕСКО регистър
- Създаване на работещ сегмент към НДФ с капацитет да взаимодейства с иновативни модели за реализация на ЕЕ/ВЕИ проекти от типа на ЕСКО
- Въвеждане на облекчаващи финансовата тежест постановки при програмиране на ПБУ в частта на многофамилните жилищни сгради
- Пътна карта за обновяване на многофамилните жилищни сгради

8.2.5. Сходни LIFE PDA проекти - LIFE21-CET-PDA-3DIVERSE (Словения)

Проект 3DIVERSE има за цел да въведе холистичен, многосекторен и многостепенен подход към планирането и изпълнението на инвестиции в устойчива енергийна инфраструктура чрез координирано прилагане на мерки от страна на предлагането и търсенето. Конвенционалното фрагментирано и разделно предприемане на инвестиции, които като цяло са от съществено значение за успешното осъществяване на енергийния преход, ще бъде заменено с нов подход, основан на интеграция и агрегиране на инвестиционни действия в четири взаимосвързани сектора, което ще гарантира оптимални резултати в по отношение на екологичните, социално-икономическите и финансовите ползи.

Ключовите резултати на 3DIVERSE се отнасят до изготвянето на цялостен набор от техническа инвестиционна документация (предварителни проучвания за осъществимост, прединвестиционни проекти, инвестиционни програми, доклади за пазарни проучвания, оперативен мониторингов анализ, строителни, екологични и оперативни разрешения и др.) и публикации на покани за търг (стартиране на процедури за възлагане на обществени поръчки) за материални инвестиционни мерки, които ще бъдат определени чрез дейностите на PDA. 3DIVERSE предвижда да включи иновативни механизми за ангажиране на гражданите, както и нови механизми за финансиране. Подходът на 3DIVERSE ще се основава на предпоставката за мобилизиране на частния капитал във възможно най-голяма степен и насърчаване на общността стимулирани инвестиции чрез предоставяне на механизми, които гарантират подобрен достъп до капитал, по-ниски инвестиционни разходи, висока прозрачност, както и финансови и социални стимули. Дългосрочната амбиция на проекта е да утвърди ефективно подхода на примера на Савинско-шалешкия регион с интензивно въглища в преход, който ще служи като много възпроизводим и мащабируем модел, който да бъде приложен в партньорски региони в и извън ЕС. Координатор на проекта е ZAVOD ENERGETSKA AGENCIJA ZA SAVINJSKO SALESKO IN KOROS.

8.2.6. Сходни LIFE PDA проекти - LIFE21-CET-PDA-COHEAT2 (Дания)

Общата цел на проект COHEAT2 е да демонстрира как могат да бъдат ускорени конкретни инвестиции в енергийно обновяване на жилищни сгради в региона на Южна Дания и неговите 22 общини, преходът към 100% зелено отопление и намаляването на CO₂ със 70% до 2030 г. COHEAT2 има за цел да помогне на общините да се справят с огромното им задължение да осигурят зелен преход на отоплението на сгради и домакинства, които в момента не са свързани към топлофикационна мрежа, както и сгради и домакинства, където централното отопление не е жизнеспособно. Приблизително 100 000 къщи и сгради в региона на Южна Дания трябва да сменят източника на отопление преди 2030 г. Фокусът на проекта е върху индивидуални термопомпи, локално отопление, където множество сгради се обединяват в микромрежа и централно отопление. Това ще бъде съчетано с енергийно обновяване на сгради, за да може преходът към екологично отопление да се извърши чрез измерение за енергийна ефективност. Процесът на местно енергийно планиране ще гарантира, че подходящите решения са съобразени с контекста на местната общност.

Предвижда се COHEAT2 да доведе до инвестиции на стойност EUR 31,9 М (коефициент на ливъридж: 21,5), водещи до спестявания на енергия от 37477 MWh и намаления на CO₂ от 6742 тона чрез въвеждане на системни решения, базирани на зелени технологии, ориентирана към общността кооперативна организация и удобни за потребителите услуги, предоставяни чрез звената за разработване на проекти. Координатор на проекта е REGION SYDDANMARK.

8.2.7. ELENA - European Local ENergy Assistance

ELENA е съвместна инициатива на Европейската инвестиционна банка и Европейската комисия по програма Хоризонт 2020. Създаден през 2009 г., механизмът ELENA е отпуснал повече от 180 милиона евро подкрепа от ЕС, мобилизирайки приблизителна инвестиция от около 6,6 милиарда евро (към края на 2019 г.). ELENA предоставя подкрепа на три различни сектора – ЕЕ, жилища, транспорт и мобилност. подкрепя инвестиционни програми над 30 милиона евро с тригодишен период на изпълнение за енергийна ефективност (включително жилищни проекти) и четиригодишен период за градски транспорт и мобилност. ELENA насърчава и подкрепя обединяването на различни проекти за повишаване на привлекателността за изпълнители и финансисти.

8.3. ОБОБЩЕНИЕ НА НАБЛЮДЕНИЯТА ОТ ОБУЧИТЕЛНОТО ПОСЕЩЕНИЕ

В периода 9-13 май 2023 г. представители на централното звено за управление на проекта и на експертните звена от Фонд ФЛАГ, както и представители на Клуб „Икономика 2000“, посетиха Лисабон за обмяна на опит с Португалския Фонд на фондовете IFRRU 2020. Общо 11 души участваха в пътуването, включително осем членове на Фонд ФЛАГ и трима членове на екипа на Клуб „Икономика 2000“. Домакин на посещението беше IFRRU 2020 с техния екип, състоящ се от шестима членове.

Основната цел на посещението е обмен на знания, опит и добри практики в областта на изпълнението на проекти за енергийна ефективност с IFRRU 2020, един от най-големите Фондове, управляващи финансови инструменти за градско развитие и енергийна ефективност.

Фонд ФЛАГ:	Клуб „Икономика 2000“:	IFRRU 2020:
Надя Данкинова Десислава Лозанова Любка Мазнева Ванина Чалъкова Юлия Караджова	Борислав Тафраджийски Яна Кирилова Дочка Велкова	Abel Mascarenhas Teresa Mouro Ferreira Pedro Simão Dário Vilela Rita Salvado Anna Sophia
Ива Петкова Любомир Царев Антони Маргаритов	EIB Roman Docjak Frank Lee	ADENE Nuno Baptista Gorete Soares

IFRRU 2020 (INSTRUMENTO FINANCEIRO PARA A REABILITAÇÃO E REVITALIZAÇÃO URBANAS) бе избран като фонд, подходящ за проучване в рамките на проект FLAG-FICET, поради следните причини:

- Управление на значителен бюджет от близо 2 млрд. евро, включващ комбинация на финансиране от различни източници: европейски фондове, национално съфинансиране, финансиране от МФИ (СЕВ, ЕИВ) и от търговските банки;
- Портфейл от финансирани инвестиции за близо 1.428 млрд. евро със задължителен елемент за енергийна ефективност, над 440 сключени договора, от които 200 приключили;
- Изградени надеждни процедури за проверка на ефектите от реализираните инвестиции, наличие на информационна система за оптимизиране на процесите;
- Малък екип с концентрирани познания и опит.
- Отлична репутация на европейско ниво по отношение финансиране на проекти за ЕЕ.

В рамките на посещението бяха проведени две обучения в централата на IFRRU 2020 и две посещения на финансирани обекти в процес на изпълнение в Лисабон, както следва:

- **Обучение, ден 1 (10.05.2023)**

В първия ден на посещението екипът на IFRRU2020 Abel Mascharenas и Teresa Mouro Ferreira представиха дизайна и структурата на Португалския фонд на фондовете, както и дадоха подробности по отношение изпълнението на финансовия инструмент и научените уроци.

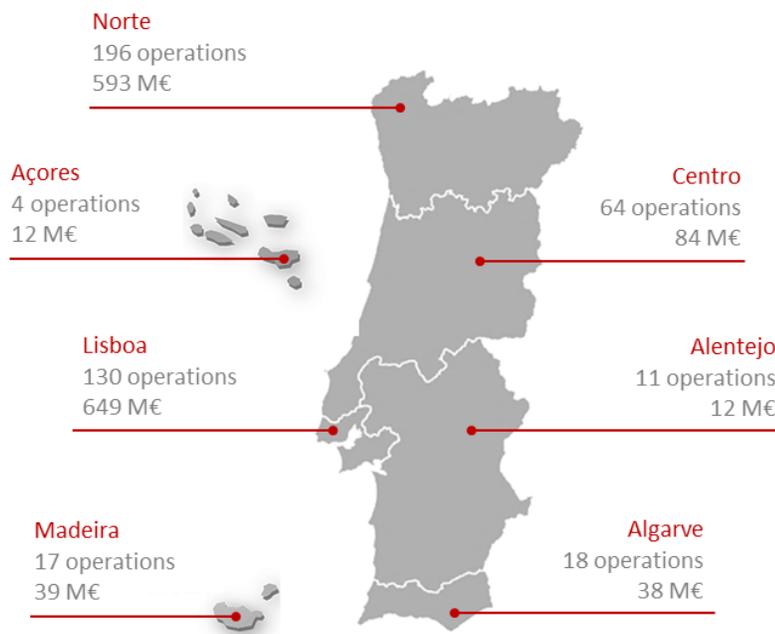
Структурата на финансовите инструменти е залегнала в извършената през 2015 г. ex-ante оценка, в която е установена нужда от финансиране в сферата на енергийната ефективност и в сферата на градското възстановяване в размер на около 2-3 млрд. евро. Отправена е препоръка за обвързване на финансовите инструменти за енергийна ефективност с тези за градско развитие, предвид трудното разделяне на интервенциите върху сгради, които насърчават енергийната ефективност и такива, насочени към рехабилитация.

Констатирано е, че в Португалия има 1 млн. сгради, които се нуждаят от реновиране. С цел максимална ефективност е отправена препоръка двете мерки да бъдат комбинирани в един продукт. Извършеният анализ показва, че средствата от регионалните програми и националното съфинансиране няма да са достатъчни за постигане на значителен напредък по отношение на реновирането на сградите. Това налага търсене на допълнителен ресурс за увеличаване на средствата на програмата. На национално ниво се взема решение за осигуряване на средства от Европейска инвестиционна банка и от Банката за развитие на Съвета на Европа.

IFRRU 2020 е част от държавната администрация и съответно не е структура, която може да поеме дълг. Министерството на финансите поема дълга от ЕИБ чрез Агенция, която управлява държавния дълг и предоставя средствата на IFRRU 2020. По този начин IFRRU 2020 не се ангажира с управлението на заемите от МФИ – усвояване, погасяване и отчетност. Ежедневната дейност на IFRRU 2020 се подпомага от Института за жилищна политика и градска рехабилитация (IHRU, IP), който отговаря за осигуряването на прилагането на политиката, определена от правителството в областта на жилищното

настаняване и градското възстановяване, вкл. насърчаване на културното и архитектурно наследство

Стандартно разпределението на средствата от Кохезионната политика в Португалия е на регионален принцип, доколкото е обвързано с регион за развитие NUTS-2 и съответно БВП на глава от населението. Специфичното за Португалия е, че оперативните програми са разпределени на регионален принцип, а не на секторен като в България.

• Резултати към декември 2022 г.:

- 440 сключени договора
- EUR 1.428 М. одобрено финансиране
- 2473 ремонтирани жилища;
- 614 210 м2 обновени обществени или търговски сгради
- 5 142 нови жители;
- 4 822 новосъздадени работни места
- 34 418 тона CO2 екв. на намаление на емисиите на парникови газове.

Данните за финансираните проекти към 31.12.2022 г. показват най-сериозен инвестиционен интерес в регионите Север (Norte) и Лисабон, следвани от Централен (Centro).

С цел максимална оперативност IFRRU 2020 е подписал споразумение с Националното сдружение на общините в Португалия, съдържащо две основни задължения на общините – да се предостави лице за контакт с IFRRU 2020 и с крайните получатели във всяка община (в Португалия има 312 общини) и да се предоставя становище от общината по образец, създаден от IFRRU 2020, по отношение на допустимостта на проекта. Становището съдържа следната информация:

- Дали сградата е на 30 или повече години
- Дали се извършва цялостен ремонт на сградата
- Дали е в рамките на зоната за градско развитие
- съответствие с различните закони и директиви

• Избор на финансови посредници

След структурирането на Фонда на фондовете се стартира избор на финансови посредници с публична прозрачна недискриминационна процедура, проведена в два етапа. На първия

етап са селектирани банките, които имат капацитет да изпълняват функциите на финансови посредници. На втория етап са подадени 5 кандидатури. Избрани са 4 банки – 3 предоставят финансов ресурс и една – гаранции за търсеното финансиране при липсата на достатъчно обезпечение. Съгласно проведената процедура, съфинансирането, предоставено от банките, е необходимо да бъде минимум в съотношение 1:1 с публичния ресурс на портфейлно ниво. За всеки отделен проект банките преценяват дали съотношението ще бъде 50:50 публичен ресурс и съфинансиране може да бъде спазено. При стартиране на програмата са определени всички правила за финансиране и изисквания, което улеснява финансовите посредници.

През октомври 2017 г. финансовите посредници стартират предлагането на продукта. През първите месеци няма интерес от страна на крайните получатели. Първият договор е сключен през януари 2018 г. С одобрението на първия кредит, процесът на предлагане на продукта и съответно на търсене от страна на крайните получатели се засилва. Провежда се и активна рекламна кампания, както от страна на IFRRU 2020, така и от банките. Финансовите посредници имат поставени цели и срокове за одобрени проекти и сключени договори. Това мотивира банките активно да предлагат продукта на крайните получатели и да търсят клиенти. По този начин съответно IFRRU 2020 си гарантира успеха на инструмента.

По отношение на одобрението на проектите, IFRRU 2020 не се произнася дали да се одобри проект или не, както и по отношение на допустимостта на проектите. Допустимостта се определя от общините в стандартизираното становище, което издават. Банките вземат решение относно кредитоспособността на крайните получатели и съответно дали биха отпуснали съответното финансиране.

Сертификатите за енергийна ефективност се издават от експерти към Националната агенция за енергия (ADENE). Техните доклади са стандартизирани, с цел гарантиране на еднакво оценяване на проектите от страна на финансовите посредници. При национална програма, каквато е инструмента на IFRRU 2020 и наличието на трима финансови посредника е важно всички крайни получатели да бъдат оценявани по еднакъв начин.

Банките определят срока на кредита, който е максимум 20 години и гратисния период, който обикновено е в рамките на срока за изпълнение на проекта. Финансирането на проектите е възможно да бъде и 100 %, но при частните компании винаги се търси самоучастие. 100 % финансиране на проект е възможно при публичните крайни получатели. Банките определят обезпеченията.

- **Обмен на информация между заинтересованите страни**

С цел улеснение на всички заинтересовани страни, IFRRU 2020 са създали информационна система, в която се въвежда и се поддържа цялата необходима информация за изпълнението на финансовия инструмент. Общините имат достъп до системата и по всяко време могат да получат цялата необходима им информация по отношение на проектите. Финансовите посредници ежемесечно отчитат напредъка си чрез системата. От системата те получават необходимата им информация по отношение на докладите за енергийна ефективност. Националната агенция за енергийна ефективност също има достъп до

системата - в системата се подава информация за сертификатите за енергийна ефективност. Наличието на толкова ползватели на системата налага тя да е уеб базирана. Достъпът на всички заинтересовани страни до системата и наличието на цялата необходима информация в нея улеснява процеса на вземане на решение за одобрение на кредитите, отчитането и управлението на програмата.

- **Подписване на Протокол за сътрудничество**

В рамките на посещението, на 10 май 2023 г. Надя Данкинова – изпълнителен директор на Фонд ФЛАГ, и Абел Маскаренас - президент на структурата на управление на IFRRU 2020, изпълняващ ролята на Фонд на фондовете в Португалия, подписаха Протокол за сътрудничество между двете организации. Подписването на протокол за сътрудничество е с цел насърчаване на споделянето на знания между ФЛАГ и IFRRU 2020 относно финансовите инструменти за градско възстановяване и енергийна ефективност, което включва споделяне на опит по отношение управление на различни източници на финансиране, държавна помощ и обществени поръчки, форми на съгласуване с други заинтересовани страни, маркетинг и комуникационна стратегия.

На база на подписания протокол IFRRU 2020 и ФЛАГ ще планират ежегодно съвместни действия и ще планират участие в инициативи или събития, свързани с градска рехабилитация и енергийна ефективност.

- **Посещение на място, ден 1 (10.05.2023) - Alianca Atlantica, Rua do Alecrim, 23 (housing and commercial use)**

Проектно посещение на място в Alure Lisboa⁸, подкрепен от IFRRU 2020 чрез Millennium bcp, най-голямата частна банка в Португалия. Великолепната сграда, разположена в лисабонския квартал „Байша“, е невероятен пример за баланса между опазването на културното наследство и прилагането на мерки за енергийна ефективност. Архитектите и проектантите са успели да съчетаят изтънчеността на XXI век със запазените исторически

⁸ https://www.sothebysrealtypt.com/developments/alure-alecrim-lisboa-misericordia_pt1_446

елементи. Тази успешна интеграция е вдъхновяващ пример за бъдещи проекти, целящи хармонизиране на опазването на културата със съвременните практики за устойчивост.

- Обучение, ден 2 (11.05.2023)

Вторият ден на обучението бе с представители от ЕИБ и от Националната агенция за енергия (ADENE).

Roman Docjak (Advisor - Green Gateway Platform) от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) проведе обучителен семинар във връзка с прилагането на инструмента за проверка на допустимостта на зелените проекти - Green Eligibility Checker). Проучването за прилагането на Green Eligibility Checker в рамките на Работен пакет 2 като иновативен елемент на финансовия инструмент FLAG-FICET показва, че подобен унифициран доклад ще бъде полезен и приложим за Фонд ФЛАГ при оценката на проекти за преход за чиста енергия. Понастоящем потребителите на инструмента могат да избират между 45 различни инвестиционни мерки, като ЕИБ непрекъснато разширява обхвата. Предварително зададените цени в инструмента могат да бъдат коригирани, което увеличава точността и универсалността на изготвяния от него доклад.

В рамките на обучението се присъедини и Frank Lee (Head of Climate and Social Finance Advisory) за сесия Въпроси и отговори. Към момента инструментът не поддържа инвестиционни мерки за геотермална енергия, тъй като търсенето им в Европа не е толкова голямо. Обичайно трябва да постъпят заявки от няколко страни/фонд посредника за да бъде разработена съответната инвестиционна мярка.

Green Eligibility Checker осигурява потвърждаване под формата на доклад на допустимостта на проекти като „зелени“ за финансиране съгласно критериите на ЕИБ, които се разглеждат като съществен принос (substantial contribution) към някоя от шестте цели на Таксономията. На този етап инструментът не може да бъде използван за потвърждаване на принципа за

недопускане на значителни вреди (DNSH) за останалите цели, който е задължителен като изискване при финансирането по ПБУ и по Кохезионната политика 21-27.

Nuno Baptista от ADENE представи информация за системата за енергийно сертифициране и взаимодействието с IFRRU 2020 за верификация на постигнатите резултати. ADENE е управляващ орган на португалската Системата за енергийно сертифициране на сгради. Енергиен одит на сграда, предмет на проектна инвестиция, се прави веднъж преди започване на СМР дейност и веднъж след тяхното приключване. Цената за енергиен одит на жилищна сграда в Португалия е средно около 200 евро, което прави процеса много по достъпен за общини и други крайни получатели, които биха били затруднени от големи прединвестиционни разходи.

Gorete Soares от ADENE представи програмата за енергийна ефективност в публични сгради и за ресурсна ефективност в публичната администрация (ECO.AP). През 2020 г. е одобрена Програмата за ефективно използване на ресурсите в държавната администрация за периода до 2030 г. (ECO.AP 2030). С тази Програма държавната администрация има за цел да служи като модел при приемането на мерки за подобряване на енергийната ефективност, определяйки набор от цели и задачи, които допринасят за декарбонизацията и енергийния преход на дейностите, развивани от публичната администрация. ECO.AP 2030 е по-амбициозен от предшественика си и представя мерки за намаляване на потреблението на енергия, вода и материали, както и на съответните емисии на парникови газове в сгради, управлявани или използвани от преки и непреки структури на публичната администрация, включително централни и периферни служби.

- Посещение на място, ден 2 (11.05.2023)

Проведе се второ посещение на място, на което беше представен по-мощен проект, подкрепен от IFRRU 2020, - Alegria 100⁹, намиращ се на Rua da Alegria, в непосредствена близост до ботаническият парк и Príncipe Real, включващ изграждането на жилищни помещения, както и подобрения на градската среда и достъпността.

⁹ <https://eastbanc.pt/empreendimentos/alegria-100/>

• Изводи от посещението на IFRRU 2020

Успехът на инструмента, управляван от IFRRU 2020, се дължи на средните фактори:

- ✓ Силна държавна воля за реализацията на инструмента – осигурени допълнителни средства чрез държавен заем от МФИ, участие на представители на всички управляващи органи, предоставящи средства в Инвестиционния комитет на IFRRU 2020.
- ✓ Добра координация между различните заинтересовани институции – ясно разпределение на ангажиментите между IFRRU 2020, общини, банки, други държавни структури – ADENE, УО.
- ✓ IFRRU 2020 е фонд на фондовете, който е ангажиран само с финансови инструменти за градско развитие и енергийната ефективност - не структурира други продукти за разлика от българския ФнФ, ангажиран е само с осигуряване на максимална ефективност в управлението на средствата.
- ✓ Структурирането на ясни правила и детайлни процедури е отнело близо 2 години в самото начало, но наличието им е улеснило значително прилагането на инструмента от страна на финансовите посредници.
- ✓ Осигурена е конкурентна среда между банките, избрани за фонд посредници, което ги мотивира за изпълнение на програмата. Същевременно задължението на банките в рамките на финансовия инструмент е сведено до тяхната обичайна дейност – оценка на кредитоспособност и обезпеченията по отпуснатите кредити, както и администрирането им, като общините отговарят за допустимостта.
- ✓ Осигурено национално покритие с регионален/локален подход.

- ✓ Наличието на уеб базирана система улеснява предоставянето и получаването на информация за напредъка на програмата;
- ✓ Мерки за комуникация и публичност – поддържане на канали в социалните мрежи, провеждане на множество събития и срещи на живо, ангажираност и достъпност на мениджърския състав и т.н.

• Препоръки при структуриране на FLAG-FICET

Препоръките, които биха могли да бъдат отправени за прилагане на опита на IFRRU 2020 в иновативния финансов инструмент FLAG-FICET, са както следва:

- ✓ Структуриране на ясни и детайлни правила за кандидатстване и одобрение на проектите
- ✓ Изготвяне на стандартизирани документи за кандидатстване
- ✓ Определяне на минимален брой съпътстващи документи, изисквани от кредитоискателите с цел улесняване на кандидатстването
- ✓ Използване на единна методология за верификация на постигнатите резултати чрез енергийните одити – система за събиране на данни преди и след изпълнението на инвестицията, обвързана с енергийните одити.
- ✓ Използване на единна методология за оценяване дали проектите са зелени, напр. да се използва Green eligibility checker, разработен от ЕИБ, доколкото е лесен за прилагане и чрез него се оценяват широк набор от проекти в сферата на енергийната ефективност
- ✓ Поддържане на активна комуникация и публичност по отношение на възможностите за финансиране на проекти за преход към чиста енергия и ползите от тях.

8.4. ОБОБЩЕНИЕ НА ПРОУЧВАНЕТО НА ЧУЖДЕСТРАННИЯ ОПИТ И ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Анализираните аспекти на дейността на фондовете са систематизирани в табличен вид, както следва:

#	Наименование на фонда	Държава	Вид институция	Общ разполагаем бюджет	Европейско финансиране	Източник ЕС	Публичен ресурс	Частен ресурс	Финансирани сектори сходни на FLAG-FICET (ЕЕ/ВЕИ/геотермали)	Начин на предоставяне на финансиране (директно /чрез посредници)	Основен вид финансиране	Допустими крайни получатели	Използване на комбинация на подкрепа	Допълнителни облекчения/подкрепа		
														Техническа помощ	Лихвена субсидия	Капиталово рабoт/грант
1	Фонд на Фондове	Гърция	FoF	EUR 450m	EUR 200m	ESIF	EUR 250m	-	ВЕИ, ЕЕ, градско развитие	посредници	кредити	Публични и частни	Да		X	
2	Банка „Пиреус“	Гърция	FI	No Data	n/a	RRP	n/a	n/a	ЕЕ жилищни сгради	директно	кредити	Частни	Да		X	
3	KredEx	Естония	FoF	EUR 72m	EUR 18m	ERDF	EUR 50m	€ 4m	ЕЕ жилищни сгради	посредници	кредити	Частни (сдружения на собственици)	Да	X		X
4	Фонд за термална модернизация и реновация	Полша	FI	EUR 897m	-	-	EUR 897m	-	ЕЕ жилищни сгради	директно	БФП	Частни	Да			X
5	Croatian district heating sector support facility - REGEA	Хърватия	FI	EUR 2m	EUR 1,8m	LIFE	EUR 0,1m	-	ВЕИ, ЕЕ, градско развитие	посредници	БФП		Да	X		
6	Green Investment Fund	Дания	FI	EUR 1 073m	-	-	EUR 1 073m	-	ВЕИ, ЕЕ, градско развитие, отпадъци, мобилност	директно	кредити	Публични, частни, NPO	Не			
7	IFRRU 2020	Португалия	FoF	EUR 1 404m	EUR 102m	ESIF	EUR 580m	EUR 722m	ЕЕ в сгради, градско развитие със задължителен елемент ЕЕ	посредници	кредити	Публични и частни	Не			
8	Фонд за модернизация на многофамилни жилищни сгради	Литва	FoF	EUR 427m	EUR 74m	ERDF	-	EUR 353m	ЕЕ в многофамилни жилищни сгради	посредници	кредити	Частни	Да	X		X
9	Фонд "Енергийна ефективност"	Литва	FI	EUR 80m	n/a	ERDF	n/a	n/a	ЕЕ в публични сгради	директно	кредити	Публични	Не			
10	Общински сграден фонд	Литва		EUR 37m	EUR 17m	ERDF	EUR 0m	EUR 20m	ЕЕ в обществени сгради	директно	кредити	Публични и частни	Не			
11	Smart CEBOREG	Чехия	FI	EUR 3m	EUR 2m	ELENA	EUR 0,3m	-	ЕЕ/ВЕИ в сгради	посредници	субсидии/ESCO	Публични	Да	X		
12	SUNSHINE/LABEEF	Латвия	FI	EUR 4m	EUR 4m	Хоризонт 2020			ЕЕ в сгради	посредници	ESCO/форфетиране	Частни	Не			
13	ФИЕЕ	EU member states	FI	TBD	-	ERDF/CF	-	-	ЕЕ в сгради	директно	кредити/гаранции	Публични, частни, NPO	Да	X	X	X

Анализът на представената информация показва, че между анализираните примери за финансови инструменти, подкрепящи проекти за енергийна ефективност и ВЕИ, са налице няколко основни прилики, които могат да бъдат приети за добри практики и да бъдат използвани при структуриране на аналогични инструменти:

- **Използване на нисколихвени/публични средства (ESIF/национални) в комбинация с пазарен ресурс** – чрез миксиране на двата източника на финансиране се постигат по-благоприятни условия за директно финансиране на допустими проекти. Европейският съюз е поставил силен акцент върху инвестициите, редуциращи потреблението на енергия и респективно - нивата на парникови газове, свързани с първичното производство на енергия. Традиционно, публичните средства, предназначени за финансиране на обществено значими проекти, са с ниска или почти нулева цена. Въпреки това, публичният ресурс не е достатъчен за покриване на идентифицираните нужди, а също така не следва да бъде единствен източник на финансиране на проекти в сферата на ЕЕ и ВЕИ. Изискването за допълване на алокираните публични средства (leverage) с пазарно финансиране позволява максимизиране на ефекта от публичните средства и реализиране на по-голям брой проекти, респективно по-високо изпълнение на индикатори за рехабилитирани площи, спестена енергия и редуцирани емисии парникови газове. Важно е да отбележим обаче, че наличието на ESIF средства стандартно изисква задълбочен анализ на приложимите режими на Държавна помощ, което, от своя страна, създава допълнителна административна тежест при реализиране на съответния финансов инструмент.
- **Реализиране на финансовия инструмент чрез финансови посредници – централизираните институции (държавни структури, FoFs), които заделят или менажират публични средства за финансови инструменти за реализиране на проекти в сферата на ЕЕ и ВЕИ**, обичайно не разполагат с капацитета да извършат фактическото предоставяне на подкрепата, нито да привлекат допълнителното пазарно финансиране за постигане на предвидения ливъридж. В тази връзка, като добра практика се е наложило използването на финансови посредници, които разполагат с необходимата експертиза и инфраструктура за предоставяне на финансиране за допустими проекти. Анализът на функциониране на финансовите инструменти, включени в таблицата, сочи, че обичайно подобни посредници са банки (тъй като разполагат с необходимата клонова мрежа, позволяващ им да достигнат до крайните клиенти на цялата територия на съответната държава, в случаите на финансиране на мерки за ЕЕ в жилищни сгради) или специализирани структури/фондове, които разполагат с опита, познанията и връзката с таргетираната клиентска база. В допълнение, за разлика от институциите, управляващи публични средства, финансовите посредници стандартно работят на пазарен принцип, т.е. целят генериране на печалба. Това обстоятелство е основополагащо за максимизиране на ефекта от публичния ресурс, тъй като финансовите посредници имат интерес да достигнат и да подкрепят максимален брой крайни получатели на подкрепата.
- **Предоставяне на финансирането под форма на дългосрочни заеми, с предвидени облекчения при постигане на заложените резултати** – извършеното проучване на източниците на финансиране на проекти за ЕЕ и ВЕИ в различните държави от ЕС потвърждава разбирането ни, че безвъзмездната финансова помощ следва да бъде функция на успешното реализиране на проектите, а не основен източник за цялостно финансиране. Опитът както на България, така и на други страни-членки през изминалите

програмни периоди, ясно показва, че предоставянето на 100% БФП за подобни проекти не е оптималният подход за реализирането им. В много от случаите предоставените безвъзмездни средства не се обвързват с качествено изпълнение на проектните предложения, нито с мониторинг на постигнатите резултати във времето след завършване на инвестицията. Финансирането на проекти за ЕЕ чрез заеми, които подлежат на цялостно или частично възстановяване от страна на крайния получател, се е доказало като инструмент за по-успешно разходване на ограничени публичен ресурс. В съществена част от анализиранията финансови инструменти, възможността за безвъзмездна финансова помощ е пряко свързана с постигането на предвидените в проектното предложение резултати. Едва след мониторинг на изпълнението, крайните получатели могат да получат БФП под формата на капиталова отстъпка (capital rebate), представляваща частично опрощаване на поетия дълг за изпълнение на проекта и/или лихвена субсидия, покриваща разходите за лихвени плащания от страна на длъжника по кредита и значително редуцираща финансовата тежест на финансирането. Този подход осигурява необходимите условия за качествено и внимателно изпълнение на предвидените инвестиции, тъй като крайният получател има пряк интерес да постигне предвидените цели. В този сценарий финансовите посредници също са по-ангажирани с мониторинга на проектите, които подкрепят, тъй като също имат интерес БФП да бъде отпусната, като по този начин се постига редуциране на риска за финансиращата организация.

Дългосрочността на предоставяните заеми също е изключително важна, тъй като инвестициите в проекти за ЕЕ обичайно се изплащат за по-дълги срокове (над 10 г.) от стандартните, които банковия сектор предлага (до 10 г.). Комбинацията на ресурс и споделяне на риска създава възможност за предоставяне именно на такива дългосрочни заеми.

- **Условие за самоучастие от страна на проектния инициатор в общите разходи по проекта** – инвестирането на собствени средства на проектния инициатор при реализиране на инвестицията е доказано добра и широкоприета практика. Самоучастието в общите разходи е инструмент за споделяне на риска между инвеститор и краен получател, водещо до по-високо ниво на ангажираност и възискателност от страна на клиента за качествено изпълнение на проектното предложение.
- **Осигуряване на ресурс за техническа подкрепа** – проектите за внедряване на мерки за ЕЕ са свързани със значително количество подготвителни дейности, най-важната от които е извършване на предпроектни проучвания (feasibility studies) и енергийно обследване, които са основата за цялостното проектиране и успешно реализиране на дейностите по проекта. Практиката е доказала, че поставянето на условие за разходване на лични средства на потенциалните крайни получатели без да е налице пълна увереност за допустимостта и финансирането на проекта по линия на съответния финансов инструмент, води до нисък интерес към преференциалното финансиране. Подходящ начин за елиминиране на това препятствие, е безвъзмездно финансиране на тези първоначални разходи с публичен ресурс. Разбира се, с цел оптимизиране на разходването на БФП, е уместно това авансово финансиране на разходи, свързани с проекта, също да е обвързано с пълната и качествена реализация на предвидените дейности, за да се редуцира възможността за неефективно разходване на ограничени публичен ресурс.

- **Редуциране на административната тежест на ниво краен получател** – макар финансовите инструменти в ЕС да се развиват активно през последните програмни периода, крайните получатели все още ги възприемат като недостатъчно познати източници на финансиране, характеризиращи се с високо ниво на сложност и придружаваща отчетност. В този ред на мисли, всяко усилие, насочено към намаление на административната тежест за крайните получатели, оказва благоприятен ефект върху атрактивността на инструмента и потенциала за успешната му реализация.

Потвърждение на изведените добри практики може да се открие и в разработените от fi-compass насоки за създаване на Финансов инструмент с безвъзмезден компонент в подкрепа на енергийната ефективност (ФИЕЕ). Предложеният стандартизиран модел на финансов инструмент включва в себе си всички гореописани предложения, наложени от опита и практиката до момента. Допълнителна верификация е налична и в разработения с подкрепа по линия на ELENA проект Smart Central Bohemian Region (Smart CEBOREG).

На база събраните данни и извършените анализи на дейността на сходни финансови инструменти в страни от ЕС, може да бъдат отправени следните **препоръки** при структуриране на инструмента FLAG – FICET:

- **Комбиниране на нисколихвен ресурс с търговско финансиране и предоставяне на финансиране под формата на дългосрочни заеми** – макар оптималният вариант от гл. т. ценови равнища на предоставяното финансиране за реализиране на проекти в сферата на ЕЕ/ВЕИ да е привличане на средства от ЕСИФ, бихме препоръчали при структуриране на финансов инструмент да се използва микс от финансиране от международни финансови институции (IFIs, например ЕИБ, с които Фонд ФЛАГ успешно си партнира) и пазарен ресурс от локалните търговски банки, за да се елиминира тежестта на идентифициране и прилагане на специфичен режим за допустима Държавна помощ. Кредитният рейтинг на ФЛАГ му позволява да привлече дългосрочно финансиране от IFIs на атрактивни лихвени равнища, които биха позволили миксиране с пазарен ресурс и постигане на оптимално съотношение между дългосрочност и цена на заемите към крайни получатели по проекти за ЕЕ/ВЕИ.
- **Осигуряване на безвъзмездна техническа помощ за предпроектни проучвания и енергийни обследвания** – опитът с продуктите за финансиране на енергийна ефективност в България (вкл. по линия на Фондовете за градско развитие, управлявани от дъщерното дружество на ФЛАГ – ФУГР ЕАД) ясно показва, че крайните получатели не са склонни да генерират разходи преди да са сигурни, че проектът им би получил финансиране. Наличието на ресурс под формата на техническа помощ по линия на проекта, изпълняван с финансовата подкрепа на Програма LIFE на ЕС, за разплащане на тези първоначални разходи е основна предпоставка за популяризиране и успешно реализиране на финансовия инструмент. За да се осигури ефективно разходване на публичния ресурс, е препоръчително включването на условия за верифициране на заложените цели и резултати и при идентифициране на съществено отклонение, да бъде възможно ФЛАГ да претендира частично или пълно възстановяване на предоставената техническа помощ.

Доколкото настоящият проект по Програма LIFE не предвижда използване на другите форми за безвъзмездна подкрепа – лихвена субсидия и капиталова отстъпка – същите

не се предвижда да бъдат вградени в инструмента. Те биха могли да бъдат интегрирани след първоначалната реализация на FLAG-FICET и при наличие на допълнителен таргетиран публичен ресурс.

- Редуциране на административната тежест за крайните получатели – разработването на максимално улеснена процедура за кандидатстване и получаване на финансиране, в т.ч. и симплифицирани апликационни документи, е важна стъпка от процеса по структуриране на FLAG-FICET. Това може да бъде постигнато и с използване на предвидената техническа помощ, като от крайните получатели ФЛАГ би следвало да изисква единствено информация и отчетност, която не може да бъде набавена по линия на техническата помощ. Целта е потенциалните крайни получатели да заявяват необходимост от финансиране за допустими проекти, а всички процеси и процедури, които е допустимо да бъдат координирани от финансиращата институция, да бъдат извършени със средства от предвидената безвъзмездна техническа помощ. Пример за конкретен подход за реализацията на препоръката е цялата дейност по подготовка на предпроектно проучване и енергийно обследване изцяло по линия на техническата помощ, вкл. ангажиране на необходимите експерти, да бъде координирана от страна на ФЛАГ.

Използвани източници

Фонд/проект	Използвани източници/линкове:
1 IFRRU2020/Португалия	• https://www.fi-compass.eu/publication/case-studies/financial-instruments-urban-development-portugal-ifrru-2020-case-study • https://ifrruihru.pt/web/guest/applications-en
2 Финансови инструменти в Гърция	• https://www.fi-compass.eu/publication/case-studies/stocktaking-study-financial-instruments-sector-infrastructure-fund-greece • https://www.alpha.gr/en/retail/loans/green-solutions/alpha-prasines-lyseis-katanalotiko-daneio • https://www.nbg.gr/en/corporate/funding/financing/financing-development-programs/green-investments-ii • https://www.piraeusbank.gr/en/diwtes/green-banking • https://www.piraeusbank.gr/en/diwtes/Daneia/Stegastiko-Daneio/eksikonomy-2021 • http://www.greenbanking.gr/ • https://www.piraeusbank.gr/en/diwtes/daneia/fotovdtaika-daneio/katanalotiko-danio-green-gia-prasines-episkeves • https://www.piraeusbank.gr/en/epiheiriseis-epaggelmaties/epiheirimatika-daneia/hrimatodotisis-fotovdtaikon/daneio-gia-fwtovdtaika-peiraios-epixeirein-fwtovdtaiko • https://www.piraeusbank.gr/en/diwtes/green-banking • https://www.piraeusbank.gr/en/epiheiriseis-epaggelmaties/green-banking
3 Програма за Обновяване на жилищни сгради/Естония. Естонски гаранционен фонд за кредити и експортни гаранции – KredEx	• https://www.fi-compass.eu/publication/case-studies/case-study-renovation-loan-programme
4 Финансови инструменти в Литва	• https://www.fi-compass.eu/financial-instruments/lithuania • https://invega.lt/verslui/visos-priemones/25/ko-investicinis-fondas-susisiekimui-27#descriptionEnterpriseUsual • https://www.vipa.lt/paslaugos/daugjabuciai/

		• https://www.vipa.lt/paslaugos/energijos_efektyvumo_fondas/ • https://www.vipa.lt/paslaugos/savivaldybiu-viesieji-pastatai/ • https://www.sb.lt/lt/verslui/finansavimas/pastatu-atnaujinimo-modernizavimo-finansavimas/savivaldybiu-viesuju-pastatu-atnaujinimas • https://www.vipa.lt/paslaugos/vandentvarkos-fondas/
5	Green Investment Fund*/Дания	• https://gronfond.dk/en/
6	Фонд за термална модернизация и реновация (Thermal Modernisation & Renovation Fund)	• https://www.bgk.pl/programy-i-fundusze/fundusze/fundusz-termomodernizacji-i-remontow-ftir/ • https://ec.europa.eu/docsroom/documents/40297?locale=bg
7	Модел на финансов инструмент с безвъзмезден компонент в подкрепа на енергийната ефективност (Ф/ЕЕ)	• Model for a financial instrument with a grant component to support energy efficiency • Combination of financial instruments and grants under shared management funds in the 2021-2027 programming period • Combination of financial instruments with grants - Notes of workshop
8	Smart Central Bohemian Region (Smart CEBOREG) – Czech Republic	• https://www.eib.org/en/products/advisory-services/elena/projects/index.htm • https://www.zelena-mesta.cz/wp-content/uploads/2021/02/6-Jaroslav-Cingr-Stredocesky-kraj.pdf • https://opzp.cz
9	SUNSHINE /Latvian Baltic Energy Efficiency Facility (LABEEF)/;	• https://sharex.lv/ • https://cordis.europa.eu/project/id/649689 • https://sharex.lv/wp-content/uploads/D5-05_CommunicationInformationResidents_Report.pdf • https://ekubirojs.lv/wp-content/uploads/2021/03/D2-05_Handbook_BuildingDeepRenovation-EN.pdf • http://cityinvest.eu/content/sunshine-1 • https://fineergodomeu/ • https://fineergodomeu/downloads/Brochure-Bulgaria.pdf
10	Проект D2Heat (LIFE21-CET-PDA-D2Heat/101076771) и Регионална енергийна агенция на Северозападна Хърватия (REGEA)	• Regea Regea, Energy Efficiency Agency, Croatia • Bračak Bračak, energetska centar, Hrvatsko zagorje (ecbracak.eu) • LIFE D2Heat – Croatian district heating sector support facility – Life program Croatia (lifeprogramhrvatska.hr)
11	BeSMART – Български форум за интелигентно финансиране на проекти за енергийна ефективност/ България	• Интернет страница на проекта: https://www.besmartproject.net/ • Интернет страниците на координатора на проекта Б-Ефект, на община София и община Габрово и останалите партньори по проекта. • Доклади с изводи от проведените кръгли маси и предложения за политики
12	LIFE21-CET-PDA-3DIVERSE	• https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43252405/101077343/LIFE2027
13	LIFE21-CET-PDA-CO-HEAT2	• https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43252405/101076568/LIFE2027
14	ELENA – European Local ENergy Assistance	• https://www.eib.org/en/products/advisory-services/elena/index.htm

9. ПРИЛОЖЕНИЯ

9.1. Приложение 1 - Въпроси за проучване на банките

- Какви нови продукти предлага Вашата банка във връзка със Зеления преход?
- Кои са основните клиенти на зелени проекти?
- В кои сектори/производства са зелените проекти?
- Каква е възвращаемостта и риска на тези проекти?
- Каква част от портфейла и с каква динамика е кредитирането на фотоволтаични мощности?
- Предлагате ли и какви продукти за енергийна ефективност?
- Предлагате ли и какви продукти с използване на термоминерални води?
- Има ли интерес от общини за финансиране на зелени проекти?
- В какви сектори и общински дейности са тези проекти? При финансиране на фотоволтаични мощности за какви цели е търсеното финансиране – за собствени административни сгради, болници, сгради на общински предприятия, други)
- Бихте ли описали какво финансиране търсят общините и какви условия най-общо им предлагате?
- Банката има ли намерение да участвате с мостово или друго съфинансиране в проекти за възобновяеми източници по оперативни програми и Плана за възстановяване и устойчивост?
- С какви проблеми се сблъсквате при кредитирането на общините?
- Каква е практиката на Банката по проекти с ЕСКО договори? Имате ли интерес към такива проекти?

9.2. Приложение 2 – Анкетно проучване на Европейската инвестиционна банка

Тази част на доклада съдържа чувствителна информация!

9.3. Приложение 3 – Анкетно проучване на Международната банка за икономическо сътрудничество

Тази част на доклада съдържа чувствителна информация!